

SLUŽBENI VJESNIK

Broj 2/2012.

BISKUPIJÂ
MOSTARSKO-DUVANJSKE
I TREBINJSKO-MRKANSKE

SLUŽBENI VJESNIK

Biskupija
Mostarsko-duvanjske i
Trebinjsko-mrkanske

Nakladnik

Biskupski ordinarijat Mostar
Ulica nadbiskupa Čule b.b., 88000 Mostar

Glavni urednik

Don Ante Luburić
kancelar

Odgovorni urednik

Msgr. Srećko Majić
generalni vikar

Grafička obrada

Crkva na kamenu

Tisak

Suton, Široki Brijeg

Slika na naslovnici

Katedrala i Biskupski ordinarijat u Mostaru

Slika na zaslovnici

Katedrala u Trebinju

SADRŽAJ

UVODNIK	
Gospodine, umnoži nam vjeru	117
I. DOKUMENTI SVETE STOLICE	119
Papin posjet Katoličkom sveučilištu Srca Isusova	120
Proslov u Norme o postupku prosudbe navodnih ukazanja ili objava	122
Norme Sv. kongregacije za nauk vjere o postupku prosudbe navodnih ukazanja i objava	124
Msgr. Dražen Kutleša postao Ordinarij	126
Iz pozdravâ Svetoga Oca na općim audijencijama	126
II. BISKUPSKA KONFERENCIJA BOSNE I HERCEGOVINE	127
Priopćenje s 55. redovnog zasjedanja Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine	128
Priopćenje sa susreta biskupâ BK BiH s franjevačkim provincijalima u BiH	130
Priopćenje sa sedmoga susreta biskupâ BK BiH s članovima KVRPP BiH	131
III. MOSTARSKO-DUVANJSKA I TREBINJSKO-MRKANSKA BISKUPIJA	133
Imenovanja i razrješenja	134
Prezbiterско ređenje trojice đakona	136
Kandidati, lektor i akolit	138
Blagoslov oltara	138
Blagoslov oltara i zvona nove crkve	139
Magistrirao don Mile Vidić	140
Peti pastoralni dan	142
Sakrament potvrde u crkvenom nauku	143
Pastoralno-katehetska iskustva pripreme i podjeljivanja sakramenta potvrde u hercegovačkim župama (neposredna župnička iskustva)	148
Prema novom pastoralno-katehetskom modelu priprave za sakrament potvrde	154
Svećeničke duhovne vježbe, I. turnus	158
Svećeničke duhovne vježbe II. turnus	160
MUČENIŠTVO MARKA MILANOVIĆA	162
Predstavljanje	162
Komemoracija.....	162
"Kao rajski anđeli"	163
BISKUPOVE HOMILIJE, GOVORI, PROMEMORIJA	166
Mostar: Iscjeljenje Malhova uha	166
Uskrsna čestitka	167
Trebinje-Mostar: Misa posvete ulja	168
Križni put uz Humsku kalvariju	171
Slavlje Gospodinova Uskrsnuća	174

Na otvorenju onkologije	175
Mostar: Sveta Marijo - Majko Crkve!	176
Promemorija Predsjedniku Republike Hrvatske	177
SVEĆENIČKE HOMILIJE U KATEDRALI	180
Misa Večere Gospodnje, propovijed don Dragana Filipovića	180
Slavlje Vazmenoga bdjenja, propovijed don Marka Šutala	182
VIJESTI KATOLIČKOGA INFORMATIVNOG UREDA MOSTAR - KIUM	184
Pričest i Krizma, Zlato i Dijamant	184
Korizmene tribine u Sv. Mateju	185
Krizma i službe	186
Dajte se nadahnjivati Duhom Svetim	187
Biskup primio Predsjednika RH	188
Stavite talente Kristu na raspolaganje	188
Suradujte sa svim Božjim darovima	189
Ovo vam je jedinstven dan u životu	190
Isus hrani i brani svoje	191
Pravedni i bogobožni	192
Držite se Deset Božjih zapovijedi	193
Isus je jedini Put, Istina i Život	194
Ostanite nakalamljeni na Isusu Trsu	195
Poslušni roditeljima, Crkvi, Duhu Svetomu	196
Kraljice mira, evo nas k Tebi	197
U čemu tko griješi, u tom je i suđen	198
Bogatite se u Bogu, a ne u bogatstvu	199
Držite se Duha, a bježite od zloduha	199
Dokažite u životu da imate Duha Božjega	201
Pokažite Duhove darove na djelu	202
I glas savjeta i glas savjesti	203
Ne dajte se zavesti zloduhom svijeta	203
Proslava katedralne svetkovine	205
Majke Crkve	205
O Jobu sretniku i patniku	205
Dragocjenost zvanja u glinenim posudama	206
Misna slavlja u dvama grobljima	207
Mir i red	207
Budite mudri	207
Ne budete li kao djeca	209
Gradnja i glagoljaši	210
Čeznite za Božjim darovima!	212
Stoljetnica župne crkve	212
Budite ono plodonosno zrno	213
Ne budite zabrinuti tjeskobno	214
Budite vjerni do kraja	215
Ne držite se standarda ovoga svijeta	216
Sveti Ilija prorok	216
U crkvi Gospe od zdravlja	217
MEĐUGORSKI FENOMEN	218
Biskupova homilija pod sv. Misom na krizmi u Međugorju, 19. svibnja 2012.	218
Biskupova "šutnja" o Međugorju	220

BISKUPOVA KRATKA KRONIKA	223
USNUŠE U NADI USKRSNUĆA	228
70. obljetnica smrti biskupa Alojzija Mišića	228
Uz 27. obljetnicu smrti nadbiskupa Petra Čule	228
Komemoracija biskupa Marka Perića	229
Preminuo don Petar Vuletić	229
Biskupova homilija na misi zadušnici za don Petra Vuletića	230
BIOBIBLIOGRAFIJA DON VJEKE BOŽE JARAKA	232
Pobijedi zlo dobrim, brutalnost humanošću	239
KNJIGE	241
Svećenička iskaznica	241

UVODNIK

GOSPODINE, UMNOŽI NAM VJERU

Prije 45 godina, 1967., papa Pavao VI., sluga Božji, proglasio je "Godinu vjere" u povodu 1900. obljetnice mučeničke smrti sv. Petra i sv. Pavla. Sretno vladajući papa Benedikt XVI. prošle godine, 11. listopada, proglasio je apostolskim pismom *Porta fidei - Vrata vjere*¹ "Godinu vjere", koja traje od 11. listopada 2012. do 24. studenoga 2013.

Polog vjere - *depositum fidei* i čin vjere - *actus fidei*

Redovito razlikujemo objektivni sadržaj vjere - *depositum fidei* - od samoga osobnog i subjektivnog čina vjere - *actus fidei*. Sadržaj vjere mora se *poznati* da bi vjernik mogao na to slobodnom voljom *pristati*.² Papin motu proprio uzima u samom naslovu doslovnu sintagmu "Vrata vjere" s Pavlova i Barnabina Prvoga misijskog putovanja da Gospodin i "poganima otvori vrata vjere" (Dj 14,27), pogotovo što se sve danas poima i događa u okviru nove evangelizacije starih kršćanskih naroda!

Što je to vjera? Običnom kompjutorskom tražilicom lako se može ustanoviti zanimljiv podatak da se u Novom Zavjetu nalazi preko 700 puta riječ u koju je uključen pojam vjere: malovjerni, nevjerni, vjera, nevjera, povjeriti, povjerovati, vjernost, nevjernost, vjerovnik, uvjeriti, uzvjerovati, i to u raznim vremenima i oblicima. I to kazuje da je vjera ne samo važan pojam u našem kršćanskom životu nego bitan za spasenje. Bez vjere spasenja nema (Mk 16,16).

Što je to polog? Pod tim pojmom ili binomom razumije se jedinstvena baština, glavica ili skup

svih istina bilo u spoznajnom redu, bilo u odnosu na moralno ponašanje, koje je naučavao Gospodin Isus, posrednik i punina Božje Objave. Te su skupljene istine počelo i temelj iz kojega zahvaća Crkveno učiteljstvo, koje ne može tomu ništa ni dodati ni oduzeti. Međutim, shvaćanje tih božanskih istina razvija se tijekom povijesti.

U Novom Zavjetu taj pojam susrećemo svega tri puta, i to samo u tekstovima sv. Pavla, i to samo u Poslasticama sv. Timoteju, i to svaki put vezan uz glagol čuvati - custodire: Poklad čuvaj: 1 Tim 6,20; Poklad sačuvati: 2 Tim 12; Lijepi poklad čuvaj: 2 Tim 1,14. U ovom slučaju to znači: poklad pažljivo slušati, vjerno o njemu razmišljati u srcu i svijesti, i brižljivo ga prenositi netaknutim kako je i primljen. Službena je Objava završila smrću posljednjega apostola. O tome pokladu Crkva od početka nije imala ni svu ni posve točnu ni potpunu spoznaju i shvaćanje, nego je tijekom vremena to pronicala, produblivala i bolje razumijevala.

Drugi Vatikanski koncil na nekoliko mjesta govori o tom pokladu ili blagu Božje riječi i tumači:

Sveta Predaja i Sveto Pismo tvore jedan sve-ti poklad riječi Božje povjeren Crkvi: prijavljujući uza nj, sav je sveti puk - sabran oko svojih pastira - sveudilj postojan u nauku apostolskom i zajedništvu, u lomljenju kruha i molitvama (usp. Dj 2,42) tako da nastaje jedinstvena istodušnost predstojnika i vjernika u držanju, izvršavanju i is-povijedanju predane vjere.³ Jednodušnost u shvaćanju i prihvaćanju predanih vjerskih sadržaja i od pastira i od svega puka Božjega. Ne može puk za sebe biti garant te nadnaravne vjere i povijesne crkvene predaje, nego zajedno i u jednodušnosti s predstojnicima Crkve.

¹ Prijevod Pisma: Dokumenti KS, br. 160; Vidi također *Službeni vjesnik*, 1/2012., str. 8-14.

² *Vrata vjere*, 10.

³ Dogmatska konstitucija o božanskoj objavi, *Dei Verbum*, 10.

Predaja koja potječe od apostola uz prisutnost Duha Svetoga u Crkvi napreduje, raste naime za- pažanje kako predanih stvari tako i riječi: na temelju razmatranja i proučavanja onih koji vjeruju i o tom u svom srcu razmišljaju (usp. Lk 2,19 i 51); zatim, na temelju u srcu doživljena razumijevanja duhovnih stvari, a i na temelju navješćivanja onih koji su s nasljedstvom biskupstva primili i pouzdan milosni dar istine. Crkva naime tijekom stoljeća stalno teži k punini božanske istine dok se u njoj ne dovrše Božje riječi.⁴ Crkva nije okamina, nije ni organizacija, nego živi organizam koji sustavno raste i razvija se. I ona ima svoje stadije mladenaštva i zrele dobi, kada bolje razumije i iskusnije primjenjuje Božju riječ na potrebe i izazove ljudi svoga vremena.

Što je to formula vjere? - To je povijesno izricanje spasonosna nauka u skladu sa zahtjevima dotičnoga vremena. Jedni su problemi bili u 4. stoljeću, drugi u 9., treći u 16. i tako redom. Takvo formuliranje predane istine bitno se razlikuje od samoga pologa vjere.⁵ Jedno je *formula fidei*, teološka definicija, vanjski oblik, filozofsko i literarno ruho, a drugo je sam *depositum fidei*, sadržaj, istina. Polog ostaje sadržajno isti, a povijesne se formulacije tijekom vremena mijenjaju i usavršavaju. Polog ostaje isti makar se bolje razumio u dvadesetom negoli u jedanaestom stoljeću.

Kriteriji tumačenja toga pologa? - Budući da Sveto Pismo treba čitati i tumačiti istim Duhom u kojem je napisano, mora se za ispravno pronicanje smisla svetih tekstova s ne manje brižljivosti gledati na sadržaj i jedinstvo svega Pisma, obzirom se na živu Predaju cijele Crkve i na analogiju vjere.⁶ Tri su načela tumačenja pologa vjere: mora se imati u vidu cjelina Svetoga Pisma, zatim cjelina žive Predaje Crkve, i analogija vjere, tj. slične istine koje su već definirane ili barem proučavane.

Taj je *depositum* osim u Svetome Pismu i u svim crkvenim simbolima ili "vjerovanjima", u dokumentima posljednjega općega Koncila na su-

vremen način predstavljen u *Katekizmu Katoličke Crkve* koji je proglašen kao "sigurno pravilo za poučavanje vjere i stoga valjano i zakonito sredstvo u službi crkvenog zajedništva".⁷ Katekizam je potpisan na 30. obljetnicu otvaranja Koncila, a ova se Godina proglašava u povodu 20. obljetnice toga Katekizma.

Što je to vjera i čin vjere? Vjera je Božji dar, teologalna ili bogooblična, tj. od Boga ulivena krjepost, kojom čvrsto prihvaćamo sve ono što nam je Bog po Crkvi predložio vjerovati i djelovati, zbog auktoriteta Boga objavitelja. Vjera je već neko unaprijedno posjedovanje onoga čemu se nadamo (Heb 11,1). Vjera je osobni čin pouzdanja u "vjernu" osobu, u ovom slučaju u Boga koji uvijek ostaje vjeran svomu obećanju. Vjera kao naš čin kojim srcem pristajemo i razumom priznajemo ono što se stavlja pred nas kao nevidljiva stvarnost odnosno kao obećanje. U vjeru je uvijek bitno uključeno obećanje.

Papa Benedikt XVI. svojim pismom i proglašenjem "Godine vjere" želi da mi ovaj polog vjere - pretočen u koncilске dokumente i katekizamske tekstove - danas prema svojim mogućnostima sustavno čitamo, proučavamo, usvajamo i druge poučavamo kao nešto nužno za spasenje. Svećenici su na to prvi pozvani i na sebe primjenjivati i drugima navješćivati.

Glavnica i dobit

Kada netko na banci ima određen novčani depozit/polog ili glavnica, nastojat će iz toga, u dogovorenu postotku, izvući godišnju korist, dobit, kamate. Kolika će biti naša godišnja dobit u pogledu pologa vjere kroz ovu Godinu vjere? Ne možemo ništa sami od sebe. Zato zovemo u pomoć Isusa da nam on umnoži vjeru, kao što su to i apostoli molili (Lk 17,5).

Mostar, 5. rujna 2012.

Ratko Perić, biskup

⁴ *Dei Verbum*, 8.

⁵ Koncilski dekret o ekumenizmu, *Unitatis redintegratio*, 6.

⁶ *Dei Verbum*, 12.

⁷ *Katekizam Katoličke Crkve*, Zagreb, 1994., str. 13; *Vrata vjere*, 11.

I.
DOKUMENTI SVETE STOLICE

PAPIN POSJET KATOLIČKOMU SVEUČILIŠTU SRCA ISUSOVA

u prigodi 50. obljetnice osnutka
Fakulteta medicine i kirurgije "Agostino Gemelli"

GOVOR SVETOGA OCA BENEDIKTA XVI.

Rim, 3. svibnja 2012.

Gospodo kardinali, časna braćo u episkopatu i svećeništvu,

uvaženi gospodine Predsjedniče Zastupničkoga doma i gospodo ministri,

poštovani Prorektore,

poštovani predstavnici vlasti, docenti, liječnici,

poštovani zdravstveni i sveučilišni djelatnici,

dragi studenti i dragi pacijenti!

S osobitom vas radošću susrećem danas na proslavi 50 godina od osnutka Fakulteta medicine i kirurgije Poliklinike "Agostino Gemelli". Zahvaljujem predsjedniku Instituta Toniolo, kardinalu Angelu Scoli, i prorektoru, prof. Francu Anelliju, za ljubazne riječi koje su mi uputili. Pozdravljam gospodina predsjednika Zastupničkoga doma, uvaženoga Gianfranca Finija, gospodu ministre, uvažene Lorenza Ornaghija i Renata Balduzzija, brojne predstavnike vlasti, kao i predavače, liječnike, osoblje i studente Poliklinike i Katoličkoga sveučilišta. Posebnu misao upućujem vama, dragi pacijenti.

U ovoj prigodi, htio bih iznijeti nekoliko misli. Naše je vrijeme ono u kojem su eksperimentalne znanosti preinačile viziju svijeta i čovjekovo razumijevanje samoga sebe. Brojna otkrića i inovativne tehnologije, koje se sve brže nižu, opravdan su razlog za ponos, ali često nisu bez uznemirujućih implikacija. Zapravo, u pozadini raširenoga optimizma u znanstvenim spoznajama, širi se sjena krize misli. Bogat sredstvima, ali ne i cilje-

vima, čovjek našega vremena često živi uvjetovan redukcijom i relativizmom, što vodi prema gubitku značenja stvari; gotovo zaslijepljen učinkovitošću tehnike, zaboravlja temeljni vidokrug potrebe za smislom, potiskujući tako transcendentnu dimenziju do beznačajnosti. U tom kontekstu, misao slabi, i prednost stječe osiromašena etika, koja zamagljuje normativne oznake vrijednosti. Ono što je bilo plodnim korijenom europske kulture i napretka, čini se zaboravljenim. Pri tome, potraga za apsolutnim - *quaerere Deum* (traženje Boga) - podrazumijevala je potrebu za produbljenjem profanih znanosti, cijeloga svijeta znanja.¹ Znanstveno istraživanje i pitanje smisla, unatoč svojoj specifičnoj epistemološkoj i metodološkoj fizionomiji, zapravo, potječu iz jednoga izvora, Logosa koji predsjeda djelu stvaranja i vodi razumijevanje povijesti. Mentalitet koji je fundamentalno tehnopraktičan stvara rizičnu neravnotežu između onoga što je tehnički moguće i onoga što je moralno dobro, s nepredvidljivim posljedicama.

Važno je stoga da kultura ponovno otkrije snagu značenja i dinamičnost transcendentnoga, jednom riječju, da odlučno otvori obzor traženja Boga (*quaerere Deum*). Na um dolazi slavna Augustinova rečenica: "Za sebe si nas stvorio [Gospodine], i nemirno je srce naše dok se ne smiri u tebi".² Može se reći da impuls za znanstvenim istraživanjem i sam potječe iz čežnje za Bogom

¹ Usp. Govor u Collège des Bernardins u Parizu, 12. rujna 2008.

² Sv. AUGUSTIN, *Ispovijesti*, I,1.

koja prebiva u ljudskom srcu: u osnovi, čovjek znanosti, čak i nesvjesno, nastoji dostići onu istinu koja može dati smisao životu. Ipak, koliko god strastveno i ustrajno bilo ljudsko istraživanje, ono nije sposobno vlastitim snagama doći do sigurna odredišta, jer "čovjek nije sposoban potpuno razjasniti neobičnu polutamu koja zasjenjuje pitanje vječne stvarnosti... Bog mora uzeti inicijativu dolaska ususret i obratiti se čovjeku".³ Da bi se razumu vratila njegova urođena, integralna dimenzija, potrebno je ponovno otkriti izvor koji znanstveno istraživanje dijeli s potragom za vjerom, *fides quaerens intellectum*, prema Anzelmovoj intuiciji. Znanost i vjera imaju plodonosnu uzajamnost, gotovo komplementarnu potrebu za razumijevanjem stvarnosti. Paradoksalno, međutim, upravo pozitivistička kultura, isključujući pitanje Boga iz znanstvene rasprave, određuje pad misli i slabljenje sposobnosti razumijevanja realnosti. Ipak, čovjekov bi se *quaerere Deum* izgubio u labirintu putova, da se ne susreće s jednim putem prosvjetljenja i sigurna usmjerenja, to jest Božjim putem, koji se, s neizmjernom ljubavlju, približuje čovjeku: "U Isusu Kristu Bog ne samo progovara čovjeku, nego ga traži... To traženje se rađa u dubini Božjoj, i ima svoj vrhunac u Utjelovljenju Riječi".⁴

Kao religija Logosa, kršćanstvo ne protjeruje vjeru na područje iracionalnoga, nego pripisuje izvor i smisao stvarnosti kreativnomu Razumu, koji se u raspetome Bogu očitovao kao ljubav, i koji poziva na putovanje stazom traženja Boga (*quaerere Deum*): "Ja sam put, istina, i život". Ovdje sv. Toma Akvinski komentira: "Odredište je ovoga puta cilj ljudske želje. Sada čovjek prvenstveno želi dvije stvari: na prvom mjestu znanje istine, što je svojstveno njegovoj naravi. Na drugom mjestu, trajnost u postojanju, što je zajedničko svim stvarima. U Kristu se nalaze i jedna i druga... Ako dakle tražiš kojim putem ići, prihvati Krista, jer on je put".⁵ Evanđelje života osvjetljuje tako čovjekov uspon, i pred napašću apsolutne autonomije podsjeća ga da "čovjekov život dolazi od Boga; njegov je dar, njegova slika i prilika, udio u njegovu životnom dahu".⁶ I upravo je stupanje na put vjere ono što čovjeku omogućava u stvarnostima patnje i smrti, koje prolaze

kroz njegovo postojanje, razlikovati autentičnu mogućnost za dobro i za život. U Kristovu križu on prepoznaje Stablo života, otkrivanje strastvene Božje ljubavi prema čovjeku. Lijek onih koji trpe tako je dnevni susret s licem Kristovim, i predanost uma i srca postaje znakom Božjega milosrđa i njegove pobjede nad smrću.

Proživljenu u svojoj potpunosti, potragu osvjetljavaju znanost i vjera, i iz ova dva "krila" ona crpi poticaj i zamah, nikada ne gubeći pravu poniznost, osjećaj vlastite ograničenosti. Na taj način potraga za Bogom postaje plodonosna za razumijevanje, kvasac kulture, pokretač istinskoga humanizma, istraživanje koje se ne zaustavlja na površini. Dragi prijatelji, uvijek se prepustite vođenju znanja koje dolazi s visine, znanja osvijetljena vjerom, prisjećajući se da mudrost zahtijeva strastvenost i naporno traženje.

Ovdje se uklapa nezamjenjiva zadaća Katoličkoga sveučilišta, mjesta na kojemu se obrazovni odnos stavlja u službu osobe u izgradnji kvalificiranih znanstvenih umijeća, ukorijenjenih u nasljeđu znanja, koje je razvoj kroz naraštaje pretočio u životnu mudrost; mjesto gdje odnos prema liječenju nije posao, nego poslanje; gdje je ljubav Dobroga Samaritanca prva katedra, a lice patnika Kristovo lice: "meni ste učinili" (Mt 25,40). Katoličko sveučilište Srca Isusova, u svom svakodnevnom radu istraživanja, poučavanja i studija, živi u ovoj predaji/*traditio* koja izražava vlastiti potencijal za inovativnošću: nijedan napredak, pogotovo na kulturnoj razini, ne hrani se pukim ponavljanjem, nego zahtijeva uvijek novi početak. Zahtijeva, između ostaloga, raspoloživost za razmjenom i dijalogom koji otvara um i svjedoči bogatu plodnost baštine vjere. Na ovaj se način uobličuje solidna struktura osobnosti, u kojoj kršćanski identitet prodire u svakodnevni život i iznutra se izražava izvrsnom profesionalnošću.

Katoličko sveučilište, koje ima poseban odnos s Petrovom Stolicom, pozvano je danas biti uzornom institucijom, koja ne ograničava učenje na ekonomsko pitanje, nego širi djelokrug na planiranje u kojem dar inteligencije istražuje i razvija darove stvorenoga svijeta, nadilazeći utilitarno viđenje postojanja usmjerena samo na proizvodnju, jer "ljudsko je biće stvoreno kao dar, koji izražava

³ J. RATZINGER, *L'Europa di Benedetto nella crisi delle culture*, Cantagalli, Rim, 2005., str. 124.

⁴ IVAN PAVAO II., *Tertio Millennio Adveniente*, 7.

⁵ SV. TOMA AKVINSKI, *Expositio in evangelium Joannis*, cap. 14, lectio 2.

⁶ IVAN PAVAO II., *Evangelium vitae*, 39.

i uprisutnjuje svoju transcendentnu dimenziju".⁷ Upravo ova kombinacija znanstvenoga istraživanja i neuvjetovane službe životu ocrtava katoličke odlike Fakulteta medicine i kirurgije "Agostino Gemelli", jer perspektiva je vjere - ni nadređena ni paralelna - nego unutarnja oštroj i upornoj potrazi za znanjem.

Katolički medicinski fakultet mjesto je gdje transcendentni humanizam nije samo retorički slogan, nego pravilo vidljivo iz svakodnevnog pobožnosti. Sanjajući autentično katolički Fakultet medicine i kirurgije, otac Gemelli - i s njim toliki drugi, kao što je prof. Brasca - vratio je u središte pozornosti ljudsku osobu, u svojoj slabosti i u svojoj veličini, uvijek na novim izvorima strastvena istraživanja, i ne manje svjesni ograničenja i otajstva života. Zbog toga ste htjeli ustanoviti novi sveučilišni centar za život, kao potporu drugim, već postojećim, institucijama, poput, primjerice,

Međunarodnoga znanstvenog instituta "Pavao VI.". Ohrabrujem, stoga, pozornost prema životu, u svim njegovima fazama.

Htio bih se sada posebno obratiti pacijentima prisutnima ovdje u Gemelliju, zajamčiti im svoju molitvu i privrženost, i reći im da će ovdje uvijek biti zbrinuti s ljubavlju, jer se u njihovu licu odražava lice Krista koji trpi.

Upravo Božja ljubav, koja sjaji u Kristu, čini oštroidnim i prodornim pogled istraživača, te shvaća ono što nijedna istraga nije u stanju primijetiti. Blaženi Giuseppe Toniolo očito je imao ovo na umu, kada je tvrdio da je u čovjekovoj naravi čitati u drugima sliku Božje ljubavi i njegov otisak na stvorenome. Bez ljubavi, čak i znanost gubi svoju plemenitost. Samo ljubav jamči humanost istraživanja. Hvala na pozornosti.

(Preveo Mario Glibić)

KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE

PROSLOV U NORME O POSTUPKU PROSUDBE NAVODNIH UKAZANJA ILI OBJAVA

1. Kongregacija za nauk vjere mjerodavna je u pitanjima koja se tiču promicanja i očuvanja nauka vjere i čudoređa. Također je mjerodavna za ispitivanje poteškoća o ispravnu razumijevanju vjere, kao što su pseudo-misticizam, navodna ukazanja, viđenja i poruke pripisane nadnaravnim izvorima. U pogledu ovih vrlo delikatnih zadaća, prije više od trideset godina, ovaj je Dikasterij priredio Norme o postupku u prosuđivanju navodnih ukazanja i objava (*Normae de modo procedendi in deiudicandis praesumptis apparitionibus ac revelationibus*). Ovaj dokument, koji su formulirali članovi Plenarne sjednice Kongregacije, odobrio je sluga Božji, papa Pavao VI., 24. veljače 1978., te je zatim objavljen 25. veljače 1978. U to su vrijeme Norme bile poslone biskupima, za informaciju, međutim, bez službena objavljiva-

vanja, jer su norme bile izdane za neposrednu pomoć pastirima Crkve.

2. Tijekom vremena ovaj je dokument bio objavljen u različitim djelima koja se bave ovim stvarima, na više od jednoga jezika, bez pribavljanja prethodne dozvole ovoga Dikasterija. Danas se mora priznati da je sadržaj ovih važnih normi već u javnoj domeni. Stoga, Kongregacija za nauk vjere smatra da je sada prikladno objaviti ove norme, donoseći prijevode na glavnim jezicima.

3. Na Redovitoj skupštini Biskupske sinode o Riječi Božjoj, održanoj u listopadu 2008., neki su biskupi postavljali pitanja koja proistječu iz iskustava nadnaravnih pojava kao pastoralnu brigu. Njihovu je zabrinutost prepoznao Sveti Otac Benedikt XVI., koji je to pitanje unio u širi kontekst ekonomije spasenja, u značajnu odlomku posli-

⁷ *Caritas in veritate*, 34.

jesinodalne apostolske pobudnice *Verbum Domini*. Važno je prisjetiti se ovoga Prvosvećenikova nauka, koji je poziv da se svrati prikladna pozornost na ove nadnaravne pojave: "Svim time Crkva izriče svijest da se s Isusom Kristom nalazi pred konačnom Riječi Božjom; on je 'Prvi i Posljednji' (Otk 1,17). On je dao stvorenoj stvarnosti i povijesti njihov konačni smisao; stoga smo pozvani živjeti vrijeme, nastanjivati Božju stvorenu stvarnost unutar ovoga eshatološkog ritma Riječi; 'kršćanska rasporedba spasenja, dakle, kao novi i konačni savez, nikada neće minuti i ne treba očekivati nikakvu javnu objavu prije slavnoga očitovanja našega Gospodina Isusa Krista (usp. 1 Tim 6,14 i Tit 2,13)'. Doista, kao što su podsjetili oci za vrijeme Sinode, 'specifičnost kršćanstva očituje se u događaju Isusa Krista, vrhuncu objave, ispunjenju obećanja Božjih i posredniku susreta između čovjeka i Boga. On 'koji nam je objavio Boga' (Iv 1,18) jest jedina i konačna riječ predana čovječanstvu'. Sveti Ivan od Križa izrekao je ovu istinu na zadivljujući način: "Od trenutka u kojem nam je darovao svoga Sina, koji je njegova jedina i konačna Riječ, rekao nam je sve samo jedanput u ovoj samoj riječi i nema nam više ništa reći ... Doista ono što je nekoć govorio djelomično prorocima, to je rekao sve u svome Sinu, darujući nam ovo sve koje je njegov Sin. Stoga, tko bi htio pitati još Gospodina i tražiti od njega viđenja ili objave, ne samo da bi počinio ludost nego bi uvrijedio Boga, zato što ne upravlja svoj pogled jedino na Krista, nego traži druge stvari i novosti' (Sv. Ivan od Križa, *Uzlazak na goru Karmel*, II., 22)."

Imajući ovo u vidu, Sveti Otac Benedikt XVI. primjećuje: "Posljedično, Sinoda je preporučila 'pomaganje vjernicima da dobro razlikuju Riječ Božju od privatnih objava', čija uloga 'nije da "poboljšaju" ili "upotpune" konačnu Kristovu objavu, nego da pomognu da se od nje u određenom po-

vijesnom razdoblju potpunije živi'. Vrijednost privatnih objava bitno je drukčija od jedine javne objave: ona zahtijeva našu vjeru; u njoj, doista, po ljudskim riječima i posredovanjem žive zajednice Crkve, sam nam Bog govori. Mjerilo za istinitost privatne objave jest njezina usmjerenost na samoga Krista. Kad se ona udalji od njega, tad ona zacijelo ne dolazi od Duha Svetoga, koji nas vodi unutar evanđelja, a ne izvan njega. Privatna objava je pomoć za ovu vjeru, i očituje se kao vjerodostojna upravo zato što upućuje na jedinu javnu Objavu. Stoga crkveno odobrenje privatne objave ukazuje uglavnom da dotična poruka ne sadrži ništa što proturječi vjeri i dobrim običajima; dopušteno je tu poruku javno obznaniti, i vjernici su ovlaštteni da je u razboritom obliku prihvate. Privatna objava može uvesti nove naglaske, izložiti nove ili produbiti stare oblike pobožnosti. Ona može imati određenu proročku narav (usp. 1 Sol 5,19-21) i može biti valjana pomoć za bolje razumijevanje i življenje evanđelja u sadašnjem času; stoga je ne treba zanemarivati. Ona je pomoć koja se nudi, ali nije obvezujuća njezina upotreba. U svakom slučaju, to mora biti stvar hranjenja vjere, nade i ljubavi, koje su za sve trajni put spasenja." [*Verbum Domini*, 14].

4. Čvrsto se nadam da će službeno objavljivanje *Normi o postupku u razlikovanju navodnih ukazanja ili objava* pomoći pastirima Katoličke Crkve u njihovoj teškoj zadaći razlučivanja predmnijevanih ukazanja, objava, poruka ili, općenitije, izvanrednih pojava pretpostavljena nadnaravnog izvora. U isto vrijeme, postoji nada da će ovaj tekst biti od koristi teolozima i stručnjacima na ovom području živoga iskustva Crkve, čija osjetljivost zahtijeva sve temeljitije promišljanje.

Vatikanski Grad, 14. prosinca 2011., blagdan sv. Ivana od Križa

William kard. Levada, prefekt

NORME SV. KONGREGACIJE ZA NAUK VJERE O POSTUPKU PROSUDBE NAVODNIH UKAZANJA I OBJAVA

PRETHODNA NAPOMENA O PODRIJETLU I ZNAČAJKI OVIH NORMI

Na Godišnjoj plenarnoj skupštini, održanoj mjeseca studenoga 1974., oci ove Sv. Kongregacije proučili su pitanja koja proizlaze iz navodnih ukazanja i objava i s njima su često povezana, te došli do sljedećih zaključaka:

1. Danas se više nego prije s pomoću sredstava priopćavanja ("mass media") brzo raznose vijesti o tim ukazanjima među vjernike; osim toga lakoća promjene mjesta omogućuje češća hodočašća, tako da crkvena vlast na tu pojavu treba brzo reagirati.

2. S druge strane, zbog načina mišljenja koji je vlastit današnjemu vremenu i zbog zahtjeva znatnosti i kritičkog istraživanja, teže je i gotovo nemoguće donijeti s odgovarajućom žurnošću onaj sud kojim su se otprije zaključivale istrage o toj stvari ("*constat de supernaturalitate, non constat de supernaturalitate*") i ordinarijima se pružala mogućnost da dopuste ili zabrane javno štovanje ili druge oblike vjerničkih pobožnosti.

Stoga, da se pobožnost vjernika prigodom takvih zbivanja, uz čuvanje potpuna zajedništva s Crkvom, može očitovati i donijeti plodove, po kojima sama Crkva u budućnosti može raspoznati pravu narav događaja, oci su ocijenili da u tome treba provoditi sljedeću praksu.

Kad se crkvena vlast obavijesti o nekom navodnom ukazanju ili objavi, njezina će dužnost biti:

a) u prvome redu prosuditi o činjenici prema pozitivnim i negativnim mjerilima (vidi dolje br. I);

b) zatim, ako je to istraživanje imalo povoljan ishod, dopustiti neke javne manifestacije kulta ili pobožnosti i istodobno nad njima vrlo razborito bdjeti (što se izjednačuje s formulom "za sada ne postoji zapreka" - "pro nunc nihil obstat");

c) napokon, u svjetlu prošlosti i iskustva (posebno obilja duhovnih plodova koji proizlaze iz nove pobožnosti) donijeti, ako ureba, sud o istinitosti i nadnaravnosti.

I. - Mjerila za prosuđivanje, barem s vjerojatnošću,

značajki navodnih ukazanja ili objava

A) Pozitivna mjerila:

a) Moralna sigurnost ili barem velika vjerojatnost o opstojnosti događaja, stečena s pomoću ozbiljna istraživanja.

b) Posebne okolnosti koje se odnose na opstojnost i narav događaja, kao što su:

1. osobne kvalitete subjekta ili subjekata (osobito psihička uravnoteženost, čestitost i ispravnost moralnoga života, iskrenost i redovita poučljivost prema crkvenom auktoritetu, sposobnost povratka normalnu načinu vjerskoga života, itd. ...);

2. što se objava tiče, teološki i duhovni nauk, istinit i bez zablude;

3. zdrava pobožnost i obilni i trajni duhovni plodovi (primjerice duh molitve, obraćenja, svjedočanstva ljubavi, itd. ...);

B) Negativna mjerila:

a) Jasna zabluda s obzirom na događaj.

b) Doktrinarne zablude koje se pripisuju samomu Bogu ili Blaženoj Djevici Mariji ili nekomu svetcu koji se objavljuje (imajući u vidu ipak mogućnost da subjekt može - makar i nesvjesno - pravoj nadnaravnoj objavi dodati puke ljudske elemente, čak poneku zabludu u naravnom redu (usp. Sv. Ignacije, *Exercitationes*, br. 336).

c) Očito traženje dobitka usko povezano sa samim događajem.

d) Teški nemoralni čini počinjeni u vrijeme ili prigodom samoga događaja od strane subjekta i od njegovih pristaša.

e) Psihičke bolesti ili psihopatske težnje u subjektu, koje su sigurno utjecale na sam navodni nadnaravni događaj, bilo psihoza ili kolektivna histerija, bilo nešto slično.

Treba upozoriti da su ova mjerila, bilo pozitivna bilo negativna, indikativna, a ne taksativna, i valja ih uzimati kumulativno odnosno s nekim uzajamnim usklađenjem.

II. - Kako se ima ponašati mjerodavna crkvena vlast

1. Kada prigodom navodnoga nadnaravnog događaja započne štovanje ili neka gotovo spontana pobožnost od strane vjernika, ozbiljna je dužnost mjerodavne crkvene vlasti da se bez odlaganja o tome obavijesti i nad time marljivo bdije.

2. Kad vjernici zakonito zatraže (to jest u zajedništvu s pastirima a ne potaknuti sektaškim duhom), mjerodavna crkvena vlast može svojim interventom dopustiti ili promicati neke oblike štovanja i pobožnosti, ako ih prema mjerilima, o kojima je bilo govora, ništa ne priječi. Treba ipak paziti da vjernici ovaj postupak ne shvate kao odobrenje nadnaravnosti događaja od strane Crkve (usp. Prethodnu bilješku, pod c).

3. Snagom svoje doktrinarne i pastoralne službe, mjerodavna vlast može intervenirati *motu proprio* (na vlastitu pobudu), čak i mora, u težim okolnostima, na primjer, ispraviti ili predusresti zlorabe u prakticiranju štovanja i pobožnosti, da osudi doktrinarne zablude, da izbjegne pogibelniji lažna i nečasna misticizma, itd. ...

4. U dvojbenim slučajevima, koji ni najmanje ne ugrožavaju dobro Crkve, neka se mjerodavna crkvena vlast suzdrži od svakoga suda i izravne akcije (može se naime također dogoditi da tijekom vremena takozvani nadnaravni događaj padne u zaborav); ipak neka ne prestane bdjeti tako da, ako ustreba, spremno i razborito može intervenirati.

III. - Interventi mjerodavne vlasti

1. Dužnost je u prvom redu mjesnoga Ordinarija da bdije i intervenira.

2. Krajevna ili nacionalna Biskupska konferencija može intervenirati:

a) ako se mjesni Ordinarij, nakon što je uradio svoj dio, utekne Konferenciji da sigurnije stvar prosudi;

b) ako stvar već pripada nacionalnom ili regionalnom ambijentu, ali uvijek s prethodnim pristankom mjesnoga Ordinarija.

3. Apostolska Stolica može intervenirati, bilo na traženje samoga Ordinarija, bilo kvalificirane skupine vjernika, bilo također izravno općom jurisdikcijom Vrhovnoga svećenika (vidi niže, IV.).

IV. - Intervent Sv. Kongregacije za nauk vjere

1. a) Intervent Sv. Kongregacije može tražiti ili Ordinarij, nakon što je ipak sam učinio svoj dio, ili kvalificirana skupina vjernika. U ovom drugom slučaju treba paziti da utok Sv. Kongregaciji ne bude iz razloga sumnjičavosti (a takvi su razlozi na primjer prisiliti Ordinarija da mijenja svoje zakonite odluke, potvrditi neku sektašku skupinu itd...).

b) Sv. Kongregacija ima vlastito pravo intervenirati na vlastitu pobudu u težim slučajevima, osobito ako se stvar dotiče širega dijela Crkve, posavjetovavši se uvijek s Ordinarijem, i, ako je potrebno, također s Biskupskom konferencijom.

2. Bit će pravo Sv. Kongregacije ili odlučiti o Ordinarijevu načinu i taj odobriti ili, ako bude moguće i prikladno, ustanoviti o tome novo istraživanje različito od proučavanja učinjena od Ordinarija, ili da to ona proučava sama ili po posebnom povjerenstvu.

* * *

Ove Norme, koje su donesene na Plenarnoj skupštini ove Sv. Kongregacije, odobrio je Vrhovni svećenik Pavao papa VI., sretno vladajući, dne 24. veljače 1978.

Rim, u palači Sv. Kongregacije za nauk vjere, dne 25. veljače 1978.

Franjo kard. Šeper,
Prefekt
+ Fr. Jérôme Hamer, O. P.
Tajnik

MSGR. DRAŽEN KUTLEŠA POSTAO ORDINARIJ

Dana, 14. lipnja 2012., Sveti Otac Papa Benedikt XVI. prihvatio je ostavku na pastoralnu upravu Porečke i Pulske biskupije (Hrvatska), koju je podnio preuzvišeni gospodin msgr. Ivan Milovan, u skladu s kan. 401 § 2 *Zakonika kanonskoga prava*. Nasljeđuje ga preuzvišeni gospodin msgr. Dražen Kutleša, biskup koadjutor iste biskupije.

Msgr. Kutleša rođen je 25. rujna 1968. u Tomislavgradu. Ređen je za prezbitera Mostarsko-duvanjske biskupije u Prisoju 29. lipnja 1993. Imenovan je biskupom koadjutorom Porečke i Pulske biskupije 17. listopada 2011. Zaređen je za biskupa u Poreču 10. prosinca 2011.

IZ POZDRAVÂ SVETOGA OCA NA OPĆIM AUDIJENCIJAMA

Najsrdačnije pozdravljam sve hrvatske hodočasnike, a osobito vjernike iz župe Bezgrješnog začeca Blažene Djevice Marije iz Posušja u Bosni i Hercegovini.

Dok molite na grobovima svetih apostola, nasljedujte njihovo svjedočanstvo vjere prepoznajući u Isusu iz Nazareta Sina Božjega i svoga Spasitelja. Hvaljen Isus i Marija!

(Opća audijencija, 7. ožujka 2012.)

S radošću pozdravljam i blagoslivljam sve hrvatske hodočasnike, a osobito bogoslove iz Sarajeva.

Dragi prijatelji, pogledajte koliko nas je Krist ljubio darujući svoj život da bismo mi živjeli. Utisnite u srce tu Njegovu ljubav kao svoje najveće blago. Hvaljen Isus i Marija!

(Opća audijencija, 4. travnja 2012.)

II.
BISKUPSKA KONFERENCIJA
BOSNE I HERCEGOVINE

PRIOPĆENJE S 55. REDOVNOG ZASJEDANJA BISKUPSKE KONFERENCIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Članovi Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine održali su, od 12. do 14. srpnja 2012. u prostorijama Biskupskog ordinarijata u Banjoj Luci, svoje 55. redovno zasjedanje pod predsjedanjem biskupa banjolučkog mons. dr. Franje Komarice. Njima su se tijekom zasjedanja pridružili: predsjednik Slovenske biskupske konferencije mons. dr. Anton Stres, ljubljanski nadbiskup metropolit; delegat Hrvatske biskupske konferencije mons. Ante Ivas, šibenski biskup; i delegat Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda mons. Ilija Janjić, kotorski biskup. Delegati su prenijeli izraze zajedništva članova biskupskih konferencija koje predstavljaju te izvijestili biskupe o aktualnim događanjima s kojima se susreću njihove krajevne Crkve. Dijelu zasjedanja pridružio se i otpravnik poslova Apostolske nuncijature u BiH mons. Joseph Arshad koji je, u svom obraćanju, posebnu pozornost posvetio zabrinutosti Svetog Oca Benedikta XVI. i Svete Stolice za prognane katolike Hrvate koji se žele vratiti u svoj rodni kraj i ostati u njemu.

Biskupi su saslušali izvješća svojih delegata: sa VII. Svjetskog susreta obitelji i Teološko-pastoralnog simpozija održanog u Milanu, s plenarnog zasjedanja Hrvatske biskupske konferencije održanog u Zagrebu, s plenarnog zasjedanja Talijanske biskupske konferencije održanog u Rimu; s 98. Katoličkog dana održanog u Mannheimu (Njemačka), s III. katoličko-pravoslavnog europskog foruma održanog u Lisabonu, s međunarodne konferencije o Svjetskom danu mladih održanog u Rimu, sa susreta Europske službe za zvanja održanog u Maynoothu (Irska), s godišnjeg susreta generalnih tajnika Europskih biskupskih konferencija održanog u Edinburghu (Škotska), s međunarodnog simpozija katoličkih studenata održanog u Rimu.

Biskupi podržavaju nastojanje da se postigne dogovor s franjevačkim provincijalima oko izra-

de zajedničkog programa "pastoralne godine" za svećeničke kandidate na Vrhbosanskoj i Franjevačkoj bogosloviji.

Biskupi su, saslušavši izvješće ravnatelja Caritasa Biskupske konferencije BiH i razmotrivši dopise dijecezanskih Caritasa, dali potrebne smjernice za što bolju međusobnu koordinaciju kao i za što učinkovitiju suradnju s Međunarodnim i Europskim Caritasom sa svrhom pomoći brojnim ljudima u potrebi u Bosni i Hercegovini. Biskupi su prihvatili godišnje Izvješće Nadzornog vijeća Caritasa Biskupske konferencije BiH.

Biskupi su pripremili prijedlog "Osnovnih smjernica za postupanje u slučajevima seksualnoga zlostavljanja maloljetnika od strane klerika, redovnika i laika koji vrše neku crkvenu službu".

Biskupi su zadužili Vijeće za katehezu i nadležno Povjerenstvo da izrade prijedlog programa vjerskog odgoja u predškolskim ustanovama i programa teološke i vjerske edukacije na teološkim učilištima za odgojiteljice u vrtićima.

Biskupska konferencija Bosne i Hercegovine preuzela je dokument: "Formacija svećeničkih kandidata - načela i smjernice" od Hrvatske biskupske konferencije prilagodivši ga svojim prilikama. Biskupi su odlučili osnovati "Djelo za zvanja" u svojim biskupijama u skladu sa smjernicama nadležnog Papinskog vijeća.

Biskupi su odlučili da ih na središnjem slavlju obilježavanja 800. obljetnice dolaska sv. Franje Asiškog u Hrvatsku, koje će biti 6. listopada 2012. u Splitu, predstavlja vojni biskup u BiH mons. dr. Tomo Vukšić.

Posljednjega dana zasjedanja biskupi su primili službenu delegaciju međunarodne crkvene organizacije papinskog prava "Crkva u nevolji" (Kirche in Not). Predsjednik Biskupske konferencije BiH zahvalio je članovima delegacije što su na njegovu zamolbu došli na zasjedanje Biskupske konferencije kako bi se neposredno upoznali s

aktualnom situacijom u kojoj žive i svećenici, redovnici redovnice i vjernici na području njihovih biskupija. Nakon što su saslušali izvješća svakog od dijecezanskih biskupa, predstavnici spomenute organizacije su izrazili svoje razumijevanje za aktualne materijalne probleme s kojima se susreću biskupi u organiziranju redovitog pastoralna i života članova biskupijskih zajednica te u obnovi u ratu porušenih crkvenih objekata. Obećali su da će o situaciji u kojoj se nalaze katolici BiH obavijestiti svoje članove diljem svijeta i ozbiljno razmotriti mogućnosti konkretne pomoći.

Biskupi pozivaju sve Hrvate iz Bosne i Hercegovine, raseljene po svijetu, a posebice one koji se nalaze u Republici Hrvatskoj, koji imaju pravo i mogućnost, da se što prije, kao državljani i Bosne i Hercegovine, registriraju kod nadležnih državnih organa u Bosni i Hercegovini te preuzmu osobne CIPS dokumente. Smatraju to posebno važnim u ovom času jer sljedeće jeseni trebaju biti održani lokalni izbori na kojima kao birači mogu sudjelovati samo uredno prijavljeni državljani Bosne i Hercegovine koji posjeduju osobne bosansko-hercegovačke dokumente.

Razmotrivši Pismo pape Benedikta XVI. i pastoralne smjernice Prefekta Kongregacije za nauk vjere za Godinu vjere, biskupi su razmišljali o konkretnim akcijama koje će provoditi u svojim biskupijskim odnosno župnim zajednicama kao i na razini Biskupske konferencije. Odlučili su prije početka Godine vjere uputiti pastirsko pismo svim svećenicima, redovnicima, redovnicama i vjernicima s poticajima na što intenzivnije življenje Godine vjere na svim razinama.

Biskupi će u popodnevnim satima, 14. srpnja pohoditi Novu Topolu kod Bosanske Gradiške i u župnoj crkvi moliti za bivšeg župnika ove župe vlč. Ratka Grgića kojeg su pripadnici srpske vojske prije 20 godina nasilno odveli iz župne kuće od kada mu se gubi svaki trag.

Na blagdan sv. Bonaventure, nebeskog zaštitnika banjolučke katedrale i biskupije, u nedjelju, 15. srpnja biskupi će sudjelovati na Misnom slavlju u 10 sati u banjolučkoj katedrali. Euharistiju će predslaviti nadbiskup metropolit vrhbosanski kardinal Vinko Puljić, a prigodnu propovijed uputit će vojni biskup u BiH mons. dr. Tomo Vukšić. (kta)

Banja Luka, 14. srpnja 2012.

Tajništvo BK BiH

PRIOPĆENJE SA SUSRETA BISKUPÂ BK BIH S FRANJEVAČKIM PROVINCIJALIMA U BIH

Susret biskupa Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine s franjevačkim provincijalima u BiH održan je, 24. travnja 2012. u Nadbiskupskom ordinarijatu vrhbosanskom u Sarajevu. Predsjedao je biskup banjolučki mons. dr. Franjo Komarica, predsjednik BK BiH, a sudjelovali su svi biskupi osim, iz zdravstvenih razloga, spriječenog mostarsko-duvanjskog biskupa i trebinjsko-mrkanjskog apostolskog upravitelja, mons. dr. Ratka Perića, te franjevački provincijal Bosne Srebrene fra Lovro Gavran i provincijal Hercegovačke franjevačke provincije dr. fra Ivan Sesar.

Sudionici susreta najprije su razmatrali mogućnost zajedničke provedbe Pastoralne godine za dijecezanske i franjevačke bogoslove u šestoj godini nakon svršenoga diplomskog studija kada pristupaju đakonskom ređenju. O trenutačnoj praksi i o svojim prijedlozima biskupe i provincijale izvijestili su dekani Katoličkoga bogoslovnog fakulteta i Franjevačke teologije u Sarajevu, mons. dr. Pavo Jurišić i dr. fra Mile Babić, te rektor Vrhbosanskoga bogoslovnog sjemeništa preč. Marko Zubak i prvi meštar na Franjevačkoj bo-

gosloviji dr. fra Marinko Pejić. Dogovoreno je da se poradi na stvaranju zajedničkog programa Pastoralne godine koji bi se potom provodio na KBF-u i Franjevačkoj teologiji odnosno Vrhbosanskom bogoslovnom sjemeništu i Franjevačkoj bogosloviji u Sarajevu s ciljem što bolje pripreme budućih dijecezanskih i franjevačkih svećenika za pastoralno djelovanje.

Govoreći o istupima svećenika i redovnika u medijima, biskupi i franjevački provincijali izrazili su zahvalnost svima koji i putem tiskovina ili elektronskih medija svjedoče vjeru u Krista Gospodina te rade na izgradnji boljeg i pravednijeg društva. Suglasni su da je potrebno poraditi na tome kako dnevno-politička događanja ne bi ponekad zasjenila jasnoću evanđeoskog nauka, koji su svećenici i redovnici dužni vjerodostojno naviještati.

Sudionici susreta razmotrili su i primanje misnih nakana posebno kada je riječ o primanju priloga i slavljenju tzv. zbirnih misa te donijeli konkretne zaključke.

Sarajevo, 24. travnja 2012.

Tajništvo BK BiH

PRIOPĆENJE SA SEDMOGA SUSRETA BISKUPÂ BK BIH S ČLANOVIMA KVRPP BIH

Sedmi susret biskupa Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine s članovima Konferencije viših redovničkih poglavara i poglavarica Bosne i Hercegovine održan je 24. travnja 2012. u prostorijama Nadbiskupskog ordinarijata vrhbosanskog u Sarajevu. Predsjedao je banjolučki biskup mons. dr. Franjo Komarica, predsjednik BK BiH, a sudjelovali su svi biskupi osim, iz zdravstvenih razloga, spriječenog mostarsko-duvanjskog biskupa i trebinjsko-mrkanskog apostolskog upravitelja, mons. dr. Ratka Perića, te svi provincijalni poglavari i poglavarice Bosne i Hercegovine.

Sudionici su susreta informirani o inicijativama koje su pokrenute na biskupijskim razinama s ciljem pripreme na Godinu vjere koja će započeti 11. listopada 2012. na pedesetu obljetnicu otvaranja Drugoga vatikanskog koncila. Također su upoznati s početkom pripreme Prve sinode Vrhbosanske nadbiskupije imajući u vidu da je u toj dijecezi u tijeku i obilježavanje Godine vjere na dijecezanskoj razini. Sudionici susreta izrazili su potrebu da se na svim razinama poradi na što dubljem upoznavanju vjere i njezinu provođenje u konkretnu životu u duhu nove evangelizacije.

Saslušano je i izvješće sa susreta ravnatelja/ica i predstavnika dječjih vrtića u vlasništvu crkvenih institucija u BiH koji je održan 14. prosinca 2011. u Sarajevu na temu financiranja dječjih vrtića. U izmjeni razmišljanja tražen je najučinkovitiji način da se pomogne osnivačima spomenutih vrtića u nastojanju da ostvare svoje pravo na sufinansiranje iz proračuna nadležnih državnih organa. Biskupi su podržali osnivanje asocijacije dječjih vrtića u Vrhbosanskoj nadbiskupiji koja bi imala svog predstavnika u Povjerenstvu Biskupske konferencije BiH za vjerski odgoj u predškolskim ustanovama i vjeronauk u osnovnim i srednjim školama.

Biskupi su primili na znanje prijedlog redovničkih poglavara i poglavarica da Biskupska konferencija imenuje svog povjerenika za redovništvo s ciljem bolje i učinkovitije suradnje.

Razmatrajući potrebu davanja smjernica za istupanje svećenika, redovnika i redovnica u medijima, sugovornici su pozvali članove svojih zajednica da odgovorno i zauzeto koriste i tu mogućnost za novu evangelizaciju posebno u predstojećoj Godini vjere. Izrazili su spremnost ponovno potaknuti članove svojih biskupijskih i redovničkih zajednica da i u sredstvima društvenih priopćivanja istupaju u duhu Evanđelja i crkvenih smjernica s ciljem izgradnje međusobnog zajedništva i na dobro svih s kojima žive. Ukazali su posebno na potrebu da svi predstavnici Crkve, u stvarima koje nisu izravno vezane uz vjerska pitanja, iznose vlastita mišljenja u duhu poštovanja dostojanstva drugih i različitih mišljenja.

Biskupi su saslušali izvješće s Desetoga plenarnog zasjedanja Konferencije viših redovničkih poglavara i poglavarica BiH, održanog 25. veljača 2012. u Karmelu sv. Ilije na Buškom jezeru tijekom kojeg su razmišljali na temu restrukturiranja redovničke prisutnosti. Poseban naglasak stavljen je na intervent apostolskog nuncija u Bosni i Hercegovini, nadbiskupa Alessandra D'Errica, koji je tom prigodom ukazao na potrebu da redovnici i redovnice, pred izazovima sekulariziranog društva, nastave biti nadasve svjedoci duhovnih vrijednosti kao i na potrebu bolje suradnje i većeg razumijevanja između redovničkih i dijecezanskih struktura. Istaknuto je i da je na spomenutoj Skupštini izraženo mišljenje kako bi bilo dobro da se pokrene održavanje sinode na razini krajevne Crkve u Bosni i Hercegovini.

Tijekom susreta razmatrano je i pitanje zdravstvenog, socijalnog i mirovinskog osiguranja svećenika, redovnika i redovnica. Izražena je želja da se ubrza pozitivno rješavanje toga pitanja.

Biskupi su ponovno izrazili zahvalnost svim članovima redovničkih zajednica za njihov dragocjeni doprinos na raznim poljima djelovanja i življenja vlastite karizme.

Sarajevo, 24. travnja 2012.

Tajništvo BK BiH

III.
MOSTARSKO-DUVANJSKA
I
TREBINJSKO-MRKANSKA BISKUPIJA

IMENOVANJA I RAZRJEŠENJA

Odlukama biskupa i apostolskog upravitelja Ratka Perića, provedena su sljedeća imenovanja i razrješenja:

- don Zdravko Ivanković razriješen je službe ravnatelja Svećeničkoga doma u Mostaru, br. 492/2012., od 10. travnja 2012.

- don Ante Luburić imenovan je ravnateljem Svećeničkoga doma u Mostaru, br. 493/2012., od 10. travnja 2012.

- don Ivici Stankoviću, svećeniku Trebinjske biskupije, koji je bio *in suspensione*, dopustio ekskardinaciju u Bečku nadbiskupiju i obvezao ga da za vršenje bilo kojega svećeničkog čina u hercegovačkim biskupijama mora napismeno tražiti dopuštenje Ordinarijata, 24. travnja 2012., br. 538/2012. O tome je obaviješten i Bečki nadbiskupski ordinarijat, 24. travnja 2012., br. 539/2012.

- don Radoslav Zovko, bolnički kapelan, zadužen je i za pastoral mostarskoga zatvora, br. 595/2012., od 4. svibnja 2012.

- don Drago Ćurković upućen je na studij biblijske teologije u Rim, br. 675/2012., od 22. svibnja 2012.

- don Bernardu Marijanoviću dopušten je odlazak u misije, br. 804/2012., od 22. lipnja 2012.

- fra Tihomir Bazina imenovan je župnim vikarom na Humcu, br. 919/2012., od 10. srpnja 2012.

- fra Dalibor Milas imenovan je župnim vikarom u župi sv. Petra i Pavla u Mostaru, br. 920/2012., od 10. srpnja 2012.

- don Ante Đerek razriješen je službe župnika u Dračevu i imenovan župnikom župe Gabela, br. 1084/2012., od 28. srpnja 2012.

- don Ivan Kordić razriješen je službe župnika u Gabeli i imenovan župnikom župe Čapljina, br. 1085/2012., od 28. srpnja 2012.

- don Ivan Turudić razriješen je službe župnoga upravitelja u Čapljini i imenovan župnikom

župe Ploče-Tepčići, br. 1086/2012., od 28. srpnja 2012.

- don Tomislav Ljuban razriješen je službe župnika u Pločama-Tepčićima i imenovan biskupovim osobnim tajnikom, br. 1087/2012., od 28. srpnja 2012.

- don Nikola Menalo razriješen je službe župnoga upravitelja u Drežnici i imenovan župnikom župe Blagaj-Buna, br. 1088/2012., od 28. srpnja 2012.

- don Ivan Zovko, župnik u Jablanici, imenovan je župnim upraviteljem župe Drežnica, br. 1089/2012., od 28. srpnja 2012.

- don Vinko Raguž razriješen je službe župnika u Aladinićima i imenovan župnikom u župi Dračevo, br. 1090/2012., od 28. srpnja 2012.

- don Marko Šutalo razriješen je službe župnoga vikara u Katedrali u Mostaru i imenovan župnim upraviteljem u župi Aladinići, br. 1137/2012., od 16. kolovoza 2012.

- don Dragan Filipović razriješen je službi župnoga vikara i voditelja zborova u Katedrali u Mostaru i imenovan je župnim vikarom i voditeljem zbora u župi Čapljina, br. 1138/2012., od 16. kolovoza 2012.

- don Niko Luburić razriješen je službe župnoga vikara u župi sv. Ivana u Mostaru i imenovan župnim vikarom i voditeljem zborova u Katedrali u Mostaru, br. 1139/2012., od 16. kolovoza 2012.

- don Ivan Marčić razriješen je službe župnoga vikara na Gradini i imenovan je župnim vikarom u župi sv. Ivana u Mostaru, br. 1140/2012., od 16. kolovoza 2012.

- don Mile Vidić imenovan je župnim vikarom u Katedrali u Mostaru, br. 1141/2012., od 16. kolovoza 2012.

- don Davor Berezovski imenovan je župnim vikarom u Katedrali u Mostaru, br. 1142/2012., od 16. kolovoza 2012.

- don Pero Miličević imenovan je župnim vikarom u župi sv. Mateja u Mostaru, br. 1143/2012., od 16. kolovoza 2012.

- don Bariša Čarapina razriješen je službe župnika na Stjepan Krstu, i imenovan župnikom župe Vinica, br. 1232/2012., od 1. rujna 2012.

- don Ilija Drmić razriješen je službe župnoga upravitelja u Vinici i imenovan župnikom župe Vir, br. 1233/2012., od 1. rujna 2012.

Biskup je podijelio kanonsko poslanje za predavanje vjeronauka u školama:

- Ani Drmić, u Osnovnoj školi Ivana Gundulića u Mostaru, za školsku godinu 2011./2012., br. 441/2012., od 26. ožujka 2012.

- Kristini Rašić, u Osnovnoj školi Lipanjske zore u Višićima, za školsku godinu 2011./2012., br. 592/2012., od 3. svibnja 2012.

- fra Tihomiru Bazini, u Gimnaziji i Srednjoj strukovnoj školu u Ljubuškom, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temeljnoga ugovora između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine, br. 1206/2012., od 30. kolovoza 2012.

- fra Branimiru Novokmetu, u Gimnaziji i Srednjoj strukovnoj školu u Ljubuškom, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temeljnoga ugovora između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine, br. 1207/2012., od 30. kolovoza 2012.

- Mariji Mihaljević, u Osnovnoj školi I. B. Mažuranić, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temeljnoga ugovora između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine, br. 1209/2012., od 30. kolovoza 2012.

- Ireni Knezović, u Prvoj osnovnoj školi u Širokom Brijegu, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temeljnoga ugovora između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine, br. 1210/2012., od 30. kolovoza 2012.

- Kristini Rašić, u Srednjoj strukovnoj školi u Ljubuškom, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temeljnoga ugovora između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine, br. 1211/2012., od 30. kolovoza 2012.

- Ani Bubalo, u Osnovnoj školi Tina Ujevića u Vitini, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temeljnoga ugovora između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine, br. 1212/2012., od 30. kolovoza 2012.

- Dariju Gulinu, profesor vjeronauka - diplomirani kateheta, u Srednjoj elektrotehničkoj školi Ruđera Boškovića u Mostaru, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temeljnoga ugovora između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine, br. 1213/2012., od 30. kolovoza 2012.

- Mariji Žulj, u Osnovnoj školi Tina Ujevića u Vitini, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temeljnoga ugovora između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine, br. 1214/2012., od 30. kolovoza 2012.

- Jerki Majiću, u Osnovnoj školi Tina Ujevića u Vitini, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temeljnoga ugovora između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine, br. 1215/2012., od 30. kolovoza 2012.

- Božimiru Previšiću, u Osnovnoj školi kardinala Stepinca u Neumu i Srednjoj školi u Čapljini - područna škola u Neumu, za školsku godinu 2012./2013., br. 1216/2012., od 30. kolovoza 2012.

- Mariju Matošu, u Osnovnoj školi u Biogracima, za školsku godinu 2012./2013., br. 1217/2012., od 30. kolovoza 2012.

- Andrijani Drljo, u Drugoj osnovnoj školi u Širokom Brijegu, za školsku godinu 2012./2013., br. 1218/2012., od 30. kolovoza 2012.

- Ivani Vlašić, u Osnovnoj školi fra S. Vrljića u Sovićima i Osnovnoj školi R. Boškovića u Grudama, za školsku godinu 2012./2013., br. 1219/2012., od 30. kolovoza 2012.

- Antoniji Sabljčić, u Srednjoj školi A. B. Šimića u Grudama, Osnovnoj školi R. Boškovića u Grudama i Osnovnoj školi Tina Ujevića u Vitini, za školsku godinu 2012./2013., br. 1220/2012., od 30. kolovoza 2012.

- Antoniji Jukić, u Osnovnoj školi I. Mažuranića u Posušju, za školsku godinu 2012./2013., br. 1221/2012., od 30. kolovoza 2012.

- Ružici Klarić, u Osnovnoj školi fra M. Čuića u Bukovici, za školsku godinu 2012./2013., br. 1222/2012., od 30. kolovoza 2012.

- Jozefini Baković, u Drugoj osnovnoj školi u Širokom Brijegu, za školsku godinu 2012./2013., br. 1223/2012., od 30. kolovoza 2012.

- Vanji Moro, u Osnovnoj školi Ivana Gundulića u Mostaru, u školskoj godini 2012./2013., br. 1229/2012., od 31. kolovoza 2012.

PREZBITERSKO REĐENJE TROJICE ĐAKONA

Mostar, 29. lipnja 2012. - Odavno je običaj da se jedan od svetih redova, đakonat ili prezbitarat, podjeljuje kandidatima u mostarskoj katedrali Marije Majke Crkve, a drugi na nekoj župi u dogovoru s dotičnim župnikom i s ređenikom. Biskupski red samo u katedrali. Tako je 2010. podijeljen episkopat don Petru Rajiču, a 2011. don Tomi Vukšiću.

Ove je godine biskup Ratko podijelio sakrament prezbiterskoga reda dvojici članova Hercegovačke franjevačke provincije, fra **Tihomiru Bazini** i fra **Daliboru Milasu**, i svjetovnomu svećeniku don **Peri Miličeviću**, đakonu Mostarsko-duvanjske biskupije.

U početku sv. Mise biskup je "čestitao" svetkovinu sv. Petru i sv. Pavlu i nazočne podsjetio da je većina svećenika ređena na samu svetkovinu Petrovdana i Pavlovdana, tako da neki danas slave 50. obljetnicu - don Nedjeljko Galić, neki 40. godišnjicu - kao katedralni župnik don Luka i ostalih pet njegovih kolega, a neki 25. obljetnicu kao don Vinko Raguž itd.

Pod Misom je pjevao "mješoviti" zbor - katedralni i Sv. Ivana iz Mostara - pod vodstvom don Nike Luburića.

Fra Božo Milić, tajnik Hercegovačke franjevačke provincije, predstavio je novoređenike biskupu reditelju i sabranu narodu. Čitanja su pripala bogoslovima, a Evanđelje je otpjevao đakon fra Tihomir, novoređenik.

Biskup je u homiliji govorio o evanđeoskoj zgodi (Mt 14,24-33), u kojoj se Isus povukao na molitvu, a apostoli su doživjeli "protivan vjetar" na Genezaretskome moru. Isus im je svojom inicijativom pošao u pomoć "hodeći po moru". Zaželio je i Petar hoditi po valovima, što mu je Gospodin dopustio, ali je pod utjecajem protivna vjetra ubrzo zagrcio, stao tonuti i kriknuo za pomoć: "Gospodine, spasi me!" Isus ga je rukom dohvatio i spasio te ga ujedno prekorio zbog nje-

gove malovjernosti. Protumačivši sam događaj i primijenivši ga na sve nazočne, posebno je primijenio riječi na novoređenike.

Isusova molitva: Novoređenici! Ne puštajte časoslova i krunice iz ruku! Neka vam brevijar bude stalna obrana, a Euharistija hrana u vašem budućem svećeničkom životu! Učitelj je tu i zove vas. Imate li vremena za njega, da ga počastite s pola sata klanjanja? S pola sata meditacije? S pola sata prouke njegova Pisma? S petnaestak minuta spremljene i žarke propovijedi? Ili ga uopće ne primjećujete i ne računate s njime? Ako nemate vremena za Isusa, dignite se i izidite iz katedrale, ne trebate se rediti!

Utvara: Pred vama su "sablasti" moderne tehnologije, interneta. Možete se prepasti pred njima, a možete ih upotrijebiti u naviještanju evanđelja. Preko njih vam dolazi napast, ali i neviđena korist u vašem radu. Iskoristite ih na dobro Crkve!

Ohrabrenje: Osobito su vama upućene danas Isusove riječi: Samo hrabro! Ja sam, govori Gospodin. Ne bojte se!

Hod po vodi: Ištite od Isusa da vam umnoži vjeru, utvrdi nadu, prosvijetli razum, ojača volju, osnaži zdravlje, onda ćete moći i po moru hoditi i brda premještatati! Brda raznih poteškoća.

Gospodine, spasi me! vapio je Petar. Bio vam puno više na usnama carinikov "Gospodine, smiluj se meni grješniku!", nego li farizejev "Bože, hvala ti što nisam kao ostali ljudi!"

Litanije Svih Svetih, umjesto molitve vjernika, pjevao je Marin Krešić, mostarski bogoslov.

U koncelecijaciji je sudjelovalo oko 50 misnika, koji su nakon polaganja biskupovih - bitni čin ređenja - položili također ruke na novoređenike u znak njihova primanja u prezbiterski vijenac mjesne Crkve. Biskup je izmolio posvetnu molitvu - formu ređenja - moleći "Duha svetosti" nad novoređenike.

Na kraju sv. Mise izgovorio je riječi zahvalnosti fra Ivan Sesar, provincijal hercegovačkih franje-

vaca, čestitke novorođenicima, njihovoj rodbini i Crkvi u Hercegovini.

Svi su sudionici oko oltara pozvani u katedralnu dvoranu na večernje osvjete.

Don Pero MILIČEVIĆ

- Rođen u Mostaru 18. lipnja 1986., u obitelji Andrije i Ruže, r. Stipanović, tada s prebivalištem u Doljanima kod Jablanice.

- Kršten u župnoj crkvi Sv. Ilije proroka u Doljanima, Vrhbosanska nadbiskupija, 13. srpnja 1986.

- Krizman u Mostaru, 19. svibnja 2002.

- Srednju ekonomsku školu završio u Mostaru 2006.

- Studij filozofije i teologije pohađao tri godine na Filozofsko-teološkom kolegiju Družbe Isusove u Zagrebu, 2006.-2009., a posljednje dvije godine, 2009.-2011., u Rimu, boraveći u Zavodu Germanicum-Hungaricum, na Papinskom sveučilištu Gregorijani, gdje je diplomirao iz teologije, 16. lipnja 2011.

- Pripušten u kandidaturu za đakonat i prezbiterat za Mostarsko-duvanjsku biskupiju, 13. travnja 2009. u Mostaru.

- Primio je za istu Biskupiju u Rimu službu čitača-lektora, 22. rujna 2009.,

- i službu svječonoše-akolita, 20. studenoga 2010.

- Obavio je petodnevne duhovne vježbe za prezbiterat u Puli od 7. do 13. svibnja 2012.

- *Ispovijest vjere, Prisegu vjernosti pri preuzimanju službe koja se ima obavljati u ime Crkve i Prisegu doživotna služenja Biskupijama Mostarsko-duvanjskoj i Trebinjsko-mrkanskoj izrekao i potpisao u Mostaru 27. lipnja 2012.*

- Položio ispite propisane od Ordinarijata za šestu ili pastoralnu godinu.

- Od rujna prošle godine nalazi se na pastoralnoj praksi u župi Čapljina.

- Molbu za prezbiterat predao je biskupu 14. svibnja a, nakon svih kanonskih izvoda kod mje-rodavnih ustanova i osoba,

- primio od biskupa odgovor 27. lipnja ove godine za primanje sakramenta prezbiterata.

Fra Tihomir BAZINA

- Rođen: 18. siječnja 1981. na Širokom Brijegu.

- Kršten: 15. veljače 1981. na Kočerinu, župa sv. Petra i Pavla.

- Krizman: 28. svibnja 1995. na Kočerinu.

- Roditelji: Vlado i Stana r. Martinović.

- Srednja škola: Ekonomska od 1995.-1999. na Širokom Brijegu.

- Diplomirao na Akademiji likovnih umjetnosti na Širokom Brijegu 22. lipnja 2004.

- Postulatura: Samobor, 27. IX. 2004. - 25. VI. 2005.

- Franjevački habit obukao 15. srpnja 2005. na Humcu.

- Lektorat: 14. studenoga 2006. u Zagrebu.

- Akolitat: 3. studenoga 2007. u Zagrebu.

- Svečani (doživotni) zavjeti u Hercegovačkoj franjevačkoj provinciji: 26. rujna 2010. u Međugorju pred fra Ivanom Sesarom, provincijalom.

- Ispovijest vjere i prisegu vjernosti pri preuzimanju službe koja se ima obavljati u ime Crkve, izrekao je i potpisao u Zagrebu u samostanu Dubrava 2. prosinca 2011.

- Đakonat: 3. prosinca 2011. u Zagrebu podijelio kardinal Josip Bozanić.

- Diploma: 18. svibnja 2012. na KBF-u u Zagrebu.

- Duhovne vježbe obavio od 27. svibnja do 1. lipnja 2012. u Slanom.

- Kao đakonski pomoćnik boravi u župi sv. Ante na Humcu.

- Puk koji je, u skladu s kann. 1043 i 1051, § 2, pitan o prikladnosti fra Tihomira za sveti red prezbiterata nije imao primjedaba.

Fra Dalibor MILAS

- Rođen: 19. svibnja 1986. u Mostaru, nastanjen u župi sv. Ante na Humcu.

- Kršten: 21. lipnja 1986. u Tihaljini.

- Krizman: 5. svibnja 2001. na Humcu.

- Roditelji: Ivan i Zdravka r. Macan.

- Srednja škola: 2001.-2005. Franjevačka klasična gimnazija u Visokom.

- Franjevački habit obukao 15. srpnja 2005. na Humcu.

- Lektorat: 14. studenoga 2006. u Zagrebu.

- Akolitat: 3. studenoga 2007. u Zagrebu.

- Svečani (doživotni) zavjeti u Hercegovačkoj franjevačkoj provinciji: 26. rujna 2010. u Međugorju pred fra Ivanom Sesarom, provincijalom.

- Ispovijest vjere i prisegu vjernosti pri preuzimanju službe koja se ima obavljati u ime Crkve, izrekao je i potpisao u Zagrebu u samostanu Dubrava 2. prosinca 2011.

- Đakonat: 3. prosinca 2011. u Zagrebu podijelio kardinal Josip Bozanić.

- Diploma: 10. prosinca 2011. na KBF-u u Zagrebu.

- Duhovne vježbe obavio od 27. svibnja do 1. lipnja 2012. u Slanom.

- Kao đakonski pomoćnik boravi u župi sv. Petra i Pavla u Mostaru.

- Puk koji je, u skladu s kann. 1043 i 1051, § 2, pitan o prikladnosti fra Dalibora za sveti red prezbiterata nije imao primjedaba.

KANDIDATI, LEKTOR I AKOLIT

Gabela, 9. travnja 2012. - U dogovoru sa župnikom don Ivanom Kordićem, pod sv. Misom nakon evanđelja, koje je navijestio đakon don Pero Miličević iz Čapljinje, biskup je Ratko primio među kandidate za đakonat i prezbiterat Mostarsko-duvanjske biskupije: studenta IV. godine teologije u Zagrebu na Filozofsko-teološkom institutu Družbe Isusove bogoslova **Antu Čarapinu** iz župe Sv. Mateja u Mostaru te studenta III. godine teologije na istom učilištu bogoslova **Marina Skendera** iz Bijeloga Polja. Potom su predstavlj-

ni kandidati za liturgijske službe: za čitača iz Trebinjsko-mrkanske biskupije student IV. godine teologije na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Splitu bogoslov **Josip Stanković** iz Aladinića te za akolita iz Mostarsko-duvanjske biskupije student V. godine teologije na FTI u Zagrebu bogoslov **Ivan Bijakšić** iz katedralne župe Marije Majke Crkve u Mostaru.

Nakon homilije biskup je najprije podijelio službu čitača Josipu Stankoviću i akolita Ivanu Bijakšiću.

BLAGOSLOV OLTARA

Blagaj, 31. svibnja 2012. - Na poziv župnika don Bernarda Marijanovića, prvoga dana trodnevne priprave za svetkovinu Presvetoga Trojstva u četvrtak 31. svibnja na blagdan Gospina Pohoda sv. Elizabeti, mostarski biskup Ratko Perić slavio je sv. Misu i blagoslovio oltar u Blagaju kod Mostara. Tako će se u toj stoljetnoj crkvi, koja je u ratu bila devastirana, od sada moći slaviti Euharistija na blagoslovljenu oltaru. Osim župnika don Bernarda i mostarskoga dekana i katedralnoga župnika msgr. Luke Pavlovića, koncelebrirali su nekadašnji blagajski župnik fra Petar Vlašić, kancelar don Ante Luburić i don Ivan Štironja.

Nakon otpjevane ulazne pjesme, koju su uz klavijature, gitaru i violinu vodili mladi blagajsko-bunske župe Presvetoga Trojstva, sve je nazočne - biskupa, svećenike, dobročinitelje i brojne vjernike - pozdravio župnik objasnivši da se u obnovljenu crkvu, nakon 20 godina, vratio kip Blažene Djevice Marije. "Kip je sačuvan zahvaljujući Božjoj providnosti i brizi dušobrižnika i župljana, točnije obitelji Vučina na Buni, kojoj je fra Petar povjerio čuvanje kipa pred sam po-

četak rata. To je jedino što je ostalo isto u crkvi nakon dvadeset godina i nakon početka obnove", rekao je župnik. Najavio je i pojedinačnu zahvalu zaslužnim ustanovama i pojedincima koji su doprinijeli ostvarenju obnove i postavljanju novoga čvrstog oltara u crkvi.

Biskup je izrazio bogoštovni poklon Presvetomu Trojstvu, pozdravio Gospu u liku očuvana kipa te pozvao na čin kajanja pred Bogom.

U propovijedi biskup je naveo starozavjetnog Propovjednika koji kaže kako ima "vrijeme rušenja i vrijeme građenja" (3,3). Što je to u čovjeku takvo da ide jedan protiv drugoga, da čini zlo jedan drugomu, da mu ruši sve pa i svetinje? Evo sada je došlo vrijeme građenja, obnove i vraćanja svega u prvobitni položaj. Osvrnuo se potom na sam blagdan Pohoda Blažene Djevice Marije rođakinji Elizabeti. Naglasio je spremnost Marije, "službenice Gospodnje", na konkretno služenje u "staračkom domu u Ain Karimu", zatim čudesnost susreta Gospe i Elizabete, dviju žena, Djevice koja je čudesno začela Sina Božjega snagom Duha Svetoga i Elizabete koja je, kao nerotkinja,

u starosti svojoj začela sina sa svojim mužem Zaharijom. Dvojica sinova, Isus i Ivan, koji su se čudesno prepoznali, potvrdili su da su upućeni jedan na drugoga po volji Božjoj. Po stalnoj tradiciji Crkve tada je Ivan bio očišćen od iskonskoga grijeha.

U molitvi vjernika molilo se za opće potrebe Crkve, za dobročinitelje, župljane, za sve stanovnike Blagaja i ovoga kraja kao i za sve vjerne mrtve. Biskup je izgovorio blagoslovnu molitvu obraćajući se Bogu s više obrednih zaziva:

"bio nam on mjesto hvale i zahvaljivanja;

bio nam žrtvenik na kojem ćemo u otajstvu prinositi Kristovu žrtvu;

bio nam stol na kojem ćemo lomiti kruh života i piti čašu jedinstva;

bio nam vrelo iz kojega će izvirati vode za vječni život!"

Uz darovnu pjesmu zbora mladih nastavljena je sv. Misa na tek blagoslovljenu oltaru. Na kraju, prije završnoga misnog blagoslova, župnik je po-

zvao vjernike da dođu također drugoga i trećega dana Trodnevnice te se tako dolično pripreve za župnu svetkovinu Presvetoga Trojstva. Potom je podsjetio da je crkva, kao i župna kuća, 2008. proglašena kulturnim spomenikom. Nakon izdanih dozvola, 2010. godine pošlo se u obnovu. Zahvalio je svima koji su doprinijeli ovoj obnovi, od dotičnih ministarstava i institucija za nacionalne spomenike, preko tvrtki do nekih privatnih osoba koje su pripomogle ostvarenju projekta. Ovom je prigodom biskup uručio i prigodne Zahvalnice u ime župe. Župnik je najavio nastavak radova na vanjskim zidovima crkve kao i početak obnove župne kuće.

Biskup je zahvalio župniku na odgovornu zauzimanju oko obnove crkve kao i svima onima koji su se uključili u taj pothvat, bilo osobno, bilo službeno u ime mjerodavnih ustanova, te na sve zazvao blagoslov Oca, Sina i Duha Svetoga.

Radost zbog ovoga crkvenog događaja nastavila se uz pjesmu i osvježenje ispred crkve.

BLAGOSLOV OLTARA I ZVONA NOVE CRKVE

Neum, 10. lipnja 2012. - U dogovoru sa župnikom don Ivicom Puljićem biskup Ratko, apostolski upravitelj trebinjski, blagoslovio je privremeni oltar i nova zvona na novopodignutoj crkvi sagrađenoj neposredno ispod magistrale u gradu Neumu. Osobite zasluge za pribavljanje terena od općinskih vlasti, za traženje sponzora i darovatelja i za samu gradnju pripadaju župniku don Ivici koji je od početka svoga župnikovanja, 1994. godine, uvidio potrebu da se u Neumu, koji broji oko 4.000 katolika, podigne još jedna crkva, po mogućnosti ispod glavne ceste, ne samo za domaće vjernike nego i za katolike turiste iz drugih zemalja. Nova crkva, još nedovršena, za sada je samo filijala župne crkve Gospe od Zdravlja, a bude li svećenika i vjernika, može se misliti i na novu župnu zajednicu. A mladi Neumljani kao da su se zarekli da ne će u duhovna zvanja, iako su redoviti i na vjeronauku u školi i u crkvi i na sakramentima kroz godinu. Ali ni biskup ne pre-

staje propovijedati i pozivati, posebno prigodom dijeljenja sv. krizme, osmaše i ostale, a isto tako poticati na molitvu da Gospodin iz župe izabere po svojoj svetoj volji i pošalje radosne poslanike u žetvu svoju.

U početku sv. Mise biskup je blagoslovio tri nova zvona koja su odmah i zabrujala Neumom, želeći svojim zvukom pozivati vjernike na molitvu, osobito na sv. Misu u novu crkvu. Prije prikazanja biskup je izmolio blagoslovnu molitvu nad privremeno postavljenim oltarom da se može zakonito slaviti sv. Misa dok se ne dovrši cijela crkva. Župni zbor Gospa od Zdravlja pratio je cijelu misnu i blagoslovnu ceremoniju svojim pjesmama. Na kraju su vjernici pripremili u kampu kraj crkve pravu večeru, a vodstvo hotela "Sunce", koje je prije 20 godina ugostilo novoza-ređenoga biskupa, pozvalo je i ovaj put na čašćenje biskupa, župnika i ostale svećenike, redovnike i redovnice.

MAGISTRIRAO DON MILE VIDIĆ

Rim, 14. lipnja 2012. - Na Papinskom Lateranskom sveučilištu, na Institutu za moralnu teologiju na Akademiji Alfonzijani 14. lipnja 2012. uspješno je završio dvogodišnji magistarski studij moralne teologije don Mile Vidić, svećenik Trebinjske biskupije. Moderator rada pod naslovom *Moralni aspekt sreće i sramote ljudske osobe stvorene na sliku Božju u svjetlu Teologije Tijela Ivana Pavla II.* bio je prof. Andrzej Wodka, C.Ss.R.

Po svojoj naravi čovjek je biće koje želi biti sretno, ali s druge strane ljudski je rod suočen s dubokim osjećajem da je čovjek biće koje je nesretno. Stoga se magistarski rad bavi pitanjem ljudske sreće u svjetlu *Teologije tijela* Ivana Pavla II. U magistarskom radu od tri poglavlja autor se oslanja na antropološko učenje pape Ivana Pavla II., koje je iznio u velikim katehezama srijedom koje je održao od rujna 1979. do studenoga 1984. U 129 održanih kateheza, Papa pokušava odgovoriti na temeljna pitanja čovjeka: što to znači biti čovjek; kako živi svoj život; koji je smisao života; koje je dostojanstvo ljudske osobe? Kako bi odgovorio na ova i slična pitanja, Papa polazi od Svetoga Pisma nad kojim duboko razmišlja i meditira, tražeći odgovore na egzistencijalna pitanja koja zaokupljaju suvremenoga čovjek u njegovim svakodnevnim životnim situacijama. Promatra tri glavna "stadija" iskustva ljudske osobe. Prvi se stadij odnosi na ljudsku osobu prije grijeha prvih ljudi, u drugom se stadiju promatra povijest koja je zamračena grijehom, a u trećem se promatra Kristovo otkupljenje te čovjekova proslava u vječnosti.

Prvo je poglavlje uvodno i u njemu se promatra razvoj teološke antropologije Ivana Pavla II. Zasigurno najveći utjecaj na razvoj misli filozofa i teologa Karola Wojtyły, kasnije pape Ivana Pavla II., imao je sv. Toma Akvinski. Stoga u prvom se dijelu prvoga poglavlja donosi kratak pregled naučavanja sv. Tome o stvaranju čovjeka na sliku Božju i njegova sreća. Za sv. Tomu sreća se nalazi u Dobru radi samoga Dobra ne zbog nečega drugoga, i izvor sreće nije u stvorenoj stvarnosti nego u nestvorenoj. Nadalje sv. Toma promatra čovjeka kao individualno biće koje je stvoreno na sliku Božju s darovanim razumom i slobodnom voljom. Djelujući u skladu sa svojim razumom i slobodnom voljom, čovjek čini dobro; nasuprot,

kada djeluje protivno razumu i slobodnoj volji, čovjek čini zlo. Čineći dobro i čeznući za dobrim, to čovjeka čini sretnim. Sreća u svojoj biti pripada Bogu. Budući da je Bog cilj čovjekova života, čovjekova je sreća u Bogu. Za sv. Tomu savršena sreća (*beatitudo*) nije moguća na zemlji, ali jest nesavršena sreća (*felicitas*). U drugom dijelu prvoga poglavlja promatra se pristup Ivana Pavla II. stvaranju čovjeka i njegovoj sreći, s posebnim osvrtom na duboku utemeljenost Papine antropologije na biblijskom izvještaju o stvaranju muškarca i žene. Glavna preokupacija pape Ivana Pavla II. jest dostojanstvo i uloga ljudske osobe u Crkvi i društvu. Kao što kaže i sam papa Benedikt XVI., za papu Ivana Pavla II. put Crkve jest čovjek. Fasciniranost Ivana Pavla II. ljudskom osobom proizlazi iz činjenice da je stvorena na sliku Božju i da je pozvana na zajedništvo u ljubavi s Presvetim Trojstvom i s drugim osobama. I upravo ta ljubav i zajedništvo s Presvetim Trojstvom moraju biti i jesu temelj moralnoga djelovanja svakoga čovjeka i izvor i vrhunac njegove sreće. Naravno, punina se sreće ostvaruje u savršenu zajedništvo s Presvetim Trojstvom u vječnosti. Prema Ivanu Pavlu II., da bi čovjek postigao sreću, mora biti svjestan svoje osobnosti i činjenice da je stvoren na sliku Božju. Osoba se otkriva po svome djelovanju. Djelovanje je uvijek povezano s moralom i objektivnim dobrom. Dakle osoba ispunja samu sebe ako su njezini čini istiniti i dobri. Djelujući u skladu s Dobrom i Istinom, ljudska osoba dostiže sreću i unutarnji mir. Naravno i prema Ivanu Pavlu II. kao i prema sv. Tomi savršena sreća i spokoj bit će u potpunu zajedništvo s Bogom.

U drugom se poglavlju promatraju prva dva "stadija" iskustva ljudske osobe. Prvi "stadij" promatra ljudsku osobu prije grijeha prvih ljudi. U drugom se stadiju promatra povijest koja je zamračena grijehom, analizira se detaljnije izvještaj o stvaranju u knjizi *Postanka* (1,1-4,1), to jest izvorno iskustvo čovjeka prije pada i nakon pada. Promatrajući tri temeljna iskustva ljudske osobe samoću, jedinstvo i golotinju, Papa zaključuje kako je Bog u potpunosti objavio čovjeku što znači biti ljudska osoba. Za Ivana Pavla II. ova tri temeljna iskustva čovjeka jesu izraz Božje slike u čovjeku i u njima Papa promatra izvorno čovjekovo zajedništvo i sreću s Bogom prije grijeha.

Stoga muško i žensko, kako bi pronašli i živjeli svoju sreću, moraju u potpunosti živjeti ova tri temeljna iskustva. Nakon grijeha prvih ljudi dolazi iskustvo stida i sramote te se čovjek skriva od Boga. Skrivajući se i bježeći od Boga, čovjek se zapravo skriva i bježi od samoga sebe i svoje sreće koju jedino može naći u Bogu. U čovjekovo djelovanje uplela se požuda koja je zamračila Božju ljubav, te je tako čovjek u svome djelovanju vođen požudom, a ne ljubavlju. Djelovanje koje je vođeno požudom jest djelovanje suprotno dostojanstvu i značenju ljudske osobe koja vodi u prekid odnosa s Bogom i udaljenje čovjeka od Boga. Udaljujući se od Boga čovjek se udaljuje od svoje sličnosti s Bogom i upada u korupciju grijeha i nesreće koja vodi do "depresivna" stanja uma i duha. Za Ivana Pavla II. grijeh je nijekanje Boga kao stvoritelja, a time i Božje slike u čovjeku jer čovjek želi postati Bog. No Bog u svojoj ljubavi nije ostavio čovjeka sama nego šalje svoga Sina koji obnavlja "demoliranu" Božju sliku u čovjeku i vraća mu sreću koju je izgubio djelujući vođen požudom grijeha.

I upravo treće i završno poglavlje stavlja naglasak na Božje milosno djelovanje po Isusu Kristu, na njegovo otkupljenje. Kristovim otkupljenjem, tj. mukom, smrću i uskrsnućem obnovljena je Božja slika u čovjeku. U Kristovoj obnovi Božje slike u čovjeku, obnavlja se i čovjekova sreća čije će potpuno ostvarenje biti na nebesima. Prema papi Ivanu Pavlu II. najdublja bit Boga

izražena je i vidljiva u njegovu Sinu Isusu Kristu. Zato Kristovo otkupljenje i jest obnova narušene Božje slike u čovjeku. Otkupljenje jest stvarnost koja nas poziva da ponovno otkrijemo izvorno značenje stvaranja čovjeka na Božju sliku. Kao što *Veritatis Splendor* kaže: u otajstvu Kristova otkupljenja mi otkrivamo konkretne mogućnosti čovjeka, to jest da je Krist otkupio čovjeka od dominacije požude. Otkupljenjem čovjek postaje "sin" u Sinu, i u Kristu je novi početak u odnosu između Boga i čovjeka. Početak koji omogućuje čovjeku da ponovno iskusi prvotnu sreću koju je izgubio grijehom. Kristovo uskrsnuće jest temelj našega osobnog uskrsnuća. Kristovo uskrsnuće izraz je potpune otvorenosti Boga prema čovjeku i ostvarenje čovjekove težnje za srećom. Uskrsnuće je dakle savršeno ostvarenje čovjeka koji je stvoren na sliku Božju. Uskrsnuće je participacija na božanskoj naravi i unutarnjem božanskom životu. U participaciji na unutarnjem životu samoga Boga, čovjek će postići puninu života te apsolutnu i savršenu sreću. U posljednjem djelu trećega poglavlja kao zaključak cjelokupna rada ističe se da je krjepost čistoće srca put za dostizanje sreće na zemlji i potpuna blaženstva u nebu. Živjeti čistoću srca jest put ovozemaljskog života, to je najbolji izraz Božje ljubavi u kojoj osoba postaje dar jedna drugoj. Stoga, otkrivajući tko uistinu čovjek jest, to jest biće koje je stvoreno na Božju sliku, može se zaključiti kako je potpuno ostvarenje čovjekove sreće jedino u Bogu.

PETI PASTORALNI DAN

Bijelo Polje, 11. travnja 2012. - U Kući susreta "Emaus" u Potocima kod Mostara održan je 11. travnja 2012. *Pastoralni dan* svećenika u dušobrižništvu na području Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije. Skup organizira Biskupski ordinarijat u suradnji s Teološko-katehetskim institutom u Mostaru. Uz biskupa domaćina dr. Ratka Perića na susretu bila su 123 sudionika, od toga 110 dijecezanskih i franjevačkih svećenika s provincijalom dr. fra Ivanom Sesarom, tri redovnice i 10 vjeroučitelja laika. Naslov ovogodišnjega Pastoralnog dana bio je *Sakrament potvrde u župnoj praksi*. Tema je predložena na sjednici Prezbiterskoga vijeća hercegovačkih biskupija održanoj 24. studenoga 2011. Nazočne je u tematiku uveo dr. don Ante Pavlović, predstojnik Instituta. Istaknuo pojavu u nas i u europskim zemljama da se nemali broj mladih nakon primanja sakramenta sv. potvrde, umjesto da životom svjedoči darove Duha Svetoga i zrelost kršćanske vjere, udaljava od redovite vjerničke prakse. U tom vidu postavljena su i neka pitanja:

- Zašto kateheze krizmanika i sakrament sv. potvrde ne postižu željene vjersko-odgojne ciljeve?

- Je li dob pripreme i primanja ovoga sakramenta prikladna za katehezu krizmanika, i kada bi sv. potvrdu trebalo podjeljivati: u vrijeme djetinjstva, adolescencije ili mladenaštva?

- Postoji li dobro osmišljen projekt kateheze krizmanika, ili je možda posrijedi nedorečen, nesustavan i nerijetko improviziran rad?

- Može li se od rada na školskom vjeronauku i u župnoj katehezi krizmanika očekivati stjecanje solidna vjerskog znanja i zrela svjedočenja kršćanske vjere učenika, a da se u taj proces ne uključe njihovi roditelji, župni suradnici i cijela župna zajednica?

Odgovarajući na ta i druga pitanja i na potrebe cjelovita teološkog i pastoralno-katehetskog pri-

stupa sakramentu sv. potvrde, predavači su temu obradili s doktrinarnoga, vjersko-odgojnoga i pastoralnog aspekta.

Prvo je predavanje održao biskup Ratko Perić s naslovom *Sakrament potvrde u crkvenom nauku*. Uvodno je stavio pred oči više podataka u Novom Zavjetu o krizmi: jednom je prvo krštenje pa krizma, drugi put sišao Duha Sveti pa krštenje; jednom je materija potvrde pomazanje, drugi put polaganje ruku; u kojem je smislu Isus "ustanovio" ovaj sakrament ako ga je samo "obćao" poslati, zajedno s Ocem, apostolima? Zatim je prešao na praksu krizme na Istoku, od početka vezanu uz krštenje, i na Zapadu, gdje se potvrda posve odvojila od krštenja već od III. stoljeća, iako su oba otajstva s Euharistijom uvijek tvorila sakramentalni trolist kršćanske inicijacije. Budući da je krizma shvaćena kao sakrament kršćanske odraslosti, uvijek se nastojala povećavati dob primatelja. Predavač je obrazlagao, kroz povijest sakramentologije, materiju i formu, djelatelja i primatelja, učinke i nužnost sv. potvrde, a na kraju je dao i ekumenski pogled na to kršćansko otajstvo.

U drugom predavanju nazočnima je govorio iskusni župnik i dekan fra Gabrijel Mioč o praksi podjeljivanja sakramenta potvrde u hercegovačkim biskupijama. Polazeći od vlastita iskustva 10-godišnjega dječaka koji je iste godine primio sakramente Prve pričesti i sv. krizme gotovo bez ikakve katehetske pouke u župi, prikazao je društvene i crkvene okolnosti, dob i način pripreme djece za sv. potvrdu po našim župama u posljednjih 50 godina. U svom se izlaganju oslonio na okružnice i smjernica Biskupskog ordinarijata u Mostaru, od biskupa Petra Čule poratnih šezdesetih godina i potom biskupa Pavla Žanića od osamdesetih godina do današnjih okružnica biskupa Perića. Pokazao je kako se dob primanja sakramenta potvrde pomicala od sedme godine

života nadalje, odnosno od četvrtoga, petoga i šestoga razreda sedamdesetih godina prošloga stoljeća do osmoga razreda osnovne škole te prvoga i drugoga razreda srednje škole od 1998. godine. Iz navedenih biskupskih okružnica razvidno je da je temeljni razlog pomicanja primanja sakramenta potvrde u višu dob bio što bolja vjersko-odgojna priprava školske mladeži za osobni, svjesniji i zreliji rast u vjeri te odgovornije kršćansko svjedočenje vjere.

Budući da su djeca i mladi danas izloženi različitim izazovima koji utječu na njihov duhovni, moralni i vjerski život, Crkva pokušava tražiti iz objavljene Riječi i svoje Predaje uvijek prikladnije odgovore na pitanja njihova vjerskoga odgoja u vidu "nove evangelizacije". U tom se duhu traže i razvijaju razni modeli pripreve za sakrament sv. krizme. Dr. don Marko Šutalo nazočnima je predstavio nacrt takva modela za naše biskupije zamišljen prema Sedam darova Duha Svetoga. Iznio je teološko i pastoralno-katehetsko polazište i utemeljenje trogodišnjega programa pripreve za

sakrament sv. potvrde (pripravnik, kandidat, potvrđenik). Program se smješta u župnu zajednicu koja nosi cio projekt, predlaže se sustavna župna kateheza kroz prva dva godišta s naglaskom na pouci kao "katehetsko slavljenje" i mistagoškoj katehezi nakon sv. potvrde koja krizmanike uključuje u razne skupine i aktivnosti u župnoj zajednici. U programu su razrađene katehetske teme u svjetlu sedam darova Duha Svetoga, traži se uključivanje roditelja i kumova, župnih kateheta, suradnika i animatora u program.

Na kraju se razvila živa rasprava u kojoj su prevladavale teme o dobi prikladnoj za primanje sakramenta potvrde, pitanja vjerskoga znanja i odgojnog uspjeha, problem katehetskih materijala i priručnika za katehezu krizmanika. Iznoseno je da se predloženi nacrt pastoralno-katehetskog modela krizmanika pošalje svećenicima na razmatranje kako bi svojim iskustvima i primjedbama doprinijeli njegovoj konačnoj doradi, i prijedlog Ordinarijatu da ga odobri za rad u našim biskupijama.

SAKRAMENT POTVRDE U CRKVENOM NAUKU

Dogmatski i odgojni pristup

Ratko Perić, biskup

I. STATUS QUAESTIONIS. U udžbeničkoj teologiji učimo da je od samih početaka kršćanstva, od apostolskih vremena, sv. krizma ili potvrda zaseban sakrament, različit od krštenja koje naznačuje Isusovu smrt i uskrsnuće. Ali zbog svoga izvora i trajne povezanosti s otajstvom Duha Svetoga, krizma je tijekom povijesti poprimila različite teološke naglaske i značenja i u materiji i u formi, i u djelitelju i u primatelju. Kao što je Duh neuhvatljiv, tako ni njegov znak nije jednoznačan.

Prvo: poredak dvaju sakramenata. Već u samom Novom Zavjetu imamo zbunjujućih mjesta. Dok nam je razumljivo da đakoni mogu krštavati, a ne mogu krizmavati pa zovu apostole da podijele dar Duha Svetoga, nije nam jasno kako je stotnik Kornelije s ostalim ukućanima primio

Duha Svetoga dok im je Petar držao govor, čak i bez polaganja ruku, pa tek nakon toga apostolski prvak odlučuje da im se svima podijeli sakrament krštenja. Danas očito ne bi vrijedilo da biskup podijeli krizmu pa onda kandidata krsti. Koji je sakrament prvi?

Drugo: kada je krizma ustanovljena? Sakrament je ponuda ili davanje milosti Božje. U krštenju: ponuda milosti vazmenoga ili pashalnoga otajstva - muke, smrti i uskrsnuća Gospodinova - a u potvrdi davanje sedam darova Duha Svetoga: mudrost, razbor, znanje, savjet - mozak; jakost, pobožnost, bogobožnost - srce. U Isusovu krštenju prisutne su sve tri Božanske Osobe: čuje se Očev glas, Sin utjelovljeni svima očit i vidljiv, a Duh Sveti u obliku goluba počnuo na Isusu. Isus, nakon Uskrsnuća, apostolima govori da ostanu

u Jeruzalemu dok se ne obuku u "Silu odozgor" (Lk 24,49), tj. dok ne prime Obećanje Oca, koje šalje i Sin. Dok je s jedne strane jasno da je Isus ustanovio krštenje kada je rekao: Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga, nije jasno kada je Isus ustanovio sakrament potvrde, osim obećanjem da će zajedno s Ocem poslati Duha Svetoga, ne kazujući dana ni časa. To nije ustanovljenje, nego samo obećanje, naznaka. Čin slanja Duha Svetoga događa se voljom i akcijom Oca i Sina (Iv 14,26). Apostoli su razumjeli da taj dar Duha treba prenositi drugima.

Treće: koja je materija? Dar se Duha očituje u "pomazanju" (*chrisma*) koje nas čini sličnima Pomazaniku, Kristu Gospodinu: "Bog je onaj koji nas zajedno s vama utvrđuje za Krista; on nas i pomaza, on nas i zapečati i u srca naša daje zalog - Duha" (1 Kor 1,21-22). S druge strane Duh nam se daje u posebnu obredu "polaganjem ruku" (Dj 8,17). Što je glavno, koja je materija: pomazanje ili polaganje ruku? Ili oboje?

Četvrto: koja je forma? Nerijetko se mijenjala i forma - obredne riječi prigodom krizmavanja. Istočna je Crkva zadržala riječi: *Sfragis doreas Pneumatos hagiou* - Pečat dara Duha Svetoga, a na zapadu su izmijenjene barem tri formule: *trinitarna* iz Ambrozijeva vremena, s Kristovim križem od XIII. do XX. stoljeća: "Znamenujem te znakom križa u ime Oca i Sina i Duha Svetoga". Dakle uopće se ne spominje Duh Sveti, osim u zazivu Presvetoga Trojstva, slično kao u I. kanonu gdje se ne spominje Duh Sveti, osim u doksologiji: Po Kristu i s Kristom i u Kristu... u jedinstvu Duha Svetoga. I, treće, *suвременa* formula, po najnovijem obredu koji je u uporabi već 40 godina, mi smo se zapadnjaci uskladili s istočnjacima govoreći: Primi pečat dara Duha Svetoga! Evo to su neka od pitanja koja ćemo razmatrati i na njih odgovarati u ovom predavanju.

Razlika između krštenja i potvrde jest kao između rođenja na život i usavršenja ili zrelosti, kada možemo rađati.

II. DVA RAZLIČITA SAKRAMENTA. Biblijski izvori: Na više mjesta u Novom Zavjetu uočavamo jasnu razliku između sakramenta krštenja i potvrde kao dvaju i vremenski i prostorno i činom odijeljenih i zasebnih sakramenata, iako se na Istoku oba sakramenta daju u jednom obrednom činu.

Prvo - Dj 8,14-18: "Kad su apostoli u Jeruzalemu čuli da je Samarija prigrlila riječ Božju, po-

slaše k njima Petra i Ivana. Oni siđoše i pomoliše se za njih da bi primili Duha Svetoga. Jer još ni na koga od njih ne bijaše sišao; bijahu samo kršteni u ime Gospodina Isusa. Tada polagahu ruke na njih i oni primahu Duha Svetoga." Izbjeglice iz Jeruzalema, među kojima bijaše i đakon Filip, krštavali su Samarijance i druge, ali nitko nije mogao podijeliti dar Duha Svetoga osim apostola. Zato poziv apostolima. Silaze Petar i Ivan i na već podijeljeno krštenje zazivaju darove Duha Svetoga polažući ruke na krštenike. Nema nikakva pomazanja.

Drugo - Dj 19,2-6: Pavao je u gornjim maloazijskim krajevima oko Efeza. Susreće 12 učenika, ali Krstiteljevih. I pita ih: "Jeste li primili Duha Svetoga kad ste povjerovali?" Oni će mu: "Ta ni čuli nismo da ima Duh Sveti." Nato će on: "Kako ste onda kršteni?" "Krštenjem Ivanovim", odvrte oni. Nato će Pavao: "Ivan je krstio krštenjem obraćenja govoreći narodu da vjeruje u Onoga koji za njim dolazi, to jest u Isusa." Čuvši to, krste se u ime Gospodina Isusa, pa kad Pavao položi na njih ruke, dođe Duh Sveti na njih te stanu govoriti drugim jezicima i prorokovati." U oba navedena slučaja dar se Duha Svetoga daje "polaganjem ruku" apostola.

Treće - Dj 10,44-48: "Dok je Petar još govorio te riječi, siđe Duh Sveti na sve koji su slušali tu besjedu. A vjernici iz obrezanja, koji dođoše zajedno s Petrom, začudiše se što se i na pogane izlio dar Duha Svetoga. Jer čuli su ih govoriti drugim jezicima i veličati Boga. - Tada Petar reče: "Može li tko uskratiti vodu da se ne krste ovi koji su primili Duha Svetoga kao i mi?" I zapovjedi da se krste u ime Isusa Krista. Tada ga zamole da ostane ondje nekoliko dana." Ovdje je Duh Sveti sišao dok je Petar govorio, bez polaganja ruku, i to sišao prije nego se krštenje i dogodilo. Očito je kako Duh puše kako i kamo hoće. U sva tri navedena slučaja krštenje je bilo "u ime Gospodina Isusa", odnosno "u ime Isusa Krista". Iako ovdje ne govorimo o krštenju, ne možemo ne spomenuti zbunjujući izraz. Kada bi netko danas postupio tako: "N., ja te krstim u ime Gospodina Isusa", bez spomena svih triju Osoba Presvetoga Trojstva, krštenje bi zasigurno bilo nevaljano. Teolozi i bibličari kažu da onaj izraz: "u ime Gospodina Isusa" može značiti "po nalogu" Isusa Krista, kako je on svoj Jedanaestorici rekao na Maslinskoj gori na dan Uzašašća, navodeći izričito sve tri trojstvene Osobe, dakle kako je on odlučio, zatražio, zapovjedio, naredio.

Tradicija Crkve i zapadne i istočne jednodušna je u tome.

Kršćanski pisac Tertulijan spominje da se osim krštenja daje i posebno "sveto mazanje" s polaganjem ruku i zazivom Duha Svetoga.¹

Sv. Ambrozije: govori o duhovnom znaku koji se daje kao usavršenje krštenja.²

Sv. Ćiril Jeruzalemski poima *myron*, ulje pomiješano s mirodijama, kao znak ili antitip Duha Svetoga.³

Velika teologija srednjega vijeka sa sv. Tomom na čelu govori o krizmi kao pomazanju bez polaganja ruku, ali forma je "znamenujem te znakom križa"⁴ i stavlja se prst na čelo, što se smatra polaganjem ruke.

Krizma zajedno s Krštenjem i Euharistijom čini troplet kršćanske inicijacije.

III. USTANOVLJENJE SAKRAMENTA. Nema izričita mjesta gdje bi Isus ustanovio sv. krizmu ili potvrdi. Nego je to učinio *promittendo*, obećavajući slanje ili silazak Duha. Postoje tri mjesta gdje je obećao slanje Duha Svetoga.

Prvo - Iv, 16,13: "No kada dođe on - Duh Istine - upućivat će vas u svu istinu".

Drugo - Dj 2,2-4: Silazak Duha Svetoga takav je čin, novost, zadaća, akcija, misija da su to shvatili, osim kao krštenje vodom, posebno kao dar Duha Svetoga, koji su oni dijelili polaganjem ruku.

Treće - Dj 2,38: Petar narodu kaže: "Obratite se i svatko od vas neka se krsti u ime Isusa Krista da vam se oprostite grijesi i primit ćete dar, Duh Svetoga."

IV. MATERIJASAKRAMENTA KRIZME. U Novom Zavjetu i u predaji Crkve spominju se barem četiri vrste materije:

1 - **Polaganje ruku:** *epithesis ton heiròn - impositio manuum* ili još bolje *extensio manuum* sa zazivom Duha Svetoga. To je u samome početku obreda krizme. Preuzima se iz Staroga Zavjeta, na istoku se prakticira od početka, na zapadu tek od XII. stoljeća. Zadržano je i u obnovljenu obredu iz 1971., ali nije naglasak na tome da bi to ispružanje ruku i zaziv Duha Svetoga bila materija.

2 - **Mazanje krizmom.** Polazeći od 1 Iv 2,20: "A vi imate Pomazanje (*chrisma*) od Svetoga", ili

od sv. Pavla 2 Kor 1,21: "A Bog je onaj koji nas zajedno s vama utvrđuje za Krista; on nas i pomaza, on nas i zapečati i u srca naša dade zalog - Duha", smatralo se da je materija sama krizma, mazanje tom pomašću, a u ovim se tekstovima uopće ne spominje nikakvo polaganje ruku.

Na zapadu je papa Inocent I. godine 416. odredio da krizmu treba posvetiti biskup na Veliki četvrtak.⁵

A Inocent III. (1198.-1216.) odredio je da ovo mazanje krizmom zamjenjuje ono polaganje ruku, i to mazanje na čelu. Prema tomu ono polaganje ne bi bila bitna materija.

3 - **Krizmeno mazanje na čelu u obliku križića** potječe iz III. stoljeća. Govori se o "pečatu Božjem na čelu", prema Otk 9,4. Odatle će se kasnije razviti teologija biljega ili sfragisa, neponovljivost krizme, od polovice VI. stoljeća.

4 - **Šamarčić.** Francuski biskup Vilim Durand (1230.-1296.) navodi kao svršetak krizme udarac, pljusku, šamarčić ili *alapa* da krizmanik ne zaboravi da je krizman.⁶ U praksi je sve od 1296. Neki su ga tumačili kao pljusku iz Muke Isusove (Iv 19,3), u Novom je obredu iz 1971. ispušten, nema ni spomena, a uveden je pozdrav mira između djelatelja potvrde i potvrđenika, kao i molitva za krizmanike.

V. FORMA SAKRAMENTA POTVRDE. Prema Dj 8,15: "Oni siđoše i pomoliše se za njih da bi primili Duha Svetoga. (...) Tada polagahu ruke na njih i oni primahu Duha Svetoga." Od početka je dakle bila molitva uz polaganje ruku.

Tertulijan govori o zazivu Duha Svetoga.

Ambrozije navodi tadašnju formu: "Bog te Otac opečatio, Krist te Gospodin osnažio i potvrdio i stavio ti u srce zalog Duha".⁷

Od XII. stoljeća pa sve do Novoga obreda, 700 godina, forma je bila: "Signo te signo crucis et confirmo te chrismate salutis in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen" (Znamenujem te znakom križa i potvrđujem te krizmom spasa u ime Oca i Sina i Duha Svetoga).

Na istoku je formula: *Sfragis doreàs Pneùmatos hagioù* - Pečat dara Duha Svetoga, gdje se izričito spominje dar. Zato se u Novom obredu iz 1971.

¹ TERTULLIANUS, *De baptismo*, 7 sl.

² S. AMBROSIUS, *De sacramentis*, III 2,8: PL 16,402 sl; 434: "spirituale signaculum".

³ S. CYRILLUS HIEROSOLYMITANUS, *Catecheses Mysticae*, 3,1sl: PG 33,1087 sl.

⁴ S. THOMAS, *Summa Theologiae*, III, 72, 2 i 4.

⁵ DS, 215.

⁶ Rationale divinorum officiorum, VI, 84.

⁷ AMBROSIUS, *De mysteriis* I, 7, 42: PL 16,402-403.

propisuje: "Sakrament potvrde podjeljuje se pomazanjem krizmenim uljem na čelu koje se izvodi polaganjem ruke i riječima: Primi pečat dara Duha Svetoga".⁸ To gotovo doslovno prepisuje *Zakonik kanonskoga prava*.⁹

VI. UČINCI. Drugi vatikanski koncil u konstituciji o Crkvi kaže: "Sveta i organski izgrađena narav svećeničke zajednice privodi se u djelo i po sakramentima i po krepostima. Vjernici, po krštenju uključeni u Crkvu, određeni su za bogoslužje kršćanske vjere po neizbrisivom biljevu krštenja, i budući da su preporođeni za sinove Božje, dužni su pred ljudima ispovijedati kršćansku vjeru koju su primili od Boga preko Crkve. Sakramentom potvrde još su savršenije vezani uz Crkvu, nadareni su posebnom jakošću Duha Svetoga, i tako su više obvezani da kao pravi Kristovi svjedoci i riječju i djelom šire i brane vjeru."¹⁰ Naglasak je ovdje na apostolskom svjedočanstvu. I uvijek o tome govorimo da se krizmanici najprije pred svijetom ne stide Krista raspetoga, a zatim da svjedoče za Krista umrloga i uskrsloga.

Kao što je silazak Duha Svetoga dovršenje ili usavršenje djela Kristova, smrti i uskrsnuća, očitovanje pred svijetom, tako je i potvrda usavršenje krštenja. Apostoli su od dana Pedesetnice nastupili kao apostoli sa svojom dužnošću propovijedanja, širenja vjere Isusove. Kao što je sv. Augustin rekao: Bog te stvorio bez tebe, ali te ne će spasiti bez tebe, tako i ovdje: Bog te opravdao krštenjem bez tebe, ali te ne će spasiti bez Duha Svetoga, bez krizme. Bog je poslao Sina da se utjelovi, Otac i Sin poslali su Duha Svetoga da se očituje. Nije to isti način očitovanja, ali jest cjelokupan angažman i jednoga i drugoga. Krizmanik je postao punoljetan kada se služi razumom, ovdje je punoljetan kada se daje voditi Duhom Svetim: "Svi koje vodi Duh Božji sinovi su Božji" (Rim 8,14).

Character indelebilis, neuništivi karakter ili biljeg, pečat, koji se daje u krizmi, može se pobliže definirati kao:

Signum distinctivum: raspoznavni znak; "do mjere uzrasta punine Kristove" (Ef 4,13) u odno-

su na samo krštene koji su slični "kao novorođenčad" (1 Pet 2,2).

Signum dispositivum: raspoložni znak za borbu "kao dobar vojnik Krista Isusa" (2 Tim 2,3) sa svom duhovnom bojnom naoružanošću o kojoj govori sv. Pavao (Ef 6,13-17): sva oprema Božja, opasati bedra istinom, obući oklop pravednosti, potpasati noge spremnošću za Evanđelje mira, uzeti štit vjere, kacigu spasenja i mač Duha.

Signum obligativum: obvezni znak za svjedočenje u korist Kraljevstva Kristova.

Signum configurativum: suoblični znak čini kršćanina sličnim Kristu, pomazaniku: "A mi imamo misao (noun) Kristovu" (1 Kor 2,16).¹¹

VII. NUŽNOST ne proizlazi iz Svetoga Pisma ni *necessitas medii* - to je vjera, bez koje je nemoguće Bogu ugoditi (Heb 11,6), ni *necessitas praecepti* - to je krštenje, koje je Isus zapovjedio, nego:

Ne trnite Duha (1 Sol 5,19).

Ne žalostite Duha Svetoga, Božjega, koji vas opečati za Dan otkupljenja (Ef 4,30).

Punite se Duhom (Ef 5,18).

VIII. PRIMATELJ. Na istoku do dana današnjega krizma se daje zajedno s krštenjem, bilo da to dijeli biskup ili svećenik. Već od IV. stoljeća na zapadu krizma je pridržana za biskupa. I ona se obično podjeljuje prigodom službenoga pohoda dotičnoj zajednici, župi, ustanovi. Četvrti lateranski (1215.) odredio je dob za prvopričesnike: uporaba razuma od 7. do 12. godine. *Rimski katekizam*, koji je naložio Tridentski koncil i objavljen 1566. godine, potvrdio je tu dob, a papa Pio X. svojim je dekretima početkom prošloga stoljeća odredio da se krizma dijeli nakon Prve pričesti, tj. u dobi od 10. do 12. godine. Od primatelja traži se prikladna pouka u katekizmu, da razlikuje krštenje od krizme, pričest od jednoga i drugoga sakramenta. Budući da je krizma "sakrament živih", prethodi joj sv. ispovijed i kajanje.

IX. DJELITELJ KRIZME. Iz *Djela* je očigledno da su krizmu, to jest Duha Svetoga, dijelili samo apostoli (Dj 8,14-17).

Crkvena je predaja gotovo jednodušna:

Tertulijan kaže: "Ne osporavam da je crkveni običaj da biskup pođe k onima koje su, daleko od

⁸ Apostolska konstitucija "Divinae consortium naturae" (15. VIII. 1971.): "Sacramentum confirmationis confertur per unctionem chrismatis in fronte, quae fit manus impositione, atque per verba: 'accipe signaculum doni Spiritus Sancti'", u: *Red potvrde*, str. 11.

⁹ Kan. 880.

¹⁰ LG, 11.

¹¹ AUER, 140-141.

većih gradova, krstili prezbiteri i đakoni, da zazu-
vu Duha Svetoga i polože ruku".¹²

Sv. Jeronim opravdava dijeljenje krizme samo
od biskupa ovim motivom: "Spasenje Crkve po-
vezano je s dostojanstvom vrhovnoga svećenika;
ako ovomu nije dodijeljena izvanredna i glavna
vlast nad svima u Crkvi, bilo bi toliko raskola ko-
liko je svećenika".¹³

Drugi vatikanski koncil kaže da su biskupi
"prvotni djelitelji potvrde"¹⁴. Novi obred iz 1971.
kaže: "Izvorni službenik potvrde je biskup."¹⁵ Neka
redovito on sam podjeljuje taj sakrament. Kodeks
ponavlja: "Redoviti je služitelj potvrde biskup".¹⁶

Izvanredni djelitelji krizme mogu biti i sveće-
nici ovlaštani snagom općega prava ili posebnog
dopuštenja mjerodavne vlasti.

Ako bi svećenik dijelio sakrament krizme bez
ovlaštenja biskupova, pa i prigodom dijeljenja kr-
šćanske inicijacije, sakrament je krizme nevaljan.
Papinska komisija za tumačenje dekreta Drugoga
vatikanskoga koncila na pitanje: "Može li sveće-
nik odrasloj osobi koji je u Katoličkoj Crkvi primio
krštenje, a kasnije, bez svoje krivnje, nije nikada
prakticirao vjeru, podijeliti sakrament potvrde u
trenutku kada se takav pripušta punoj praksi?"
odgovora 21. prosinca 1979. godine: *Negative*.¹⁷
Ne može! Svećenik ne može valjano krizmati kr-
štenika koji u odrasloj dobi pristupa sv. ispovi-
jedi i pričesti, bez izričita dopuštenja biskupova.
Dodajmo da je *Zakonik kanonskoga prava* 1983.
donio također propis: Ako bi krizmao svećenik
koji nije zakonito ovlašten, krizma je nevaljana.¹⁸
U svakom slučaju to je za svećenika *privilegium*,
a ne *ministerium*.

X. REDOSLIJED SAKRAMENATA. Iz tradicio-
nalnoga mistagoškog poretka sakramenata, dok-
trinarne i liturgijske perspektive kao i iz nepro-
mijenjene predaje istočnih Crkava, potvrda je po
redu drugi sakrament, odmah nakon krštenja, a
prije Euharistije i pomirenja. Teološki je potvrdu
moguće redosljedno opravdati u jedinstvu sakra-

menata inicijacije - krštenje, potvrda, Euharistija
- i samo prije pričesti. Zbog definicije da je ona
sakrament kršćanske zrelosti, produženja vjero-
naučne nastave i zaokruženja institucionalnog
odgoja i obrazovanja u vjeri, pa i radi jedinstvena
susreta biskupa s vjernicima, tj. iz pastoralnih raz-
zloga, želje da ona bude svjesna potvrda potvr-
đenikove osobne, zrele vjere, krizma je postala
sakrament broj četiri: nakon krsta, pomirenja i
pričesti.

XI. ZAKLJUČAK. Ekumenski pregled. U
ovom kratkom osvrtu na povijest i značenje kriz-
me u Katoličkoj Crkvi vidjeli smo velike razlike u
pojednim povijesnim razdobljima. Kakve su tek
razlike u odnosu na druge Crkve i crkvene zajed-
nice!

**Stare istočne crkve: nestorijanci i monofizi-
ti** smatraju krizmu sakramentom, katolici im to
priznaju.

Pravoslavci također imaju valjanu krizmu.
Podjeljuje je svećenik zajedno s krštenjem djece.
Nazivaju je myron ili pomazanje.

Od zapadnih kršćana samo **starokatolici** ima-
ju valjan sakrament sv. krizme.

Anglikanci imaju doduše obred krizme, ali
kako im mi katolici ne priznamo svetoga reda, a
samo biskup dijeli krizmu, tako im ne priznamo
ni valjanost krizme.

Protestanti raznih vrsta nemaju krizme kao
sakramenta nego kao sakramental, blagoslovinu,
i nazivaju je, na njemačkom, *Konfirmation*, za raz-
liku od katoličke *Firmung*.

Literatura

Papa PAVAO VI., Apostolska konstitucija *Di-
vinae consortium naturae* o sakramentu potvrde
(15. VIII. 1971.), u: *Red potvrde*, Zagreb, 1972.,
str. 7-12.

- Prethodne napomene, u: *Red potvrde*, Za-
greb, 1972., str. 13-18.

¹² *De baptismo* 8,1sl.

¹³ S. HIERONYMUS, *Dialogus contra Luciferianos*, 9 (PL 23 164 B): "Ecclesiae salus in summi Sacerdotis dignitate consistit, cui si non exors quaedam et ab omnibus eminens detur potestas, tot in Ecclesia efficiuntur schismata, quot sacerdotes."

¹⁴ LG, 26: "ministri originarii confirmationis".

¹⁵ Red potvrde, Prethodne napomene, br. 7: "Confirmationis *minister originarius* est Episcopus."

¹⁶ CIC, kan. 882: "Minister ordinarius".

¹⁷ *Enchiridion Vaticanum*, S1/700: "Utrum presbyter, sacramentum confirmationis administrare valeat adulto qui, bap-
tismo in ecclesia catholica recepto, fidei postea, sine culpa, numquam ad praxim deducit, et quidem eo tempore quo ad
plenam praxim admittitur?" - Negative.

¹⁸ Usp. kan. 882.

J. VISSER, "De Confirmatione", u: *Theologia moralis*, II., Romae, 1965., str. 93-112.

Ž. BEZIĆ, "Novi obred krizme", *Crkva u svijetu*, 3/1971., str. 329-335.

J. AUER - J. RATZINGER, "Origine e senso del sacramento della confermazione", u: *I sacramenti della Chiesa*, Asiz, 1974., str. 111-154.

I. ŠAŠKO (prir.), *Dođi Duše Sveti, priručnik za liturgijska slavlja u "Godini Duha Svetoga"* Zagreb, 1998.

- *Duh Sveti - Gospodin i Životvorac*, Građa za pripremanje pastoralnih, katehetskkih i molitvenih susreta, Zagreb, 1998.

N. GAŠPAR, "Problematika redoslijeda sakramenata inicijacije", u: *Bogoslovska smotra*, 3/2009., str. 563-581.

Bogoslovska smotra, 3/2009., posvećena je kršćanskoj inicijaciji.

PASTORALNO-KATEHETSKA ISKUSTVA PRIPREME I PODJELJIVANJA SAKRAMENTA POTVRDE U HERCEGOVAČKIM ŽUPAMA (neposredna župnička iskustva)

Fra Gabrijel Mioč

Na sjednici Prezbiterskoga vijeća naših biskupija biskup je Ratko za ovaj Pastoralni dan svećenika u dušobrižništvu predložio temu "Sakrament krizme u župnoj praksi". Videći da sam najstariji od župnika u Prezbiterskom vijeću, zadužio je mene za ovu temu i posebno istaknuo da slijedom biskupskih okružnica vezanih za sakrament sv. krizme pokušam ovom skupu uprisutniti kako se priprava za krizmu prakticirala u našim župama.

Obitelj prva katehetska škola

Moje prvo iskustvo s krizmom, što je i razumljivo, jest moja krizma. Ne sjećam se da smo imali ikakvu katehetsku pripravu za krizmu. Iste godine primio sam prvu pričest i sjećam se da smo petnaestak dana išli k župniku na pouku. Pri odlasku na vjeronauk, od roditelja smo mudro poučeni da slučajno ne idemo ispred milicijske stanice. Zašto, tada nisam razumio. Tek se malo sjećam da je otac poslije prve pričesti šaptom majci rekao da je milicija fratra ispitivala radi prve pričesti. Što su ga ispitivali, ne znam. Ali je zanimljivo da nam je krizma bila iste godine ujesen, i to noću. Sjećam se dobro da je bila vedra noć obasjana mjesečinom. Bilo je vidljivije vani nego u crkvi jer nije bilo struje. "Biskup", sada znam da je to bio pok. don Andrija Majić koji nas je krizmao, nije imao mitru. Jedan čovjek, vjerojatno prakaratur, nosio

je pred njim upaljenu voštanu svijeću, a župnik je išao iza njega i nakon krizme čelo nam s nečim brisao. Eto tako se pripremala krizma u onim poslijeratnim olovnim vremenima. Naša katehetska priprava za krizmu, dakle, bila je ona koja je bila i za prvu pričest. Bitno je bilo znati osnovne molitve i kolinca koje smo mogli naučiti u obitelji od starijih roditelja, braće i sestara, jer u kući je bio samo jedan molitvenik i čuvalo ga se kao moći. Zato ga nisu davali djeci bez obzira što su ona znala čitati pa i bolje od starijih. Ovo ispričah zbog naših mladih svećenika kojima ovo može izgledati pa gotovo i nevjerojatno. Ova vremena o kojima ispričah ovu anegdoticu o svojoj krizmi, koliko su god bila mučna, imala su jednu veliku prednost pred ovim našim vremenima. Tada je većina naših obitelji, obdarena iznimnom bogobožnošću, bila praktična katehetska škola za djecu. Na žalost našu, danas to nije slučaj.

Prva krizma koju sam pripremao kao svećenik bila je 1970. godine. Kao najmlađega kapelana u župi župnik me je zadužio da te godine vodim brigu i pripremu za svetu krizmu. Krizmala su se djeca od drugoga do četvrtoga razreda osnovne škole. Bilo ih je 618.

Tek po završetku nastave - škole kroz dvadesetak dana organizirao sam vjeronauk - pripravu za krizmu. Djeca su dolazila dva puta tjedno uglavnom pješice, bez obzira na udaljenost, i ostajala u crkvi, jer nije bilo druge veće prostorije, i do

tri sata. Sreća da su tada djeca bila poslušnija i puna poštovanja prema svećeniku pa ih je bilo lako držati u određenoj disciplini. Ali valja pošteno priznati da se tolikom mnoštvu djece nije mogla priuštiti neka kvalitetna pouka za sakrament krizme. Istina je da su djeca kroz redoviti vjeronauk mogla naučiti bitne stvari koje su im bile potrebne za sv. potvrdu pa ova neposredna priprava za krizmu uglavnom se odnosila na one bitne pojmove o vjeri, molitve i kolinca i sam obred krizme. Prije krizme nije bilo nikakva ispita djece. Ali za vrijeme krizme, iako ih je bio toliki broj, biskup je Čule znao pojedinu djecu ili kumove upitati nešto iz vjeronauka. Biskup je prema djeci bio iznimno blag i nasmijao bi se ako bi djeca nešto krivo rekla. Dočim prema kumovima bio je stroži a prema nekima i prijekoran.

Upute Biskupskog ordinarijata o slavljenju sv. krizme

Zahvaljujem don Marku Štalu na pomoći jer je on upravo doktorirao na temu: "Firmkatechese in Hercegovina" - "Krizmanička kateheza u Hercegovini". Don Marko mi je nesebično darovao svoju doktorsku disertaciju i upozorio me na dio knjige koji mene zanima. Bilo bi najbolje da o tom sam don Marko progovori. Međutim on ima drugi zadatak.

Prema don Markovu istraživanju, a i poznato je svima nama, zbog komunističkog zlosilja poslije Drugoga svjetskog rata sva su crkvena glasila bila zabranjena, a poteškoća je još bila veća, jer je i biskup Čule bio u zatvoru. Tek njegovim izlaskom iz zatvora 1958. pojavilo se službeno glasilo za biskupiju Mostar Duvno i Trebinje s naslovom: "Obavijesti Biskupskoga Ordinarijata u Mostaru". Već 1960. glasilo se zove: "Obavijesti i naredbe Biskupskoga Ordinarijata"; 1967. nosi naslov: "Dijecezanski Vjesnik (Okružnice i Službene vijesti) Biskupskoga Ordinarijata; 1971. godine: Službeni vjesnik Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije".¹ Mi ga ovdje jednostavno citiramo Službeni vjesnik s potrebnim referencijama.

Okružnice biskupa Petra Čule o sv. krizmi

Biskup Čule povratkom iz zatvora odmah se potrudio potaknuti svećenike za katehezu u župama. U jednom pismu veli: "Vjeronaučna pouka za mladež neka se redovito drži u crkvi ili sakristiji". Ujedno preporučuje da bi to moglo biti i u nekom primjerenom prostoru župnih kuća, a u udaljenim selima u grobljanskim kapelicama.² To su godine kada se nije ni smjelo razmišljati o vjeronaučnim dvoranama.

O sakramentu krizme 1959. biskup svećenicima piše: "Na krizmu se ne će primati djeca, koja nisu navršila barem 7 godina i koja već nisu primila prvu svetu pričest. Poželjno je, a za Mostar je to i propisano, da se djeca ne pripuštaju iste godine na prvu sv. pričest i na krizmu, da bi se tako što temeljitije podučila u nauci sv. vjere.

Valja po mogućnosti insistirati na tom, da se prigodom krizme ispovjede i pričeste također i kumovi i kume. [...]. Kumovi i kume moraju biti i dobro podučeni u istinama svete vjere, pa će biti kod krizme i pitani i tko ne bude znao, ne će mu se dozvoliti, da bude kum."³

"Krizmanici moraju biti dobro podučeni i neposredno prije krizme ispovjedeni i pričesćeni. U Mostaru, gdje se redovito vrši krizma svake godine, ne smiju se pripuštati krizmi djeca, koja su istom te godine primili prvu svetu pričest. Po selima, gdje se krizma obavlja svake treće ili četvrte godine, mogu se pripustiti sv. krizmi i prvopričesnici. Ali nikako se ne smiju pripuštati djeca, koja se još nisu pričestila ili koja još nisu navršila punih 7 godina. Treba nastojati, da se kumovi i kume prigodom krizme također ispovjede. I oni moraju dobro znati kršćanski nauk, inače im se ne će dopustiti, da kumuju."⁴

Slične odredbe upućuje i 1961. godine.⁵

Iz pisma je razvidno koliko je biskupu Čuli bilo stalo do kateheze djece i mladih s posebnim osvrtom na sakrament krizme. Zbog političkih prilika nije mogao biti ni radikalniji. Jasno je da su se svećenici snalazili da izvrše biskupov poticaj kako je tko znao. Ne smijemo zaboraviti da su ovo vremena kada je bio veliku manjak i dije-

¹ Službeni vjesnik, 1/2007., str. 7.

² Dopis, br. 648/59., od 10. prosinca 1959., u: Službeni vjesnik, /br. II./1959., str. 5.

³ Dopis, br. 699/58., od 10. prosinca 1958., u: Službeni vjesnik, 1958., str. 2.

⁴ Dopis, br. 254/59., od 12. ožujka 1959., u: Službeni vjesnik, /I./1959., str. 4.

⁵ Dopis, br. 287/61., od 21. ožujka 1961., u: Službeni vjesnik, /I./1961., str. 3.

cezanskih i redovničkih - franjevačkih svećenika. Uza sve ove poteškoće, biskup Čule 1960. izdaje mali katekizam da svećenici lakše mogu pripremiti djecu za sakrament krizme.⁶ Godine 1962. biskup Čule, ponavljajući odredbe iz prijašnjih godina, u jednom pismu piše: "... gdje postoji opasnost da poslije krizme djeca ne će dolaziti na vjeronauk, može se prvopričesnicima slobodno odgoditi krizma. Nema razloga, da se previše žurimo s krizmom nejake djece [...]. Djeca za krizmu moraju biti dobro podučena u kršćanskom nauku. [...]. Od krizmanika će se tražiti osim općih formula (kolinaca) i da još znadu odgovoriti barem na ona pitanja iz skraćenoga katekizma, što ga je ad hoc izdao Ordinarijat."⁷

Nakon obavljenih sv. krizama 1962. biskup Čule piše: "Sa zadovoljstvom može se konstatirati, da su župnici dobro pripremili djecu na sakrament sv. Potvrde. Ali od te pripreme ostat će malo ploda, ako djeca i poslije sv. krizme ne budu redovito dolazila na vjeronauk".⁸ Zanimljivo je da biskup Čule uza svu skrb i bdjenje nad sakramentom sv. krizme sve do 1973. ne pomiče potvrdu na višu dob djece. Puno je tu i objektivnih razloga, a neke sam već spominjao. Tek 1972. godine, potaknut apostolskom konstitucijom pape Pavla VI "Divinae consortium naturae" i direktivom BK "da se dijeljenje sv. Potvrde odgađa do viših razreda osmoljetke, a kao priprava traži se barem četiri godine redovitog vjeronauka".⁹ Dakle najmlađi krizmanik može biti sa svršenim četvrtim razredom osnovne škole.

Tek će 1977. godine odrediti: "Na prijedlog nekih dušobrižnika i kateheta, od slijedeće godine najniža dob za primanje sakramenta sv. Potvrde bit će svršeni peti razred osmogodišnje škole pa na više, tako da će po onim župama, gdje se obavlja svake treće godine kanonska vizitacija i dijele sv. Potvrda za primanje toga sakramenta doći u obzir peti, šesti i sedmi razred osmogodišnje škole".¹⁰

Prateći dopise i okružnice biskupa Čule da se zaključiti, kako je s puno takta i otvorenosti, uva-

žavajući okolnosti vremena u kojem su svećenici djelovali, očinski skrbio da događaj krizme u župama bude stvaran duhovni poticaj u rastu vjere našega puka.

Okružnice biskupa Pavla Žanića o sv. krizmi

Preuzimanjem upravljanja biskupijama Mostar-Duvno i Trebinje-Mrkanj biskup Žanić pokreće informativno-pastoralni list *Crkvu na kamenu* koja će na svoj način biti i službeno glasilo Biskupija. Ovaj list imat će i rubriku s naslovom: Kronika krizmanika ili Krizme u Hercegovini u kojoj su predstavljene pojedine župe koje je biskup te godine pohodio i sakrament Krizme podijelio.

Već na početku svoga upravljanja Biskupijama biskup Pavao Žanić piše svećenicima sljedeće: "Na temelju Okružnice Ordinarijata br. 880/1980. od 12. prosinca 1980. i raznih prijedloga župnika sa područja biskupije ovim svim župnicima stavljam do znanja da će se ove godine pripuštati na krizmu završeni ili pri koncu pet razred osmogodišnje škole, a za drugi turnus svete krizme u našim Biskupijama odredit će se dob krizmanika naknadno".¹¹

Tražili smo po Službenom vjesniku u 1981. godini tu odredbu, ali je nismo mogli naći. Postoji jedan opširan biskupov "Osvrt na ovogodišnje krizme",¹² ali ni tu nismo naišli na spomenutu odredbu. Pa ni u 1982. u najavama dijeljenja sv. krizme,¹³ gdje se upozorava da se pročita spomenuti "Osvrt" iz 1981., toga nema.

Međutim, prema reakciji biskupa Žanića u okružnici u kojoj opominje svećenike: "Prema već ranijoj odredbi Ordinarijata, krizmi mogu biti pripušteni samo učenici svršenog šestog razreda",¹⁴ zaključujemo da je već 1981. ili 1982. odredio šesti razred za najmlađu dob za krizmu, iako toga ne nalazimo na službenim stranicama Vjesnika.

Pišući u određenom smislu kroniku o podijeljenim krizmama u biskupiji u listu *Crkva na kamenu* biskup Pavao Žanić više je puta objavio

⁶ *Kršćanski nauk*, 3. izdanje, imprimatur od 10. lipnja 1960., 45 stranica.

⁷ Dopis, br. 304/62., 20. ožujka 1962., u: *Službeni vjesnik*, I./1962., str. 4-5.

⁸ Dopis, br. 779/62., od 18. prosinca 1962., u: *Službeni vjesnik*, II./1962., str. 10-11, br. 5.

⁹ Dopis br. 366/1972., od 28. veljače 1972., u: *Službeni vjesnik*, I/1972., str. 8.

¹⁰ Dopis, br. 694/77., od 17. rujna 1977., u: *Službeni vjesnik*, III./1977., str. 88-89.

¹¹ Dopis, br. 215/81., od 13. ožujka 1981., u: *Službeni vjesnik*, I./1981., str. 35.

¹² *Službeni vjesnik*, II-III./1981., str. 39-40.

¹³ *Službeni vjesnik*, I/1982., str. 25-26.

¹⁴ Dopis, br. 1002/83. (bez nadnevka), u: *Službeni vjesnik*, III./1983., str. 106.

i svoje homilije održane na krizmama iz kojih se razvidno da iščitati koliko mu je bilo stalo da sveta krizma mladima uistinu bude stvaran rast u vjeri. I pomicanje dobi krizmanika do osmog razreda - barem u velikim župama u kojima već od 1982. dijeli krizmu svake godine¹⁵ - jasno pokazuje da je biskup sve poduzimao da krizma bude doista sakrament kršćanske zrelosti.

Okružnice biskupa Ratka Perića o sv. krizmi

Preuzevši upravljanje biskupijama u srpnju 1993. i nakon obavljenih krizama i iskustava na njima biskup Ratko Perić već se 1995. potrudio prirediti priručnik za krizmanike i poslao ga dekanima da ga oni dadnu drugima na uvid kako bi svatko mogao dati primjedbe i sugestije.¹⁶ "Neki su dekani, a i pojedini svećenici-vjeroučitelji izravno, poslali svoja mišljenja na Ordinarijat", piše biskup u Predgovoru prvom izdanju.¹⁷

Biskup Ratko u dopisu iz 1996. pojašnjava neke stvari pa veli: "Nakon četverogodišnjeg pastoralnog obilaska po župama radi podjeljivanja sv. krizme i kanonskog pohoda, slobodan sam vam predložiti neke sugestije u vezi sa slavljenjem toga sakramenta odraslih..."

Vjersko znanje. Župnik ne smije pripustiti krizmi nekoga tko ne zna ni ono što je potrebno za prvu sv. pričest. Ordinarijat će i dalje voditi brigu o ispitima.

Koji put se stekne dojam da dijete dobro nabroji sedam sv. sakramenata, ali ako ga upitaš koji je sedmi, ili drugi, nikako pogoditi. Nije dosta samo nabrojiti, nego o svakome sakramentu treba bitno znati.

Biskup Ratko sugerira da u pozdravima biskupa i u misnim čitanjima i molitvi vjernika sudjeluju i dječaci i djevojčice. Moramo priznati da je nama uvijek lakše motivirati djevojčice nego dječake pa na nekim krizmama obvezno sve uloge imaju krizmanice.

U istom dopisu biskup Ratko dosta odlučno sugerira:

Dob: "Dijeljenje sakramenta sv. krizme pomi-
cat će se prema višim razredima. Donja granica neka bude osmi (a ne šesti) razred. Propovijeda-

mo da je krizma sakrament odraslih, zrelih osoba. Valja vjernike privikavati na tu činjenicu. U nas je sakrament krizme toliko postao 'dječji' da se odrasli 'stide', pa traže - sakristiju! Uostalom školski vjeronauk i u srednjim školama, koji je dužan pohađati katolička mladež, produžuje se dob sustavne i organizirane vjeronastave. Potrebno je i uz to vrijeme intenzivnije vezati mladež uz župnu katehezu i sakramentalni i liturgijski odgoj. Stoga:

- Svake godine: Mostar, Duvno, Humac, Posušje, Široki Brijeg... samo osmi razred...

- Svake druge godine: dolaze u obzir kandidati osmog i viših razreda srednje škole i ostala mladež

- Svake treće godine: osmi razred i nadalje.

- Tendencija je da se krizma što prije prenese na učenike srednjih škola".¹⁸

Nakon ovoga biskup u sljedećoj okružnici 1998. godine piše župnicima:

"Kao što sam vam više puta pisao i usmeno prigodom podjeljivanja sv. krizme po župama govorio, nastojimo pomaknuti dobnu granicu krizmanika na srednju školu.

Stoga ovim odlučujem da se sljedeće 1999. godine, s Božjom pomoći, sakrament sv. krizme dijeli ovako:

1) U onim župama u kojima se krizma dijeli svake godine dolazi u obzir prvi razred srednje škole i navise, odnosno tomu odgovarajuća dob.

2) U svim ostalim župama neka se ne pripuštaju kandidati ispod osmog razreda osnovne škole." Biskup pozdravlja "odluku nekih župnika koji su se već dogovorili da na jednome mjestu upriliče sv. krizmu za kandidate iz svojih župa".¹⁹

Dobro se sjećam i jednoga sastanka biskupa s nama dekanima kada je ovo predlagao. Već 1997. mi smo u Tomislavgradu odgodili krizmu da bismo kandidate pomaknuli u prvi razred srednje škole i do danas smo u tome ustrajali. Na sastanku našega Dekanata u Tomislavgradu 1998. također smo odlučili da se župe oko Duvanjskoga polja okupe na krizmu u jednoj župi, a župe oko Buškoga jezera također u jednoj župi. Župe oko Duvanjskoga polja okupili smo samo jedne godine i odlučili odustati zbog velika broja djece i

¹⁵ U spomenutom "Osvrtu" Biskup najavljuje: "Unaprijed bih želio svake godine držati krizmu u Mostaru, Duvnu, na Humcu i na Širokom Brijegu", u: *Službeni vjesnik*, II-III./1981., str. 40.

¹⁶ Biskupov dopis od 30. prosinca 1995.

¹⁷ *Primi pečat dara Duha Svetoga*, Mostar, prvo izdanje, 1997., str. 5.

¹⁸ Dopis, br. 1208/96., od 4. rujna 1996., u: *Vrhbosna*, 4/1996., str. 331-332.

¹⁹ Dopis, br. 1193/98., od 3. studenoga 1998., u: *Vrhbosna*, 4/1998., str. 718.

nemogućnosti da se krizma dolično obavi čak i u duvanjskoj župnoj crkvi.

Župe oko Buškoga jezera u tom su ustrajale. I dan danas svake godine imaju sv. krizmu uvijek u drugoj župi kako se oni međusobno dogovore. Istina, mali broj djece u ovim demografski opustošenim župama omogućuje podjeljivanje sakramenta sv. krizme u svim crkvama iako su relativno male.

Moja iskustva o neposrednoj pripravi krizmanika

Ponešto sam o ovom već rekao. Kako sam istaknuo, **od pedesetih do šezdesetih** godina prošloga stoljeća neka ozbiljnija priprava za krizmu nije postojala iz više razloga.

1. Bila je teško izvediva zbog komunističkog zlosilja nad narodom i svećenicima.

2. Nestašica svećenika, a redovnice su bile neke sekularizirane, a neke u svjetovnim odijelima i nije ih se ni smjelo angažirati.

3. Kako su prvopričesnici prepuštani na krizmu, koristila se priprava za oba sakramenta.

4. Djeci se nije mogao dati nikakav udžbenik - priručnik jer ga nije ni bilo.

Spomenuo sam da su u ovom vremenu kršćanske obitelji bile stvarni katehete. Tek jedan molitvenik u kući bio je priručnik za sve sakramente pa i za krizmu. Ovo sam sve čuo od već davno preminulih svećenika koji su proživljavali ova vremena.

Od **šezdesetih do sedamdesetih** godina prošloga stoljeća, stidljivo, ali uporno svećenici počinju okupljati djecu na vjeronauk, pa tako i ozbiljniju priprava za krizmu. Snalažljiviji svećenici uspjeli su sagraditi i dvoranice za vjeronauk ili pak grobljanske kapelice preurediti da u njima mogu djecu poučavati. Tada su imali u rukama već spomenuti katekizam biskupa Čule, a krajem šezdesetih godina pojavljuje se i katekizam od Pavića, a malo kasnije Srednji kršćanski nauk od Kolareka. Sedamdesetih godina možda i pod utjecajem Hrvatskoga proljeća, a i svjetske politike, dolazi do određena popuštanja komunističkoga terora. Gotovo sve župe grade vjeronaučne dvorane. Mi smo ih tada u Duvnu sagradili tri odjednom. A bilo je dopušteno vjeronauk u selima držati i u vjerničkim kućama. Svećenici nastoje da im svi učenici moraju doći na vjeronauk. Jedni poslije

nastave, a drugi prije nastave. Jest bila zbrka, pogotovo u većim župama, ali nosio nas je elan pa i želja da se malo parira komunističkoj ideologiji. Velika je bila olakšica što je Kršćanska sadašnjost u Zagrebu tiskala katekizme za sve razrede osmoljetke. Redovni smo vjeronauk koristili i za pripravu za krizmu. Pred samu krizmu više nije bilo problema okupiti djecu za bližu pripravu. Poteškoća je jedino bila, pogotovo za velike župe, osim Mostara, da je krizma bila svake treće godine pa je bilo previše djece a mnoštvo je teško učiti i disciplinirati.

Nakon pada komunizma i uspostave vjeronauka u školama, barem mi u Tomislavgradu, prakticirali smo da jedan svećenik ima vjeronauk za prvi razred srednjih škola i u školi i subotom župnu katehezu i pripravu za krizmu. Iskustva su nam u ovome pozitivna. Bilo je uočljivo, posebno na ispitima pred krizmu, kako je koji svećenik krizmanike uspio animirati. Za župnu katehezu koristimo knjižicu "Primi pečat dara Duha Svetoga". Župa kateheza traje cijelu godinu. Prekidamo samo u prosincu i siječnju. Uza sve ovoliko vremena utrošena, od nekih krizmanika i sami prvopričesnici više znaju!

Kumovi krizmanika

U *Zakoniku kanonskoga prava* u kanonu 892. stoji:

- Neka potvrđenik, ako je to moguće, ima kuma, čija je dužnost brinuti se da se potvrđeni ponaša kao pravi Kristov svjedok i da vjerno vrši obveze povezane s tim sakramentom.

Kanon 893. propisuje:

1. Da bi netko mogao obavljati službu kuma, treba da ispunja uvjete o kojima se govori u kan. 874.

2. Preporučuje se uzeti za kuma onoga tko je tu službu preuzeo na krštenju

Krizmanoga kuma Kodeks gleda istim mjerilom kao i krsnoga kuma jer se poziva na kan. 874. koji kroz pet točaka propisuje uvjete tko može biti krsni kum, analogno i krizmani.

U vremenu kroz peto, šesto pa i sedmo desetljeće prošloga stoljeća u dopisima o krizmama biskupa Petra Čule nema previše govora o kumovima. Biskup samo traži da budu poučeni u kršćanskom nauku da se mogu ispovjediti i pričestiti.²⁰ Očito je da je i biskup svjestan izvrsna

²⁰ *Službeni Vjesnik*, 1959.

kršćanskog ozračja u našem puku u kojem nema gotovo nikako rastave brakova i konkubinata, barem su bili vrlo rijetki, a članovi bezbožničke komunističke partije nisu ni smjeli od straha kumovati. Osim toga u tim vremenima u našim obiteljima i kumstva su se samo izmjenjivala, najčešće u rodbinskom krugu. Do kumstva se ozbiljno držalo, a materijalni darovi bili su slabašni i tek simbolični. Tek u sedmom i osmom desetljeću stidljivo, ali sve agresivnije, materijalni su darovi krizmanicima sve više u središtu pozornosti, da bi u zadnje vrijeme prevršili svaku mjeru. Imam dojam da duše krizmanika zaokuplja više razmišljanje što će primiti od kuma nego sama krizma. Zbog toga moralne i vjerničke osobine kumova sve su manje važne, a debljina njihove lisnice glavna su preokupacija. Nikakvo čudo što će nekada prijaviti za kuma rastavljenu i ponovno oženjenu osobu, jer je ugledna, bogata i utjecajna. Istina, ove devijacije kod našega naroda većinom su uvezene iz inozemstva, pa u nekoj mjeri i iz Zagreba. U takvu materijalističkom ozračju za krizmu se sprema pravi rodbinski, prijateljski i kumovski banket, a krizmanici ponegdje jedva čekaju noć da je prvi put provedu u diskoteci. Kada se otriježne i vide što su potrošili, redovito prigovaraju Crkvi što to dopušta. A kada to mi nismo "krivi" za njihove nerazumnosti, da ne reknem drukčije?

Uočivši ovu zlorabu s krizmenim kumstvom, biskup Ratko u jednom svom dopisu iz 2001. donosi iz službenoga glasila Kongregacije za bogoštovlje upit: "Je li još uvijek nužno da postoji kum za krizmu?". Kongregacija upozorava na ono što piše u *Zakoniku kanonskoga prava*, što je i razumljivo. Ali i dodaje: Dobro je da krsni kum bude i krizmeni kum. Moguće je izabrati i

posebna kuma. Čak i sami roditelji mogu predstaviti svoje dijete.²¹

Možda bi najbolje bilo, kako sam doživio u Kongu, da kršćani izaberu jednoga kuma koji će te godine svim krizmanicima biti kum.

Zaključak

Ove godine biskup je Ratko Perić odlučio da u Mostaru ne bude krizma kako bi se do godine krizmali učenici prvoga razreda srednjih škola. Kod svećenika na terenu stalna je rasprava kada dijeliti krizmu. Svećenici koji djeluju u malim seoskim župama, svjesni da će im djeca odmah po završetku osmoga razreda napustiti župu i poći na školovanje u gradove, ne vide mogućnosti da se kod njih krizma dijeli u prvom razredu srednje škole. Oni smatraju ili da kod njih uopće ne će biti krizme ili, i ako je bude, da će biti tek za neznatan broj krizmanika. S druge strane, čujemo svi, a i biskupi uočavaju, kako mnogi odmah poslije krizme Crkvu napuštaju i sjete je se tek za vjenčanje ili pogreb. Zato biskupi predlažu da se krizma pomakne što kasnije u srednju školu. Dogle, nitko baš nije jasan i odlučan.

Nedavno doznah da je na internetu objavljeno kako je papa Benedikt primio nekoga američkog biskupa kojemu se pohvalio da krizmu dijeli djeci prije prve pričesti. Navodno Papa nije na to javno reagirao. Očito je da o ovoj problematici moramo razgovarati i biti otvoreni. I ovaj susret možda će nam pomoći da nađemo najbolje rješenje. Uostalom, svojim konstruktivnim prijedlozima pomozimo i našem biskupu Ratku i možda ćemo imati manje razloga da se u ovim stvarima i problemima s njime ne složimo.

²¹ *Vrhbosna*, 1/2001., str. 80-81.

PREMA NOVOM PASTORALNO-KATEHETSKOM MODELU PRIPRAVE ZA SAKRAMENT POTVRDE

don Marko Šutalo

Uvod

Već davne 1756. papa Benedikt XIV., spomenuvši u enciklici *Ex quo primum* brojne i različite prakse i neujednačenosti vezane uz sakrament sv. krizme, napisao: "Da se izađe iz ovoga labirinta poteškoća..." (br. 51). sv. krizma kao "labirint poteškoća" u teologiji i pastoralu!¹

Na europskoj razini, a u posljednje vrijeme i na razini Crkve u našem narodu i u našim biskupijama u Hercegovini, sve se više aktualizira govor o sakramentu potvrde, odnosno o učinkovitosti uvelike uložena truda u pripremu za ovaj sakrament. Osim toga, sve je uočljivija pojava da se nakon krizme nemali broj udaljuje od Crkve, ili, točnije rečeno, rjeđe pohađaju nedjeljnu Euharistiju i pristupaju drugim sakramentima, a ponovno se pojavljuju tek prije sklapanja ženidbe. Opaža se: umjesto da se krizmanici više približe Crkvi i uključe u njezino poslanje, oni se praktički udaljuju. Nema sumnje da se tom fenomenu treba pristupiti sasvim odgovorno na teološko-pastoralnoj ali i na praktičnoj razini.²

Gotovo svi oni koji su kršteni na području naših biskupija u Hercegovini pristupaju i sakramentu potvrde. U našoj se Crkvi ovaj sakrament podjeljuje u različitim godinama života, ili posljednje godine osnovne škole ili tijekom pohađanja srednje škole, tj. u prvom ili u drugom razredu srednje.

Hrvatski biskupi u Pastoralnim smjernicama dokumenta *Na svetost pozvani* upućuju na temeljito ispitivanje pripreve za potvrdu. Oni ističu kako "**pripravu tog sakramenta treba usmjeriti prema odgoju zrelih kršćana koji će u svojim**

životnim pozivima i situacijama biti svjedoci Krista Uskrsloga i Duha što ga primaju."

Što je potrebno za dobru pripremu krizmanika kako bi se ostvario njihov cjelovit ljudski i vjerski odgoj? U tom razmišljanju polazimo od rezultata istraživanja na području hercegovačkih biskupija. Ovdje kratko prikazujem rezultate istraživanja među svećenicima koje je provedeno u ljeto 2007. godine, a objavljeno u doktorskoj disertaciji 2010. u Tübingenu. Ukupno sam vodio 15 intervjua, a ovdje ću nastojati prikazati samo općenite iskaze intervjuiranih osoba o pojedinim temama.⁴

1. Općenit prikaz stanja na župama

- *Seoske i gradske župe*. Može se primijetiti da su župe u Hercegovini smještene u raznim područjima, pa se razlike posebno mogu uočiti između gradskih i seoskih župa. Mnoge su župe nakon rata promijenile strukturu stanovništva što se može lako uočiti u radu. Ali ono što sugovornici uglavnom ističu kao pozitivnu karakteristiku jest još uvijek zdrava tradicija i pobožnost vjernika ovih krajeva.

- *Dob krizmanika i vrijeme pripreve*. U mnogim je župama pripreva za krizmu uglavnom za mlade koji pohađaju osmi razred, ali se uočava da pojedini svećenici priprevu za krizmu obavljaju i u prvom razredu srednje škole. Zbog manjega broja kandidata za krizmu, u manjim seoskim župama, mogu se spojiti dvije generacije i tako svake druge godine imati priprevu za krizmu. Neki bi svećenici dob primanja krizme pomicali u niže razrede, a neki opet kažu da bi trebalo organizirati daljnju i bližu priprevu za krizmu koja bi trajala barem tri godine.

¹ Usp. *Enchiridion delle Encicliche*, I., br. 489-563; M. HAUKE; *Die Firmung. Geschichtliche Entfaltung und theologischer Sinn*, Bonifatius Verlag, Paderborn, 1999., str. 191; A. MATELJAN, *Otajstvo poslanja. Sakrament potvrde*, Crkva u svijetu, Split, 2004., str. 85.

² Usp. M. ŠIMUNOVIĆ, *Pastoral za novo lice Crkve. Teološka promišljanja o župnoj zajednici*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2006., str. 483-484.

³ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA: *Na svetost pozvani. Pastoralne smjernice na početku trećeg tisućljeća*, Glas Koncila, Zagreb, 2002., br. 45.

⁴ Usp. M. ŠUTALO, *Firmkatechese in Herzegowina. Empirische Befragung von Priestern und Ordensleuten. Erarbeitung einer Konzeption für die Firmkatechese*, Tübinger Perspektiven zur Pastoraltheologie und Religionspädagogik, Band 41., LIT Verlag, Münster, 2011., str. 76-187.

- **Zanemarena župna kateheza.** Dolaskom demokratskih promjena i povratkom vjeronauka u škole kao školskoga predmeta, ima svećenika koji su zamijenili župnu katehezu sa školskim predmetom pa pripremu za krizmu obavljaju kroz nastavu u školi. Stoga treba reći da u nekim župama uopće nije zaživjela župna kateheza u pravom obliku, dok su pojedine župe organizirale katehezu prema novom Planu župne kateheze. Prema iskazima svećenika može se reći da krizmanici redovito pohađaju školski vjeronauk i župnu katehezu ondje gdje je organizirana.

- **Katehete i priručnici za rad.** Prema obavljenim intervjuima primjećuje se da na župama katehezu za pripremu na krizmu uglavnom vode svećenici, samo se u pojedinim župama može vidjeti da sudjeluju i animatori koji nisu za to završili odgovarajuću izobrazbu nego ih prigodno za pojedine susrete pripremaju sami svećenici, što nije dostatno. Katehete laici angažirani su u školskom vjeronauku kao vjeroučitelji.

2. O modelu rada s krizmanicima u župi

- **O dosadašnjem modelu, prednostima i nedostacima.** Prema sadašnjem obliku pripreme za krizmu uočava se da se ona zasniva uglavnom na stjecanju znanja, a manje na odgojnom djelovanju; zanemareno je aktivno uključivanje kandidata u život župe. Mnogi kandidati za krizmu pripremu shvaćaju kao školski predmet jer moraju učiti i biti ocijenjeni od ispitivača - predstavnika Ordinarijata koji provjerava znanje uoči slavlja sakramenta krizme u župi. Stoga ovakav pristup često zna demotivirati kandidate za krizmu. Osim toga vrlo se malo koristi suvremena metodologija u radu s krizmanicima, kao na primjer, rad u skupinama, animatori itd.

- **O idealnoj pripravi na krizmu.** Sugovornici iznose kao pozitivno to što krizmanici još uvijek svećenika osjećaju kao prijatelja, osobu s kojom se rado druže. Ali se osjeća da mnogi krizmu smatraju kao svečan oproštaj od Crkve. Premda se mogu čuti mišljenja kako je vrlo teško napraviti idealan model pripreme na krizmu, pojedini su svećenici pokušali, i to vrlo uspješno, razviti prema vlastitoj zamisli jedan takav model. Iskustvo pokazuje da bi u sklopu pripreme na krizmu trebalo organizirati susrete različitih sadržaja, od duhovnih vježbi do igraonica. Svakako bi u katehezu za krizmanike trebalo uključiti i obitelj koja se u današnjem društvu nalazi u velikoj krizi te se mnogi roditelji samo nominalno predstavljaju

vjernicima, što je dijelom plod pedesetogodišnje vladavine komunističkog režima. To se posebno uočava u gradskim sredinama.

3. Područja djelovanja i moguće ponude za krizmanike

- **"Žive zajednice" i njihov cilj.** Premda je već davno usvojen novi Plan i program župne kateheze koji predviđa okupljanje djece i mladeži u razne skupine - žive vjerničke zajednice (krugeve), takav Program nije u potpunosti zaživio u praksi na ovim područjima. U pojedinim se župama može uočiti organiziran rad s mladima kroz "Framu" tek nakon krizme, a samo manji broj župa nastoji prema vlastitoj zamisli provoditi ovaj program. Većina župa provodi stari oblik župne kateheze koji je isključivo vezan uz animaciju nedjeljne sv. Mise. Premda nije lako mijenjati mentalitet ljudi, osjeća se potreba rada s mladima u živim zajednicama jer bez iskustvena sudionitva nema produbljena vjere ni svjedočenja. Žive bi zajednice trebale pomoći mladima da pronađu svoje mjesto u aktivnom životu župe, pa tako i svoj životni smisao u Crkvi kao zdravoj i odgovornoj sredini, a ne negdje na ulici.

4. Opažanja kod krizmanika

- **O motivaciji krizmanika i utjecaju roditelja.** Motivacija, na prvi pogled, u našoj tradicionalnoj sredini ne predstavlja neki veći problem. Uglavnom svi pristupaju sakramentu krizme bez obzira na način pripreme i uspjeha u toj pripravi. U pojedinim se krajevima osjeća velik utjecaj roditelja jer nitko ne želi da njegovo dijete ne primi taj važni sakrament te tako postane "crna ovca" u svojoj sredini. Međutim, ostaje pitanje je li priprava na krizmu i krizma plod njihove vlastite odluke proistekle iz osobna uvjerenja ili je plod utjecaja sredine u kojoj žive, obveza?! Osjeća se da je u našem potrošačkom vremenu motivacija ponekad povezana s materijalizmom, odnosno s darom koji će primiti od kuma. Razlike u motivaciji mogu se također uočiti između gradske sredine, gdje je ona malo slabija u odnosu na seosku sredinu u kojoj je odaziv na krizmu gotovo stopostotan.

- **O komunikaciji s krizmanicima.** Životno razdoblje, u kojem se nalaze krizmanici, vrlo je osjetljivo. Stoga i zahtijeva posebnu pozornost i pripremu. O mogućnostima komunikacije s krizmanicima može se istaknuti da su to mladi ljudi koji su vrlo otvoreni; ako im se približiš i posta-

neš im prijatelj, spremni su na otvorenu suradnju, do izražaja dolazi njihova znatiželja. Premda su mediji danas duboko ušli u naš svakidašnji život i mladima nameću iskrivljenu sliku svijeta i duhovnost kao dalek pojam, mediji mogu pomoći da se poboljša komunikacija s mladima, osobito da im se vjerski sadržaji približe na njima razumljiv način, da probude njihovu mladenačku kreativnost i želju za sudjelovanjem i angažiranjem u zajednici.

- **O vjerskim sumnjama.** Pubertetski uzrast vrijeme je života u kojem se u mladom čovjeku jednostavno osjeća pobuna protiv standardnih odgovora jer žele imati vlastit stav. U ovom su razdoblju i sumnje izraženije, i to počevši od Božje opstojnosti preko vjerodostojnosti Crkve do uskrsnuća mrtvih. Međutim, najveći nedostatak u tome preispitivanju jest taj što oni, umjesto kritičkoga i dubljega traženja odgovora na postavljena pitanja, radije prihvaćaju "standardne forme" jer se ne mogu odhrvati ustaljenim šablonama okoline u kojoj žive te tako izgraditi svoj osoban stav.

- **O svetoj Misi i molitvama.** Problem pohađanja sv. Mise u pripravi za krizmu u ovim krajevima uopće nije izražen. Oni doista redovito pohađaju u tom razdoblju sv. Misu kao i druge preporučene zajedničke pobožnosti koje se organiziraju u župi (molitva krunice u svibnju i listopadu, križni put u korizmi). Jedino se uočava problem kako očuvati taj kontinuitet i nakon primanja sakramenta krizme, jer tada se velik broj njih zna udaljiti. Poznavanje temeljnih molitava ovisi o sredini, odnosno obitelji u kojoj krizmanik živi. Ondje gdje se još njeguje zajednička večernja obiteljska molitva, uglavnom u seoskim sredinama ali dobrim dijelom još i u gradskim obiteljima, krizmanicima to uopće ne predstavlja nikakav problem.

5. Mjesto i uloga obitelji u katehezi krizmanika

Nijedan oblik kateheze djece i mladih ne može donijeti željenih plodova bez evangelizacije odraslih.⁵ I papa Benedikt XVI. u apostolskoj pobudnici *Sacramentum Caritatis* (2007.) ističe da je

u proces inicijacije pojedinca potrebno uključiti i cijelu obitelj. Krst, potvrda i prvo blagovanje sakramentalne euharistije Papa naziva ključnim trenutcima ne samo za osobu koja te sakramente prima i slavi, nego i za njezinu obitelj.

Obitelj se definira kao "kućna Crkva".⁶ To znači da se u svakoj kršćanskoj obitelji moraju odražavati različiti aspekti ili zadaće života cijele Crkve: poslanje, kateheza, svjedočenje, molitva itd. Naime, obitelj je na isti način kao i Crkva "mjesto gdje se evanđelje prenosi i odakle zrači".⁷ Tu je riječ o kršćanskom odgoju koji se više svjedoči nego uči, koji je više prigodan negoli sustavan, trajniji i svakodnevniji negoli strukturiran po razdobljima.⁸ Obitelj je vrlo važna u životu svakoga čovjeka. Svoje mjesto treba imati i u pripravi kandidata na sakrament potvrde. Ali u većini obitelji nedostaje primjereno svjedočenje kršćanskoga života. Ono što obitelj nema, ne može ni dati. Zato je vrijeme pripreme na ovaj sakrament prigodna mogućnost za rad s odraslim vjernicima - s obiteljima, kako bi se u njima probudila utrnuta vjera i zaboravljen kršćanski način života.

U obitelji se najprije stvara ozračje koje odgaja u vjeri, a roditelji predstavljaju najvažnije osobe u odnosu na dijete. Ako su roditelji ispravno poučeni u vjeri, moći će svoje znanje i svjedočanstvo vjere prenijeti na djecu. Iz čega je veoma važna uključenost roditelja za vrijeme pripreme za krizmu kroz nekoliko susreta. Kao pravi odgojitelji svoje djece moraju biti spremni saslušati ih i uočiti krizu vjere koja se pojavljuje u mladenačkoj dobi. Tijekom susreta s roditeljima potrebno je osvrnuti se na rad s njihovom djecom kroz razdoblje pripreme za krizmu. Bez sudjelovanja roditelja u pripravi uspješnih rezultata ne može biti.

6. Mistagoška godina u katehezi krizmanika

Što nakon krizme? Goruće je to pitanje za sve svećenike u pastoralu. Pastoralna praksa u mnogim župnim zajednicama pokazuje da mistagoška godina koja slijedi nakon krizme ima presudno značenje za nastavak kateheze krizmanika i njihovu integraciju u župnu zajednicu. Riječ je o daljnjem produbljivanju iskustava kršćanske vjere,

⁵ Usp. NADBISKUPSKI ORDINARIJAT ĐAKOVO: *Ti si Krist - za nas i za sve ljude. Izjave i odluke Druge biskupijske sinode đakovačke i srijemske*. Đakovo, 2008., br. 22.

⁶ Usp. koncilna konstitucija *Lumen gentium*, br. 11.

⁷ Usp. Papa PAVAO VI., apostolski pobudnica *Evangelii nuntiandi*, (8. XII. 1975.), br. 71.

⁸ Usp. *Opći direktorij za katehezu*, Zagreb, 2000., br. 255.

pounutrašnjenju i produbljenju sakramentalne milosti primljene po svetoj potvrđi, a događa se osobito poistovjećenjem sa zajednicom Crkve i prepoznavanjem vlastitih karizmi, u otkrivanju Božjega poziva te u prihvaćanju konkretne službe (aktivnosti, sudionništva) u župnoj zajednici, što je od velike pastoralne važnosti.⁹

Kada je riječ o sakramentima kršćanske inicijacije, napose je potrebno još više imati pred očima presudnu ulogu ne samo roditelja i kateheta, nego i cijele župne zajednice. Župa je nesumnjivo najznačajnije mjesto u kojem se oblikuje i očituje kršćanska zajednica.¹⁰ Budući da cio "okoliš" ne stimulira vjeru i življenje po njoj, počevši od obiteljskoga kruga, veliku ulogu ima župna zajednica, u kojoj će se moći "osjetiti" i "okusiti" iskustvo vjere. Činjenica je da ima mnogo djece "koja pohađaju vjeronauk izolirano od životnoga kontakta s iskustvom življenoga kršćanstva. To znači da je u našim župnim zajednicama nužno osigurati stvarno iskustvo življenoga kršćanstva, što uklju-

čuje stvaranje organizacijskih i životnih prostora u kojima je moguće doživjeti to iskustvo."¹¹ Stoga je obnova naših župnih zajednica jedan od osnovnih uvjeta za kvalitetnu katehezu i slavlje sakramenta potvrde. Župa je redovito područje rađanja i rasta u vjeri. Ona mora ostati pokretačica kateheze i njezino "posebno mjesto".¹²

"Priprava za potvrdu treba ići za tim da kršćane dovede do tješnjega sjedinjenja s Kristom, do življe prisnosti s Duhom Svetim, s njegovim djelom, darovima i pozivima, kako bi bolje mogli preuzeti apostolske odgovornosti kršćanskoga života. Zato će kateheza o potvrđi težiti za tim da u potvrđeniku probudi smisao pripadnosti Crkvi Isusa Krista, i to kako sveopćoj Crkvi tako i župnoj zajednici. Na ovoj potonjoj je osobita odgovornost za pripravu potvrđenika."¹³

(Na predavanju je bio prikazan konkretan nacrt pastoralno-katehetskoga modela krizmanika).

⁹ Usp. ENCIKLOPEDIJSKI TEOLOŠKI LEKSIKON, *Mistagogija*: Izraz potječe od grčkoga glagola *mystagogein* (inicirati, uvesti u misterije). U povijesti religija izraz *mistagogija* rabi se upravo za označivanje uvođenja u misterije. U kršćanskoj terminologiji *mistagogija* označuje posljednje razdoblje drevnoga katekumenata, obično tjedan nakon Uskrsa, kada su novokršteni primali *mistagoške* kateheze, Zagreb, 2009., str. 811-812.

¹⁰ Usp. *Opći direktorij za katehezu*, br. 257.

¹¹ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Župna kateheza u obnovi župne zajednice Plan i program*, NKU HBK, HIZP, Zagreb - Zadar, 2000., str. 48.

¹² Usp. *Catechesi tradendae*, 67.

¹³ Usp. *Katekizam Katoličke Crkve*, 1309.

SVEĆENIČKE DUHOVNE VJEŽBE, I. TURNUS

Bijelo Polje, 25.-28. lipnja 2012. - Ovogodišnji prvi turnus duhovnih vježbi svećenicima hercegovačkih biskupija od 25. do 28. lipnja održao je pater Ivan Fuček, isusovac, teolog moralist i duhovnik. Po već ustaljenoj tradiciji duhovne se vježbe održavaju u Emausu, u Kući susreta, u Bijelom Polju kod Mostara. Sudjelovao je 31 dijecezanski svećenik.

Duhovne su vježbe započele u ponedjeljak navečer zazivom Duha Svetoga. Na početku biskup Ratko srdačno pozdravlja voditelja govoreći sudionicima da p. Fučeka poznaje još od sjemenišnih dana iz 1961., kada je na Šalati vodio godišnje duhovne vježbe četiri stotine i pedesetorici gimnazijalaca. Pater Fuček zahvaljuje biskupu na pozdravu, predstavlja nam dnevni red duhovnih vježbi, napominje kako će svako razmatranje biti popraćeno polsatnim klanjanjem pred Presvetim. Uvodi nas u duhovne vježbe sv. Ignacija Loyolskoga, utemeljitelja Družbe Isusove, potiče nas na meditaciju i ukazuje na važnost molitve pred Presvetim.

U ponedjeljak navečer, u uvodnoj meditaciji voditelj nas upozorava da živimo u vremenu nevjerojatna odstupanja od istine, dobra i čistoće, u sekularizmu i relativizmu prožetu "kulturom smrti" i grijeha. Trebamo posebno kao svećenici vratiti u ovaj svijet srušenu Istinu, utemeljenu na Objavi i zdravu razumu. Današnju svjetsku situaciju diktira načelo moderne politike, planetarne mašinerije koje se temelji na Protagorinu načelu: "Čovjek je mjerilo svih stvari." Dokidaju se moralne norme i savjest, vlada zlo relativizma i revolucija grijeha koja se posebno očituje u tzv. "rodnoj revoluciji" /Gender revolution/. Gender - riječ koju malo tko zna - iako je "Gender Mainstreaming" jedno od udarnih načela politike EU. Ovaj pojam pretpostavlja da su sve seksualne orijentacije - heteroseksualne, homoseksualne, lezbijske, biseksualne i transseksualne - ravnopravne i moraju biti prihvaćene od svega naroda. Gender se ideologija iza leđa šire javnosti uvukla od EU-a preko državnih institucija, sveučilišta sve do zapadnoeuropskih škola i dječjih vrtića. Ona uništava temeljne vrjednote svakoga zdrava društva. Korijen toga razvoja jest relativizam. Ako jedna kultura ne uspije narod voditi k dobroti i istini, onda je kulturološka i društvena propast nezauzavljiva. Krist od nas kao svećenika očekuje da

odvažno svjedočimo dostojanstvo čovjeka utemeljeno na naravnom zakonu i ispravnoj savjesti koja je glas Božji. Odgovorni smo za vjernike, iako smo ubačeni u okvir zla koje stvara današnja moderna politika. Stoga, budimo svjesni tko smo i gdje živimo te odvažno svjedočimo Isusa Krista jedinoga Spasitelja svijeta.

U utorak, nakon jutarnjih pohvala, **u prvom razmatranju** voditelj nas uvodi u Prvi tjedan duhovnih vježbi po sv. Ignaciju. Donosi načela sv. Ignacija u duhovnom hodu, načela ignacijanske duhovnosti:

1. *Ad maiorem Dei gloriam* - Sve na veću slavu Božju, životom i djelima očituj slavu Božju!

2. *Magis* - Više, teži za najboljim kako bi postigao bolje i više.

3. *Tantum quantum* - Toliko koliko, daj mjesta samo onom što te vodi svrsi radi koje si stvoren.

4. *Discernere* - Razlikovati, stvari shvaćaj iznutra, ne zadržavaj se na vanjskom obliku.

5. *De duobus vexillis* - Dvije zastave, odaberi Božju, makar to bilo teže, a odupri se vražjoj!

6. *Agere contra* - Djeluj suprotno zlu, uvijek čini ono što te čini boljim.

7. *Indifferentia* - Raspoloživost, sloboda duha prema svemu stvorenom, prema dobru.

8. *Contemplatio ad amorem /obtinendum/* - Kontemplacija radi posizanja ljubavi; neka ti srce uvijek gori ljubavlju.

Čovjek je stvoren od Gospodina da ga hvali, štuje, slavi i da mu služi. Voditelj u ovome razmatranju posebno ističe katolički nauk o djevičanskom sjedinjenju Krista sa svojom zaručnicom Crkvom te o sakramentu braka, tj. pozivu na kršćanski brak. Nama svećenicima posebno stavlja na srce promišljanje o Papinoj knjizi "Svjetlo svijeta" gdje Sveti Otac u razgovorima s Peterom Seewaldom ljudima današnjice želi pokazati Boga i reći im istinu o Bogu i čovjeku. Probleme ne ćemo riješiti ako Bog ne bude u središtu našega svećeničkog života, govori Papa. Gdje je Bog, ondje je budućnost. Brak koji je Bog ustanovio jest sakrament gdje se očituje ljudska sličnost s Bogom, čovjek je stvoren na sliku i priliku Božju. Upozorava na krizu braka, ali i na dostojanstvo i svetost kršćanskoga braka i obitelji koji je utemeljen na sliku Presvetoga Trojstva.

U drugom razmatranju p. Fuček govori o djevičanskom zvanju - celibatu nas svećenika. Isus

stvara novo djevičansko zvanje radi Kraljevstva Božjega, i to zvanje mi svećenici slobodno izabiremo po milosti Božjoj i njegovu daru. Stoga kao svećenici Kristovi trebamo živjeti u svijesti potpuna predanja Kristu i njegovu spasenjskom djelu. Kraljevstvu Božjemu, svomu konačnom cilju, pristupit ćemo ako mu budemo služili čista i nepodijeljena srca. Djevičansko zvanje - celibat posebna je milost i dar i s Bogom ga trebamo spremno živjeti i obdržavati. Nije ga moguće obdržavati bez ozbiljne i trajne molitve i duhovnoga života poistovjećujući se s Kristom, stavljaajući Njega u središte svoga života.

Treće razmatranje nastavak je Prvoga tjedna duhovnih vježbi po sv. Ignaciju. Pater to temelji na 11. i 12. poglavlju 2. *Samuelove knjige* koja govori o Davidovu grijehu. Objašnjava Davidov grijeh, ali i Božje oprostjenje i milosrđe. David pada, svojevolumeno čini teški grijeh - protiv Devete, Šeste i Pete Božje zapovijedi - ali ne ostaje u grijehu, iskreno se kaje i Bog mu oprašta vječnu kaznu iako ostaju vremenite kazne koje će morati ispaštati zbog svojih grijeha. I mi smo svećenici grješni i potrebni Božjega praštanja i milosrđa. Bog nas uvijek čeka i želi da kroz život hodimo s Njime u njegovoj prisutnosti, svjesni svoje grješnosti ali i nadmoći njegove milosti i ljubavi.

Koncelebriranu Misu u 18 sati predvodio je Biskup, a prigodnu homiliju izrekao p. Fuček govoreći o grijehu kao prekršaju Božjega zakona. U 20 sati imali smo s voditeljem razgovor: svećenici su postavljali pitanja iz svoga pastoralnog života i iskustva, a Pater je rado i spremno odgovarao na sve upite.

U srijedu, u prvom razmatranju, razmišljanje o stvarnosti grijeha. Grijeh postoji, muči nas, tišti. Govor je o mlakosti - duhovnoj lijenosti na temelju knjige *Otkrivenja*. Mlakost je nedostatak radosti, klonulost i slabost duhovnoga života. Pogubni učinci mlakosti jesu: nedostatak ljubavi prema Bogu, slabljenje prijateljstva s Bogom, manjak molitve, radosti i unutrašnjega mira te teška duhovna kriza. Jedini lijek protiv mlakosti jest obratiti se Bogu svim srcem i pameću. Treba ukloniti temeljni uzrok mlakosti - opći mentalitet koji ne pogoduje duhovnomu životu, ovaj grješni mentalitet trebamo ozdravljati, a ne slijediti: "Revan budi i obrati se! Evo, na vratima stojim i kucam" (Otk 3,19-20).

U drugom razmatranju voditelj obrađuje tri točke: sakrament ispovijedi, činjenicu smrti i stvarnost suda Božjega na kraju života i svijeta. Kad se čovjek u ispovijedi kaje i priznaje grješ-

nikom, on tada traži Božje milosrđe i oprostjenje: "Ne treba zdravima liječnika, nego bolesnima" (Mt 9,13); "Ni ja te ne osuđujem. Idi i odsada nemoj više grijешiti!" (Iv 8,11). Smrt je sigurna činjenica koja će doći, stoga budimo pripravnici za taj trenutak. Živimo u Božjoj blizini i smireno se predajmo u Njegovu volju. Na posebnom sudu i Sudnjem danu sudit će nam ljubav: koliko smo ljubili Boga i bližnjega. Sv. Edith Stein: "Naša ljubav prema ljudima mjerilo je naše ljubavi prema Bogu". Sv. Franjo Saleški: "U predvečerje svoga života bit ćeš pitan o ljubavi." To je glavni kriterij Isusova suda.

U trećem razmatranju prelazi se na Drugi tjedan duhovnih vježbi po sv. Ignaciju, a tema je "Isus Krist, naš Put, Istina i Život, pravi Sin Božji, pravi Bog". Isus je jedinstvena osoba, božanska, u povijesti prema kojemu nitko ne može biti ravnodušan. On je vladar, vođa, kralj i apsolutni gospodar cjelokupne ljudske povijesti. Pretkazan je i prореčen u Starome Zavjetu, povijesno priznat od povjesničara svoga doba (Tacit) i posvjedočen od četiri svjedoka evanđelista: Mateja, Marka, Luke i Ivana. Isus Krist - središte ljudske povijesti zahtijeva ljubav prema Bogu i bližnjemu. Traži naše srce da mu se otvori i posvema ga prihvati. Krist je s nama uvijek, vodi nas svojom providnošću i milošću kroz ovaj svijet.

Večernju sv. Misu s večernjom molitvom predvodi duhovnik i u homiliji posebno govori o Presvetoj Euharistiji kao Kristovoj živoj prisutnosti među nama.

U 20 sati slobodan razgovor s patrom, posebno o moralnim pitanjima: umjetna oplodnja, pravo na rođenje i život. Upozorava se ponovno na kulturu smrti te se jasno ističe da Crkva ne može mijenjati moral, koji je utemeljen na čovjekovoj naravi, Božjem zakonu.

U četvrtak, u prvom razmatranju prelazi se na treći Tjedan duhovnih vježbi sv. Ignacija. Tema ovoga razmatranja jest "Veliko otajstvo i škola križa." Voditelj tumači sedam Spasiteljevih riječi na križu.

Prva: "Oče, oprostimo im jer ne znaju što čine!" (Lk 23,34).

Druga: "Zaista tebi kažem: danas ćeš biti sa mnom u raju" (Lk 23,43). U ovoj točki pater spominje sv. Augustina koji kaže da su tri čovjeka na križu: Jedan koji spasenje daje, drugi koji spasenje prima i treći koji spasenje prezire.

Treća: "Ženo, evo ti sina; Evo ti majke!" (Iv 19,26). Marija pod križem postaje Majka Crkve i svih nas.

Četvrta: "Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?" (Mt 27,46). Ovaj Isusov zov nije krik očaja, nego ljubavi i posvemašnje predanosti volji Očevoj.

Peta: "Žedan sam" (Iv 19,28). Isus je žedan ljudskih duša koje ga trebaju prihvatiti kao Spasitelja svijeta.

Šesta: "Svršeno je!" (Iv 19,30). Označuje ispunjenje Isusove patnje radi spasenja svijeta.

Sedma: "Oče, u ruke tvoje predajem duh svoj!" (Lk 23,46). Ovdje Isus moli riječima 31. psalma.

Svećenik je pozvan na budnost u svećeničkom životu i spremnost na smrt vršenjem volje Očeve.

U posljednjem razmatranju duhovnih vježbi govor je o temelju naše vjere, Uskrsnom Kristu. Isus rastvara zatvorenu ljudsku povijest svojim uskrsnućem i održava svoje božansko obećanje: "Ja sam s vama u sve dane - do svršetka svijeta" (Mt 28,20). Kristovo je uskrsnuće središnje otajstvo cjelokupne naše vjere. Ono je zbiljski događaj i naša se vjera upravo temelji na iskustvu povijesnih susreta s Uskrsnim Kristom i na svjedočanstvu konkretnih ljudi kao svjedoka uskrsnuća kojima se Krist ukazuje. Sv. Ignacije govori o 14 ukazanja: prvih pet koja su privatna ukazanja, od šest do deset - javna ukazanja, jedanaest do trinaest - sporedna ukazanja i četrnaesto ukazanje odnosi se na Kristovo uzašašće. U susretu s Uskrsnim Kristom inicijativa je uvijek s njegove strane. On se uvijek daje vidjeti. Osobe koje se s njim susreću prepoznaju ga kao Stranca, očituje se kao Uskrsli Gospodin. Nakon susreta s njime slijedi poslanje, misija. Tko je susreo Krista, mijenja se, postaje bolji. Vjera u Uskrsloga Krista velik je Božji dar i blago onima koji ga prime i po njemu urede svoj život. Đavao je bačen na zemlju, muči nas, napada kao napasnik i trebamo mu se oduprijeti, poput arkandela Mihaela.

Mi smo "viatores" - putnici prema vječnosti. Iskustvo susreta s Kristom za svakoga od nas znači promijeniti životi, živjeti zajedno s Kristom. Svaki će od nas biti isti i ne će biti isti, bit će uskrsli, proslavljeni s Kristom. Svako je naše djelo upravljeno prema vječnoj domovini. To je naša kršćanska nada, radost, utjeha, ali i ozbiljan kršćanski i svećenički zadatak.

Razmatranje u tišini pred Presvetim kao priprava za euharistijsko slavlje koje predvodi Biskup a propovijeda voditelj posebno o ljubavi koja treba prožeti čitav kršćanski život i djelovanje. Na nama je svećenicima velika odgovornost u naviještanju ljubavi Božje prema svakomu čovjeku.

Zahvalili smo Trojedinom Bogu himnom "Te Deum" na ovim danima rasta u duhovnome životu i susreta s Gospodinom. Liturgijsko pjevanje tijekom presvete Euharistije predvodio je don Dragan Filipović. Biskup je Ratko zahvalio o. Fučeku na vodstvu duhovnih vježbi. Naveo je sv. Augustina koji je govorio da su dvije ljubavi stvorile dvije države: ljubav prema sebi do prezira Boga stvorila je zemaljsku, a ljubav prema Bogu do prezira sebe vodi u nebesku državu. Opređjelujmo se za ovu nebesku ljubav i državu!

Voditelj je zahvalio Presvetomu Trojstvu, Biskupu na pozivu, svećenicima na sudjelovanju. Biskup je kraju misnoga slavlja i duhovnih vježbi udijelio Papinski blagoslov s potpunim oprostom.

U blagovalištu, u ime svih sudionika riječi zahvale voditelju o. Fučeku uputio je don Dragan Filipović, katedralni regens zbora, koji kao student pozna patra iz rimskih svetojeronimskih dana, kada je bio duhovnik u Zavodu.

don Drago Ćurković

SVEĆENIČKE DUHOVNE VJEŽBE, II. TURNUS

Bijelo Polje, 1-4. srpnja 2012. - U duhovno-obrazovnom centru *Emaus* u Potocima kod Mostara održan je od 1. do 4. srpnja 2012. drugi tečaj duhovnih vježbi za svećenike Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije. Voditelj je bio biskup Ratko, koji svake godine ponudi ljetni termin za one koji žele sudjelovati u duhovnim biblijskim razmatranjima.

Dnevni program sastojao se od jutarnje i večernje molitve Časoslova, zatim slavljenja sv. Mise, pobožnosti i duhovnih nagovora s mogućnošću razgovora. I sv. ispovijedi.

Duhovnih nagovora, odnosno razmatranja, bilo je u svemu jedanaest, i to o Isusovim čudesima probranim između četrdesetak opisanih i prikazanih u evanđeljima; Izliječeni paraličar;

Opsjednuti u sinagogi ozdravljen; Od mnogih vragova oslobođen; Slijepcu od rođenja očinji vid darovan; Slijepac na izlazu iz Jerihona izliječen; Očišćen u gradu od gube; Očišćena deseterica od gube; Iscijeljen od duševne i tjelesne ukočenosti; Izliječen od gluhoće i nijemosti; Čudesan ribolov na Genezaretu; Nema čuda bez čovjekove suradnje!

Potaknuti ovim naslovima i iscrpnim predavanjima, svećenici su mogli pratiti Isusova čudesa, učinjena uvijek na slavu Božju i za dobro drugoga, kao i ljepotu Božje riječi zapisane u evanđeljima. I uvijek su mogli povući pouku za svoj život, i osobni i pastoralni. Svako opisano i protumačeno Isusovo znamenje neiscrpan je izvor duhovnosti i istinske misaonosti u odnosu prema Bogu, čovjeku, svijetu, te napose prema bolestima i mnogim drugim nevoljama što u naš život dolaze. Osim toga, ova znamenja čudesno potiču svećenike, propovjednike Božje riječi, da na temelju njih tumače svomu povjerenu stadu silno blago Božje riječi.

U ovim su duhovnim vježbama dvojica svećenika, don Bariša i don Ilija, slavila svoje svećeničke jubileje: prvi 45. a drugi 30. obljetnicu misništva i pastoralnoga djelovanja u hercegovačkim biskupijama. Stoga je Biskup zamolio da prvi slavljenik predsjedava misnomu slavlju drugoga dana ovih duhovnih vježbi, a drugomu je dodijelio da navijesti evanđelje koje je govorilo o izliječenom jerihonskom slijepcu.

Duhovne su vježbe završile u srijedu podnevnim misnim slavljem, hvalospjevom "Tebe Boga hvalimo" i apostolskim blagoslovom s potpunim oprostom.

Iako je srpanjska vrućina sezala i do 40 stupnjeva Celzija, ugođaj u kući i blizina hladne Nere-tve nudili su ne samo potrebnu sabranost u kape-lici Isusova Uzašašća i dvorani razmatranja, nego i šetnju u prostranu vrtu. Hvala Biskupijskom caritasu koji je prije pet godina podigao ovaj dom za duhovne susrete!

don Ilija Drmić

MUČENIŠTVO MARKA MILANOVIĆA PREDSTAVLJANJE

Aladinići, 18. 3. 2012. (KIUM) - Na 4. korizmenu nedjelju upriličeno je predavljanje knjige "Mučeništvo Marka Milanovića" u Dubravama. Knjiga je objavljena 2010. u Mostaru u biblioteci "Crkve na kamenu". Na poziv župnika don Vinka Raguža predstavljena je u dvorani župe Svih Svetih u Aladinićima. Knjigu su na dijaloški način, kroz gotovo spontani razgovor, predstavili biskup Ratko Perić i nacionalni ravnatelj Papinskih misijskih djela BiH don Ivan Štironja. Don Ivan je postavljao pitanja, a Biskup je na njih odgovarao. Tako su vjernici mogli steći cjelovit uvid u sadržaj publikacije. Mogli su doznati kako je knjiga nastajala i objelodanjena; kako je Marko Milanović mladić iz Kruševa kod Stoca koji je kao tadašnji prenski župljanin 1859. godine posvjedočio svoju katoličku vjeru u svojoj 22. godini života pred sabljom krvnika idući na svoje imanje na Somine; nakon što su mu neprijatelji odsjekli glavu, tijelo mu se nakon više dana nije raspalo nego je

čudesno mirisalo. Biskup je govorio o izvješćima dubravskoga župnika don Vidoja Maslaća u Rim i u Dubrovnik, o vođenju postupka proglašenja blaženih i svetih, o kultu, štovanju i zagovoru blaženika i svetaca... Na kraju je, kao pastir Crkve u Hercegovini, progovorio o značenju Markova primjera u ovo naše današnje vrijeme.

Predavljanje, na koje je došao i susjedni prenski župnik don Anđelko Planinić i stolački gradonačelnik Stjepan Bošković, potrajalo je više od sat vremena. Don Vinko je u početku sve nazočne pozdravio, posebno predavljače, te na kraju svima zahvalio. Stotinjak slušatelja koji su pratili ovaj kulturno-religiozni događaj bili su oduševljeni Markovim primjerom i hrabrošću kojom je posvjedočio ljubav i odanost katoličkoj vjeri.

Neka taj hrabri svjedok vjere bude svima primjer na zemlji, a zagovornikom u nebu.

KOMEMORACIJA

Stolac, 30. travnja 2012. - Sv. Misom u 18 sati, u župnoj crkvi Sv. Ilije Proroka u Stocu, obilježena je obljetnica smrti svjedoka vjere toga kraja blagopokojnoga Marka Milanovića. Nadnevak je uzet iz povijesnoga pisma don Vide Maslaća, dubravskoga župnika, koji je 29. veljače 1860. pisao bogoslovu Lazareviću u Rim da je "godine 1859. na svršetku mjeseca travnja" podnio svjedočku smrt za katoličku vjeru spomenuti mladić Marko iz Kruševa, tadašnje dubravske, a današnje stolačke župe. Misu je predvodio biskup Ratko Perić, a s njim su koncelebrirali generalni vikar msgr. Srećko Majić, stolački župnik i dekan don Rajko Mar-

ković, kancelar i nevesinjski župnik don Ante Luburić, domaći sin benediktinac o. Jozo Milanović i nacionalni ravnatelj PMD BiH don Ivan Štironja.

Nakon što je, na početku misnoga slavlja, sve sudionike pozdravio župnik don Rajko, biskup je Ratko objasnio da je ovo prvi put da se na ovaj način obilježava obljetnica smrti mladića ove župe Marka, ubijena u uskrsnom tjednu iz religioznih motiva na putu prema Sominama, gdje Milanovići i danas imaju svoje višestoljetno planinsko imanje. Njegov primjer i darivanje života kao svjedočanstvo katoličke vjere poziva nas na ovakvu javnu molitvu i komemoraciju.

U svojoj je propovijedi biskup protumačio da Marko nije dao život radi zaštite svoje imovine i zemaljskoga blaga, niti radi svoga tjelesnog života ili vlastite obitelji, što bi se također smatralo herojskim djelom, nego je on dao svoj život da posvjedoči svoju pripadnost Rimokatoličkoj Crkvi i vjeri. Iako su mu hajduci ponudili da će mu poštediti život ako se odrekne "latinske", tj. katoličke vjere, on je to odlučno odbio. Ostao je vjerran katoličkoj vjeri, nije žalio u tu svrhu ni svoju krv prolići, i tako je njegov lik zasjao na nebu ove biskupije kao jedan od najjasnijih i najsvjetlijih katoličkih duhovnih likova do danas. Osobno mu se i privatno vjernici mogu utjecati, moliti njegov zagovor kod Boga u raznim obiteljskim potrebama i životnim poteškoćama, ali liturgijski, službeno-crkveno, mi smo dužni moliti za njega, napose da ga Gospodin, ako je njegova sveta volja, kao svjedoka vjere jednom uzdigne na čast oltara.

Ova sv. Misa, za vrijeme koje su pjevali stolački mladi pod vodstvom s. Alojzije, milosrdnice,

bila je uzvišena molitva u koju nije bio uključen samo pokojni Marko, nego i toliki drugi, svećenici, redovnici i redovnice, vjernici laici koji svojim vjerrnim svjedočanstvom mogu stajati kao svijetli primjer kako se poštuje i čuva vjera u Trojedinoga Boga; u jednu, svetu, katoličku i apostolsku Crkvu.

Župnik je, na kraju sv. Mise, zahvalio svima nazočnima, svećenicima i vjerrnicima, biskupu Ratku koji je otpočeo komemorirati ovu svjedočku smrt, prikazujući sv. Misu za Marka, što bi trebala postati tradicija svakoga 30. travnja. Pozvao je članove "Udruge Marko Milanović" da se kratko susretnu s Biskupom te porazgovore o nekim važnim temama vezanim za život i djelo toga hrabrog svjedoka vjere. Biskup je na kraju izmolio Molitvu za otvaranje postupka beatifikacije mladića Marka i preporučio vjerrnicima da to češće mole, i pojedinačno i obiteljski.

Biskupova propovijed

"KAO RAJSKI ANĐELI"

Stolac, 30. travnja 2012.

Braćo svećenici, dragi Božji narode!

Okupili smo se na ovom svetom mjestu u stolačkoj župnoj crkvi Sv. Ilije proroka da u ovu svetu Misu najvećega Mučenika na ovome svijetu, Isusa Krista, uključimo i žrtvu našega subrata i vjerrnika Marka Milanovića, koji je prije 153 godine, vjerojatno na današnji dan, 30. travnja 1859. godine, dao svoj život za katoličku vjeru na brdu Jakomiru iznad nevesinjskih Morina. Tadašnji dubravski župnik don Vide Maslač - Stolac je osnovan kao župa tek četiri godine kasnije, 1863. godine - piše dubrovačkomu biskupu da se taj događaj zbilo: "Godine 1859. na svršetku mjeseca travnja".¹ Zato smo i odredili ovaj nadnevak: 30. travnja. Ovo je dakle prvi put u ovoj dugoj povijesti da ovako svečano komemoriramo svjedočku smrt našega Marka i da za njega slavimo ovu euharistijsku žrtvu. S

obzirom na postizanje bilo koje crkvene svrhe ili religiozne nakane koja se odnosi na ovoga našeg svjedoka vjere, ništa nam tako ne može pomoći kao ova sv. Misa, nekrvna Isusova žrtva:

i da Bog, po svojoj svetoj volji, i ovomu našem naraštaju progovori svojim vidljivim znakovima kojima je govorio naraštaju godine 1859.-60. neposredno nakon pogibije Markove: Usta mu se i mrtva smijahu, a tijelo vaskoliko žuto, i mirisavo; tijelo mu bilo neraspadnuto i mirisalo čak 40 dana nakon smrti; haljine mu bile bijele i čiste, neuprljane ni u smrti; nikakav mrtvački zadah ne izlazaše doli neki dragi miris osjećao se itd.,²

i da se ovo svjedočanstvo koje nam je ostalo zapisano iz pera don Vide Maslaća, župnika u Prenju, i to u dva pisma,³ potvrdi novim dokazima o Markovu mučeništvu, ako je volja Božja;

¹ Pismo don Vidoja Maslaća dubrovačkomu biskupu pisano pod jesen 1860.: "Godine 1859. na sverhu aprila mjeseca...". *Mučeništvo Marka Milanovića*, Mostar, 2010., str. 183. Uskrs je te godine bio 24. travnja, zajedno katolički i pravoslavni.

² *Mučeništvo Marka Milanovića*, str. 171.

³ Jedno je pismo bogoslovu Lazaru Lazareviću 29. veljače 1860., a drugo dubrovačkomu biskupu u jesen 1860.

i da Bog podigne proučavatelje ovoga divnog svjedoka i svjedočanstva na svoju nebesku slavu, a na dobro naše Katoličke Crkve;

i da pronademo što više građe o njemu,⁴ njegovu životu, od njegova groba do njegovih kostiju;

i da što više i što bolje zaživi u narodu svijest o pravom mučeništvu ovoga našeg brata;

i da što prije, po našim poniznim molitvama i po Božjoj svevišnjoj odluci, ugledamo našega Marka kao mučenika na oltaru. U tu smo svrhu preporučili molitvu za otvaranje postupka za beatifikaciju;

Kada je Marko krizman? Don Vide Maslač 16. siječnja 1852. piše kardinalu Giacomu Fransoniju, pročelniku Kongregacije za širenje vjere, da je posljednja krizma i kanonska vizitacija bila prije dvadeset godina, tj. 1832. kada je po Hercegovini krizmavao apostolski vikar don Dominik Sokolović iz Dubrovnika, koji je preminuo 1837. godine.⁵

Vincenzo Basile, talijanski isusovac, 24. veljače 1856. piše istomu kardinalu Fransoniju da je 12. veljače došao u Dubrave: "U tri dana koja sam proveo među njima, podijelio sam sakrament krizme za 650 pripravnika koji su me gnjavili do suza, gledajući ih kako se kao rajski anđeli približavaju, pobožni i prožeti uzvišenošću onoga spasonosna sakramenta koji su primali. Imajući u vidu kratkoću vremena, nisam se mogao pozabaviti ni sv. vizitacijom ni da dovršim krizmanje ostatka vjernika, pridržavajući da to učinim u zgodno vrijeme kada se u svibnju, nakon Duho-va, vratim iz Slavonije i Hrvatske, gdje ću propovijedati sv. misije, kako sam prošle godine obećao časnim biskupima onih dotičnih biskupija".⁶

Ako je Marka Milanovića mogao zapasti red da bude krizman u prvoj velikoj skupini u veljači 1856. ili u svibnju iste godine, tada mu je bilo 19 godina, tri godine prije svoje mučeničke smrti podnesene 30. travnja 1859. Krizmatelj isusovac

Basile kaže kako su mu se krizmanici približavali kao "rajski anđeli", "pobožni i prožeti uzvišenošću onoga spasonosna sakramenta koji su primali". Marko je surađivao s darovima Duha Svetoga, rastao i u jakosti i u bogobožnosti, u mudrosti i razboritosti, u spasonosnu znanju i primanju dobra savjeta.

Sjajno mučeništvo. Komiti ili hajduci, koji su se borili protiv Turaka, a pljačkali i svoje pravoslavne i katolike, nakon što su odrubili glavu muslimanu Muji Gutošiću, pustili dvojicu planiščara koji su se izjasnili da su pravoslavci i ostavili na miru katolika Peru Glavinića koji je rekao da je sin "Triпка Brstine iz Gornjega Hrasna" i još mu dali kruha i haljina da ga ne pomete, upitaše mladića Milanovića iz Kruševa: Jesi li ti katolik ili pravoslavac?

Milanović odgovori: Ja sam "Katolik" (str. 182-183).

Krvnik ga svjetovaše "da kaže da je pravoslavac, i da bi mu oprostio".

Milanović odgovara još snažnije i još odlučnije: "Ja sam pravi katolik!" (str. 170-171).

Hajduci ga saletješe i još mu jednom ponudiše da će biti oslobođen kao i kolega mu Pero, samo kaže li da nije katolik, nego pravoslavac.

Milanović po treći put i najodlučnije reče: "Ja sam katolik, a vi činite što hoćete!" (str. 170-171). Vidješe hajduci zdrava i odlučna mladića pred sobom, da ne žali života za svoju katoličku vjeru, pa ga i posljednji put upitaju, ostaje li on pri svojoj riječi ili želi uzalud izgubiti glavu.

Milanović opet samo na jednu: "Katolik!" (str. 182-183).

Krvnik Čević zamahnu sabljom, nije Marko ni trepnuo okom ili maknuo glavom. Ode glava 4-5 aršina od tijela.

I tako je dobrovoljno dao svoj život za pravu vjeru katoličku mladić Marko, kojemu odsjekoše

⁴U posjedu smo prijepisa don Vidina pisma u arhivu bosanskoga apostolskog vikara fra Paškala Vujčića.

⁵Pismo don Vide Maslača kardinalu Giacomu Fransoniju, 16. siječnja 1852: "Taj njihov odgovor (misli se na dubrovačke biskupe) drži krćanski narod ove misije lišenim pastoralnih pohoda i krizama već 20 godina tako da gotovo polovica naroda nalazi se bez krizme, vjenčavaju se i umiru s ne malom štetom i sablazni dobrih i pobožnih" (*Codesta loro risposta tiene il popolo cristiano di questa missione nella privazione delle pastorali Visite e della mancanza della Cresima da anni 20. cosicché quasi la metà del popolo ritrovandosi senza la cresima si maritano e muoiono con non piccolo danno e scandalo de' buoni e pii*).

⁶In tre giorni che fui, tra loro, amministrare il Sacramento della Cresima a 650 p. che mi muovevano a lacrime al vedermeli avvicinare come Angeli di Paradiso, devoti e penetrati dalla sublimità di quel salutare sacramento che ricevevano. Attesa la brevità del tempo non potei occuparmi nè della s. visita nè di finir di cresimare il restante dei fedeli, riserbandomi di fare ciò con agio allorquando nel mese di Maggio per la Pentecoste sarò ivi reduce dalla Slavonia e Croazia ove sarò per dare le s. missioni promesse fin dell'anno scorso ai venerabili Vescovi di quelle diocesi rispettive.

glavu na brdu Jakomiru, dodaje don Vidoje Ma-
slač.⁷

Ovo je prikaz na razini velikih mučenika Crkve: sv. Ignacija u Rimskom Koloseju pred beštijama, 107. godine; sv. Polikarpa u Smirni na lomači, 155. godine; sv. Dujam u Solinu 203. godine kada nije htio žrtvovati poganskim idolima itd. Evo i naš je Marko stavljen pred životnu kušnju: Hoće li se u svojoj 22. godini života odreći svoje katoličke vjere:

Kako bih se odrekao katoličke vjere u kojoj sam rođen i zadojen; vjere u kojoj sam kršten dan-dva nakon rođenja 1837. godine?

Kako bih se odrekao katoličke vjere u kojoj sam kao dječak prvi put ispovjeden i pričešćen i onda se jednom godišnje ispovijedao i o Uskrsu pričešćivao barem tako 15 godina?

Kako bih se odrekao katoličke vjere u kojoj me isusovac p. Vincenzo Basile krizmao u mojoj 19. godini života i kada sam obećao da ću se odricati vjeroizdaje, i svakoga sotonskog utjecaja i zavođenja, a prijanjati uz Boga Oca, Sina, Duha Svetoga, uza Svetu Crkvu Katoličku?

Evo odakle snaga u Marka mladića. Od Duha Svetoga. Od onih sedam darova koje je 1856. u

Prenju primio i koje je u molitvi i poštenju razvijao. I razvio se u pravoga svjedoka, koji svoju vjeru nije znao teološki na tenane razglabati, ali jest mogao znati:

da je pripadnik Katoličke Crkve kojoj na čelu stoji papa Pio IX. (1846.-1978.), a da pravoslavna Crkva ne priznaje Papu;

da je pripadnik katoličke vjere koja drži da se krizma ne dijeli s krštenjem u djetinjstvu kao u pravoslavlju, nego odvojeno od krštenja, u odrasloj dobi;

znao je i to da se ne smije ženiti pravoslavkom niti se katolkinje udaju za pravoslavce, a jedni druge poštuju;

da se katolička ženidba ne može razvesti, a pravoslavna može, i to iz više razloga;

da katolici idu svake nedjelje obvezatno na sv. Misu ako ikako mogu, a da pravoslavci ne idu svake nedjelje itd.

Da je don Vide znao kakva mladića u svojoj župi, možda bi mu ponudio da pođe u sjemenište, kao što je ponudio svomu bratiću Jozi, koji je bio dvije godine svećenike, umro i pokopan u Prenju 1863., ili Miji Jeriniću, koji je pošao u sjemenište 1860. godine.

⁷ U rimskom Lazarovu hrvatskom prijepisu i talijanskom prijevodu don Vidojeva izvješća čitamo "Takomist", očito neispravno čitanje, *Mučeništvo Marka Milanovića*, str. 156-157.

BISKUPOVE HOMILIJE, GOVORI, PROMEMORIJA

Mostar - katedrala, Cvjetnica, 1. travnja 2012.

Liturgijski obredi Cvjetne nedjelje u punoj mostarskoj katedrali Marije Majke Crkve tekli su u pobožnosti, sabranosti i svečanosti. Kiša je omela da se procesija ne razvije u katedralnom okolišu pa je biskup Ratko s asistencijom u dnu katedrale blagoslovio maslinove grančice, a đakon Pero Miličević navijestio evanđelje. U koncelebraciji su sudjelovali župnik don Luka Pavlović i župni vikar don Marko Šutalo, a župljanin Ivan Bijakšić, sa službom lektora, pjevao je evanđelista u Isusovoj Muci. Katedralni zbor pod vodstvom don Dragana Filipovića uvježbano je izveo sve dionice Muke: i zborne i pojedinačne. Cio je obred trajao oko sat i pol vremena. Biskup nije propustio da izrekne ovu kratku propovijed o jednome čudu koje je Isus učinio u vrijeme svoje gorke i slavne Muke.

ISCJELJENJE MALHOVA UHA

U Isusovoj Muci po sv. Mateju čitamo rečenicu koja prikazuje kako se jedan učenik mašio mača i Kajfinu služi otkinuo desno uho. Isus je na to oštro zapovjedio mačonoši da vrati mač u korice njegove.

Isus je nakon Posljednje večere otišao u Malinski vrt na molitvu. Apostoli su ga pratili u vrt, ali ne i na molitvu. Oni su nakon večere pozaspali! Jedino je bio budan Juda, koji se već bio dogovorio s velikim svećenicima kako će ga on izdati a oni uhititi. I to upravo - na molitvi. Kajfa, veliki svećenik one godine, i njegov punac Ana, osigurali su jednu kohortu, tj. "cijelu četvu" (Mt 27,27) da Judu izdajnika prati. Rimska je kohorta imala oko 600 vojnika. Pa neka je ova Kajfina "silna svjetina" (Mt 26,47) brojila trećinu te kohorte, tj. 200 policajaca, čak i polovicu od toga, tj. 100 stražara i hramskih policajaca, to je opet strašna pomisao kako su Kajfini policajci i visoki oficiri pošli naružani na nenaoružana Isusa! Bojali su se da im Isus ne utekne ili da ga učenici ne zaštite.

Prvi prizor: Judin poljubac. Juda je rekao svojim ortacima kohortancima kako će postupiti. On će Učitelja poljubiti i dok on bude u zagrljaju, neka oni pritrče, uhite ga i svežu. "I [Juda] odmah pristupi k Isusu i reče: 'Zdravo, učitelju!' I poljubi ga. [...] Tada pristupiše, podigoše ruke na Isusa i

uhvatiše ga" (Mt 26,49-50). U tome se svi evanđelisti gotovo doslovno slažu.

Drugi prizor: Petrov mač - Malhovo uho. Učenici su se probudili i pritrčali k Isusu. Vidjevši što se događa, rekoše: "Gospodine, da udarimo mačem?" (Lk 22,49). I ne čekajući Isusova odgovora, "jedan od nazočnih trgnu mač, udari slugu velikoga svećenika i odsiječe mu uho" (Mk 14,47). Ivan evanđelist, očevidac, još točnije: "A Šimun Petar isuče mač koji je imao uza se pa udari slugu velikoga svećenika i odsiječe mu desno uho". I dodaje: "Sluga se zvao Malho" (Iv 18,10). Sveti Luka također navodi da je Kajfinu policajcu odsječeno "desno uho" (Lk 22,50). Jasno je naznačeno da je uho "odsječeno", tj. nije napola odrezano, nego pravo pri glavi odrubljeno. Palo na travu. Jedva ga Malho napipao u mraku!

Treći prizor: Isusov prijekor učenicima. Isus najprije prekori svoje učenike, osobito onoga koji je mačem odrubio Malhovo uho: "Djeni mač u korice! Čašu koju mi dade Otac zar da ne pijem?" (Iv 18,11). Sveti Matej dodaje još druge dvije Isusove značajne rečenice, prva: "Svi koji se mača laćaju od mača i ginu". Druga: "Ili zar misliš da ja ne mogu zamoliti Oca svojega i eto umah uza me više od dvanaest legija anđela?" (Mt 26,52-53). A rimska je legija imala 6.000 vojnika. Dakle 72.000

anđela. Da Isus nije zaustavio mačeve one noći, bilo bi krvi do koljena, i to Jedanaestorica na stotinu!

Četvrti prizor: Zacjeljenje uha prikazuje samo sv. Luka, liječnik: "**Onda se [Isus] dotače uha i zacijeli ga**" (Lk 22,51). Malho je bio deklarirani Isusov neprijatelj, u službi Velikoga svećenika, možda bojničar hramske policije, koji je organizirao uhićenje i trebao je to izvesti profesionalno bez ikakva otpora i bez kapi krvi, osobito ne na sebi. Bio je očito najbliži Isusu, stavio ruku na njega. Dok je Malho vezao Isusa, Petar poteže mač da odrubi Malhovu glavu. Malho se sagnu na lijevu stranu, a mač iznad glave po desnom uhu, i to pri glavi. Krv šiknu, Malho vrisnu. Bol i jauk. U to se Malho sagnu, napipa uho u travi. Donio bi ga u ruci doma da ga Isus ne uze i ne vrati na mjesto: zamireno kao da se nije ništa ni dogodilo! Ako ovo nije čudo iscjeljenja, što je onda čudo?

Peti prizor: Isus prekori kohortu: "Kao na razbojnika iziđoste s mačevima i toljagama da me uhvatite" (Mk 14,48). I naredi im da puste njegove učenike, a njega neka vode na suđenje i na stratište. Na kraju nekoliko riječi o Malhu i o Isusu:

Malho - Žao mi je što ovaj Malho, ranjenik pa ozdravljenik, nije na sav glas zaustavio Kajfinu kohortu, koju je vjerojatno i predvodio, i uzviknuo: "Mačeve na zemlju! Ruke niza se! Nitko da nije dirnuo u Isusa! Ako je meni iscijelio odsječeno uho, ovo je Sin Božji. Isuse, smiluj se meni grješniku! Ja se povlačim iz kohorte i ja se javljam među tvoje učenike. Primi me umjesto izdajnika Jude, koji nas je sve zaveo!" Nažalost, Malho nije ništa od toga učinio. On se uopće više ne spominje, ni u

pozitivnom ni u negativnom smislu. Ni kao glavni policajac, ni kao svjedok, ni kao iscjeljenik a pogotovo ne kao zahvalnik. Evanđelisti ne bi propustili istaknuti da je igdje toga bilo. Je li Malho napustio Kajfinu miliciju? Je li svjedočio protiv Isusa u Kajfinu dvoru? Kada je Isus doveden u Kajfin dvor, pitali su Petra na dvorištu je li on Isusov učenik. Petar je to glatko zanijekao. Nato će "rođak onoga komu je Petar bio odsjekao uho": "Nisam li te ja vidio u vrtu s njime?" I Petar opet zanijeka, a pijetao odmah zapjeva (Iv 18,26-27).

O bijedo ljudsko, velika li si! I Judina, i Petrova, i Malhova!

ISUS. On nam je pokazao kako treba ljubiti neprijatelja svoga. Malho mu je bio neprijatelj. Fizički nasrnuo na Isusa kao na "razbojnika". Kad ga je Petar zaustavio mačem, vidio je da nije samo on "sila". Ali Isus intervenira protiv svakoga nasilja: i Petrova i Malhova. Je li Isus pitao Malha želi li da mu vrati uho na desnu stranu. Ni to Isus ne želi na silu, nego s čovjekovim pristankom i sa svom liječničkom obzirnošću i diskreциjom. Krv se zaustavila, boli prestale. Isus, nakon što je prekorio Petra što odsijeca ljudima uši, uzima Malhovo uho i stavlja ga na mjesto bez ikakve mize, kreme, rakije i ušivanja. I uho se zacjeljuje kao što je i bilo. Isus je došao na ovaj svijet da ljude tjelesno ozdravi i iscijeli, a duševno spasi.

O Isuse, veličino ljudska i božanska, veličanstven li si!

Želimo li mi, vjernici, ozdravljenje, iscjeljenje i spasenje? Bismo li mi neprijatelju svomu koji nas je došao svezati iscijelili ranjeno uho? Jesmo li mi na Isusovoj ili na Malhovoj strani? I na kojoj strani želimo biti?

USKRSNA ČESTITKA

Mostar, 2. travnja 2012.

Sedmorica učenika. Sveti evanđelist dodaje i 21. poglavlje Ivanovu Evanđelju, koje je sasvim uredno i smisleno zaključeno s 20. poglavljem. Onako kako opisuje stanje na obali i na jezeru Genezareta, sveti je pisac očito dobar poznavatelj i galilejske vode i ribe, i dana i noći. Našla su se sedmorica Isusovih apostola zajedno: Petar, Toma, Natanael, Jakov i Ivan, i "još druga dva njegova učenika", neimenovana. Petar je i u po-

pisu na prvom mjestu, a kao vođa družine poziva druge da pođu loviti ribu. Ima nekih riba koje se love samo noću, jer i one se bude i plivaju samo po noći tražeći hranu, a po danu spavaju, ako ih ribar ne ulovi i ne pristavi na žeravicu. Očito je bila maglena noć dok učenici nisu mogli prepoznati čovjeka koji im se približavao na obali. Čak i kada je počelo svanjavati, "nisu znali da je to Isus". Nitko od njih Sedmorice nije očekivao Gospodi-

na. Oni su se bili već vratili svome svakodnevnom poslu. Do tada im se Isus očitovao dva puta. Nisu mogli naručiti njegovo ukazanje u određeni dan ili sat. Dok su se skanjivali izaći iz lađe bez ijedne ulovljene ribe, začuju s obale glas: "Dječice, imate li što za prismok?" Evo kruha, ali nema ribe da doručujemo. Podigoše glave, ali ga još ne prepoznaše. Odgovoriše mu u jedan glas: "Nemamo". Nato ih on uputi da bace mrežu s desne strane lađe, i naći će. Oni učiniše tako i više ne mogoše izvući mreže od mnoštva riba: 153 one prave zdrave, ne računajući one što su za otpada. Ivan, čovjek oštra oka i sluha, a osobito srca, kojim je Učitelja ljubio, a Učitelj učenika još više, prepozna Isusa i reče Petru: "Gospodin je!" Petar odmah pripaše ribarsku haljinu i pođe u susret Isusu, jer ne mogaše k njemu onako samo s pojašom oko bedara. Prvi.

Susret s uskrsnom Osobom. Evandelist opisuje događaj sasvim spontano i stvarno. Čak ne upotrebljava izraz da im se Isus "ukazao". Da su oni imali neko "viđenje". Ne. Oni su prišli k njemu kao ono u Lukinu 5. poglavlju za njegova smrtnoga života kada je prikazan sličan slučaj čudesna ribolova. Ovdje je susret s Osobom, živom Osobom odvojenom od ostale sedmorice učeni-

ka. Nema govora o nekakvu ljudskom prividu, pričinjanju, o sablasnu duhu, o mogućoj ljudskoj halucinaciji. Pravi i živi Isus kao i svaki put kroz sve tri prošle godine. Eto toliko pravi i istiniti Isus da ga nitko ne upita: "Tko si ti?" Svi su bili sto-postotno uvjereni da je to On, uskrsli Krist! Nije dakle samo "prazan grob" na Kalvariji dokaz da nema Isusa u grobu, pa se zaključuje da je uskrsnuo, nego je glavni dokaz uskrsnuća susret učenika sa živim uskrsnim Učiteljem. Vere, realiter et substantialiter = Istinit, stvaran i bitno i osobno isti! S obzirom na susret Sedmorice s Isusom, od njih Dvanaest, dakle nadpolovična većina, i to nešto kaže! Neka se i to naglasi, da se ne bi mislilo da jedan ima svoju maštu, unutarnji govor i privid. "Isus pristupi, uzme kruh i dade im, a tako i ribu" (Iv 21,13). Ne kaže se da je i Isus jeo, nego samo da je dijelio kruh i ribu svojim učenicima. Evandjelje želi još jednom istaknuti da Isus ima tijelo probodeno (20,27), ali proslavljeno; s teškim ranama, ali posve preobraženima. Uskrsnuće je bitna novost, ali istovjetnost osobe ostaje.

Svim svećenicima, redovnicima, redovnicama i vjernicima želim osobit blagoslov od uskrsloga Gospodina!

Ratko, biskup

MISA POSVETE ULJA

Trebinje 4. travnja i Mostar 5. travnja 2012.

Trebinje. Misu posvete ulja u trebinjskoj katedrali Rođenja Blažene Djevice Marije, 4. travnja u 11 sati, slavio je biskup Ratko Perić, apostolski upravitelj Trebinjsko-mrkanske biskupije u koncelecijaciji s desetak svećenika. Na početku sv. Mise sve je prisutne: biskupa, svećenike, đakona don Peru, bogoslove i Božji puk pozdravio i dobrodošlicu im izrazio trebinjski župnik don Milenko Krešić. Liturgijske i pučke popijevke pjevali su svećenici i prisutni vjernici uz orguljašku pratnju gospođe Dubravke. Nakon sv. Mise župnik je kolege počastio u župnom dvoru.

Mostar. Misu posvete ulja u mostarskoj katedrali Marije Majke Crkve, 5. travnja u 11 sati, slavio je biskup Ratko u koncelecijaciji s više od osamdeset svećenika, dijecezanskih i franjevačkih, među kojima je bio generalni vikar msgr. Srećko Majić i provincijal fra Ivan Sesar. Biskup je Ratko pozdravio svećenike, redovnike, redovnice, đakone don Peru Miličevića i fra Dalibora Milasa, bogoslove, sjemeništince, i sav Božji puk. Liturgijske popijevke predviđene za Misu posvete ulja pjevali su prisutni svećenici i vjernici uz orguljašku pratnju s. Mateje. Nakon Mise svećenici su se zadržali u župnoj dvorani na objedu koji je pripremio župnik i dekan msgr. Luka Pavlović s pastoralnim osobljem.

Biskupovu homiliju upućenu svećenicima i vjernicima donosimo u cijelosti:

Braćo svećenici, dragi vjernici!

Zaustavimo se na današnjem evanđeoskom odlomku sv. Luke.

1) Isus u Nazaretu. *I dođe* [Isus] *u Nazaret gdje bijaše othranjen* (Lk 4,16a). Prema židovskom povjesničaru Josipu - koji je nakon prelaska na protivničku stranu uzeo rimsko prezime Flavije - u njegovo je doba u Galileji (60 km x 30 km) bilo oko 200 mjesta za koja veli da ni u jednome nije bilo manje od 15.000 žitelja. Što je nemoguće. Ako ih je bilo u prosjeku i do 2.000, opet je pokrajina bila dobro naseljena. Nazaret - gradić koji znači Cvijet - mogao je imati možda i više od 2.000 stanovnika. Nije to bilo zabitno seoce, kako bismo mi mogli pomisliti, ali isto tako bilo je takvo mjesto da su ga drugi prezirali, pogotovo oni iz većih gradova: "Iz Nazareta da može biti što dobro?" (Iv 1,46). A nije gradić bio dostojan prijezira jer, kad se Nazarećani popnu iz grada na brežuljak, vide kilometre i kilometre oko sebe: ravnice i doline. Živeći u tome mjestu, gdje bijaše othranjen, Isus se nije mogao ne podsjećati i na velike pobjede i znamenja iz Staroga Zavjeta. A tih je bilo u izobilju. Navedimo samo neke od tih biblijskih događaja:

- Tu u blizini Nazareta jest *Ezdrelonska dolina* (250 km²), u kojoj se odvijao teški okršaj između židovske sudkinje Debore i njezina vojskovođe Baraka s jedne strane te neprijatelja kanaanskog kralja s druge, gdje je pobijedila Debora s Barakom porazivši kralja na brdu Taboru (*Suci* 4-5).

- istome mjestu drugi sudac, Gideon, izvojevao je svoje pobjede nad Midjancima i Amoncima. "Ja ću biti s tobom te ćeš pobijediti Midjanca kao jednoga", reče Bog Gideonu (*Suci* 6,16). Samo s 300 ljudi Gideon je pobijedio neprijatelje koji su terorizirali Izraela. Pobjeda je slavljena stoljećima.

- Tu je prvi kralj Šaul doživio svoj teški poraz, jer nije htio Boga slušati, pa ga se Bog odrekao, i njegovo kraljevstvo prepustio suparniku mu Davidu (1 Sam 31).

- Tu je blizu područje Šunam gdje je živio veliki prorok Ilija i susreo onu pogansku udovicu, kojoj je uskrisio sina (1 Kr 17,22).

- Tu je i brdo Karmel gdje je Ilija izvojsčio svoje epske pobjede s Baalovim svećenicima (1 Kr 18,40).

- Tu je bio vinograd onoga Nabota koji ga nije htio ni dati ni prodati kralju Ahabu, pa je Izebela, Ahabova žena, montirala proces i Nabota ubila (1 Kr 21,14).

- Tu je kralj Jehu ubio tu istu Izebelu (2 Kr 9,33).

- Tu je židovski kralj Jošija, Sin Davidov, bio ubijen u bitki s Egipćanima u Megidu (2 Kr 23,29-30).

Odatle se u daljini vidjelo plavo Sredozemno more i morski otoci.

Nazaret pogotovo nije bio u zabiti jer je bio na raskrižju putova koji su vodili na sve strane: u Siriju i Malu Aziju, u Arabiju i Egipat i prema Sredozemlju.

U tom je dakle gradiću bio othranjen Isus, kako bi poželjela svaka majka, a sv. Luka nadahnuto veli o Djetetu nakon njegova povratka iz [Egipata] Jeruzalema u Nazaret: "A Dijete jer raslo, jačalo i napunjalo se mudrosti - i milost je Božja bila na njemu" (2,39) kao i o Isusu dječaku 12-godišnjaku: "i bijaše im poslušan" (2,51). Bio je obiteljski i vjerski odgojen u blizini nazaretske sinagoge. I nastavlja evanđelist današnji odlomak:

2) Isus u sinagogi. *I uđe* [Isus] *po svom običaju na dan subotni u sinagogu te ustane čitati* (Lk 4,16b). Ovdje je sada odrasli Isus. Njemu je oko 30 godina. Josip je preminuo, a majka je Marija s njime kao vjerna suputnica išla na njegovu putu blagovjesništva. Ovo je prvi put da se Gospodin navraća u Nazaret. Na žalost, i posljednji put. Vidjet ćemo zašto. On je dakle po vjerskom pravilu koje je prakticirao punih 20 i više godina bio svake subote u sinagogi na molitvi i na slušanju Božje riječi. Svaki odrastao muškarac, vjernik, mogao se u sinagogi iz klupe ustati, otići za stalak i pročitati odlomak iz Svetoga Pisma, čak i komentirati. Čini se da Isus to nikada prije nije činio. Slušao što drugi govore. I evo sada njega za liturgijskim stalkom i biblijskim svitkom.

3) Čita Izaiju. *Pruže mu Knjigu proroka Izaije. On razvije knjigu i nađe mjesto gdje stoji napisano: Duh Gospodnji na meni je jer me pomaza...* (Lk 4,17-18). Kako se Isus primače stalku, poslužitelj mu u sinagogi pruži smotak proroka Izaije, namotak od 66 poglavlja. Uze on smotak i stade ga "razvijati". Nije čitao po redu, nego je odmotao punih 60 i stigao do 61. poglavlja u kojem čita prvi i drugi redak. Te je riječi napisao prorok Izaija - prvi, drugi, treći, nije bitno - i odnose se na dotičnoga starozavjetnog proroka, koji je pomazan Duhom Svetim i poslan navješćivati radosnu vijest "siromasima, proglasiti sužnjima oslobođenje, vid slijepima; na slobodu pustiti potlačene, proglasiti godinu milosti Gospodnje" (Iz 61,1-3 = Lk 4,18-19). Nitko ne zna zašto je Isus onoliko

odmotavao onaj smotak Izaijin. Preko pet minuta. I zašto je baš izabrao onaj odlomak iz 61. poglavlja. Ali zna Isus, koji je to pročitao jasno i razgovijetno. On će sada uzeti osobnu riječ.

4) Komentira Izaiju. *Tada savi knjigu, vrati je poslužitelju i sjede. Oči sviju u sinagogi bijahu uprte u njega* (Lk 4,20), očekujući što će on sada reći, što će komentirati. On koji je tu mladovao, a nikakve škole nije pohađao. Bavio se drvodjelstvom kao i Josip. Evo ga sada nastupa kao učitelj. On im sjedeći progovori: "**Danas se ispunilo ovo pismo što vam još odzvanja u ušima**" (r. 21). Te riječi proroka Izaija odnosile su se povijesno na samoga proroka, ali u Isusovo vrijeme, 700 godina poslije, i u Isusovu tumačenju, odnose se točno na Isusa, koji je više od proroka. On je pravi Pomazanik, *Chrystos, Messiah*. Od Boga Oca poslan, od proroka naviješten, od naroda očekivan, Duhom Svetim pomazan na krštenju na Jordanu. Nije pomazan maslinovim uljem, nego snagom Duha Presvetog. On je jedini ovlašten nastupati kao pravi Pomazanik, Krist, Mesija, kojemu je Bog dodijelio one već spomenute zadaće: siromasima navješćivati blagovijest, sužnjima oslobođenje, potlačenima slobodu, slijepima vid, svima jubilarnu Godinu milosti Gospodnje. I on je to već počeo činiti po Galileji, osobito po Kafarnau, što se dočulo i u Nazaretu. Narod traži samo čudesa, senzacije, zdravlje. Tako i Nazarećani. Ali Nazarećani nemaju uvjeta da prime Isusova čudesa. Koji je to uvjet? - Vjera. Vjera u Isusa Božjega Poslanika i Pomazanika, u Mesiju, Otkupitelja. Vjera u njegovu moć i pomoć. Vjera da je Bog njega opečatio i poslao kao jedinoga Spasitelja ljudi na ovaj svijet. I ne učini ondje "mnogo čudesa zbog njihove nevjere", veli sv. Matej (13,58), odnosno "ne mogaše ondje učiniti ni jedno čudo, osim što ozdravi nekoliko nemoćnika, stavivši ruke na njih. I čudio se njihovoj nevjeri", kako ističe sv. Marko (6,5-6). A budući da je Isus tom prigodom ispričao dva drevna čuda - Ilijino uskrišenjem onoga dječaka iz Sarfate Sidonske, i Elizejevo s očišćenjem od gube onoga sirijskoga generala Naamana - čuda koja su učinjena ne članovima izabranog izraelskog naroda, nego poganima, Nazarećani skočiše na Isusa da ga uhvate i strmoglave niz onaj brežuljak. A Isus ode između

njih. I više se nikada nije navratio u Nazaret. Pre-pustio ih je njihovoj nevjeri, jer "nijedan prorok nije dobro došao u svom zavičaju" (Lk 4,24), odnosno "neprijatelji će čovjeku biti ukućani njegovi" (Mt 10,36). Poruka iz Poslanice Hebrejima: "A bez vjere nemoguće je omiljeti Bogu jer tko mu pristupa, vjerovati mora da postoji i da je platac onima koji ga traže" (11,6).

Svećenikova vjera. Mi u hrvatskom jeziku imamo sadržajan i poručljiv izraz za zaručnike: *vjerenici*, tj. oni koji se vjere, koji jedno drugomu vjeru - "prsten" - daju. I dok jedno drugomu vjeruje, oni će živjeti zajedno u obitelji, rađati i odgajati djecu. Čim ponestane te osnovne vjere, a nastane nepovjerenje, nevjerstvo, iznevjerenje, pronevjera, odmah dolazi do razlaza, razvoda. Nevjera jest raskid!

Svećenik je u najuzvišenijem smislu riječi vjernik, vjerenik Božji, jer je Isusu kao isključivu Spasitelju dao svoju vjeru, svoje povjerenje, pouzdanje, egzistenciju (*credo = cor-do*). On je prvi pozvan ljubiti Boga svim srcem svojim, svom dušom svojom, svom snagom svojom.

Ova današnja koncelebracija jest vrhunski izraz našega crkvenog jedinstva i svećeničke vjere u ovoj Misi posvete krizmenoga ulja pomiješana s mirodijama, i blagoslova bolesničkoga ulja, jer vjerujemo u sakramente krštenja, potvrde, svetoga reda - prezbiterata i episkopata, koji imaju posvećeno ulje kao materiju, vidljivi znak nevidljive Božje milosti, kao i u sakrament bolesničkoga pomazanja koje kao tvar ima obično maslinovo ulje. Mi se svećenici osobito danas sjećamo svoga ređenja, kada smo na dlanove primili ulje koje se posvećuje na Veliki četvrtak i kada smo prvi put izgovorili svoja svećenička obećanja, koja ćemo i danas s istom ljubavlju i vjerom potvrditi.

Probudimo, dakle, svoju vjeru kakvu Isus od nas želi. Ne dopustimo da se Isus čudi i našoj nevjeri; da zbog naše nevjere Gospodin ode između nas i da se više nikada ne vrati. Rastimo u mudrosti i milosti i pred Bogom i pred ljudima. I budimo poslušni sinovi Bogu, Crkvi, čuvajući mir i jedinstvo koje je potrebno i nama i svijetu. Zavapijmo počesto s onim dječakovim ocem iz puka: "Vjerujem! Pomozi mojoj nevjeri!" (Mk 9,24).

KRIŽNI PUT UZ HUMSKU KALVARIJU

Veliki petak, 6. travnja 2012., u Mostaru, središtu mjesne Crkve, obilježen je pobožnošću *Križnoga puta* uz brdo s južne strane Mostara, zvano Hum. Unatoč oblačnu i kišovitu danu, okupilo se više tisuća katolika, među njima nekoliko svećenika, redovnica, bogoslova i sjemeništara. Na kraju Križnoga puta, ispod Jubilejskoga križa na Humu, svoju pastirsku poruku uputio je, kao i svake godine, biskup Ratko. Ovo je već trinaesti put otkako se pobožnošću *Križnoga puta* hodočasti na humski vrh s kojega je više puta kroz povijest, a osobito u posljednjem ratu, grad ugrožavan, njegovi stanovnici ubijani i vjerske svetinje uništavane.

Križni put, prema tekstu don Željka Majića, iz knjižice "Oče, oprosti nam", uvodnom je molitvom i pozivom na kajanje, u 15 sati, poveo msgr. Luka Pavlović. Razmišljanja i molitve kod 14 postaja uz brdo Hum nastavili su don Ivan Štironja i Šimun Herceg. Pjevanje između postaja animirao je don Dragan Filipović, a molitvu krunice don Krešo Puljić. Uza spomenute svećenike sudjelovali su don Ivan Perić i don Drago Ćurković.

Na kraju gotovo dvosatnoga Križnog puta don Ivan, višegodišnji organizator humskoga hodočašća u ime Ordinarijata u Mostaru, zahvalio je biskupu Ratku na upućenim pastirskim riječima, kao i svim prisutnim svećenicima koji su na čelu povjerenih im vjernika sudjelovali u ovoj tradicionalnoj pobožnosti. Zahvalio je i svima onima koji su doprinijeli u organizaciji ovoga "kalvarijskoga" hoda. Tu je redovito Policija, koja se brine za red i promet; tvrtka MN-trade, koja pripravi teren za parkiranje vozila ispod Huma i za čistoću oko postaja, ove se godine u taj posao uključila i *Hrvatska kulturna zajednica Troplet* iz Mostara. Razglas je na brizi imala tvrtka *Pro Stage* iz Posušja kako bi vjernici što bolje čuli i razumjeli poruku teksta Križnoga puta. Na kraju don Ivan je sve prisutne pozvao na obrede Velikoga petka u župne crkve te još jednom u ime svih nazočnih zamolio Trojedinoga Boga da primi molitve i žrtve te usliši nakane okupljenih vjernika i svega naroda.

Biskupova poruka upućena vjernicima, osobito mladima.

Isusova obrana i predaja u Getsemaniju

Gospodin Isus nije namirio ni tri pune godine dobrotvorstva i blagovjesništva po Palestini, a već se njegovu životu približio kraj, u ljudskim očima neobično tragičan. Prizori od Cvjetnice do Uskrsa odvijali su se takvim ubrzanjem kao da su režirani vrlo vještom rukom, kao što i jesu!

Uočnica je židovske Pashe, najveće religiozne i nacionalne svetkovine u izabranoga naroda; večer je prvoga Velikog četvrtka na Veliki petak. Svetkovinu će Židovi - doduše po rimskom zakonu i izvršitelju - "uzveličati" naumljenom osudom i smrću Isusa Krista, čovjeka koji se pravi Bogom - on se ne pravi Bogom, on to doista i jest u punini Božanske naravi i Druge Božanske osobe, ali i pravi i savršeni Čovjek u punini ljudske naravi! Sve je bilo silovito naelektrizirano, samo je trebala vrcnuti iskra da nastane drama koja će se pretvoriti u ljudsku tragediju, odnosno u božanski planirani povratak čovječanstva k Bogu. Evanđelisti ističu da su Židovi predali Isusa Rimljanima "iz zavisti" (Mt 27,18; Mk 15,10): jer je bio čudotvoran: "Što da radimo? Ovaj čovjek čini mnoga znamenja" (Iv 11,47) i nadasve popularan: "Eno, svijet ode za njim!" (Iv 12,19); "silan na djelu i na riječi" (Lk 24,19).

Isus je sa svojim učenicima na Posljednjoj večeri. Idejni je Božji plan savršeno izrađen, sada slijedi konkretna izvedba, korak po korak, neljudsko se pročišćuje i u božansko ugrađuje, a zemaljsko u nebesko. Isus se na otajstven način predao apostolima pod prilikama kruha i vina te i njima naredio da to ponazočuju svima na spasenje, a njemu na spomen: veličanstveni i najdostojanstveniji sakramenti presvete Euharistije i apostolskoga Ređenja. Isus poslije Večere toga četvrtka, svakako prije ponoći, dolazi u Maslinski vrt, gdje se "često sastajao sa svojim učenicima" (Iv 18,2) na molitvu i razgovor. Odatle je ponekada gledao grad i proročki govorio: "Jeruzaleme, Jeruzaleme, koji ubijaš proroke i kamenuješ one što su tebi poslani! Koliko li puta htjedoh okupiti djecu tvoju kao što kvočka okuplja piliće pod krila, i ne htjedoste. Evo, napuštena vam kuća.

Doista, kažem vam, odsada me nećete vidjeti dok ne reknete: *Blagoslovljen Onaj koji dolazi u ime Gospodnje!*" (Lk 13,37-39). Odatle je Gospodin na voljeni grad i njegov Hram, slavu Izraelovu, sjetno motrio i čak naočigled učenika "plakao" (Lk 19,41) zbog neobrativosti njegove. Tu, u Getsemanski vrt, Isus dođe s apostolima. Samo nedostaješ Juda, domaći izdajnik, do te večeri apostol-pripadnik Isusova zbora, a od te večeri apostata-otpadnik kojega je srebroljublje odvelo da izda Sina Božjega u ruke grješničke. Isus se otrgnu od apostola na osobnu molitvu "koliko bi se kamenom dobacilo" (Lk 22,41), zamolivši učenike da i oni mole na svojim mjestima da ne podlegnu napasti, jer je upravo "satanas" zaiskao da ih "prorešeta kao pšenicu" (Lk 22,31). Umjesto da poslušaju Učitelja i mole Oca nebeskoga, oni pozaspali. Posljedice? - Isusa je molitva ohrabrila za velebno djelo Otkupljenja, a nemolitva je apostole učinila izgubljenima, jer nisu znali što čine: nisu radili kako im je Isus rekao, nego su poduzimali ono što im Isus nije rekao: pretvorili se neki u bodežare, neki u izdajice, a svi u kukavice, bježeći s bojišnice, ostavivši Isusa sama.

Vedra je ona blagoslovljena večer, pun je Mjesec te Pashalne noći. Ali stotinjak stražara, policajaca poslanih od Velikoga vijeća i sva ona "silna svjetina" (Mt 26,47) ne vjeruju svojim očima, nego uz oružje - mačeve i noževe - uzimaju zublje i svjetiljke, jer među višestoljetnim maslinama sjene bi mogle zasmetati da se Isusa raspozna od njegovih učenika. Evo i Jude koji se stavio na čelo Kajfine kohorte. On će Isusa prvi prepoznati i prokazati svojim izdajničkim poljupcem. Druge ne će "bratski" ljubiti, nego samo Učitelja. On je svoje srce ispraznio od vjere (Iv 6,64), a džepove napunio najsrmotnijom kupovinom božanske krvi na ovome svijetu (Mt 26,15).

Dok se Juda s kajfinovcima primicao Isusu da ga poljubi, Gospodin ih upita oštrim glasom: "Koga tražite?" Oni mu uzvratit će: "Isusa Nazarećanina". On im odgovori: "Ja sam!" Na taj božanski "JA SAM" oni listom uzmaknuše i "popadoše na zemlju!" (Iv 18,6). Zar to nije fizičko čudo? I to ne jedno nego stotinu, koliko ih je bilo! Isus ih ponovno priupita: "Koga tražite?" Oni opet rekoše: "Isusa Nazarećanina". On im na to odvrati: Rekao sam da sam ja. Ako dakle mene tražite, pustite moje učenike da odu, a mene zadržite! I policajci se baciše na Isusa: jedni za vrat, drugi za ruke, treći ispod pazuha kao na najopasnijega kriminalca. I tako ga uhitiše, svezaše i povedo-

še. A on miran kao janje na klanje, tako da se svi čudahu čudom velikim. A najčudnije bijaše Judi izdajniku kako se Isus ne brani! Hajdemo izvući neke poruke:

1 - Isusov božanski ugled i dostojanstvo. Gospodin je sam pred mnoštvom izobličjenih lica. "Koga tražite?" - "Isusa Nazarećanina!" "Ja sam!" odgovara im Učitelj božanskim glasom i dahom. Kako začuše: Ja sam, Ja jesam, Ja sam koji jesam, prije Abrahama, svi na leđa tresnuše o zemlju, pogođeni duhom Gospodnjim. Iz Isusa je zračila posebna snaga, olujni bljesak koji ih je zabljesnuo kao što će zapljusnuti i farizeja Savla pred Damaškom za koju godinu. Koga hoćete? - da se dobro osvijeste i posve uvjere u Isusovu moć i premoć. Vide li da je jači njegov dah, nego sva njihova opskrbljena bojna, njihovo svijetlo oružje i mračna i nasilna agresija? Jači je Isus sam, uspravan, goloruk, nego sve njihove krvave ruke, vučji zubi i policijska oprema s lancima i lisičinama. Ali to ih njihovo padanje na zemlju nimalo ne opamećuje, nego se sa zemlje jedva dižu, pomalo otresaju i još bezbožnijom mržnjom udaraju da se ne bi sramotno vratili Kajfi neobavljena posla. I Isus im dopusti da ga svežu, jer to bijaše njihov "čas i vlast Tmina" (Lk 22,53), a oni sinovi Tame. Ali jače je svjetlo od mraka i razum od mahnitluka!

Hodočasnici, osobito vi, mladići i djevojke! Uprimo pogled u božanskoga Isusa! Tko je na njegovoj strani, tomu je zajamčena pobjeda i nagrada. Tko je na strani društvenog ološa, vođen strašću a ne razumnošću, zajamčen mu je poraz do poraza, pogotovo na dugi rok, jer Isusova istina sve pobjeđuje i Isusova ljubav sve svladava! Starozavjetni Propovjednik poručuje ovako: "Zato se raduj, mladiću, za svoje mladosti, i veseli se u danima svoga mladenaštva; idi putovima svoga srca i slijedi želje svojih očiju; ali znaj da će ti za sve to suditi Bog" (Prop 11,9). *Ali znaj da će ti za sve to suditi Bog!* Upravo zato ne idi putovima podmukla srca i ne slijedi želje pohlepna oka! Pokaži koliko si jak i junak da se odazoveš Božjemu pozivu savjesti koji Te prati uskim i strmim putem, ali koji vodi u raj! a ne širokim putem koji vodi do dna nemoralna taloga! Ne budimo na strani Jude i raznovrsnih izdajnika, nego na strani Isusa Puta, Istine i Života!

2 - Isusova hrabrost i snaga. Isus stoji sam pred stotinjak zakrabiljenih stražara, naoružanih sabljama, toljagama, bodežima da im ne uteče ili da ga apostoli ne uzmu u obranu i zaštitu. Nisu trebali dolaziti sa svjetiljkama i bakljama da

ga traže skrivena u krošnjama maslina ili u rovovima zemlje. Zna se njegova maslina pod kojom kleči na koljenima i moli se Bogu (Lk 22,41). I nikoga se ne boji. Ni Ane bivšega velikog svećenika, ni Kajfe sadašnjega velikog svećenika, ni Jude otpadnika, ni Malha zapovjednika koji predvodi Sinedrijinu naoružanu bojnu na nenaoružana Gospodina. Isus je pred Ocem nebeskim na koljenima, a neprijatelje dočekuje na nogama, sučeljujući se s njima licem u lice, pri punoj mješini. On na nogama, oni popadoše na zemlju! Nije jedan vođa, visoki časnik, u ratu stupio pred svoju vojsku i hrabro vojnicima uzviknuo: Radije poginuti na nogama, nego robovati i puzati na koljenima! Isus svoje neprijatelje odvažno i snažno dočekuje na nogama!

Poštovana mladeži! Isus nas svojim primjerom sve poziva, a osobito vas mlade, da ostanete na nogama pred zlima i zlikovcima ovoga svijeta, koji vas navlače na zloporabu porođajne moći kojom vas je Bog obdario u službi života, a ne za besramna djela; nagovaraju vas na gubljenje pameti alkoholom i drogom da počinjate bestidnosti o kojima je sramota u pristojnu društvu i pričati; zavode vas i tružu vam duše da vas svedu na dronjke nečovjštva. Ostanite na nogama poput Isusa, a ne padajte iz zla u gore, ugrožavajući svoju vremenitu sadašnjost i buduću vječnost! Ne budite "silna svjetina", nego disciplinirana mladež koja se ravna pameću i poštenjem! Pozivam posebno između vas mladih one koje je Bog već pozvao da ga izbližega slijede u svećeništvu ili redovništvu. Na vama je životna odluka! Crkva vam je na raspolaganju! Isus nam je svima ne samo veličanstveni primjer nego i božanski pomoćnik! Ostanimo uz Isusa i uz njegov zakon života i ljubavi!

3 - Isus je svjestan svoje zemaljske smrti. Gospodin je mogao zaustaviti hordu da ostane leđima na zemlji a da on ode svojim putem. On je mogao izbjeći uhićenje, ali nije. Ne samo da je on prihvatio vlastitu smrt iz njihove ruke koja se urotila protiv Sina Božjega, nego im je on pomogao da ga uhite: Ako mene tražite, evo me! Vežite me da vam ne uteknem! Nije to trenutak Isusove nemoći, nego njegove svemoći. Nisu oni uhvatili njega, nego je on uhvatio njih: za savjest, za srce, za vječnu sreću! Sada će slijediti znamenje za znamenjem, fizičko, moralno, nadnaravno čudo. On ravna sobom i njima. Dokazao im je kada su padali na leđa kao pijani. A najviše će im dokazati kada ga uzdignu sa zemlje na križ, tek će onda sve privući k sebi svojim božanskim zagrljajem.

Mladi i nekadašnji mladi! Jednom se živi na ovome svijetu, a vječno se živi u nebu. Ovaj nam bijedni život na zemlji uvjetuje onaj trajni u nebu. Tko se drži vječnih zakona na ovom vremenitom hodniku i mostu, tko se hrani vječnom hranom u ovoj zemaljskoj gladi, taj će živjeti navijeke. Njegov će spomen biti upisan ne u propadljivu zemlju nego u neuništivu knjigu života na nebesima. Jer ono što u našem životu nije vječno, to nije ni stvarno, ni trajno, ni vrijedno divljenja, ni dostojno pohvale i nagrade. Čeznimo za lovorom koji ne vene! Borimo se za zlato koje ne hrđa, za riznicu neumanjivu na nebesima!

4 - Isusova zaštitna ljubav. Nije se Isus uopće zabrinuo za sebe, nego su mu na pameti bili samo oni koji su mu dani, učenici njegovi, apostoli. Njih je htio očuvati sve, osim "sina propasti" (Iv 17,12). Ako mene tražite, evo mene, a ove pustiti da idu, slobodni, bez straha, veli im Gospodin. Kakve li snage i premoći, kakva li gospodara one noći! Mene vežite, a njih pustiti u miru. Tako su i učinili. Mi se divimo jednomu Alfredu Saddu, misionaru među urođenicima u Oceaniji za vrijeme Drugoga svjetskog rata kada su ga Japanci prisiljavali da pogazi svoju britansku zastavu. On se primaknuo zastavi i: na-desno-krug! Oni ga opet vrata da nagazi na zastavu. On se opet primakne i: na-lijevo-krug! Oni ga i po treći put primoraju da pregazi zastavu, on se primakne, uzme zastavu i poljubi je. Postave ga zajedno s dvadeset njegovih pristaša u red za strijeljanje. On izađe malo ispred drugih i potakne svoje suborce da izdrže, da se ne daju i ne izdaju: jednom se umire, vječno se živi. I ostane ispred svojih pristaša. On to sve čini radi krpene zastave. A Isus to čini radi naše vječne neuništive duše. Isus želi zaštititi svojom ljubavlju sve svoje učenike do kraja svijeta i do kraja vijeka. On uvijek stupa korak ispred. I uvijek nam kazuje kako se treba ponijeti u trenucima kušnje i tmine.

Mladi i svi ostali vjernici! Govorimo o ljubavi, ljubavi koja štiti i brani. Nije ljubav raskošno bezakonje, ona ima svoje vječne i nepromjenljive zakone! Ljubav je požrtvornost, a ne žrtvovanje drugoga u njegovu dostojanstvu i u svoje sebične svrhe. Ljubav je zaštita drugoga poput Isusove. Ljubav je izaći ispred braće i sestara, stati i ne gaziti zastave vječnih vrijednosti, radije na strijeljanje nego na gaženje božanske Istine, Pravde, Mira i Života. Na to smo pozvani. I tu nam Isus daje primjer, poticaj i pomoć. Ostanimo pod Isusovom zastavom!

5 - Isusova čaša iz Očeve ruke. Isus reče Petru da zadjene mač svoj u korice njegove i prekori ga riječima: "Čašu koju mi dade Otac zar da ne pijem?" (Iv 18,11). Isusu je Otac iznad svega i iznad svih i na ovom i na drugom svijetu. Sve se prema njemu ravna. On je Izvor svega bogatstva, ljubavi i mudrosti. Tvorac plana providnosti i spasenja. Isus sve prima iz ruke Očeve kao njegovu svetu volju. On je zato došao na ovaj svijet da izvrši volju Oca nebeskoga. On će popiti čašu kako god bila gorka, jer zna da Otac nikada ništa ne daje što nije na slavu Sinu i na dobro svima drugima. Neupitna poslušnost Ocu do smrti, smrti na križu, jer zna da nakon smrti slijedi blaženstvo uskrsnuća.

Vjernici, osobito vi mladi! Isusov nas Križni put uči da se tijesnom i trnovitom stazom ide u sretnu vječnost. Nije ovaj naš humski Križni put samo puka pobožnost, ni obično očitovanje naše katoličke vjere pred svijetom. Križni je put bitna dionica svačijega života. Ovo je neumitna naša kalvarija koje se ne stidimo i ne uzmičemo ni pred kakvim medijskim rezolucijama, agresivnim napisima i ruganjima, masovnim potpisima protiv ovoga najuzvišenijeg Simbola praštanja, ljubavi i mira. Ne dopustimo da nas drugi odvlače i priječe da nas Isus ne privuče k sebi na križ odakle sviće zora uskrsnuća!

SLAVLJE GOSPODINOVA USKRSNUĆA

Mostar, 8. travnja 2012. - Tko je molio, dobro je izmolio kišu i na Uskrs za usjeve, voćke i vinograde. Nama bi u gradu za Uskrs bolje odgovarao sunčan negoli kišan dan, ali Bog i kišu providno raspoređuje prema potrebama ljudi.

S biskupom je Ratkom na pučkoj Misi u 11.00 sati koncelebrirao don Ivan Kovač, od početka ove godine službenik u Kongregaciji za biskupe u Vatikanu, a asistirali mu svećenički kandidati iz katedralne župe, Ivan i Mate, i brojni drugi ministranti.

Uskrsna čestitka mira i radosti, poziv narodu da raskajana srca primi na kraju sv. Mise papinski blagoslov s potpunim oprostom vremenitih kazna, svečano ophođenje oko oltara s kađenjem uskrsne Svijeće i sve se uvodno završilo u himnu "Slava Bogu na visini", koji je sastavljen u svakoj svojoj riječi i rečenici iz evanđeoskih i drugih biblijskih citata.

Biskup je u propovijedi govorio o susretu uskrsloga Isusa i njegova prvog učenika, Petra apostola. Uočljiva su u tome tri binoma ili dvojstva.

Prvo dvojstvo: **obećanje** prvenstva ili predaja "ključeva kraljevstva nebeskoga" (Mt 16,19) u Cezareji Filipovoj prije uskrsnuća i **podjeljivanje** prvenstva u napasanju svega stada Božjega (Iv 21,16-17) na obali Galilejskoga mora nakon uskrsnuća Isusova.

Drugo dvojstvo: trostruko traženje Petrove "**veće ljubavi**" (Iv 21,15-17) pred šestoricom drugih apostola i trostruko podjeljivanje pastirske **zadaće** Petru.

Treće dvojstvo: Petrovo prvenstvo **vlasti** nad svakim vjernikom i klerikom u Crkvi Katoličkoj i Petrova povlastica **nezabludivosti** kada kao učitelj i pastir opće Crkve u stvarima vjere i morala sa službenoga mjesta, *ex cathedra*, donosi nauk, utemeljen u Bibliji i Tradiciji, koji je za naše spasenje (vjerske dogme Prvoga vatikanskoga koncila).

Biskup je obrazložio navedene crkvene pojmove i primijenio ih na konkretnu Crkvu koja je pod vodstvom Petra, Isusova namjesnika na zemlji. Posebno je istaknuo činjenicu da Isusovo podjeljivanje pastirske zadaće Petru da pase - janjce-ovčice-ovce - sve stado Božje ulazi okvir Isusova Pashalnog otajstva, jer se podjeljivanje sveopće vodstvene zadaće odnosno prvenstva pastirstva i učiteljstva dogodilo nakon Isusova uskrsnuća, darom uskrsloga Krista Isusa, Spasitelja i Otkupitelja ljudi.

Na kraju sv. Mise biskup je, služeći se trostrukom povlasticom u godini dana, koju ima svaki biskup, podijelio narodu, uz uobičajene uvjete, apostolski blagoslov s potpunim oprostom.

NA OTVORENJU ONKOLOGIJE

Mostar, 14. travnja 2012. - U Mostaru na Bijelome Brijegu upriličeno je svečano otvaranje nove bolničke zgrade za Onkologiju. Među brojnim uzvanicima i gostima iz duhovnoga, znanstvenoga, kulturnoga, društvenoga, gospodarskog i političkog života sudjelovao je i mostarsko-duvanjski biskup Ratko Perić. Prenosimo biskupov Pozdrav nazočnim sudionicima.

Borba je ljudski život na zemlji *Militia est vita hominis in terra*

Poštovani i ugledni Zbore!

Zahvalan dr. Anti Kvesiću, ravnatelju Sveučilišne kliničke bolnice ovdje na Bijelome Brijegu, na pozivu da sudjelujem u otvaranju ove nove klinike zvane Onkologija - centar za istraživanje i liječenje kanceroznih bolesti - s poštovanjem pozdravljam gospodina Ravnatelja, sve liječnike i bolničko osoblje, posebno sve pacijente novoga Odjela, kao i sve sudionike ove sretne inauguracije, svih političkih, diplomatskih i društvenih statura.

Vi liječnici najbolje znate da je život najčudsnija pojava na zemlji. Posebno ljudski duševno-tjelesni život. Čudesan i u one početne dvije roditeljske stanice, čudesan i u završne milijarde milijarda razvijenih stanica. Ne zna se koji su u čovjeku geni zagonetniji i čudsniji: koordinacijski koji stvaraju opći ustroj organizma, ili oni selekcijski koji po ustaljenu pravilu odabiru mjesto gdje će izrasti pojedini organi, ili oni realizacijski koji proizvode te organe i tkiva u organizmu. A svi mi kao vjernici - i liječnici i neliječnici - u duši svojoj vjerujemo da je život previše dragocjen i studiozan izraz ljubavi i mudrosti svemogućega i providnosnoga Oca, a da bi mogao biti nekakav besplatan i neodgovoran poklon "slijepe" prirode.

Međutim, u općem planu čudesna organizma pojavi se tu i tamo sitni ili krupni nered, nekontrola, nekoordinacija stanica: fibromi, adenomi, papilomi, polipi, ili oni zloćudni karcinomi i sarkomi, pa tkivo, umjesto da se ravnomjerno razvija i raste, stane bujati više i brže nego što treba, i jednako "pliva" i naprijed i natrag poput raka, odakle i naziv "rak" za takvu vrstu malignih bolesti ljudskih stanica. Medicina nije sposobna preuzeti prirodnu životvornu ulogu koordinatora ravnomjerna razvoja. Može odrezati taj zaraženi dio organa ili cio organ da ne metastazira na nekom drugom dijelu tijela i da ne truje druge organe, ali nije moćna reći raku da ne bude rak, da bude red u rastu!

Od poznatoga grčkog liječnika Hipokrata (460.-380. pr. Krista) koji je i nazvao tu bolest

karkinos pa sve do suvremenih nobelovaca medicine - u 110 godina 198 najprestižnije nagrađenih laureata - prošli su milijuni liječnika. Vama je liječnicima iz povijesti medicine znano koliko se ovo nerazmjerno bujanje stanica u neželjenim novotvorinama promijenilo u fazama prevencije, operacije ili postoperativne terapije. Ni ona četvorica nobelovaca, koji su doduše zrcem istražiteljske znanosti doprinijeli otkrivanju i postupku liječenja te bolesti opasne po život, nisu ni izdaleka pronašli lijek protiv raka ili tumora na bilo kojem dijelu organizma (Fibiger, 1926.; Huggins, 1966.; Elion, 1988. i Hausen, 2008. - svake 20. godine tek se malo stane "na rep" toj užasnoj nemani u ljudskom organizmu!). Pomaka je ipak bilo, Bogu hvala, ali ni blizu željenomu! Knjige kažu da godišnje umire oko 10 milijuna ljudi od tih kanceroznih bolesti.

U starozavjetnoj *Knjizi o Jobu* - koji je bolovao od raznih prišteva i zlića, ne znam je li i od raka - ima jedna, možda središnja, misao: *Nonne militia est vita hominis super terra?* - Nije li vojska život čovjekov na zemlji?! (Job 7,1). Vojska, vojevanje, borba, napad i obrana. Borba intelektualna i moralna. Borba religiozna i socijalna. Borba medicinska i uopće zdravstvena. I ova je Onkologija rezultat višestruke borbe i u Mostaru i u širem kontekstu. Vjerujemo da ovakve medicinske ustanove, kao što je Onkologija, na osobit način dižu ugled i ime - "rejting" i ovomu gradu i cijelomu kraju i narodu.

Dok iskreno čestitamo na ovome djelu, od srca želimo, i od Presvetoga Trojstva blagoslov molimo, da ova Onkologija bude *centro di riferimento*, uporište i odredište, gdje će bolesnici, pogođeni takvim vrstama bolesti, imati odgovarajuću njegu, prikladnu medicinsku terapiju i sretan zdravstveni ishod; da se nakon obavljenih terapija vraćaju kućama preobraženi, kao "uskrsli", i osposobljeni za životno djelovanje sebi na zdravlje, liječnicima na ugled, a Bogu na slavu i diku! Bilo svima sretno i sa svake strane uspješno!

SVETA MARIJO - MAJKO CRKVE!

Mostar, 28. svibnja 2012.

Biskupova je propovijed bila o prvim trima zazivima Lauretanskih litanija. Evo nekih misli:

U Lauretanskim litanijama, proširenim "molitvama vjernika" upućenim Blaženoj Djevici Mariji, od pedeset i jednoga zaziva imamo dvanaest puta naziv: Majko, Majko... Samo je Gospin naslov "Kraljice" jednom više - trinaest puta. Zaustavimo se na prva tri litanijska zaziva: Majko Kristova, Majko Crkve, Majko Božje milosti, i o njima malo razmišljajmo u povodu ove katedralne svetkovine Marije Majke Crkve.

Podrijetlo. Litanije dolaze od grčke riječi *litanuo* koja znači žarko prositi, a u našem značenju molitveno ponavljanje, i to ovdje u dva zboru: predmolitelj govori o Božjem djelu u Mariji, a narod odgovara: "Moli za nas". Prvi oblik litanija nađen je u prvoj polovici XVI. stoljeća, 1531. godine, u Nazaretskoj kućici u Loretu - latinski Lauretum, odatle lauretanske - a odobrio ih je papa Siksto V., hrvatskoga podrijetla, 1587. godine. Papa Klement VIII. dopustio je njihovu uporabu u liturgiji, zajedno s Litanijama svih svetih. Papa Leon XIII. posebno ih je preporučio u mjesecu listopadu, a obično se mole nakon svete krunice. Papa Ivan Pavao II., blaženi, uveo je naslov "Majko Crkve".

- Majko Kristova! Marijanski dio litanija s nazivom "Majko" otvaramo zazivom: Majko Kristova. Marijino majčinstvo jest matica svih istina o njoj, po Božjoj milosti povlaštenoj ženi. Bog zna koliko je žena izraelskih sanjalo i maštalo da će njima biti dodijeljena uloga majke Mesijine, Kristove, Pomazanikove. Tako se u povijesti Izraelaca javilo mnogo ljudi koji su sami sebi pripisali naslov Mesije, povelili skupine ljudi za sobom protiv tuđinske vlasti, zaveli ih na krivi put te svi besmisleno izginuli. Stari zavjet priprema Majku Kristovu tijekom stoljeća. Eto ta privilegirana zadaća pripala je skromnoj Djevici iz Nazareta, začetoj bez grijeha, koja je najmanje očekivala takav beskrajni dar. Evanđelisti redovito Mariju nazivaju Majkom Isusovom. Isus je vlastito ime, a Krist je naslov zadaće, funkcije, uloge u spasenju čovječanstva. Krist - Božji Pomazanik ili Mesija jest u Starom Zavjetu najavljeni Spasitelj izraelskoga naroda i svih naroda svijeta. Otkupitelj, Ozdravitelj čovječanstva. Postoji samo jedan Krist, jedan

Mesija ili Pomazanik, Isus Krist, jedini Spasitelj i Posrednik između Boga i ljudi.

On je rođen od žene, bez sudjelovanja muža, samo snagom Božjega Duha. Kao što je jedan Krist, tako je jedna i Majka Kristova - Marija Djevice. Mi se njoj utječemo da moli za nas i za naše potrebe.

- Majko Crkve! Što je to majka u prenesenom smislu riječi, bit će nam jasnije ako usporedimo Isusov pojam i Pavlov pojam majke. Sv. Pavao piše Rimljanima Poslanicu u kojoj na kraju kaže: "Pozdravite Rufa, izabranika u Gospodinu, i majku njegovu, i moju" (16,13). Ovdje Pavao naziva Rufovu majku i svojom majkom. Kako to? Marko nam evanđelist, koji je pisao Evanđelje kršćanima u Rimu, kaže da je Šimun Cirenac otac dvojice sinova: Aleksandra i Rufa (Mk 15,21). Šimun se u početku otimao križu, ali kada je vidio što se dogodilo s Isusom, obratio se on i cijela mu obitelj. Dok je Šimunova obitelj živjela u Jeruzalemu, imao je prilike posjetiti je i sv. Pavao, koji se zanimao samo za Križ i Uskrsnuće Isusovo. U toj je obitelji Pavao doživio izvanredan doček. Kad je Šimun preminuo, njegova se supruga sa sinovima preselila u Rim. Plemenita gospođa, koja je toliko puta ugodila Pavla, mogla je biti u Rimskoj biskupiji ugledna kršćanka, tako da je Pavao naziva i svojom "majkom". Ali taj je odnos na osobnoj razini. Tako nije u Isusovu slučaju.

Sam je Isus Krist želio majčinstvo svoje majke Marije proširiti, na duhovan način, i na druge ljude, počevši od Ivana, svoga ljubljenog učenika, u prvom redu na svoje učenike a zatim i na cijelu Crkvu. To je stalan nauk Crkve od početka.

Prvo, već to da je jedan između učenika - koji su se raspršili kuda koji mili moji - dopratio Gospu na njezinu Križnom putu na Kalvariju, kazuje nam da je Božja providnosti posebno na djelu. Bio je to Ivan apostol, svjedok očevic, sudionik.

Drugo, činjenica da je Isus s križa predao svoju Majku svomu učeniku Ivanu, nikada se nije tumačila samo tako da mu je Isus predao majku da bude s njime, da je eventualno dohrani, pokopa. Da je to htio, onda bi rekao: Ivane, evo ti moje majke, pripazi je do smrti! Isus to nije tako rekao. Uostalom ne zna se tko će prije k Bogu po Božjoj providnosti: Gospa ili Ivan. Ali jest činjenica da je Ivan nju

uzeo k sebi, kao što stoji izričito u Evanđelju (Iv 19, 27) i da je ona bilo kod njega. Tradicija veli da ga je pratila u Efez, gdje Ivan propovijedao.

Treće, da mu Isus nije predao majku samo u vremenitom i zemaljskom smislu, pogotovo je vidljivo po tome što mu je rekao: "Evo ti majke", a majci: "Evo ti sina!" Tu je posrijedi kategorija novoga majčinstva i novoga sinovstva, onoga duhovnoga, a ne Isusove zabrinutosti što će mu biti od majke u preostalom periodu njezina života. Isus je imao u vidu spasenje svijeta: Majka je posrednica Isusovih milosti, a Ivan je prvi dionik tih milosti po majci Mariji. Zato Ivan ovdje predstavlja sve vjerujuće, svu Crkvu.

Četvrto, nijedan evanđelist nije tako prodoran, meditativan, da u svoje Evanđelje uvijek ugrađuje dva smisla: najprije ovaj niži, ljudski, zemaljski i vremeniti, a onda onaj viši, božanski, nebeski i vječni. Jedan je smisao koji dajemo mi ljudi, a drugi je koji daje sam Bog. Bog daje smisao i Gospina materinstva i našega ljudskog sinovstva. Ako Ivan ovdje predstavlja svu Crkvu, sve čovječanstvo, onda je Gospa Majka ne samo Ivanova, nego cijele Crkve, svih koji vjeru imaju.

Peto, ako je nama Krist po Mariji postao brat, i tu nema nikakva prigovora - Isus veli Magdalen: "Idi mojoj braći i javi im..." (Iv 20,17) - onda je po Kristu Marija svima nama postala majka, majka duhovna, majka u redu vjere, milosti, u redu spasenja, ne u redu fizičkoga boravka na zemlji.

Prema tomu, ona nam je svima duhovna Majka koju tako i zazivamo.

- Majko Božje milosti! Milost je milina. Iskazati nekomu milost znači dati nekomu vrijedan i neočekivan dar, nezaslužen i besplatan dar. Najveći Božji dar ovoj zemlji i čovječanstvu jest Isus Krist, Mesija, Sin Božji, Spasitelj. Bog je tako ljubio svijet da je dao svoga Jedinorođenoga sina... Tako zaziv "Majko Božje milosti" treba shvatiti u prvome redu u smislu Isusa kao božanskoga dara i božanske milosti čovječanstvu, koji nam je došao po začecu i po rođenju od Marije Djevice. Od njegove punine svi mi primismo, i to milost na milost! (Iv 1,16).

S pravom je, dakle, nazivamo i zazivamo: Majko Božje milosti!

PROMEMORIJA PREDSJEDNIKU REPUBLIKE HRVATSKE

Dr. Ivo Josipović
Predsjednik Republike Hrvatske

Mostar, 15. travnja 2012.

Gospodine Predsjedniče Republike Hrvatske!

Nalazimo se u zgradi crkvene ustanove zvane najprije Hercegovački apostolski vikarijat (1846.-1881.) a potom Mostarsko-duvanjska biskupija. Sedam se državnih tvorevina izmijenilo, čak je i zgrada u prošlom ratu posve spaljena, a ustanova stabilno stoji. Ali ne bih ovdje o crkvenoj tematici nego radije o nekim društveno-političkim pitanjima, koja tište osobito nas Hrvate u poslijedajtonskoj BiH. Ovim ne želim oduzimati hrvatskim predstavnicima njihovu ulogu, nego iznosim mišljenje i apel kao mostarski biskup Katoličke Crkve u kojoj je hrvatski narod najbrojniji.

Hvala Vam na posjetu i izražavamo svoje zadovoljstvo što ste među onima koji, od početka svoje državničke službe, nastojite institucionali-

zirati hrvatsko pitanje u BiH. Voljeli bismo da i ovih nekoliko sugestija protumačite kao pomoć u tom Vašem nastojanju.

Ključan aspekt "hrvatskoga pitanja u BiH" jest nedostatak političkih institucija i sustav koji omogućuje da Hrvate u vlasti ne predstavljaju uvijek osobe koje imaju potporu hrvatskoga biračkog tijela. Ovo je najčešće omogućeno raznim pravnim i izbornim odredbama, međunarodno nametnutima.

Na državnoj razini:

- Visoki predstavnik u ožujku 2001. smjenjuje izravno izabranoga hrvatskog člana Predsjedništva zbog uloge u Hrvatskom narodnom saboru i u Hrvatskoj samoupravi, i imenuje drugoga na njegovo mjesto!

- Drugi Visoki predstavnik u ožujku 2005. smjenjuje izravno izabranoga hrvatskog člana

Predsjedništva nakon iznošenja neke optužbe, ne čekajući presude!

- Na posljednjim predsjedničkim izborima, ukupan broj ljudi koji su glasovali za hrvatskoga člana Predsjedništva bio je nešto više od 556 tisuća glasova, što je zasigurno više nego ukupan broj Hrvata s pravom glasa u cijeloj državi.

Na entitetskoj razini:

- U listopadu 2000., mjesec dana prije izbora, OESS mijenja način biranja zastupnika u Dom naroda Federacije. Hrvatske zastupnike u taj Dom do tada su birali samo hrvatski zastupnici, a bošnjačke Bošnjaci, u županijskim skupštinama. Nakon tih promjena, delegate u Dom naroda biraju svi zastupnici.

- U Zastupničkom Domu Parlamenta Federacije, zastupnika Bošnjaka ima više od 2/3, što omogućuje preglasavanje na svakom području.

- Srbi u BiH imaju svoj entitet, u kojem su slobodni organizirati neovisan porezni sustav, školstvo, sustav administracije, policije i druge elemente "države u državi".

- Aktualni predsjednik Federacije dolazi iz stranke koja u Parlamentu ima dva zastupnika (od 98), i na to je mjesto izabran glasovima uglavnom bošnjačkih zastupnika SDP-a. Takav je izbor legaliziran nametnutim amandmanima Visokoga predstavnika na Ustav Federacije, još iz 2002., prema kojima kandidate više ne ističu pojedini narodi, nego svi zastupnici.

- Isti Visoki predstavnik nametnuo je tada i druge amandmane na Ustav Federacije. Hrvati su do tada imali zajamčenu trećinu ministara u Vladi Federacije, a nakon toga oni imaju 5 od ukupno 17 članova Vlade.

- Ukinuta je odredba prema kojoj se u Vladi Federacije odluke koje se tiču vitalnih nacionalnih interesa donose konsenzusom, čime je omogućeno preglasavanje; tako je promijenjen postupak kandidiranja i biranja predsjednika i potpredsjednika Federacije.

Na lokalnoj razini:

- Najdrastičnije o nepravdnu sustavu govori primjer Mostara, jedinoga jačega grada s većinski hrvatskim stanovništvom. Visoki predstavnik 2004. nameće poseban Statut za Grad Mostar. U Gradskom vijeću od 35 članova nijedan narod ne može imati većinu - iako su Hrvati većinski u gradu. Tako jedna hrvatska izborna jedinica, koja može imati četiri puta više birača nego bošnjačka, jednako ima u Vijeću tri predstavnika kao i ova druga. A Vijeću obično treba godina i više dana da

izabere Gradonačelnika. Nepravedan je to sustav! A činjenica da od svih be-ha gradova samo u Mostaru vrijedi poseban Statut, dodatna je nepravda i diskriminacija prema Hrvatima! Ustavni je sud proglasio djelomično Statut neustavnim, i sada se ponovno traži neki poseban status. Zašto za Mostar ne vrijede ista izborna pravila kao i u drugim gradovima BiH? Ili ovdje nepravda mora biti definitivna!? I komu je nepravda donijela sreću?

Visoki predstavnici, dok su bili u upravi, osobito su se znali oboriti svojim oktroiranim odlukama protiv zakonitih težnja Hrvata. A kada se vrate svojim kućama, onda govore: kako treba rehabilitirati hrvatsku samoupravu, kako su zamenarili Hrvate, kako Hrvati u BiH moraju imati svoju regiju, kako su zabrinuti što Hrvati nisu uključeni u federalnu vlast i slično. Svi su upozoravani na nepravde *in loco*. Nisu te nepravde uklanjali, nego su ih potvrđivali. Malo nam koristi ovakva naknadna pamet, "isprikanje" i priznanje "mistake-a".

Imajući sve ovo u vidu, možemo samo ponoviti potrebu za hrvatskim institucijama vlasti i društva, kao što to imaju i drugi narodi. Zašto je jednomu narodu zabranjeno što je drugomu narodu zajamčeno? Govorimo o institucijama:

- u kojima će hrvatski građani birati svoje predstavnike na svim razinama, a ne da ih drugi biraju i nameću;

- gdje će legalno i legitimno izabrani predstavnici moći donositi i provoditi zakone, a ne da nam ih strani dužnosnici po nečijem diktatu donose i nameću;

- gdje ćemo moći organizirati školstvo i obrazovni sustav po hrvatskom planu i programu, a ne da se to naziva segregacijom;

- gdje će se riješiti pitanje javne televizije, radijskih i drugih medija na hrvatskom jeziku, a ne da nam gase signal i oduzimaju odašiljače (EroTel ugašen 1999.; SFOR prekinuo signal na odašiljačima 2000. Odašiljači stavljeni u funkciju Federalne TV; HTV Mostar prestala s radom 2008., a ovih dana oduzeta im i dozvola za rad; Radio Mostar prestao s emitiranjem 2011., a Radio Herceg-Bosna, kažu, pred utrućem);

- gdje će se moći uspostaviti porezni i fiskalni sustav u kojem će i hrvatski građani imati koristi od novca hrvatskih poreznih obveznika, a ne da se njime otplaćuju razni krediti koje nismo ni tražili ni koristili;

- gdje će se moći organizirati održiv sustav višega i nižeg obrazovanja, zdravstva, kulture, i

drugih slojeva javnoga života, a ne da takve institucije životare i krpe svoj proračun od danas do sutra, bez riješena statusa i financiranja;

- gdje će banke i drugi gospodarski subjekti moći poslovati slobodno i po zakonima, a ne da strahuju od oduzimanja privatne imovine, kao što se u travnju 2001. dogodio upad tenkovima u Hercegovačku banku - vlasnici računa do danas ne mogu do svega svoga novca;

- gdje će birači moći izraziti svoju građansku i političku volju i znati da će se ona poštovati, a ne da nam strani veleposlanici na odlasku poručuju da se mi hrvatski građani moramo "asimilirati ili emigrirati"! S kime asimilirati i kamo emigrirati?

Gospodine Predsjedniče!

Hoće li se takav politički sustav, o kojem govorimo, s većinski hrvatskim pučanstvom zvati samoupravna jedinica, entitet, zajednica županija, skup općina u okviru Bosne i Hercegovine; hoće li biti

u teritorijalnom kontinuitetu ili diskontinuitetu - podložno je razumnoj dogovoru. Ništa ne boli kao nepravda, od koga god ona dolazila. A sustav u kojem sada živimo upravo zaslužuje takav naziv: institucionalizirana nepravda! Statutarna nepravda! Danas svijet vrisne ako se malomu djetetu nanese bilo kakva nepravda. A ovdje se cijelomu narodu nanosi nepravda, i sve u redu! Oni koji nam ne daju institucije ili nam ruše i ovo što imamo, kao da žele da s ovih prostora nestanemo - kao što i nestajemo. Za naš je opstanak presudno imati jake i pravedne institucije. Pomognete li nam u tome svojim auktoritetom, možda Vam dnevna politika ne će dati neko osobito priznanje, ali budite uvjereni da budućnost odnosno povijest hoće.

Želimo Vam, gospodine Predsjedniče, od Boga dobro zdravlje i uspjeh u promicanju pravde i autentična mira!

Ratko Perić, biskup

SVEĆENIČKE HOMILIJE U KATEDRALI

MISA VEČERE GOSPODNJE

Mostar, 5. travnja 2012.

Na Veliki četvrtak u 18.00 sati u mostarskoj stolnici na oltar izlaze s biskupom Ratkom još sedmorica svećenika: don Srećko Majić, don Luka Pavlović, don Ivica Komadina, don Radoslav Zovko, don Ante Komadina, don Marko Šutalo, don Ivan Kovač. Biskup pozdravlja i tumači da je ovo liturgijski Spomenčin one prve Večere Gospodnje, na kojoj je sam Isus pretvorio kruh u svoje tijelo a vino u svoju krv. Prva Euharistija. I naredio apostolima da to čine. I tako ih zaredio. Katedrala je puna vjernika pozornih i pobožnih. I raspjevanih. Ceremonijar je bogoslov Ivan. Don Dragan Filipović vodi zbor: Gospodine smiluj se, Slava Bogu - gregorijanski napjev Osme mise ili De Angelis, najpopularnije i najizvođenije u višestoljetnoj tradiciji Crkve. Propovijed kratka i jezgrovita. Na prikazanje ovogodišnji prvopričesnici donose darove za potrebne Biskupijskoga caritasa. Na kraju sv. Mise prijenos Svetoostajstva na priređeno mjesto sa svim počastima, incensom i pjesmom.

Propovijed don Dragana Filipovića

Kako je težak put iz ropstva u slobodu! Bilo duhovnu ili fizičku slobodu. Toliko smo puta čuli biblijski događaj kako su Izraelci 40 godina krčili put kroz pustinju da bi došli u Obećanu zemlju. I svaki čovjek i svaki narod ide u svoju obećanu zemlju. Ali i svaki dan osjeti da je daleko od tog obećanja, daleko od cilja. Osjeti da je pod njegovim izranjenim stopama još uvijek vreli pustinjski pijesak, put bez kraja, oaza bez zelenila, izvor bez vode. I muči se i znoji i radi i trpi; i pada i ustaje; i plače i moli; i podiže umorne oči i izvlači klonule ruke i ... i ide dalje. Ali... na kraju puta novi put. Put u beskonačno, reklo bi se, kao da je to čovjekov put ovdje na zemlji. Put iz ropstva u slobodu. Put od staroga čovjeka prema novomu, boljemu, pravednijemu, svetijemu. Put u život, vječni život.

A usput... svatko se buni, prosvjeduje... Bunili su se i Izraelci u pustinji: Zašto si nas izveo, Bože, iz ropstva egipatskoga? Zašto nas toliko mučiš, kušaš? Hoćeš da pomremo od gladi i žeđi u ovoj pustinji? Hoćeš da se iskorijeni narod koga si ti izabrao, hoćeš da nestane s lica zemlje čovjek, koji je djelo tvojih ruku, vrhunac tvoga stvaranja? No,

ponovno se Bog smilovao. **Poteče** voda iz stijene na Mojsijev udar štapom, a po zemlji popadale ptice. Svakomu na dohvat ruke. **Hrane džaba!** Ali do novoga protesta nije trebalo dugo čekati. "Vrati nas u egipatsko ropstvo, vrati nas misirskim loncima, jer ovo bijedno jelo već se ogadilo dušama našim. Kakav je ovo izbavitelj, kakav je ovo bog... uvijek ista hrana? Nije to naš bog! Izraelci, napravimo mi sebi zlatno tele, i njemu se klanjajmo! To će biti naš bog. **Igara džaba!**

Napraviše tele i njemu se klanjahu. Ali, i unatoč tomu, Bog ide dalje, prelazi preko njihove nevjere, tvrde šije i srca kamena, te vodi narod u Obećanu zemlju. "**Mojsije!** siđi dolje i zaustavi taj moj izabrani narod, što mu je na pameti samo: **kruha i igara!**... i u ovoj pustinji, u ovoj korizmi. Zaustavi ih!

Poslije Mojsija šalje im proroke koje oni kameuju i ubijaju. Ali Bog **ponovno** ide dalje, i **ponovno** tomu čovjeku pruža ruku i nudi mu Savez pomirenja. Šalje im svoga jedinorođenoga Sina, Isusa Krista. Misleći, poštedjet će moga Sina. A čovjek drukčije misli: **Evo baštinika**, evo vlasnika 1/1, njega ćemo smaknuti i sve je naše. **A On, vla-**

snik, baštinik sve čini da ostvari Savez, **sve** čini da ostane s čovjekom, da ga spasi.

I konačno: Posljednja večera na **kojoj**, i s **kojom** je Bog htio vječno ostati s čovjekom. Večera za koju Isus kaže: **Žarko** sam želio ovu **večeru - pashu** blagovati s vama.

Braćo i sestre, zar nismo zadivljeni tolikom Kristovom ljubavlju? Ljubav je to kojoj se ne može odoljeti: Ili je prihvatiš ili odbiješ?! Ali podmitljivu čovjeku đavao ne da mira. Jer on je već ubacio u srce Judino da izda Spasitelja. Ova Posljednja večera, koju je Isus toliko želio, opterećena je Judinim grijehom, izdajom. Zar i naši liturgijski sastanci nisu opterećeni našim grijesima...? **Nama u svemu jednak, osim u grijehu!** Braćo i sestre, hajdemo učiniti da u svemu budemo jednaki našem Spasitelju. Hajdemo odbaciti djela tame, spletke i uvrede!!! O Judo, O Juda.. da si bar ostao, da si pustio da ti Učitelj opere noge, možda i glavu kao Petru. Možda bi imao **dijela** sa Spasiteljem.

Možda bi shvatio da, i unatoč tomu što to činiš, Bog će opet ostati s čovjekom, s nama, **možda ne bi otišao u tamu!? Je li Isus zbog toga učenicima htio oprati noge? Jer čist čovjek ne hodi u tamu!** No Juda je otišao svojim putem. Očito je predugo živio kao **lisica**, i na kraju je **dolijao**. A Isus će mu malo kasnije u Getsemaniju: Prijatelju, pošto si došao? - Učitelju, da te poljubim! **Pošto si do-**

šao...? - Da te poljupcem izdam! Da, to je pravi odgovor! Juda nikada nije bio **bliže** Isusu nego kad ga je poljubio... Ali ni **dalje** od Isusa, jer ga je poljupcem **izdao**. Eto kakav je čovjek, eto kakvo je to ljudsko srce koje zadovoljno nikad posve nije. Uvijek mu nešto treba, nedostaje. I čim željenog cilja se dovreda, sto mu novih želja iz njega opet klije. Ali, i bez obzira na to, Bog ide dalje u spašavanju čovjeka.

Ubili su mu i Sina, zapravo, **ubili smo mu Sina!** Ali on nas ne napušta, ne napušta čovjeka nego ide do kraja. Ponovno ostaje Emanuel, s nama Bog pod prilikama kruha i vina, u **Euharistiji** i nudi nam život vječni i **vječnostruki**. Zašto? pitamo li se? **Pa samo radi nas ljudi i našega spasenja. To je ljubav!** Braćo i sestre, upravo nas **ova Večer** i **ovaj Veliki četvrtak** zovu da slomimo, **speremo** u sebi toga starog i grješnog čovjeka, da jednom postanemo ljudi, ljudi svjetla. Da ne hodimo u tami. Da postanemo dostojni poziva na koji smo pozvani.

Dragi vjernici! **Ono što je Krista koštalo tako mnogo, nas ne može ne koštati ništa.** Veliki na četvrtak zove i obvezuje da neprestano **BOGU** dajemo hvalu i zahvalu. **Da na Kristovu izmučenom licu ostavimo puno više iskrene radosti, dobrih djela, nego izdajničkih poljubaca.** Amen.

SLAVLJE VAZMENOGA BDJENJA

Mostar, 7. travnja 2012.

Na Veliki petak, kada je žrtvovan Krist - naša Pasha, ostvarena su otajstva koja su navješćivana u Starome Zavjetu: onaj znakoviti jaganjac zamijenjen je pravim Jaganjcem a tolike žrtve zamijenjene su jedinom Žrtvom Sina Božjega: Stari zakon Žrtvi novoj nek se sada ukloni! kako pjevamo u srednjovjekovnom euharistijskom hvalospjevu "Usta moja, uzdižite".

Liturgiju Velikoga petka Crkva je rasporedila u tri dijela. U katedrali je ceremonije vodio bogoslov/lektor Ivan, katedralni župljanin.

Prvi dio, Bogoslužje riječi. Odlomak iz proroka Izaije čitao je Mario, a iz Poslanice Hebrejima sjemeništarac Mate. Muka se Gospodnja u katedrali naizmjenično čitala: ulogu evanđelista preuzeo je don Radoslav Zovko, mostarski bolnički kapelan, Isusove je riječi izgovarao don Luka župnik, a dionice pojedinih sudionika povijesne Muke izgovarali su pojedinci iz don Draganova katedralnog zbora. Sveopće je molitve za Crkvu, za Papu, za ređene službenike, za katekumene, za jedinstvo kršćana, za Židove, za one koji ne vjeruju u Krista, ni u Boga, za upravitelje država i za ljude u potrebi u prvom dijelu pjevao bogoslov Ivan, a biskup završavao s Pomolimo se. O Isusovu križu i njegovu značenju u našem ljudskom i kršćanskom životu govorio je don Marko Šutalo, katedralni župni vikar.

Drugi dio, Klanjanje svetomu križu. Ljubičasti platnom zastrti sveti Križ, kojemu smo tri puta pijevno pozivani da mu se dođemo pokloniti, postupno je otkrivao don Marko. Biskup je skinuo sa sebe misnicu, poklonio se i poljubio otkriveni Križ, a onda svi sudionici u svetištu i potom narod koji je ispunio kate-

dralu. Kroz to vrijeme don Dragan je solo pjevao "Priekore" Velikoga petka iz Obrednika: "Puče moj, što učinih tebi ili u čem ožalostih tebe? Odgovori meni!" A druge liturgijske pjesme pjevane su zbornu. Milodari koji se na Veliki petak ostavljaju kod Križa i kod Isusova groba šalju se preko Svete Stolice za potrebe kršćana u Svetoj zemlji, Isusovoj domovini.

Treći dio, Sveta pričest prenesena je iz pokrajnjega privremenog svetohraništa, gdje je bila odložena nakon Večernje sv. Mise Velikoga četvrtka. Izgovorivši Gospodnju molitvu Očenaša i druge predpričesne molitve, najprije se pričestio biskup a potom je Tijelom Kristovim pričestio svećenike te svećenici vjernike. Na kraju se sve stavilo na svoje mjesto u očekivanju Uskrsnoga bdjenja, a narod se, ispraćen molitvom, u miru razišao kućama.

Propovijed don Marka Šutala

Tri Križa

Nakon jučerašnjega slavlja Posljednje Večere i Isusova blagovanja zajedno s apostolima, danas se penjemo na Golgotu. A što je to Golgota ili Kalvarija? Golgota je, kako reče jedan svetac, najbolja škola ljubavi. Stoga pođimo danas zajedno s Isusom u tu školu ljubavi u svojim razmišljanjima i otvorimo mu svoje srce da nas pouči.

Svi znamo da je na Golgoti križ, muka, razapinjanje, smrt... Križ je ne samo glavni simbol nego i središnji događaj kršćanstva koji upućuje na uskrsnuće. Po križu smo spašeni, po križu je Bog pokazao koliko nas ljubi. Ali Kristov je križ najutješnija poruka za naš mali, patnjama zasićeni, ljudski život. Jer znamo da ni jedna patnja nije uzaludna ako je povezana s patnjom Isusovom: ako s Njime patimo i umiremo, s Njime ćemo i uskrsnuti. Nema života bez križa i trpljenja. Pitanje je samo kako nosimo svoj križ?

Mi ljudi teško shvaćamo križ jer živimo po načelu ugone - po pravilu zadovoljstva.

Nama je najvažnije izbjeći bol iz bilo koje ga izvora ona dolazila, kao što su ljudi drukčije naravi, rizici u životu, istina s kojom se suočavamo, konačnost života. Svi su ljudi, u jednu ruku, "hedonisti", kojima je bitno da je danas ugodno i lijepo.

Jedan umjetnik, inspiriran događajima na Golgoti, naslikao je jednu sliku a tema joj: tri križa. Na Golgoti stoje tri križa. Mi smo navikli ozbiljno shvaćati samo onaj u sredini, Kristov križ. Druga su dva sporedna, kao da su slučajno tamo postavljena. A ipak ta tri križa idu zajedno. Oni predočuju cijelo čovječanstvo s njegovom Glavom i Otkupiteljem. A što slika prikazuje i kako to umjetnik tumači?

Prvi je neotkupljeni križ. Umjetnik je naslikao razbojnika s lijeve strane tamnim bojama. On ne traži vezu s križem u sredini, ne želi otkupljenje. Ponaša se kao neprijatelj Krista i Kristova križa. Za njega je njegov križ stoga bez smisla. Samo bi fizičko silaženje s križa bio bijeg iz te paklene situacije. Ali izlaza nema. To je, po slikarevoj ideji, neotkupljeni križ. A tako blizu raspetomu Otkupitelju.

Možemo se i mi večeras ovdje upitati koliko neotkupljenih križeva ima u našem životu? Možda ćemo se zapitati: a koji su to moji i tvoji neotkupljeni križevi? To su sve one patnje i situacije kada se bunimo protiv Boga, kada proklinjemo sudbinu, kada odbijamo životne križeve...

Drugi je otkupljeni križ. Desnoga je razbojnika umjetnik naslikao svijetlim bojama. Crte su njegova lica smirene. On je uvjeren da s pravom i zasluženom visi na križu. A priznaje da je Isus nedužan. To je razlika između njega i lijevoga razbojnika. On traži vezu s Isusom, on želi otkupljenje.

Pred tim križem moramo zastati, jer bi morao postati i naš način gledanja na patnju: uvijek tražiti vezu s Isusom, i raspetim i uskrsnim.

Treći je Otkupitelj križ. On stoji u sredini između dva razbojnika, raskajanoga i neraskajanoga. To je Kristov križ! Utješna je misao da Krist nije raspet daleko ni od koga. Ili možda obratno, gdje god ima trpljenja, patnje, kada god osjećamo da smo raspeti na križu, tu negdje u blizini mora biti i Krist.

Ipak, pravi smisao križa otkriva se samo u uskrsnuću. Mjesto potpune nemoći postade mjestom Božje svemoći. Stoga pogled na križ izvor

je nade i utjehe, jer da nam poručuje kako dobro pobjeđuje zlo, a milost grijeh. K. Barth, jedan od modernih kršćanskih mislilaca, kaže: "Evo istine koju mi ne možemo razumjeti - mi samo možemo stajati ispod ove istine."

Priča se kako je neka profesorica klavira na znamenitoj glazbenoj akademiji svojim studentima za zadaću davala zahtjevne note za vježbu. Svaki bi put pojedinoga studenta ispitivala koliko je naučio svirati, a kao zanimljivost samo je tražila da odsvira završni dio pojedinoga djela. Studenti su je pitali jednoga dana zašto traži da

sviraju samo završetak? Ona im je ovako odgovorila: Ljudi koji će vas slušati, kada budete nastupali, oprostit će vam ako pogriješite na početku ili negdje u sredini, ali ako pogriješite na kraju, nikada vam ne će zaboraviti.

Gospodine, Raspeti na drvetu križa, hvala Ti za ovaj dan, hvala Ti za Golgotu otkupljenja, za školu ljubavi u kojoj nas učiš što znači ljubav, a što iskren pogled na Tvoj križ. Vodi nas, neka naši životni koraci budu prožeti Tvojom ljubavlju da tako na kraju svoga života uzognemo radosno doći k Tebi.

VIJESTI KATOLIČKOGA INFORMATIVNOG UREDA MOSTAR - KIUM

PRIČEST I KRIZMA, ZLATO I DIJAMANT

Hutovo, 25. ožujka 2012. - U petu korizmenu nedjelju 25. ožujka u župnoj crkvi Krista Kralja u Hutovu bilo je posebno liturgijski svečano. Cijela crkva pjeva i odgovara, živo i jasno.

Don Pero Marić, župnik (od 1998.), pozvao je biskupa Ratka da predvodi sv. Misu u kojoj su koncelebrirali, osim župnika, još i don Nedjeljko Krešić, podrijetlom iz hutovske župe, župnik u Gracu; don Zdravko Ivanković iz Neuma i don Ivan Štironja iz Sarajeva.

Za orguljama bio je don Antun Pavlović s Hrasna. Svečanosti su se kasnije priključili don Bariša Čarapina, prvi župnik Hutova (1971.-1982.), s Domanovića; don Ivica Puljić, također nekadašnji župnik Hutova (1986.-1994.), sada u Neumu; don Slavko Maslač s Trebinje, don Pero Pavlović iz Ravna, don Ivan Kordić, župnik Gabele i dekan čapljinski; don Drago Bevanda iz Gorice-Struge, don Ante Đerek i don Mate Šola iz Dračeva.

Dijamantni jubilarci. Pod Misom su tri bračna para: Anđa i Đurica Konjevod, Ruža i Slavko Konjevod te Dragica i Spaso Raić obilježili svoj Dijamantni dan ženidbenoga života, jer su vjenčani prije 60 godina. A Anđa i Spaso, brat i sestra, imali su svadbe istoga dana, jedno vjenčano u Gracu, drugo u Hrasnu. Dvostruko slavlje u kući i 1952. i 2012. godine! Dijamantni su slavljenci bili u prvom redu u crkvi, uglavnom sjedili kako su im i preporučivale njihove godine.

Zlatni jubilarci. A druga tri bračna para: Ivka i Jozo Konjevod, Spasa i Nikola Njavro, Ivana i Jerko Obad obilježili su u crkvi svoj Zlatni dan ženidbenoga života, jer su vjenčani prije 50 godina. Zlatni su slavljenci bili u drugoj klupi na istoj strani, gotovo u "sjeni" dijamantnih jubilaraca.

Propovijed. Biskup je u propovijedi spomenuo kako je nedavno čitao vijest da se neka "mlada"

negdje u svijetu udaje te da je za udajni "ugovor" zovnula 11 odvjetnika! Ne udaje se ona, nego joj se "udaju" auta, jahte, vile, devizne knjižice, poduzeća... Tako valjda i mladoženja za svaki sektor svoga bogatstva, koje mu ni po noći ne da stisnuti oka, u pomoć zove po jednoga odvjetnika. Samo u pomoć ne zovu Boga, koji je u početku stvorio muško i žensko, opremio ih roditeljskom ljubavlju da se žene odnosno udaju, rastu, rađaju i množe se u svome potomstvu u službi života, najvećega Božjeg dara na ovoj zemlji. Sam je Bog vjenčao prvi bračni par kao što on i blagoslivlje svaki par koji to želi da ostanu vjerni svomu zaručničkom obećanju. A naši zlatni jubilarci i dijamantni slavljenci pokazali su svu svoju odanost, jedno drugomu i svako od njih prema dragomu Bogu kroz 50 odnosno 60 godina. I unatoč svim nevoljama, mimoilaženjima, svadanjima; ali s odgovornim rađanjem i odgajanjem djece očuvali bračni prsten vjernosti i u dobru i u zlu, u zdravlju i u bolesti kako su se zakleli na križ na dan svoga crkvenog vjenčanja. Raduju se danas s njima i njihova djeca, i unučad, i praunučad. I kao što iz onoga pšenična zrna koje mora umrijeti da bi dalo hrane novomu životu, nastane šezdeset zrna, tako se i iz ovih naših bračnih supružnika od prije 50 ili 60 godina rodilo mnoštvo novih živih zrna raspršenih od Hutova do Zagreba, Europe, Kanade i Australije.

Potvrda. Sakrament sv. potvrde primilo je troje krizmanika: Andrea, Marinela i Miro.

Prva Pričest. A sa starijim Mirom bio je na svojoj Prvoj sv. Pričesti njegov mlađi brat Ivan. Dvostruko slavlje u kući Tapalovića.

Biskup je pričestio sve slavljениke.

Na kraju sv. Mise uobičajena foto-uspomena i podjela knjiga slavljenicima s biskupovom posve-

tom i blagoslovnom molitvom kao i prvopričesniku, i krizmanicima i njihovim kumovima.

Redovnice. Služavke Maloga Isusa sestre Mercedes i Tereza iz Neuma, sestra Matija karmelićanka iz Gabele te s. Ruža Raič iz Hrasna, milosrdnica iz Splita, počastile su uzvanike u župnoj kući.

***

Prema izvješću župnika don Pere Marića prošle je godine u hutovskoj župi bilo u 95 domova 187 vjernika. Dvije kuće više nego prethodne

godine. A šest novih kuća u Hutovu sagradili su naši odseljenici u Neum, odnosno u Njemačku i Kanadu, možda za mirovinske dane. Dva su zlatna pira proslavljena. Bilo je dvoje prvopričesnika, dvoje krizmanika iz župe i po jedno iz Ravna i s Trebinje. U hutovskoj osmogodišnjoj školi 11 učenika. A preminulo je devetero čeljadi. Prošle godine, 30. srpnja, pleme Mustapića, pozvano iz svega svijeta, proslavilo je svoj prvi susret na djevdovskom ognjištu.

KORIZMENE TRIBINE U SV. MATEJU

Mostar, 28. ožujka 2012. - Dvije tribine održane su 29. veljače i 7. ožujka ove godine u crkvenoj dvorani župe Svetoga Mateja, apostola i evanđelista, na Rudniku u Mostaru.

Trećega tjedna predavanje je održao don Augustin Radović, župnik župe Bagalovići u Neretvi, na temu *Vrata vjere*. Predavač je govorio o Papinu motu propriju kojim nagovješćuje i proglašava "Godinu vjere": od 11. listopada 2012. - 50. obljetnica početka Drugoga vatikanskoga koncila - do 24. studenoga 2013. - svetkovina Krista Kralja. Nakon predavanja bila je živa rasprava na temu krjeposti vjere i fenomena sumnje. Predavač je na pitanja odgovarao iznoseći životne primjere malih ljudi svakodnevnice s velikom vjerom i povjerenjem u Božju Providnost pozivajući slušatelje na ustrajnost u Božjem daru vjere.

Četvrta korizmena tribina imala je temu *Postom, molitvom i dobrim djelima protiv đavla*. Predavač je bio don Damjan Raguž, župnik župe Rotimlja. Župna je dvorana bila puna. Predavač se osvrnuo na vraški utjecaj u životu vjernika, navodeći i svoja dugogodišnja duhovna iskustva u razgovorima s osobama u nevoljama. Više je puta ponovio kako nam se braniti od zla i kako su molitva i post najmoćnije oružje koje je Isus preporučio u borbi protiv sotonske sile. Nižući primjere, predavač je vjernike poučio kako se

najlakše riješiti "uroka" i kako odbaciti predmete koji su nositelji tih "uroka", a vjerovati u Boga po izrazima vlastite molitve i žrtve.

Posljednje, u nizu peto, korizmeno predavanje imao je biskup Ratko Perić. Tema je bila: *Jobova prokletstva*. Nazočne je podsjetio na predavanje koje je bilo u istoj dvorani prije tri tjedna s naslovom *Jobovo blagostanje i žalostanje* opisujući Joba kao neporočna, pravedna i bogobožna čovjeka. Job je uživao u svome blagostanju, materijalnom i obiteljskom, dok Satan nije zaiskao da ga prokuša s namjerom da Bogu dokaže da Job nije pobožan iz ljubavi prema Bogu nego iz vlastitih interesa, tj. da mu ne uzmanjka zemaljske sreće. Job je sve kušnje i nevolje dočekao hrabro i s predanjem u Božje ruke govoreći: "Bog dao, Bog uzeo". Ali nakon sedam dana bolne šutnje, Job je provalio u teške tužbalice i prokletstva. Nasuprot Božjemu "Fiat lux" - Neka bude svjetlo! on uzvikuje: "Fiat nox" - Neka bude mrak, noć! Proklinje dan kada je začeo, dan kada je rođen, umjesto svjetlosti zaziva tamu, samo dobro pazi da ne prokune svoje roditelje, pogotovo ne Boga. Pa i te bolne i buntovne tužaljke nekada su više izraz burne molitve negoli mrske anateme. Job se bori upravo onako kako je i sam opisao ovaj život na zemlji: borba, vojevanje, vojska, "militia"? (Job 7,1).

KRIZMA I SLUŽBE

Gabela, 9. travnja 2012. - Na uskrсни ponedjeljak mostarsko-duvanjski biskup Ratko predvodio je svečano misno slavlje u župi Sv. Stjepana Prvomučenika u Gabeli, gdje je podijelio sakrament potvrde krizmanicima te liturgijske službe svećeničkim kandidatima. Uza župnika i dekana čapljinškoga, don Ivana Kordića, koncelebrirali su svećenici iz Dekanata: župnici iz Gabele Polja don Marko Kutleša, iz Gorice-Struge don Drago Bevanda i iz Čapljine don Ivan Turudić, te nacionalni ravnatelj Papinskih misijskih djela don Ivan Štironja. A već su proslavili po dvije sv. Mise toga dana don Bariša Čarapina s Domanovića i don Blaž Ivanda iz Čeljeva, koji su bili na raspolaganju za sv. ispovijed. Poslije su se svečanosti i čestitkama pridružili: don Ante Đerek iz Dračeva, don Ivan Pavlović i don Ivan Bebek s Domanovića, don Nedjeljko Krešić iz Graca, don Marko Šutalo iz Mostara i don Božo Polić iz Balingena u Njemačkoj.

Na početku misnoga slavlja riječi dobrodošlice Biskupu su u ime pripravnika uputili krizmanici Josip i Ana. Potom je sudionike pozdravio župnik don Ivan te u ime župne zajednice izrazio dobrodošlicu svima, posebno biskupu, koji je zahvalio i krizmanicima i župniku, pozdravljajući sve, osobito krizmaničke i svećeničke kandidate. Pitajući s oltara krizmanike tko će nabrojiti sedam sakramenata, spremno se javio jedan krizmanik. A tko će navesti stupnjeve Svetoga reda? Odgovorila je jedna krizmanica: đakonat, prezbiterat, episkopat. Evo danas imate i više od ta tri stupnja. Rijetko su na jednome mjestu, kao danas ovdje, sve stepenice do Svetoga reda: kandidati za đakonat i prezbiterat A. Čarapina i M. Skender, čitač ili lektor J. Stanković i akolit I. Bijakšić, te sva tri stupnja Reda: đakon Pero Miličević, spomenuti svećenici i biskup.

Polazeći od nedjeljnoga Matejeva evanđelja, svoju je propovijed Biskup prilagodio i krizmanicima i svećeničkim kandidatima, kao i svima ostalima pozivajući sve na svjedočenje vjere u uskrsloga Gospodina koji se ukazivao ljudima dobre volje i dobre vjere. Ljudi bi možda zbog svojih ljudskih okvira i razloga očekivali da se Isus ukaže onima koji ga nisu prihvatili, koji su ga mučili i razapeli, da ih malo strese i pokaže svoju božansku moć. No, on se ukazivao samo

onima koji su ga vjerom i ljubavlju prihvatili kao Mesiju, Sina Božjega. Tu je ponajprije njegova majka Marija, apostoli, bogoljubni ljudi i žene; a od progonitelja samo Savlu kod Damaska, dvije godine kasnije, kojega je učinio Pavlom, velikim apostolom i propovjednikom Križa i Uskrsnuća. Pozvao je biskup i mlade krizmanike i krizmanice da se ne boje odazvati i poći u duhovna zvanja. Izrazio je radost zbog toga što župa Gabela ima domaćih sinova među svećenicima. Bog je bogoslova Ivana Šiljega uzeo k sebi prije dvadeset i četiri godine (1988.), ali tu ste vi da nastavite ondje gdje je on stao, pozvao je biskup mlade, ističući da su među četvoricom nazočnih bogoslova trojica došla u bogosloviju nakon završene vanjske mature. Nikada nije kasno. Bog ništa ne će silom, on voli vesela darivatelja - kako onda, tako danas, i vazda. Biskup je na takvo radosno i slobodno svjedočenje pozvao sve prisutne vjernike, krizmanike, roditelje, kumove, svećeničke kandidate, svećenike. Na takvo je svjedočenje pozvan i biskup, zaključio je propovjednik.

U crkvi Sv. Stjepana Prvomučenika, koja je sagrađena početkom XX. st., vladalo je ozračje uskrsne radosti. Uz vjerničko pobožno sudjelovanje, tomu je osobito doprinio raspjevani župni zbor pod vodstvom studentice glazbe Mateje Jurilj. Na kraju euharistijskoga slavlja župnik je don Ivan uputio čestitke svećeničkim kandidatima, krizmanicima i njihovim obiteljima, te zahvalio biskupu i svećenicima koji su sudjelovali u sv. Misi.

Na kraju slika-uspomena na ovaj svečani uskrsni ponedjeljak, vremenski sunčan i vjetrovit, ali duhovno bogat, pun znakovitosti, poruke i poziva na svakodnevnu molitvu: Bože, neka i ovaj proljetni dan, po zagovoru sv. Stjepana Prvomučenika, bude doprinos duhovnomu rastu i cvatu Katoličke Crkve u Hercegovini.

Nakon duhovnoga slavlja u župnoj crkvi bilo je u župnoj dvorani osveženje koje je priredio župnik uz pomoć već prokušane Martinove ruke.

Biskup je na kraju pregledao župne knjige: matice krštenih, krizmanih, vjenčanih i umrlih; knjige prvopričesnika, misnih nakana za narod, crkvene račune, milostinje, urudžbeni zapisnik i kroniku župe.

DAJTE SE NADAHNJVATI DUHOM SVETIM

Ledinac - 15. travnja 2012. Ledinačka je župa u Širobriješkom dekanatu Mostarsko-duvanjske biskupije. Župna crkva Sv. Male Terezije, prostrana i svečano ukrašena. Župnik don Jozo Ančić. Krizmanika 37, krizmanica 32, svega 69. Od toga: iz Gruda 11, iz Čapljine 2, ostali iz župe. Troje više nego prošli put 2009. Tri školska razreda: osmi osnovne i prva dva srednje. Kiša po meteorološkoj prognozi, i stvarno. Nema procesije. Svi su u crkvi.

Biskupa Ratka pozdravlja dvoje krizmanika mislima o sv. krizmi, o darovima Duha Svetoga, sa željom da ih i biskup i cijela župna zajednica prati na putu njihova životnog svjedočenja Krista Gospodina. Uručuju krizmatelju i buket svježih raznovrsnih cvijeća, simbol njihove mladosti. U koncelecijaciji su uz mjesnoga župnika i susjedni župnik don Stjepan Ravlić iz Raskrižja, don Ivan Štironja, biskupov pratitelj, a kasnije su se priključili svečanosti don Tomislav Majić iz Grljevića, fra Ante Kurtović iz Rasna, don Krešimir Pandžić iz Jara. Župni zbor "Nebeske ruže", pod ravnanjem don Ivana Perića iz Mostara, dobro uvježban, pjeva iz punih pluća i liturgijske misne pjesme i one pučke uskrсне. Nedostaje mu zboru muški glas! Župnikov pozdrav i dobrodošlica. Biskup zahvaljuje i poziva na skrušenje da sve sudionike Bog učini dostojnima sv. Mise, a potvrđenike i sv. krizme. Čita prvo i drugo čitanje dvoje odraslih, kako i treba. Evanđelje župnik don Jozo.

Biskup govori najprije o razjedinjenju Apostolskoga zbora u teškim kušnjama Isusovim u Velikom tjednu. Te o postupnu sjedinjavanju pod utjecajem Duha Svetoga kojega Isus nadahnjuje učenicima, i pojedinačno i zajednički. Duh je moćan i kukavicu Petra preobraziti u čudesno hrabra svjedoka, i nevjernoga Tomu u vjernoga učenika. Poruka krizmanicima: Dajte se nadahnjivati Duhom Svetim koji svojom mudrošću vodi sigurnim putem sve poučljive i Crkvi pokorne. Neka vam sv. krizma ne bude oproštaj od kr-

šćanskoga života, nego životna odluka još većega zalaganja za Crkvu, za molitvu, za djela kršćanske ljubavi, za pomoć župniku i župi. Poruka kumovima: ako ste do sada bili rijetki posjetitelji crkve, evo trenutka odluke da, poput sv. Tome apostola, reknete: Gospodin moj i Bog moj! I da svjedočite ne samo radi svojih krizmanika, nego radi sebe samih, svoje obitelji, dobra Crkve i vječnoga spasenja.

Dijeljenje sv. potvrde teče u sabranosti i pozornosti. Odjekuje biskupova glavna rečenica: "Primi pečat Duha Svetoga" i krizmanikov odgovor: "Amen"... Pod Posvetom ili Podizanjem presvete hostije svi su na koljenima. Pričešćuju trojica svećenika, crkva je ispunjena - nije se moglo, po običaju, stajati pred crkvom ni oko crkve zbog blagoslovljene kiše!

Župnik je u župnoj dvorani ugostio svećenike i poveo razgovor o netom završenoj svečanosti i o načinu kako zadržati ove nove mlade svjedoke uz crkvenu doktrinu i praksu.

Biskup je u župnom uredu pregledao i potpisao matične knjige krštenih, krizmanih, vjenčanih, umrlih i pričešćenih, te druge župne knjige: *Missae pro populo*, Urudžbeni zapisnik, Blagajnički dnevnik, Župnu kroniku, Knjigu župnih milostinja. Sve vođeno ne samo u lijepu rukopisu nego i redovito i uredno. Župa je prošlu 2011. godinu završila s ovim statistikama: 1.157 župljana u 311 domaćinstava. U župnu katehezu uključeno je od prvoga osnovne do četvrtoga srednje škole 180 učenika. Prošle godine: kršteno 10, prvopričešćeno 16, umrlo 20, krizmano 64 župljanina, vjenčano 6 parova. Župnik je posebnim pozivom u početku školske godine upozorio krizmanike i njihove kumove na uvjete primanja sv. potvrde da bi se odgovorilo na ono temeljno pitanje: Zašto uopće živimo? A to je pitanje vjere i ljubavi! Župnik već drugu godinu izdaje mjesečni "Župni listić" s uvodnim razmišljanjem, s liturgijskim informacijama i kalendarom sv. Misa.

BISKUP PRIMIO PREDSJEDNIKA RH

Mostar, 15. travnja 2012. - Predsjednik Republike Hrvatske dr. Ivo Josipović želio je uključiti u svoj program prijateljskoga pohoda Ljubuškomu i Mostaru i kurtoazni posjet mjesnom biskupu Ratku Periću. U nedjelju 15. travnja u poslijepodnevnim satima, Predsjednik je, s intervjuom na Radiju Herceg-Bosne, sa svojom šesteročlanom pratnjom došao pred obnovljenu katedralu Marije Majke Crkve, gdje je Biskup pozdravio Predsjednika i njegovu pratnju. Župnik msgr. Luka Pavlović upoznao je visoke goste iz Zagreba o gradnji katedrale, o njezinu ratnom stradanju, o obnovi i umjetničkim djelima. Prošli su ispred katedralne kripite u kojoj su pokopana dvojica biskupa, Petar Čule (1898.-1985.) i njegov dugogodišnji tajnik potom kotorski biskup Marko Perić (1926.-1983.), i ispred spomen-ploče dviju djevojčica-krizmanica, Antonije i Danijele, koje su, pogođene granatom, poginule u predvorju Katedrale 1994.

Biskup je sa svojim suradnicima poveo Predsjednika, u šetnji, prema rezidenciji, Pod glavicu, iznoseći crkvene statističke podatke katolika

u sedam gradskih župa. U "Biskupskoj dvorani" obnovljene rezidencije, gdje su izloženi portreti hercegovačkih apostolskih vikara - Rafe Barišića, od 1846., i Anđela Kraljevića, te biskupa - Paškala Buconjića, od 1881., Alojzija Mišića, Petra Čule i Pavla Žanića, odvijao se ugodan razgovor. Biskup je zahvalio Predsjedniku što je od početka svoje državničke službe htio institucionalizirati "hrvatsko pitanje" u BiH. Razgovor, kojemu se tijekom vremena priključio i gradonačelnik Ljubo Bešlić, tekao je u slobodnoj razmjeni mišljenja o ulozi religioznih vođa u društvu, o pravnom statusu Hrvata u BiH, koji su u većini pripadnici Katoličke Crkve, o "posebnu" Statutu grada Mostara, međunarodno nametnutu još 2004. godine, o pomoći Republike Hrvatske kulturnim, prosvjetnim i zdravstvenim ustanovama u Mostaru i BiH, o mogućim sugestijama s terena onima koji odlučuju o političkoj sudbini i grada, i naroda, i države.

Na kraju jednosatna susreta, domaćin i gost izmijenili su prigodne darove.

STAVITE TALENTE KRISTU NA RASPOLAGANJE

Čapljina, 21. travnja 2012. - I ove su godine sakrament sv. krizme primili kandidati iz dviju župa u Čapljinskom dekanatu, i to njih sedmero iz župe Sv. Petra i Pavla u Gorici-Strugama, a pedeset i petero iz župe Sv. Franje, Čapljina. Krizmanici, poredani u goričkoj crkvi u iščekivanju darova Duha Svetoga, mole za roditelje i odgojitelje, za Crkvu i svećenike, koji su ih pripremali kroz osmogodišnje školovanje i petnaestogodišnje življenje na ovaj svečani i jedinstveni dan u životu. Sa zvukom zvona pošla je procesija iz sakristije predvođena ministrantima, a u crkvi svečano odjekuje pjesma u čast Bogu Trojedinomu. Prezbiterij su ispunili okolni svećenici predvođeni dekanom čapljinskim don Ivanom Kordićem, župnikom na Gabeli. Biskupa je Ratka u ime svih krizmanika pozdravila jedna krizmanica izražavajući radosnu dobrodošlicu i predajući mu cvijeće, koje simbolizira njihovu svježinu i vjeru u Duha Životvorca. Sve nazočne pozdravio je i

župnik don Drago Bevanda te u svome govoru naglasio kako duh pokreće čovjeka, a Duh Sveti izliva svoje darove po biskupovim riječima *Primi pečat Dara Duha Svetoga* i polaganjem ruke i mazanjem ulja na čelo pripravnika. Pozdravljajući biskupa, župnik je sve pozvao na sabranost i pozornost na slavlje sv. krizme. Počinjući Euharistiju u ime Presvetoga Trojstva, biskup je naglasio posebice Treću božansku osobu, Duha Svetoga, Branitelja, koji će po današnjem daru mlade braniti na njihovim životnim putovima od napasti i zavođenja Zloga. Misna su čitanja pročitali krizmanik i krizmanica, a zbor je pjevao psalam *Pošalji Duha svojega, Gospodine, i obnovi lice zemlje.*

Evangelje je navijestio đakon Pero Miličević, koji je na pastoralnoj praksi u Čapljini u iščekivanju svećeničkoga ređenja.

Predsjedatelj slavlja započeo je homiliju tumačeći čudesni događaj umnoženja kruhova, koji je sv. Ivan prikazao neposredno prije današnjega

evanđeoskog odlomka. Nižući misli, govorio je o prirodnim Božjim darovima koji se umnažaju dijeleći ih. Dokaz je tomu onaj dječarac koji je imao dvije ribice/razum i slobodu, i pet kruhova/pet tjelesnih osjetila: oko, uho, jezik, ruke, noge, i kada je sve donio Isusu da to blagoslovi nastala je poljana "pečenih kruhova i ribica". A bijaše samo muškaraca oko 5.000. Da ne bi sve ostalo samo na običnom kruhu, pozvao je mladiće koji to osjećaju da se odvaže nasljedovati Krista na putu prema svećeništvu a djevojke prema redovništvu, navodeći primjer blažene Majke Tereze, koja je kao maturantica pošla iz Skoplja u samostan te se njezina Kongregacija, od 1950. godine, i dalje širi dolaskom novih članica. Ima ih oko 4.500. Naravno da je to odgovoran poziv i dugotrajan put, ali uz molitvu i ustrajnost, Duh Sveti daje da se sve bure i oluje u životu prevladaju. Duh puše kamo hoće i donosi svojih sedam darova. Bit će životnih oluja u vašim mladenačkim godinama, ali u suradnji s darovima Duha Svetoga i uz opsluživanje Božjih zapovijedi moći ćete ih prebro-

diti te svoj životni brod dovesti u luku spasa, Kristu Gospodinu, naglasio je propovjednik. Da nije lako u tim životnim burnima godinama, svjesna je i mjesna Crkva, koja nastoji pomaknuti dobnu granicu stavljajući sakrament krizme prema prvom i drugom razredu Srednje škole i na taj način pomoći mladićima i djevojkama na njihovim životnim raskrižjima.

Nakon propovijedi krizmanici i ostali vjernici odrekli su se Sotone i svih djela njegovih, a glasno su izrekli vjeru u Boga te tako potvrdili krsna obećanja koja su roditelji i kumovi umjesto njih učinili na sakramentu krštenja. Nakon uvodnih krizmenih molitava pristupili su u redu jedno za drugim primajući sakrament sv. krizme. Primivši darove Duha Svetoga, osam je krizmanika izmolilo molitvu vjernih te nakon euharistijske molitve i pretvorbe svi pristupili sakramentu sv. Pričesti.

Na kraju misnoga slavlja svima je zahvalio don Ivan Turudić, župnik čapljinski. Biskup se zadržao u bratskom zajedništvu sa svojim suradnicima za župnikovim stolom.

SURAĐUJTE SA SVIM BOŽJIM DAROVIMA

Jare, 22. travnja 2012. - Tri su župe u hercegovačkim biskupijama posvećene Svima Svetima: Drežnica, Jare i Aladinići. U Jarama više od tisuću vjernika. Župnik don Krešimir Pandžić u zajedništvu s dvojicom misnika-umirovljenika, rođene braće, don Nedjeljkom i don Milivojem Galićem, dočekuje biskupa Ratka otvorena srca. Narod ispunio klupe u crkvi bježeći od kiše, dok dio vjernika dočekuje rodbinu i prijatelje ispred crkve držeći kišobrane u rukama.

Krizmanici, njih 28, devetero ženskih i devetnaestero muških, zauzeli su desnu stranu klupa od ulaza. Središnji dio crkve okićen je djecom, a s lijeve strane nalazi se zbor mladih, koji ulaznom pjesmom podiže duh i misli Bogu. Svojom uvježbanom liturgijskom pjesmom dali su radostan ton cijelomu slavlju, pjevajući uskrzne pjesme na hrvatskom a nepromjenljive dijelove Mise na latinskom. S kora stariji prate mlađe svojom molitvom, a krizmanici, svečano odjeveni u pratnji svojih kumova, prebiru po srcu misli o darovima Duha Svetoga.

Prije zaziva Trojedinoga Boga krizmanica je, u ime svih, pozdravila biskupa biranim riječima o

Duhu Svetom kojega će primiti pod sv. Misom. U znak dobrodošlice daruje biskupu buket cvijeća.

Župnik upućuje pozdravni govor svima te predsjedatelja poziva da otpočne misno i krizmeno slavlje. Biskup poziva sve nazočne, a posebice krizmanike i kumove, da pamet i srce otvore poticajima Duha Svetoga. Poseban pozdrav biskup je uputio bivšemu župniku Jara, don Nedjeljku Galiću, te mu zahvalio na njegovu pastoralnom radu u hercegovačkim biskupijama. Kada misnik slavi zlatnu obljetnicu ređenja, treba mu čestitati na ustrajnosti u zvanju, a mlađima ga staviti kao primjer vjerna služenja, istaknuo je predslavitelj.

Riječ Božju navijestili su krizmanik i krizmanica dok je evanđelje izrekao zlatomisnik don Nedjeljko.

Biskup se u homiliji osvrnuo na događaj uskrsnuća Gospodnjega tumačeći kako je cijelo Pismo Novoga Zavjeta postalo od rečenice *Krist je uskrsnuo! Nije ovdje!* Tek nakon Kristove pobjede nad smrću, počeli su evanđelisti pisati sve ono što se događalo neposredno prije Uskrsnuća, donoseći pregorku muku i smrt na Kalvariji, te polaganje Kristova tijela u Arimatejčevu grob-

nicu. Nakon opisa Muke išli su u daljnji prikaz događaja njegova javnog djelovanja. Kroz tri godine učinio je mnoštvo čudesa, a evanđelisti ih u evanđeljima spominju oko 45 kao opisana od početka do kraja. Propovjednik, da bi što bolje dočarao Kristovo uskrsnuće, uzeo je tri primjera uskrisenja koje evanđelisti opisuju, i to: uskrisenje Jairove kćeri, koja je svega nekoliko sati bila mrtva, Krist ju je vratio u život; uskrisenje sina jedinca u majke, majke udovice iz Naina, kada je zaustavio sprovednu povorku i mladića vratio u život; uskrisenje prijatelja Lazara, koji je četiri dana bio u grobu, vrativši ga među žive. Sve tri ove osobe ponovno su umrle i imale sprovede, a Isus, kada je slavno uskrsnuo, više ne umire, nego nam ulijeva vjeru i nadu u život vječni.

Vjerujem u uskrsnuće mrtvih - molimo svakodnevno u vjerovanju, krizmanici to ispovijedaju pred sam čin krizme, i u toj vjeri okupljeni dolazimo na sv. Misu i sakramente. Duh je onaj koji nas pokreće, a kada na kraju života, izdahne, duh odlazi k Bogu začetniku života pred kojega dolazimo sa svim dobrim i lošim djelima te nam Bog dodjeljuje ono što smo zaslužili.

Propovjednik je uputio riječ i krizmanicima kako trebaju Božje zapovijedi čuvati i opsluživati te kako su sve jednako važne i podjednako vrijedne i ona na prvom mjestu i ona na posljed-

njem kad ih nabrajamo učeći ih na vjeronauku. Ne brišite, krizmanici, iz života Božje zapovijedi, ni drugu, ni šestu, ni sedmu niti ijednu drugu. Svaka vrijedi cijelu vječnost i zato ne govori da možeš izbrisati pojedinu na neko vrijeme, istaknuo je Biskup.

Isto je tako Biskup pozvao krizmanike da surađuju s darovima Duha Svetoga! Drago će ti biti kada ti sutra kažu da si mudra djevojka, razuman mladić, da si jak u vjeri i poučljiv u nauku, da si pun spasonosna znanja i da si pobožan i osobito da smo bogobožni.

Ako budemo tako živjeli, doći ćemo radosni pred Uskrsloga, a o uskrsnuću tijela bit ćemo u povorci Božjih ugodnika.

Nakon molitve krizmanici su, praćeni kumovima, pristupili sakramentu sv. krizme. Dok im je biskup pomazivao čela svetim uljem i izgovarajući ime i riječi *Primi pečat dara Duha Svetoga*, krizmanici su sklopljenih ruku glasno odgovarali *Amen*. Tako je! Vjerujem!

Neka im darovi Duha Svetoga pomognu na njihovim životnim putovima!

Nakon sv. Mise i uobičajene fotografije sa slavlja sv. krizme Biskup se zadržao sa Župnikom i ostalim svećenicima koji su došli čestitati susjedu slavlje potvrde u župi.

OVO VAM JE JEDINSTVEN DAN U ŽIVOTU

Čerin, 28. travnja 2012. - Mostarsko-duvanjski biskup Ratko Perić, na poziv župnika Sv. Stjepana u Čerinu fra Darija Dodiga, slavio je sv. Misu i podijelio sakrament sv. potvrde pripravnicima 8. razreda. Krizmanik i krizmanica, u ime 75 svojih vršnjaka, izrazili su dobrodošlicu Biskupu i svima nazočnima. Drugo dvoje krizmanika u obliku litanija upućuje molitve Duhu Svetomu. Župnik fra Dario pozdravlja biskupa, svećenike i sve vjernike. Biskup zahvaljuje svima i naglašava da su izrečene riječi o Duhu Svetome u samim pozdravima već svojevrsna kateheza te bi se mogla skratiti propovijed.

Pozdravljajući župnika, njegove pastoralne suradnike fra Ivana i fra Ignacija, zatim dekana fra Matu Dragičevića, fra Miru Šegu s Čitluka, fra Petra Džidića, konventualca iz Splita, pastoralne suradnice u župi sestre franjevke, krizmanike, ro-

ditelje, kumove i sve misare, biskup je pozvao na buđenje vjere u Presveto Trojstvo, osobito vjere u Treću Božansku Osobu Duha Svetoga koji je nevidljiv, ali sveprisutan poput lahora koji se uočava na lišću drveća pod čijim smo se granama okupili ovoga divnoga proljetnog dana.

U svojoj je propovijedi biskup govorio na temelju evanđeoskog teksta predviđena za tu subotu III. uskrsnoga tjedna. Sv. Ivan u svom Evanđelju zapisa kako Isus otvoreno kaže svojim učenicima da među njima ima onih koji ne vjeruju. Opisavši događaj u Kafarnaumu o umnoženju kruha, biskup je upozorio krizmanike da i oni, poput učenika koji su "odstupili" i više nisu išli s Isusom, mogu proigrati svoje darove primljene od Boga, kao i ove darove Duha Svetoga koje danas u krizmi primaju. U opasnosti su da ne povjeruju, da odu i nikada se više ne vrate. No u tim kuš-

njama koji vrebaju nad mladima ovoga i svakoga vremena, roditelji i kumovi imaju posebnu i važnu ulogu u svjedočenju da je Krist onaj koji ima "Riječi života vječnoga", kako govoraše sv. Petar. Kršćanska svjedočanstva starijih mogu mladima pomoći da ne budu čudovišta koja tumaraju ovim svijetom nego da budu pokretači i nositelji čudesnih projekata i djela koja će biti na sliku i priliku Boga koji ih je čudesno stvorio i raznim ih talentima obdario.

Biskup je pozvao krizmanike na suradnju s darovima Duha Svetoga, da ih ne odbace nego da budu mudri, razumni, jaki i pobožni te ne dopuste da ih savjetuje zloduh nego da slušaju savjete Duha Božjega i onih koji im žele i čine dobro.

Za vrijeme sv. potvrde krizmanici su odgovorili biskupu na riječi sakramentalne formule: I., primi pečat dara Duha Svetoga. Amen! Župni je zbor pjevao pjesmu Duhu Svetomu. Troje krizmanika izmolilo je molitvu vjernika po tri zaziva, potom prinos euharistijskih darova: kruha, vina i vode.

Na kraju sv. Mise jedan je krizmanik zahvalio biskupu, svećenicima, sestrama, roditeljima i svima koji su ih pratili do ovoga dana. I župnik fra Dario izrekao je riječi zahvale te čestitao i pozvao krizmanike da ustraju u suradnji s darovima Duha Svetoga.

Nakon zajedničke fotografije s biskupom i s vjeroučiteljima fra Darijom i fra Ignacijem, kriz-

manici su nastavili slavje za obiteljskim stolovima a biskup i svećenici ostali su u župnoj kući na zajedničkom objedu koji je priredio župnik fra Dario sa svojim pastoralnim osobljem. Čestitkama su se pridružili i don Ljubo Planinić iz Kruševa te don Đuro Bender i don Ivan Marčić s Gradine.

***

Na povratku u Mostar, Biskup se sa Župnikom, na želju Slobodana Odaka, svratio u njegovu kuću u kojoj je njegov sin Pavo primio sakrament sv. krizme. Biskup se pred gostima prisjetio kako je Slobodan prije 15 godina, 1997., došao na Ordinarijat i ponudio se da što god daruje prigodom pohoda pape Ivana Pavla II. Sarajevu. Što bi mogao darovati? - Na primjer, vina! odgovara Slobodan. Bi li mogao dati 50 litara? Bih 300! I darovao 300 litara za tri dana čašćenja u Sarajevu! A na povratku s Papina dana, 13. travnja, kada je došao kući, darivatelj je našao sina kojemu je dao ime Pavo. Dogle su bile dvije djevojčice. Eh, zašto ne darovah 500 litara! kajaše se radosni Slobodan kada je vidio da ga je Bog obdario Pavom. Nakon toga rodio se i Ante, koji dogodine dolazi na red za sv. krizmu. Bog blagoslovio i Pavu, i Antu, i njihove sestre, i roditelje, i sve! "*Bog ljubi vesela darivatelja*", napisala Božju istinu jedan treći Pavo - sv. Pavao (2 Kor 9,7).

ISUS HRANI I BRANI SVOJE

Čeljevo/Dračevo, 29. travnja 2012. - Već je postao običaj da dvije neretvanske župe Trebinjsko-mrkanske biskupije Čeljevo i Dračevo slave zajedno i naizmjenice sakrament sv. krizme. Ove je godine došao red na Čeljevo. Biskup je Ratko u nedjelju, 29. travnja, predvodio koncelebrirano misno slavje a sudjelovali su čeljevski župnik don Blaž Ivanda, dračevski don Ante Đerek, čapljinski dekan i gabeoski župnik don Ivan Kordić i ravnatelj PMD BiH don Ivan Štironja. Na raspolaganju za sv. ispovijed bio je don Bariša Čarpina s Domanovića.

Na početku sv. Mise Biskupa i sve prisutne, u ime 46 krizmanika iz Čeljeva i isto toliko iz Dračeva, pozdravili su krizmanik i krizmanica. Dobrodošlicu je izrekao i župnik domaćin u svoje

ime, u ime kolege don Ante, u ime don Mate Šole, duhovnoga pomoćnika u Dračevu, vjeroučitelja dračevskih krizmanika, koji se trenutačno nalazi na liječničkom oporavku u Mostaru.

Biskup je zahvalio na pozdravima i pozvao vjernike, osobito one brojne vani oko crkve, koji nisu mogli ući u crkvu, da sabrano i pobožno sudjeluju u sv. Misi s molitvom za krizmanike i njihove roditelje i kumove.

Biskup je svoju propovijed na ovu Nedjelju Dobroga Pastira, Krista Isusa, kada se posebice moli za duhovna zvanja, temeljio na brizi Dobroga Pastira koji svoje učenike hrani i brani.

Isus svoje učenike hrani. Uz Galilejsko more, blizu Kafarnauma, Isus je dva puta učinio veličanstveno čudo, nahranivši mnoštvo, jednom če-

tiri tisuće muškaraca osim žena i djece (Mt 15,32-39), a drugi put pet tisuća muškaraca, osim žena i djece (Iv 6,10). Isus, Kruh živi koji je s neba sišao, i danas se stavlja na raspolaganje svima onima koji gladuju i žedaju za životom vječnim. Čini to preko učenika svojih.

Isus svoje učenike brani. U Maslinskom vrtu Isus izlazi pred Kajfinu četvu, svjetinu, i pita: Koga tražite? Tako odlučno i hrabro dva puta. Kad su mu rekli da traže Isusa Nazarećanina, odgovorio im je: Ja sam! Evo mene! Mene vežite, a moje učenike pustite da mirno odu (Iv 18,1-11). Mogao je zatražiti od Oca 12 legija anđela, ali nije. Htio je da se ispune Pisma. Čak nije dopustio ni to da ga Petar brani svojim zahrđalim mačem. Ta znao je tko se mača laća, od mača gine (Mt 26,52). I danas je spreman braniti svoje učenike.

Biskup je naglasio da u ime i po uzoru na Dobroga Pastira, i danas biskupi i svećenici brane savjesti svojih vjernika čuvajući ispovjednu tajnu. Spremni su, ne samo usprotiviti se takvu zakonskom prijedlogu, koji se želi nametnuti, nego i u mučeništvo poći poradi obrane savjesti vjernika i opsluživanja ispovjedne tajne.

Pozivajući na molitvu za duhovna zvanja, podsjetio je da Trebinjska biskupija ima 30 inkar-

diniranih svećenika, ali samo jednoga biskupijskoga pripravnika, bogoslova. Stoga je posebno pozvao krizmanike, koji osjećaju Božje zvanje u sebi, da se opredijele i stave na stranu Dobroga Pastira. Zaželjevši im svima da ih Duh Božji po ravnu putu vodi, pozvao ih je da se ne boje slijediti Dobrog Pastira u svećeničkom i redovničkom pozivu kada dožive da ih Bog na taj put zove. Nije kasno ni nakon osmogodišnje ni nakon mature.

Podjeljivanje sakramenta sv. krizme završilo je molbenicama koje su izrazili krizmanici. Nastavljena je euharistijska služba uz pobožno sudjelovanje puka i uza zvonku pjesmu koju su predvodili mladi.

Na kraju sv. Mise župnik je izrekao zahvale i uputio čestitke krizmanicima i njihovim obiteljima. Nakon zajedničke uspomene s biskupom krizmanici su se razišli u obiteljska slavlja.

U župnu kuću, uza spomenute koncelebrante, stigli su i ostali čestitari svećenici iz susjednih župa: don Drago Bevanda, don Marko Kutleša, don Rajko Marković, don Ivan Pavlović, don Nedjeljko Krešić, don Antun Pavlović, don Ivan Turudić, don Ivan Bebek i đakon don Pero Miličević.

PRAVEDNI I BOGOBOJAZNI

Domanovići, 1. svibnja 2012. - Na svagdan sv. Josipa Radnika u Domanovićima, Grljevićima i Izbičnu prava liturgijska svetkovina kao zaštitnik župa. Domanovički župnik don Ivan Pavlović pozvao je biskupa Ratka da predvodi misno slavlje i podijeli sakrament sv. krizme kandidatima osmoga razreda, kojih je bilo 55. Među koncelebrantima, osim župnika, našlo se još desetak svećenika: stolrački župnik i dekan don Rajko Marković, župnik s Rotimlje don Damjan Raguž, iz Dubrovnika o. Pero Mijić isusovac, iz Gorice-Struga don Drago Bevanda, s Hrasna don Antun Pavlović, iz Graca don Nedjeljko Krešić, iz Aladinića don Vinko Raguž, iz Sarajeva don Ivan Štironja, župni vikar don Ivan Bebek te đakon don Pero Miličević iz Čapljinje. Zbog već slavjenih sv. misa toga dana u koncelebraciju se nisu uključili, nego su bili na raspolaganju za sv. ispovijed, don Bariša Čarapina s Domanovića, don Ante Đerek iz Dračeva, don Blaž Ivanda iz Čeljeva i don Josip Galić iz Bijeloga Polja.

Mnoštvo naroda Božjega na čelu sa svećenicima, te radosno sudjelovanje vjernika u pjesmi koju je predvodio župni zbor, složilo se u jedan glas i u jednu molbenicu u znak molitve i zahvale sv. Josipu, koji je zaštitnik ne samo župe Domanovići nego i Hrvatskoga sabora i naroda i cijele Crkve Katoličke.

Na početku misnoga slavlja krizmanik i krizmanica pozdravili su biskupa, svećenike, kumove, roditelje, kao i mnoštvo puka Božjega. Potom je svima uputio dobrodošlicu župnik don Ivan zahvalivši župnom vikaru vlč. Bebeku za pripremu krizmanika na sakrament sv. potvrde. Biskup je pozvao vjernike, osobito krizmanike, na molitvu kako bismo svi zajedno, poput sv. Josipa Radnika, mogli biti pravedni i bogobožni.

U propovijedi biskup je govorio o borbi koju je u sebi imao sv. Josip kao zaručnik Blažene Gospe kada je doznao da je ona trudna. Nije znao niti razumio što se događa u njegovu i Marijinu živo-

tu. Zato je, kao bogobožan čovjek, tražio načina da je javno ne osramoti, nego "potajice" otpusti. Poteškoću je riješio onaj isti anđeo koji je Mariji navijestio da će začeti Sina Božjega po Duhu Svetomu. Anđeo Gabriel, preko kojega je Gospa izrekla Bogu svoj pristanak na otajstvo utjelovljenja (Lk 1,38), ohrabrio je Josipa i pozvao ga da se ne boji uzeti k sebi Mariju, jer što je u njoj začeto doista je od Duha Svetoga (Mt 1,20).

Sveto Pismo ne donosi ni jednu Josipovu riječ. Ali Josip govori svojim djelima, svojim životom, čak je četiri puta upućen u snu od anđela kako ima postupiti. Očito je taj Božji savjet Josip Nazaretski isprobao svojim usrdnim molitvama. I tako sve nas poziva, ne samo na **pravednost i bogobožnost** koja se očitovala u drami utjelovljenja Sina Božjega, nego i na **poniznost** koja je bitna u našoj kršćanskoj praksi.

Biskup je na kraju propovijedi pozvao sve prisutne, napose krizmanike, da ne postupaju u životu po vlastitu nahodaženju nego da slušaju savjete svojih "anđela čuvara", svojih roditelja, kumova, vjeroučitelja, svećenika, svih onih koji im žele i čine dobro. Među sedam darova Duha Svetoga nalazi se i dar "savjeta" s kojim valja surađivati, u molitvi i razmišljanju, i tako ćemo u bogobožnosti moći biti i pravedni i ponizni.

Krizma je tekla u redu, sabranosti i tišini. Roditelji su mogli čuti odgovore svoje djece i moliti Duha Svetoga da ih prati na životnim stazama. Krizmanike je pričestio đakon Pero.

Na kraju sv. Mise župnik je čestitao krizmanicima i svima župljanima te pozvao potvrđenike da prakticiraju svoju vjeru i redovito pohađaju svete sakramente.

Biskup je, prije završnoga blagoslova, pozvao krizmanike da se drže Božjega Duha, a čuvaju zloduha i njegova zavodaženja i neka se ne stide pred svijetom ispovijedati Krista umrloga i uskrsloga.

Nakon zajedničke "uspomene" s biskupom krizmanici su s ostalim mladima razvili pjesmu i kolo pred župnom crkvom sv. Josipa Radnika, gdje je nastupilo dvadesetak folklornih skupina, a potom nastavili u svojim obiteljima. Narodno veselje pred crkvom mnoge je, osobito starije, podsjetilo na nekadašnje doba pučkih veselja vezanih uza župne svetkovine.

Župnik je sa svojim pastoralnim osobljem pripremio stol za svećenike. Uz ove gore spomenuite, među čestitarima bili su don Pero Pavlović iz Ravna i don Ivan Turudić iz Čapljinje.

Kanonski pregled. Biskup je ostao sa župnikom u razgovoru o župi, o njezinim radostima i brigama, te pregledao župne matice i račune. Vjernika je u župi oko 3.000. Prošle je godine bilo 20 vjenčanja, 34 krštenja, 40 umrlih, 64 krizmanika osmoga razreda. Sv. Josip svojim zagovorom kod Boga pomogao domanovičkoj župi koja ga slavi kao svoga zaštitnika!

DRŽITE SE DESET BOŽJIH ZAPOVIJEDI

Polog, 5. svibnja 2012. - Polog je župa i mjesto na pola 20-kilometarskog puta između Mostara i Širokoga Brijega, tj. na 11. kilometru. Priпада općini Mostar, a Širokobriješkom dekanatu. Župa djeluje od 1963. godine. A 2013. slavi 50 godina postojanja. Župa Polog danas broji oko 850 vjernika. U ovih gotovo 50 godina najviše je bilo krštenja 1964. godine - 36, vjenčanja 1973. - 12, a umrlih 2010. - 16. Već četiri godine pološkom župom upravlja župnik don Jakov Renić, a od ožujka ove godine on kao župni upravitelj vodi i susjednu župu Mostarski Gradac.

Biskup je Ratko posljednji put bio na krizmi u Pologu 2006., a godine 2008. i 2010. slao je kao krizmatelje generalne vikare, don Srećka Maji-

ća i don Tomo Vukšića. Zato je ove godine bila i kanonska vizitacija. Krizmanika 25. Svečanost je počela recitacijom dvoje krizmanika. Potom je župnik don Jakov pozdravio biskupa, prijašnjega župnika don Jozu Ančića, dvojicu svećenika Zovka iz Pologa, don Ivana i don Radoslava, don Krešimira Pandžića iz susjednih Jara i biskupova pratitelja don Ivana. Za biblijska čitanja bili su zaduženi krizmanici.

Biskup je govorio o senzacionalnom događaju Duha Svetoga koji se pedeseti dan nakon Isusova Uskrsnuća - zato Pedesetnica - ukazao u tihom lahoru i u obliku ognjenih jezika. Kada je Petar, ispunjen Duhom Svetim stao govoriti svojim materinim aramejskim jezikom, moglo ga je razu-

mjeti na svojim jezicima tri tisuće ljudi iz 15 različitih naroda koji su se našli na Jeruzalemskom trgu. Eto što Duh proizvodi u ljudskoj duši. Nakon Petrove biblijski intonirane i nadahnute propovijedi ljudi su samo apostole pitali: "Što nam je činiti, braćo?" Petar je svima odgovarao: "Obratite se!" (Dj 2,37-38).

Tko je do sada Boga psouvao, neka prestane sa svakom psovkom!

Tko je roditelje prezirao, neka ih od sada poštuje i časti!

Tko je drugoga mrzio, neka ga više ne mrzi, nego poštuje i ljubi!

Tko je bludničio, neka od sada prestane s tim tjelesnim grijesima!

Tko je krao, neka više ne krade! Ni namalo, ni naveliko!

Tko je lagao, neka više ne laže i ne vara. Nikoga.

Eto to je obraćenje. Cjelovito opsluživanje svih Deset Božjih zapovijedi. To je poruka i vama, krizmanicima, na koje će danas sići sila Duha

Svetoga, svih sedam darova, od mudrosti do straha Božjega, s kojima ćete kroz život surađivati i u sebi ih uravnoteženo razvijati. Danas su vaša imena upisana u ove Duhove jezike. Nemojte dopustiti da vam ta ista imena sutra okite crne kronike u novinama. Svi vam želimo pomoći na vašem pravom putu, ali najviše je do vas hoćete li ići pravim ili krivim putem!

Krizmanike je pričestio don Jozo, koji ih je uglavnom sve prije 15-16 godina i krstio. Na kraju je župnik zahvalio svima koji su pridonijeli da ova svečanost sv. krizme protekne u što boljem redu, miru, pjesmi i molitvi. Biskup je posebno istaknuo župni zbor koji svojom glazbom i pjesmom uvježbano i skladno prati sv. Misu po propisu!

Foto-uspomena ispred oltara s krizmanicima i s njihovim kumovima.

Župnik je počastio kolege svećenike u dvorani uz crkvu, koja je odnedavno proradila.

Iako je bila subota radni dan, crkva je bila puna vjernika.

ISUS JE JEDINI PUT, ISTINA I ŽIVOT

Kruševo, 5. svibnja 2012. - Na poziv župnika don Ljube Planinića biskup je Ratko slavio sv. Misu i podijelio sakrament sv. potvrde u župi Sv. Ilije Proroka u Kruševu kod Mostara. Uz dekanu broćanskoga i župnika iz Gradnića fra Matu Dragičevića, koncelebrirali su župnici: iz Jara don Krešimir Pandžić, s Gradine don Đuro Bender, iz Čitluka fra Miro Šego, iz Čerina fra Dario Dodig te ravnatelj Papinskih misijskih djela BiH don Ivan Štironja. Pjevao je župni zbor mladih a krizmanici su čitali liturgijska čitanja, te u ime zajednice uputili molitvu vjernika zahvalivši Bogu što je njih 32 krizmanika doživjelo ovaj svečani dan primanja darova Duha Svetoga.

Prije euharistijskoga slavlja dvoje je krizmanika pozdravilo biskupa i u znak dobrodošlice predali buket cvijeća. Potom su bivši krizmanici donijeli na oltar sedam svijeća s imenima sedam darova Duha Svetoga u znak čestitke i molitve. Nakon toga sve je prisutne pozdravio župnik don Ljubo sjećajući se, kroz povijest, biskupa koji su uvijek bili u dobrim odnosima sa svojim vjernicima. Napose se sjetio domaćega sina biskupa Petra Čule. Biskup je zahvalio krizmanicima, kao i župniku, te pozvao krizmanike da ne

iznevjere sedam svijeća u znak sedam Duhovih darova.

U svojoj propovijedi biskup je govorio o Isusu koji se predstavio kao jedini Put, Istina i Život. Rastumačivši značenje sve tri riječi pojedinačno, biskup je na osobit način naglasio značenje riječi Život. Uza život su vezane osobito riječi: rast, rad i radost. One su čvrsto povezane jedna s drugom. Kad se čovjek normalno razvija i raste, a ne neravnomjerno poput raka, kad primjereno svomu uzrastu ozbiljno obavlja svoje zadaće i odgovorno radi, onda je istinski i životno radostan. Propovjednik je ozbiljno i odlučno pozvao krizmanike da budu budni, mudri i razumni pred ponudama ovoga svijeta, jer sve ono što se ne podudara s Isusovom istinom, putom i životom - nije od Boga. Potom je pozvao krizmanike da ne skreću s Isusova puta, da ne zaboravljaju pravu istinu o životu te da se već sada uče pravim vrijednostima života.

Krizma je tekla sabrano i pobožno. Molitva je vjernika bila ponajprije zahvala krizmanika Bogu i svima onima koji su ih pratili do ovoga radoznog dana, a onda i molbeni zaziv Duhu.

Na kraju misnoga slavlja - zahvale i dobre želje. Župnik je čestitajući svečani dan sv. potvrde

pozvao krizmanike da u život provode ono što su na vjeronauku čuli i naučili o životu i danas sakramentalno primili. Poslije završnoga blagoslova nastavak slavlja u obiteljskim domovima. Žu-

pnik je pozvao goste na okrjepu koju je pripremio sa svojim župljanima. Prije povratka u Mostar, biskup je sa župnikom obišao radove na obnovi crkve koja poprima svoj novi izgled i sjaj.

OSTANITE NAKALAMLJENI NA ISUSU TRSU

Široki Brijeg, 6. svibnja 2012. - Široki Brijeg: grad s oko 10.000 stanovnika; Općina s oko 30.000 žitelja; središte Zapadno-hercegovačke županije; Župa s oko 16.700 katolika; Dekanat s 11 župa. Kulturno i političko središte Hrvata toga kraja.

Župnik i dekan fra Stipe Biško. Krizma u prvu nedjelju svibnja, po uvriježenu običaju. Sv. Misa s dijeljenjem sv. potvrde upriličena na prostranu dvorištu pod proljetnim suncem koje ponekad zađe za oblak. Ugodan lahor kao ono u Jeruzalemu na Dan silaska Duha Svetoga. Ugodan i razglas koji je pokrio sav crkveni prostor. U početku krizmenički pozdrav, pa župnikova dobrodošlica biskupu Ratku i svim koncelebrantima kojih bijaše desetak.

Propovijed o nedjeljnom odlomku iz 15. poglavlja sv. Ivana, apostola i evanđelista, gdje Isus govori o Ocu svome kao Vinogradaru, o sebi kao istinskom Trsu, o Crkvi kao Vinogradu, o svakom vjerniku kao prutu na Trsu, prutu koji Vinograd obrađuje, pročišćuje i obrezuje da donese više roda. Isus desetak puta u ovom odlomku ponavlja svojim učenicima i sljedbenicima: Ostanite u meni i ja u vama, da se vidi vaš rod, time ćete očitovati slavu Očevu, koja je smisao svega ljudskoga života. Ako dakle ostanemo nakalamljeni na Trsu, imat ćemo soka iz Trsa, bit ćemo čisti po njegovoj Riječi, donijet ćemo mnogo roda, ostat ćemo vjerni učenici Gospodinovi. Eto bitne poruke svakomu potvrđeniku i vjerniku, svećeniku i biskupu!

Predstavljanje krizmanika navješćuje župnik: 353 kandidata - iz Širokoga Brijega i susjednoga Crnča (17) i Mostarskoga Graca (17). Svi učenici

osmoga razreda Prve i Druge osnovne škole iz 14 odjeljenja. Toliko i vjeroučitelja i vjeroučiteljica. Dužna zahvala svima. Krizma je tekla u dva reda. Biskup je zamolio svoga suradnika don Ivana da on dijeli sakrament kandidatima u jednome redu. Jedan svećenik drži ulje, drugi dodaje ceduljice i čita imena, treći pazi na red da sve teče pobožno i ozbiljno. Bez navaljivanja, ali i bez oklijevanja. Odjekuje glas krizmanički na razglasu: "... Amen - .... I s duhom tvojim". Utihnuo je za trenutak glas župnoga zbora pod vodstvom s. Mire, da se može bolje pratiti sv. krizma koja je u središtu vjerničke pozornosti. Nitko se dobronamjeran ne može požaliti da je sporo, jer je sve odgovorno pripremljeno.

Sv. Pričest na isti način sabrano i pobožno. Poslije završnoga blagoslova slikanje na stepeništu pred crkvom, a po razredima pred oltarom u župnoj crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije.

Bratski razgovor u samostanskoj blagovaonici, pa i o mogućnosti prenošenja krizme na prvi razred srednjih škola. Bit će još govora o tome. Biskup je podijelio nedavno objavljenu knjigu o Jobu braći franjevcima u samostanu (16) na čelu s gvardijanom fra Sretanom Ćurčićem, i sestrama franjevkama (4).

U prošloj 2011. godini u širokobriješkoj župi bilo je vjernika oko 16.700 - kršteno 221 dijete, krizmano 311 kandidata uključujući i učenike dviju susjednih župa, prvopričešćeno 219 djece, vjenčano 116 parova, pokopan 121 pokojnik.

Širokobriježani! Budite po Duhovim darovima ove sv. krizme plodne loze na Isusu Trsu, a ne suharci koji se lože na vatri!

POSLUŠNI RODITELJIMA, CRKVI, DUHU SVETOMU

Posušje, 12. svibnja 2012. - Na spomendan sv. Leopolda Bogdana Mandića, biskup mostarsko-duvanjski Ratko Perić predvodio je svečanu Misu u župi Bezgrješnoga začeca Blažene Djevice Marije u Posušju. Uza župnika fra Milana Lončara s biskupom su koncelebrirali susjedni župnici: iz Rakitna fra Marinko Leko - posuški dekan, iz Vira don Petar Vuletić, iz Zagorja don Ante Ivančić, iz Vinjana don Jozo Blažević te iz Sutine don Slaven Čorić. Nakon ulazne pjesme, koju je otpjevao župni zbor pod vodstvom s. Marine, dvoje je mladih uputilo pozdrave biskupu u ime 194 krizmanika.

Zajedno sa svojom srdačnom dobrodošlicom župnik je iznio pred svima i određene rezultate pastoralnoga rada za koje je izrazio zahvalnost Bogu i svojim suradnicima. Sa zadovoljstvom je istaknuo činjenicu da je "iz Posušja u Sisku na *Susretu hrvatske katoličke mladeži* bilo 250 mladih, punih pet autobusa". Iz sakramentalnoga života: krizma se slavi svake godine od 2002. Župnik nastavlja da se prosječno godišnje krizma 174 krizmanika. Dodaje podatak i o krštenicima u istom razdoblju: "Prosječno godišnje kršteno je 145 djece. Broj vjernika u župi raste, a broj se krštenja smanjuje. To nije dobro! Još uvijek smo po prosjeku pučanstva najmlađa župa u hrvatskome narodu. No, nastavi li se ovako, ne će biti dobro i izgubit ćemo radost mladosti, radost života, i time se iznevjeriti Gospodinu." Posebno je istaknuo i jedan ozbiljan porok: "Ne znam baš do kraja kako je na drugim mjestima, iako mi Hercegovina i inozemstvo nisu nepoznati, no čini mi se da je u Posušju teška psovka uzela tako maha da se ne možemo nadati dobru i Božjem blagoslovu ako se tako nastavi".

Biskup je zahvalio na krizmaničkim pozdravima i župnikovoj dobrodošlici te pozvao na kajanje i na molitvu po zagovoru sv. Leopolda Bogdana Mandića, kojemu se danas slavi crkveni blagdan.

Biskup je u početku propovijedi upozorio krizmanike da pažljivo prate o čemu se govori jer bi moglo biti pokoje kratko pitanje za vrijeme dijeljenja sv. krizme. I roditelje je pozvao da svoju djecu provjeravaju, kada se vraćaju sa sv. Mise, koliko prate što svećenik s oltara govori, te ih tako odgajaju u duhu pozorna i pobožna sudjelovanja u svetim otajstvima. Biskup je svoju propovijed temeljio na svetačkom životu Leopolda Bogdana Mandića, rođena 12. svibnja 1866. u Herceg-Novom. U svoje majke Karoline bio je dvanaesto dijete. Broj djece

kaže sve o majci koja se znala staviti u Božje ruke kad je u pitanju život i njezin i njezine djece. Nije djecu izbjegavala niti pobacivala - Bože sačuvaj! - nego ih je na svijet donosila kako ih je Bog darivao. A dvanaesto nazvala upravo Božjim darom, Bogdanom. Sv. Leopold Bogdan jedan je od trojice hrvatskih svetaca, od kojih ni jedan nije umro u svojoj hrvatskoj domovini: Nikola Tavelić u Jeruzalemu, Marko Križevčanin u Košicama u Slovačkoj, Leopold u Padovi u Italiji. To potvrđuje širinu Crkve koju se ne može svesti u državne i nacionalne granice kao što je i Božja ljubav bezgranična. Isto tako, naglasio je biskup, sveti je Leopold primjer da čovjekove fizičke i tjelesne ograničenosti nisu mjera Božje nazočnosti i djelovanja. Kapucin, zaređen u Veneciji 1890., premalena stasa, a mucava glasa, reklo bi se da nema što dati svijetu. Ali iz te malenosti niknuo je velik duhovni lik, a iz te mucavosti proširio se čudesan glas svetosti, jer je kao čovjek davao sve što je imao, do smrti, 1942. Očito ljubav se Božja ne može staviti u ljudske okvire niti procjenjivati ljudskim mjerilima. Čovjek je velik onoliko koliko voli Boga i braću ljude. A koliko je Leopold volio Boga i ljude potvrđuje i vrijeme provedeno u ispovjedaonici u kojoj je preko 50 godina po više sati dnevno sjedio pomirujući ljude s Bogom i pozivajući ih na obraćenje i pokoru. Kao što je imao svoj svetački identitet - poslušan svojim roditeljima, poslušan crkvenim poglavarima, poslušan Duhu Svetomu! - tako je imao i svoj hrvatski identitet kojega se nikada nije odrekao, iako je na to bio prisiljavan.

Da bi podjeljivanje sakramenta sv. potvrde bilo u sabranoj protočnosti, pripomogli su svećenici u župnom pastoralu fra Ante Leko, fra Marko Dragičević, fra Mario Knezović i fra Goran Čorluka.

Biskup je izvršio svoje obećanje dano krizmanicima. Za vrijeme krizme postavio bi pokoje pitanje svakomu desetom krizmaniku iz svetačkoga života i djela Leopolda Bogdana Mandića. Odgovori su pokazali da su krizmanici pažljivo pratili i životni sadržaj i poruku današnjega Sveca.

Na kraju svete Misse župnik je zahvalio svima koji su sudjelovali u pripremi i slavlju ove sv. krizme. Lako je bilo učiniti makro spomen sliku na velikom stepeništu pred crkvom. Župnik je pozvao biskupa i svećenike na osveženje u župnu kuću gdje se odvijao razgovor o domaćim pastoralnim i drugim temama.

KRALJICE MIRA, EVO NAS K TEBI

Hrasno, 13. svibnja 2012. - U drugu nedjelju svibnja, po ustaljenoj crkvenoj praksi, hodočašće Kraljici mira na Hrasno. Iz župe, iz okolnih župa, iz okolnih biskupija. Ovo je već 35. put bez prekida, pa i za vrijeme Domovinskog rata. Počelo je u svibnju 1977. godine kada je biskup Petar Čule službeno blagoslovio kip Kraljice mira na Gradini kod župne crkve u Hrasnu i otvorio svetište kao mjesto hodočašća Djevici Mariji i svečanih slavljenja božanskih otajstava, omogućujući narodu priliku za hodočašće i za ispunjenje zavjeta Blaženoj Gospi.

Papa Ivan Pavao II., blaženi, nekoliko je puta spomenuo Hrasno kao Gospino svetište u hrvatskom narodu (8. lipnja 1984., 22. kolovoza 1984. i 20. ožujka 1988.).

Hrasno tijekom vremena spontano postaje svetište cijele Trebinjske biskupije i susjednih župa, i biskupija, gdje svečanost obično predvodi biskup.

Župnik Hrasna i upravitelj svetišta don Antun Pavlović za ovu je prigodu, 13. svibnja, pozvao apostolskog upravitelja Trebinjsko-mrkanske biskupije biskupa Ratka Perića.

Već od ranih jutarnjih sati hodočasnici pojedinačno i u skupinama pristižu u svetište Kraljice mira. Među njima je i stotinu i pedeset branitelja Šibenske brigade koji su prije 20 godina zaustavili agresorsku vojsku na Stolovima. Oči svih hodočasnika uprte su u lik nebeske Majke Marije na Gradini. Mnogi se zaustavljaju i pokraj svježe okićena groba pokojnoga msgr. Stjepana Batinovića, župnika (1947.-1980. †1981.), koji je s posebnom ljubavlju uredio Gradinu i, zahvaljujući brojnim dobročiniteljima, od Hercegovine preko Hrvatske, Europe do Amerike, Kanade i Australije, podigao Gospin kip koji ispraća putnike na sve četiri strane svijeta. A njegov nasljednik don Rajko Marković podiže Križni put, velikodušan dar iseljenika.

Točno u 11 sati oglašuju se zvona s crkve Bezgrješnog Začeca Blažene Djevice Marije. Župni zbor predvodi himnu u čast Gospi: Kraljice mira, evo nas k Tebi, a povorka s procesijskim križem, i za njim stotinjak ministranata, upućuje se prema vanjskomu oltaru. U procesiji je dvanaest svećenika i na kraju biskup. Nekoliko svećenika nastavlja ispovijedati hodočasnike koji žele izmirenje s Bogom.

Župnik pozdravlja sve nazočne hodočasnike, te se obraća biskupu da otvori ovo velebno slavlje.

Biskup poziva vjernike na kajanje tumačeći smisao i vrijednost potpuna oprosta koji Crkva nudi svojoj djeci u ovakvu marijanskom svetištu.

U podnožju Gradine, na kojoj se nalazi kip Kraljice mira, odjekuje pjesma i molitva. Nekoliko tisuća bogoljubnih vjernika složilo se u jedan glas: Gospodine, smiluj se, a potom, kako to već euharistijsko bogoslužje traži, daje se slava i hvala Bogu na visini.

Biskup govori o hodočasnici Mariji i o hodočašćima Mariji Bogorodici. Zapravo u središtu je pozornosti troje hodočasnika što nose svoj hodočasnički siromašni darak (u vrijednosti dvije grlice i dva golubića) u jeruzalemski Hram: 12-godišnji Isus, njegova zemaljska majka Marija i skrbnik Josip, koji po Božjoj odredbi Isusu postaje "otac"! Isus, druga Božanska Osoba, ne samo da hramske svećenike poučava i učitelje zadivljuje svojom mudrošću i znanjem, nego i svoju zemaljsku majku Mariju i sv. Josipa podsjeća na svoje podrijetlo: "Zašto ste me tražili, ne znate li da mi je boraviti u onome što je Oca mojega".

Isus je i danas, i uvijek, neprestano prisutan u hramu. Nudi svoju riječ, svoju mudrost. Oni koji ga žele čuti, srcem i dušom poslušati, ostaju zadivljeni. Njegova mudrost dolazi od Boga Oca, snagom Duha Svetoga.

Nakon svete Pričesti procesija se uz molitvu i pjesmu Gospinim litanija, predvođenih dvoglasjem don Ivana i don Rajka, upućuje prema Gradini: križ, barjaci, ministranti, svećenici nekoncelebranti, redovnice, svećenici koncelebranti, biskup, potom narod Božji. Biskup na Gradini pred Gospinim kipom moli Kraljici mira posvetnu molitvu koju je prije 25 godina sastavio i prvi put izmolio, a u povodu 10. obljetnice svetišta, 1987. godine, blagopokojni kardinal Franjo Kuharić, kojemu je njegov nasljednik kardinal Josip Bozanić nedavno otvorio dijecezanski postupak za proglašenje blaženim. Hodočasnička se procesija potom vraća prema oltaru pjevajući Gospine pjesme. Biskup moli blagoslovnu molitvu za vozače i sva njihova vozila. Župnik zahvaljuje Trojedinomu Bogu za darovano ugodno vrijeme, župljanima i prijateljima za pomoć u pripremi hodočasničkoga dana i slavlja, a svima prisutnim hodočasnicima za pobožno sudjelovanje.

Najavljen je i poslijepodnevni program, na kojem je nastupilo više zborova i folklornih skupina.

U ČEMU TKO GRIJEŠI, U TOM JE I SUĐEN

Vitina, 17. svibnja 2012. - Župa Vitina u Ljubuškom dekanatu u četvrtak 17. svibnja 2012. obilježila je trostruko slavlje: Uzašašće Gospodino, župnoga zaštitnika sv. Paškala Bajlonskoga i sakrament sv. krizme.

Biskupa su dočekali krizmanici i njihovi kumovi u procesiji između crkve i župne kuće. Kandidata za sakrament sv. krizme bilo je trideset i devet. Svi su obučeni u iste bijele haljine, djevojčice s crvenim pojasevima. Ova krizmanička jednoobličnost uobičajila se u nekim našim župama, što je za svaku preporuku, jer se time ne ističe natecateljska moda, nego priprava za primanje darova Duha Božjega. /Kamo sreće kad bi se i kume uniformirale!/
Među koncelebrantima nalaze se, osim župnika fra Mladena Sesara i vikara fra Dragana Ružića, župnici don Ivo Šutalo iz Studenaca, don Tomislav Majić iz Grljevića, fra Marko Jurić iz Drinovaca, fra Stipan Šarić iz Klobuka, fra Vlatko Soldo i fra Ivan Kvesić iz Veljaka, don Jozo Čirko iz Šipovače-Vojnića i don Nikola Menalo iz Mostara.

Svečana se povorka uputila prema ulaznim crkvenim vratima, a dječji i veliki zbor udruženo je uzdigao pjesmu Nebu kamo je uskrslu Gospodin uzašao Ocu svomu i sjeo s njegove desne.

Na početku euharistijskoga slavlja biskupa je u ime krizmaničkih pripravnika pozdravio jedan kandidat naglasivši kako im je nadasve potrebna molitva da ostanu na Božjem putu i darovi Duha Svetoga kao putokazi kroz mladost i život. Potom je župnik fra Mladen pozdravio krizmatelja, nazočne svećenike i vjernike pozivajući ih na sabranost i molitvu za krizmanike.

Zahvalivši župniku i krizmanicima na pozdravima biskup je dodao kako je Euharistija, čiji je veliki štovatelj bio sv. Paškal, izvor i središte kojemu smo upućeni kao vjernici te nam je sv. Misa današnje četvrto veliko slavlje u kojem se klanjamo otajstvu i čudu Božje dobrote prema ljudima.

Krizmanica je razgovijetno čitala prvo čitanje, zbor pjevao psalam a jedan od kumova pročitao drugo misno čitanje dok je evanđeoski odlomak (Mk 16,15-20) navijestio dekan don Ivo.

Biskup je homiliju započeo tumačenjem pojmova Uzašašća Gospodnjega i Uznesenja Gospi na naglasivši kako je Bog uznio Djevicu Mariju dušom i tijelom u nebesku slavu, a Isus svojom

snagom, nakon četrdesetdnevnog ukazivanja učenicima, uzašao Ocu svomu. Oporučno je zapovjedio svojim učenicima da pođu o svem svijetu i propovijedaju njegovo Evanđelje svakomu stvorenu. Tko u to Isusovo Evanđelje povjeruje i po njemu djeluje, spasiće se; tko ne uzvjeruje, osudiće se! Krštenje je vanjski znak te vjere. Upravo je propovijed - Isusova zapovijed koja najbolje izražava i dočarava kako i zašto vjerovati. U pomoć mogu priteći i slajdovi i filmovi, i interneti i mailovi, ali živa je riječ ona koja najbolje dopire do srca slušatelja, a pod tešku odgovornost obvezuje svakoga svećenika nedjeljom i zapovijedanim blagdanom. Tu obvezu ima 5.000 biskupa i 400.000 svećenika od istoka do zapada i od sjevera do juga, "po svem svijetu". Zato je propovijedanje trajno vježbanje kako božanske vrijednosti uspješno prenositi vjernomu puku. Svakodnevno upozoravati, bilo zgodno ili nezgodno, kako kaže sv. Pavao (2 Tim 4,2). Nastojati svijetu prenijeti svu ozbiljnost Božjih zapovijedi koje su na blagoslov onima koji ih opslužuju, a osuda onima koji ih preziru i krše.

Krizmanice, ako Boga štujeteš, Bog te voli i nagrađuje.

Ako se Bogu moliš, on te svojim blagoslovom obasipa i čuva.

Ako roditelje poštuješ, očekuj da će i tebe drugi poštovati.

Ako se prema roditeljima ponašaš kao prema neprijateljima, ne očekuj od Boga blagoslova i mira.

Ako čuvaš svoje tijelo i tijelo drugoga od grijeha, očekuj nagradu za krjepost čistoće.

Ako ti to ne poštuješ, kako možeš očekivati da ćeš biti sretan i u sebi i u svojim potomcima?

Ne možeš druge potkradati i vjerovati da će to oteto biti blagoslovljeno!

Ni u kakvu grijehu, koliko god bio sladak, nema nikakve utjehe ni mira. Ima grižnja savjesti.

Grieh je nesreća, a ne sreća.

Grieh je pakao, a ne rajsko stanje.

Grieh je otrov, a ne lijek.

Ne možeš pod drugim jamu kopati, i biti uvjeren da ti ne ćeš u nju upasti!

Ne možeš zlo raditi, a dobru se nadati. Ovdje se vidi čovjekova vjera i nevjera. Vjera ga vodi da dobro čini, a zla se kloni. A nevjera ga navodi

da sve čini mimo Boga, mimo Božjega zakona i mimo savjesti u svojoj glavi. U čemu tko griješi, u tom je i suđen!

Završivši homiliju, biskup je izgovorio molitvu nad krizmanicima zazivajući darove Duha na njih, dok su njihove riječi još uvijek ječale crkvom: *Odričem!* - u odnosu na Sotonu, i još jače: *Vjerujem!* u odnosu na Trojedinoga Boga.

Poredani jedno iza drugoga krizmanici su po božno pristupali pred biskupa koji im je mazao čelo posvećenim uljem izgovarajući riječi *Primi pečat dara Duha Svetoga!* - Amen!

U prigodnoj molitvi vjernih dvoje krizmanika uputilo je zahvale Ocu nebeskom moleći za svoje roditelje, odgojitelje, vjeroučitelje, a pokojne

preporučili Božjem milosrđu. U prinosu darova donijeli su križ, Bibliju, svijeću, kruh, vino, vodu i ulje.

Na sv. Pričest išli su kao i na sv. krizmu, po božno i dostojanstveno.

Na kraju sv. Mise župnik je zahvalio svima koji su sudjelovali u pripremi primanja ovoga svetog sakramenta. I za uspomenu: krizmanička fotografija pred oltarom.

Radost se potvrđenika nastavila u obiteljskoj klimi, a sestre su pripremile okrjepu u župnoj kući, gdje su se svećenici s biskupom zadržali u ugodnu razgovoru.

Na polasku biskup je darovao svećenicima i sestrama knjigu duhovnih vježbi o Jobu.

BOGATITE SE U BOGU, A NE U BOGATSTVU

Međugorje, 19. svibnja 2012. - Poseban dan za osamdeset i jednoga krizmanika. Po rukama biskupa Ratka primaju sedam darova Duha Svetoga. Fra Slaven Brekalo, vjeroučitelj krizmanika, ravna procesijom i ceremonijama, a s. Irena župnim zborom koji redovito predvodi liturgijsko pjevanje. Biskupa prati župnik fra Petar Vlašić, dekan i župnik iz Gradnića fra Mate Dragičević te još osam svećenika koncelebranta. Nekoliko je svećenika u ispovjedaonicama.

Krizmanik pozdravlja biskupa u ime krizmanika, a krizmanica mu predaje buket cvijeća u znak dobrodošlice. Župnik fra Petar pozdravlja krizmatelja, svećenike, krizmanike, kumove, roditelje i ostale vjernike. Predvoditelj slavljah zahvaljuje župniku i krizmanicima te pohvaljuje bijelo ruho u koje su krizmanici obučeni. Uspoređuje njihovu odoru s onom bijelom kršteničkom, izražava radost što su tu bjelinu očuvali, te ih poziva na molitvu da im duše ostanu bijele do kraja ži-

vota. Biskup je svoju propovijed razradio na temelju biblijskih dvaju primjera i mjesta: Babilona i Jeruzalema. Propovijed donosimo u cijelosti na drugim stranicama.

Podjeljivanje krizme proteklo je u skladu i redu. Imena krizmanika u najvećoj većini prava kršćanska, evanđeoska.

Na kraju sv. Mise Župnik zahvaljuje Biskupu što je u Međugorje donio "Jeruzalem". Zahvaljuje i svećenicima koncelebrantima, članovima zbora i redarima. Čestita krizmanicima i poziva ih da ne zaborave mjesto na kojemu su stajali na dan svoje krizme. Uz čestitke roditeljima poziva ih da ljepotu i bjelinu duše svoje djece smatraju najvećim darom i najboljim uspjehom: "Na to djecu potičite, to im govorite i u tomu ih podržavajte!" - pozvao ih je fra Petar. Čestitkama se pridružio i vjeroučitelj krizmanika fra Slaven. Nakon blagoslova krizmanici su se poredali ispred oltara sv. Jakova za zajedničku uspomenu.

DRŽITE SE DUHA, A BJEŽITE OD ZLODUHA

Humac, 20. svibnja 2012. - Župnik Humca, u Ljubuškom dekanatu, fra Ivan Boras priredio je knjižicu od 28 stranica. On svake godine tako čini. Ove godine korice čak u bojama. Na naslovnoj stranici slika Duha Svetoga, u obliku

bijeloga goluba, iz kojega polijeću zrake koje padaju na knjigu na kojoj je ispisano sedam Njegovih darova od mudrosti do straha Božjega. Ispod toga slika mitre i pastirskoga štapa. U knjižici je popisano svih 253 krizmanika: 191 kršteno je

u župi Humac, 41 ih je kršteno u drugim župama a danas su nastanjeni na području župe, i 22 pripremano u Čapljini pod vodstvom mjesnoga župnika don Ivana Turudića (str. 17). U knjižicu je uvršteno sve što je bitno za sv. krizmu: pjevni dijelovi, oni nepromjenljivi: *Gospodine, Svet, Jaganjče* od don Šime Marovića, *Slava* od fra Ive Perana, sve pod vodstvom orguljašice s. Robertine, franjevke; Pozdrav krizmanika, Recitacija sedmero krizmanika o sedam darova Duhovih, Pozdrav župnika, Čitanja i Molitve vjernika također u ključu sedam darova, na kraju Zahvala jednoga krizmanika i župnika. Pod sv. krizmom čula se kao iz daljine vrlo ugodna glazba kao pratnja biskupovim riječima: Mateje, Marko, Luka, Ivane - upravo je takvih imena bilo ponajviše, uključujući i ona ženska - *Primi pečat dara Duha Svetoga*, i krizmanikov odgovor: *Amen...*

U prigodnoj propovijedi biskup je Ratko govorio kako je jedna od karakteristika Isusova javnoga nastupanja, osim propovijedanja, liječenja, praštanja, nahanjenja gladnih, bilo i izgonjenje vražje sile iz ljudi. Sveta Evanđelja donose šest slučajeva takvih istjerivanja, opisanih od početka do kraja, dok ima mnoštvo mjesta na kojima se spominje kako je Isus takve egzorcizme često poduzimao. I onda je iznio jedan slučaj iz apostolata sv. Pavla.

Skevini sinovi. *Djela apostolska* (19,11-20) opisuju jednu tešku nezgodu, koja je, srećom, dobro završila. U Efezu, glavnom gradu Male Azije, sveti je Pavao boravio barem tri i pol godine. Utvrđivao Crkvu, propovijedao u svaka doba, opraštao grijehе onima koji su se kajali, redio đakone, prezbitere i biskupe, progonio praznovjerje iz naroda a budio pravu vjeru u Boga. Liječio ljude od raznih bolesti, i tjelesnih i duševnih, i izgonio đavle iz ljudi, stoji izričito pisano.

Tako se sedmorica sinova nekoga Skeve, velikoga židovskog svećenika, koji su bili zaklinjatelji potukači, odlučila da i oni izgone đavle, i to pozivajući se na Pavla i na Pavlova Isusa. Pa ako uspiju, uspiju. Tada je izgonjenje vragova bio za-

nat kao i drugi zanati. I tako ti Skevini sinovi uđu u jednu kuću u kojoj je bio nečisti duh, možda i više njih, u jednome od članova obitelji, i počnu govoriti opsjednutomu:

- "Zaklinjem vas Isusom kojega Pavao propovijeda...izađite iz ovoga čovjeka." Onaj ne će da izađe, nego im odgovara:

- "Isusa poznajem, i Pavla znam, ali tko ste vi?" Đavao zna tko je Isus. Zna on i tko je Isusov apostol, Pavao, ali tko su oni, ti potukači i varalice? I taj opsjednuti nasrnu na njih i sve ih izubija, oguli i ogoli do kože. Jedva Skevini sinovi, šarlatani, utekoše, posve ogoljeni i krvavi. Nisu više probali ni ulaziti u tu kuću ni zaklinjati.

Narod zahvati velik strah, i, na Pavlovu preporuku, poče donositi sve svoje hamajlije, zapise i čarolije i sve što ima veze s đavlom i njegovom industrijom. Stavio je na jednu ledinu na hrpu i zapališe. Neki su procijenili da je bilo vrijednosti "oko 50 tisuća srebrnjaka". Sigurno nije to bila mala svota.

- Ima darova koji su više od napasti nego od dobra i koristi.

Nitko nije tako moćan i stručan protiv zloduha kao Duh Sveti. Tko zaziva Duha Svetoga, odreći će se zloduha i sve njegove vrijednosti. Mi se odričemo zloduha i svega sjaja njegova i svih zavodjenja njegovih. A iskazujemo svoju vjeru u Boga Oca, Sina i Duha Svetoga, u jednu svetu Crkvu katoličku i apostolsku... To znači biti s Duhom.

Moramo se osloboditi lažnih idola i grješnih slika. Tko napast voli, u napasti i izgori. Odrecite se onoga što nije vaše. Odrecite se grijehа. Ne dajte mjesta đavlu! Dajte mjesta Duhu Svetomu, molitvi i zazivima: Duše Sveti, svojim nas putem vodi! Put nam prosvijetli! Očisti nas od grijehа i kumira i svakoga utjecaja zloduha! Ne daj nama putem zlim!

Poslije sv. Mise pred crkvom na stepenicama krizmenička zajednička fotografija, i potom ugošćenje u blagovaonici u samostanu sv. Ante uz vedar razgovor s braćom.

DOKAŽITE U ŽIVOTU DA IMATE DUHA BOŽJEGA

Buna, 20. svibnja 2012. - Na poziv župnika don Bernarda Marijanovića, biskup je Ratko slavio je sv. Misu i krizmao 56 mladih osmaša Osnovne škole na Buni kod Mostara. Na zvuke zvana procesija je pošla iz Centra blaženoga Alojzija Stepinca prema crkvi. Na čelu povorke bio je križ i svijeće te desetak ministranata. Slijedili su krizmanici, trojica svećenika među kojima je bio i katedralni župnik i mostarski dekan msgr. Luka Pavlović te biskup. Crkva s prostranim korom bila je premalena da primi sav pristigli vjernički puk koji je sabrano i aktivno sudjelovao u molitvi i pjesmi koju je predvodio župni zbor mladih. U toj novoj crkvi na Buni, na početku misnoga slavlja, srdačne pozdrave biskupu uputili su krizmanik i krizmanica. Potom dobrodošlicu župnik don Bernard.

Biskup je zahvalio na srdačnu dočeku te pozvao vjernike da pažljivo sudjeluju i mole za svoje sinove i kćeri koji su došli primiti pečat Duha Svetoga, a to znači sakrament koji se prima jednom za cijeli život. "Kad je već jednom pečat udaren, ne može više pečat na pečat!" - rekao je biskup, koji je svoju propovijed temeljio na dva pitanja:

- Kako drugi mogu prepoznati da vi, krizmanici, imate Duha Božjega?

- Kako drugi mogu prepoznati da nemate Duha Božjega?

U odgovorima na prvo pitanje propovjednik je naglasio da se Duh Božji očituje po našoj ljubavi prema Presvetomu Trojstvu, Troosobnom Bogu, koji je titular blagajsko-bunske crkve i župe. Uz to, imate Duha Božjega ako ste poslušni roditeljima, Crkvi, odgojiteljima, ako se redovito ispovijedate, idete na sv. Misu i pričestujete, ako čuvate čistoću srca duše i tijela...

Odgovarajući na pitanje po čemu se prepoznaje onaj tko nema Duha Božjega, biskup je naglasio: Duha Božjega nema onaj tko Boga vrijeđa i psuje, tko mu se ne moli i tko ga ne voli; onaj

tko ne ide redovito na Misu, tko se nikako ne ispovijeda, pogotovo ako se ispovijeda nevaljano i lažno. Nema Duha Božjega onaj tko ne poštuje svih Deset Božjih i svih pet Crkvenih zapovijedi, tko ne poštuje drugoga, i tko ne poštuje tijelo ni imovinu drugoga.

Svoju je propovijed krizmatelj završio pozivom krizmanicima da se opredijele za dobro, za suradnju s darovima Duha Svetoga, i da stalno posvuda i svima dokazuju da su im se današnji darovi primili s obilnim kršćanskim plodovima.

Krizma je tekla pobožno i uredno, bez pjesme, s potpunim usredotočenjem očiju i misli na sam sakrament. Biskup bi ponekad postavio pokoje pitanje krizmanicima, a koji put poučljivo progovorio svima okupljenima, osobito roditeljima i kumovima, i s obzirom na molitvu za krizmanike kada čuju njihovo ime i s obzirom na davanje kršćanskih imena djeci, slušajući kakva sve imena krizmanici nose. Molitvu su vjernika izrekli sami krizmanici. Na kraju je vjeroučitelj Saša zahvalio biskupu što je potvrdio krizmanike pečatom Duha Svetoga, čestitao krizmanicima i pozvao ih da budu pravi borci Crkve Kristove.

Župnik je pročitao župne oglase te pozvao sve vjernike, i domaće i doseljene, da dođu u blagajsku crkvu Presvetoga Trojstva na prvi dan trodnevne, 31. svibnja uvečer, kada je predviđeno da biskup Ratko ponovno posjeti župu i blagoslovi obnovljeni oltar te stogodišnje crkve koja je u ratu bila potpuno devastirana. Zahvalivši biskupu, don Bernard je čestitao krizmanicima i pozvao ih na suradnju s darovima Duha Svetoga. Nakon blagoslova bilo je zajedničko fotografiranje pred oltarom te domjenak u župnom dvoru. Biskup je na povratku u Mostar, na srdačan poziv krizmanice Matee, posjetio njezina bolesnog brata Borisa kojega je prošle godine krizmao u kući, i pozdravio cijelu obitelj s roditeljima i gostima za večernjim stolom.

POKAŽITE DUHOVE DAROVE NA DJELU

Duvno, 26. svibnja 2012. - Duvno je najveća župa Duvanjskoga dekanata. Godine 1839. "ustanovljena je kao župa pod zaštitom nepobijedena i nepobjedivoga anđeoskog prvaka sv. Mihovila Arkandjela", a od 2011. župna je crkva posvećena sv. Nikoli Taveliću. Osim stare duvanjske župe sa sjedištem u Seonici, tijekom vremena nastajale su nove župe: Šuica 1864., Bukovica 1880. i Kongora 1921. Nekadašnji grad Duvno danas se zove Tomislavgrad, a župi je ostao naziv Duvno, jer obuhvaća i brojna sela izvana Tomislavgrada.

U crkvi Sv. Nikole Tavelića bilo je veoma svečano u subotu prije svetkovine Duha Svetoga kada je po rukama biskupa Ratka primilo pečat dara Duha Svetoga 128 krizmanika. U pripravi za sakrament krizme aktivno su sudjelovali franjevci sa župnikom fra Gabrijelom Miočem na čelu, pripremajući kandidate za ovo slavlje. Posebice se trudio fra Željko Barbarić koji ih je vodio kroz katehetsku pouku cijelu godinu.

Krizmanici su okupljeni u župnoj i samostanskoj crkvi zajedno sa svojim roditeljima dok je svečana procesija s ministrantima na čelu pošla iz samostanskoga dvorišta. Pjevači su skladno dočekali povorku himnom Duha Svetoga: *Veni, Sancte Spiritus!* Šestero krizmanika misaono je i molitveno istaknulo bitnu ulogu Presvetoga Trojstva i naš život po Kristu, s Kristom i u Kristu, a jedna je krizmanica pozdravila biskupa prigodnim govorom.

Župnik je rekao da je biskup, od preuzimanja svoje službe 1993., gotovo svake godine podijelio sakrament sv. krizme u Duvnu, redovito na uočnicu Duha Svetoga, a posljednjih desetak godina isključivo polaznicima prvoga razreda Srednjih škola. Sestre su franjevke uresile prezbiterij i crkvu, a milosrdnice pjevale u župnom zboru na koru. Krizmanici su bili zaduženi za misna čitanja, a evanđelje je pijevno navijestio župnik.

Biskup je u homiliji govorio o zbivanjima u kojima je apostolski prvak Šimun Petar pokazao pomanjkanje Duha: na Posljednjoj večeri vlastitim samoisticanjem, u Maslinskom vrtu odsije-

canjem uha služi Velikoga svećenika, u Kajfinu dvorištu nijekanjem poznanstva s Kristom Gospodinom. Te o događajima u kojima je nakon Pedesetnice pokazao osobitu jakost primljena Duha: i na suđenju u Jeruzalemu kada je istaknuo da je važnije pokoravati se Bogu negoli ljudima, i prigodom smrti u Rimu kada je zatražio da bude razapet obrnuto od Isusa, jer nije dostojan biti ni razapet poput Isusa! Nakon svakoga Petrova životnog nastupa, biskup je pozivao krizmanike i primjenjivao na njihov život i kada su u nedostatku Duha i kada je Duh u njima posebno nazočan i djelatan. "Ne uzdižite svoj duh poput kule od karata, nego surađujte s darovima Duha Svetoga, a posebno s darom jakosti!" - poruka je biskupova krizmanicima.

Nakon homilije biskup je izmolio molitvu zadrživa sedam darova Duhovih nad pripravnike, dok su još uvijek njihove riječi "Odričem!" od Sotone i "Vjerujem" u Trojedinoga Boga odzvanjale u ušima nazočnih. Poredani jedno iza drugoga, krizmanici su sa svojim kumovima sabrano pristupali pred biskupa koji im je, polaganjem ruke, palcem mazao čelo posvećenim uljem izgovarajući bitne sakramentalne riječi *Primi pečat dara Duha Svetoga*, na koje su oni spremno odgovarali *Amen* [Tako je!].

U prigodnoj molitvi vjernih krizmanik i krizmanica uputili su zahvale Ocu nebeskomu za svoje roditelje, odgojitelje, vjeroučitelje, zazivajući pomoć Duha, a pokojne preporučili Božjem milosrđu. U prinosu darova donijeli su kruh, vino, vodu i svjetiljku.

Kako je dan odmicao, proljetne su sunčane zrake probijale oblake. Isto bi se moglo reći i za krizmanike: kako je slavlje sv. Mise išlo kraju tako se na njihovim licima uočavao odsjaj milosti Duha Svetoga, koji ih je pohodio sedmerim zrakama svojih božanskih darova.

Na kraju misnoga slavlja župnik je zahvalio svima koji su sudjelovali u pripremi ove sv. krizme i u ovoj presvetoj Euharistiji, te pozvao krizmanike na zajedničku foto-uspomenu.

I GLAS SAVJETA I GLAS SAVJESTI

Vinjani, 26. svibnja 2012. - Završila dvosatna krizma u Duvnu, po ustaljenoj praksi uoči svetkovine Duha Svetoga. Preostalo je još pola sata da se stigne u Vinjane, u Posuškom dekanatu, gdje je župnik don Jozo Blažević također zaželio, i s biskupom se Ratkom dogovorio, da istoga dana bude sv. krizma, ali s početkom u podne. U njega je sv. potvrda svake treće godine. Sve je spremno na crkvenom dvorištu kao postrojena pukovnija. Biskup prispio 5 minuta prije 12 s pratiteljem don Nikolom Menalom. Oblačenje je u župnom uredu. Već su obučeni, uz don Joku, dekan fra Marinko Leko iz Rakitna, don Petar Vuletić iz Vira, don Ante Ivančić-Bikić iz Zagorja, don Mijo Zrno iz Mostara, fra Mario Knezović iz Posušja i don Slaven Ćorić iz Sutine. Krizmanika 49 iz tri razreda: osmoga osnovne i dva razreda srednjih škola u Posušju. Među njima i trojica sjemeništaraca prvaša iz Travničke gimnazije "Sluga Božji Petar Barbarić": Mato, Marin i Vinko.

Župnički pozdrav biskupu ozbiljan i svečan - posljednji je put bio prije šest godina, jer je 2009. krizmu podijelio generalni vikar don Srećko Majić.

Biskup zaziva zagovor sv. Josipa, zaštitnika župe od njezina utemeljenja 1972. - prije 40 godina, pozdravlja župnika, koncelebrante, krizmanike, njihove roditelje i kumove, i sve vjernike u crkvi i pred crkvom. Duh nam svima daje moć kajanja za naše ljudske strane i pokvarene misli, riječi i djela: zamolimo ga za oprostjenje! - poziva biskup na čin skrušenosti pred Bogom.

Krizmanički pozdrav jasan i primjeren. Kakav župnik - takvi mu i župljani! Krizmanici su uključeni ne samo u iskazivanje dobrodošlice, nego i u razgovijetna misna čitanja, i molitve vjernika i, naravno, kao primatelji sv. krizme i sv. Euharistije.

Biskup upozorava krizmanike na budno praćenje sv. Mise, sv. krizme i propovijedi, jer bi mo-

glo biti i provjeravanja. Pozor! U propovijedi razrađuje dvije bitne riječi ljudskoga i kršćanskoga života - savjet i savjest - koje krizmanici nerijetko zamjenjuju prigodom ispitivanja vjeroučeničkog znanja. Kada uče sedam darova Božjih, nabrajajući ih znaju poneki reći: mudrost, razum, znanje, savjest, a nije savjest, nego savjet! Što je jedno, a što drugo?

Savjet je davanje prave pouke drugima, životne lekcije. Roditelji daju pouke djeci, "mati tuče luk na glavi svojoj kćeri po stotinu puta", župnik daje upute vjernicima - nekada i on po stotinu puta! - pedagozi ne prestaju ponavljati životna pravila učenicima, Papa cijeloj Crkvi. Duh Sveti obilno daje svoga dara savjeta onima koji mu se pokoravaju: "Ako se savjetu ne daš, pomoći ti ne znam" - govori biskup krizmanicima i krizmanicama u prvim klupama.

A **savjest** je moć primanja tih zdravih uputa kao i oblikovanje svoga razumna suda o čudorednosti ljudskoga mišljenja, govorenja i djelovanja. Tu najviše pomaže Duh Sveti koji najbolje raščlanjuje naše nerazgovjetnosti i mutnoće. Savjest se oblikuje u skladu i u usporedbi s Božjim zapovijedima. Ako zapovijedi opslužuješ, imaš dobru, zdravu i poštenu savjest; ako ne opslužuješ, zaslužiš kvalifikaciju nemoralne osobe.

Mladi župnoga zbora pratili su sv. Misu kako liturgijske norme propisuju. Inače, župnik veli, ustrajni i poučljivi!

Sv. Misa s krizmom potrajala je oko sat i pol vremena. Vjernici pažljivi i strpljivi. Slikanje u ogradni s krizmanicima i kumovima.

Župnik je kolege svećenike s biskupom ugoštio u župnoj kući, u kojoj je "domaćica" don Jokinina mama Duduša, a vješta kuharica pripremila je objed za goste.

NE DAJTE SE ZAVESTI ZLODUHOM SVIJETA

Ploče-Tepčići, 27. svibnja 2012. - Na svetkovinu Duha Svetoga redovito je sv. krizma u Mostaru pred Katedralom. Od ove godine taj se sveti obred prenosi na učenike prvoga razreda srednjih škola. Tako je 27. svibnja biskup Ratko slavio sv.

Misu i podijelio sakrament sv. potvrde u župi sv. Ante Padovanskoga Ploče-Tepčići u Čitlučkom dekanatu. Pripravnici, obučeni u crvene tunike - 8 krizmanica i 13 krizmanika - radosna su srca dočekali biskupa, pastira mjesne Crkve, pjevajući

Kristu u čije su se ime sabrali. Tu su radost potvrdili i riječima svoje predstavnice koja je pozdravila biskupa i zaželjela da krizmatelj svojom molitvom prati njihov životni put kako bi surađivali s bogatstvom darova Duha Svetoga koje danas primaju u sakramentu sv. potvrde. Nakon što je jedna druga krizmanica uručila biskupu rukovet svježih cvijeća u znak iskrena dočeka, obratio se svojim pozdravnim riječima i župnik don Tomislav Ljuban. Biskup je zahvalio svima te pozvao na skrušenje kako bismo snagom Duha Svetoga zadobili oprostjenje grijeha.

Himan Duhu Svetomu zajedno su izrekli svi krizmanici. Potom je župni zbor, uz pratnju sviračice učenice Anteje i gitarista učenika Josipa, brata i sestre, poveo radosni Aleluja, poklik Evanđelju, koje je navijestio don Ivan.

Iz biskupove propovijedi:

- Neki od vas učenika završavaju osmi razred. Kako bi vam bilo drago da vas netko zna uputiti koju školu izabrati prema vašim sposobnostima i mogućnostima. Pa da sretno u životu uspijete. Nitko vam u tome ne može pomoći kao Duh Sveti prosvjetitelj, kojega danas osobito molimo i koji vam najviše dolazi po ovom sakramentu i po razumnoj savjetu vaših bogobožasnih roditelja.

- Kako biste svi mladi, koji se kanite ženiti i udavati, željeli izabrati pravoga životnog druga, pa da vam uspije bračno zajedništvo! Nitko vam u tome ne može tako pomoći kao Duh Sveti svojim darom savjeta koji danas molite i primete, slušajući zdrave upute svojih roditelja i pravila Crkve.

- Svatko bi od vas vjernika želio znati gdje su pravi i valjani sakramenti, a gdje svetogrđni i nevaljani. Pokoravajući se Crkvi i Duhu Svetomu, nije vam danas teško do toga doći najobičnijim ljudskim putovima: e-mailom, telefonom, mobilnim i fiksnim, pismom, čak i posjetom. Nije moguće da vam nitko ne će znati odgovoriti, i nije moguće da jednako imaju pravo zakoniti župnik don Tomislav i svećenik otpušten iz Franjevačkoga reda i kažnjen zabranom vršenja svećeničke službe, koji je uzurpirao ovu vašu župnu crkvu i kuću!

- Prema tim vjerskim činjenicama svako se ponaša glasom svoje ljudske i vjerničke savjesti koju je odgojio na temelju Božjih i crkvenih zapovijedi ili zaveden nekim drugim necrkvenim motivima.

- Ne može naša pojedinačna savjest biti veća od savjesti Crkve, od Pape u Rimu! A pogotovo je bezumno i bogohulno reći: Neka me Bog kazni, ali ja ću i dalje po svome!

- Krizmanici, na sve Božje darove - od mudrosti do straha Božjega - odgovorite svojom kršćanskom savješću moleći Duha Svetoga da vas svojim savjetom i svjetlom pomogne za pravi izbor škole, za sretno bračno zajedništvo, za zakonito opredjeljenje u služanju svetoj, katoličkoj i apostolskoj Crkvi i svemogućemu Bogu.

Sretna je okolnost da su svi vjernici, koliko god bili podijeljeni zbog neposluha nekih sankcioniranih bivših redovnika, dali danas svoju djecu na zakonitu krizmu, a nitko nije tražio nezakonite svećenike da im dijele nevaljanu krizmu!

Krizmanici su osobno i spremno odgovarali na biskupova pitanja o odreknuću od sotone, zloduha, i njegova lažna sjaja i zavodjenja, te o vjetrovanju u Osobe Presvetoga Trojstva i u Crkvu Katoličku. Potom su dostojanstveno i pobožno prilazili krizmatelju. Kod samoga obreda dijeljenja sv. potvrde osjetila se ozbiljnost i uvježbanost kao i pozornost kojom su krizmanici slušali biskupove pouke i riječi.

Molitvu vjernika krizmanici su izrekli u ime cijele zajednice, a biskup je zamolio sve, osobito roditelje, da unesu i svoje osobne i obiteljske potrebe. Na kraju misnoga slavlja jedan je zahvalio na primljenu sakramentu sv. potvrde te u ime krizmanika obećao suradnju sa svih sedam darova Duha Svetoga. Župnik je don Tomislav zahvalio Bogu i izrazio radost sa svima koji su na bilo koji način pripomogli i doprinijeli da se sv. krizma proslavi ovako svečano. Čestitao je krizmanicima i pozvao ih da u vjernosti Kristu i Crkvi usmjere svoje korake u život. Zaželio im je ugodno svetkovanje sakramenta sv. potvrde, ispričavajući se ako ne mogne navratiti u svaku slavljeničku kuću da i tako izrazi svoje čestitke, ali da će biti vrlo radostan ako ga u svoje vrijeme svi pozovu na blagoslov obitelji!

I biskup je čestitao krizmanicima i svim obiteljima, te posebno, potaknuo mlade pjevače i svirače koji su, skupa s krizmanicima, ovom slavlju dali ozračje radosti i vedrine.

Nije bila dostatna zajednička slika, nego se svaki, sa svojim kumom, i pojedinačno fotografirao s biskupom za uspomenu ovoga duhovskog dana. Nakon sv. Mise u svojim župama, na čestitanje su došli don Ljubo Planinić iz Kruševa, don Đuro Bender s Gradine sa svojim vikarom don Ivanom Marčićem, don Ante Luburić i don Mladen Šutalo iz Mostara. S. Marina, službenica Milosrđa, iz Dobroga Sela, bila je prva pomoć i u crkvi i u kući.

PROSLAVA KATEDRALNE SVETKOVINE MAJKE CRKVE

Mostar, 28. svibnja 2012. - Iako radni dan, poduhovski ponedjeljak 28. svibnja 2012., svetkovina Marije Majke Crkve kojoj je posvećena mostarska Katedrala, ipak su i prijepodnevnne sv. Mise privukle stotine vjernika, a svečana večernja Euharistija okupila je punu katedralu Gospinih štovatelja. Sudjelovalo je oko 20 svećenika s biskupom Ratkom. Procesija kroz katedralu, posvetna molitva pred Gospinim likom, kađenje i početak sv. Mise. Biskup Gospi čestita njezino materinstvo Crkve, čestita Katedrali i cijeloj župi sa župnikom don Lukom na čelu, sa svim pastoralnim osobljem. Sjeća se i prijašnjih katedralnih župnika, ovdje nazočnih: don Tome, don Marka i don Đure. Najavljuje da će na kraju sv. Mise podijeliti apostolski blagoslov i potpuni oprost onima koji ispunjavaju uobičajene uvjete: skrušena ispovijed, dostojna pričest, molitva na nakanu Sv. Oca, blagoslov s propisanim obrascem. Evanđelje navješćuje đakon Pero, pjeva Katedralni zbor pod ravnanjem don Draganovim, a ceremonije se odvijaju pod nadzorom vikara don Marka. Za

čitanja i molitve vjernika zaduženi su vjernici laici. Sva je atmosfera religiozno naglašena, sabrana, molitvena, pijevna, glazbeno prožeta. Samo poneki dječčić ili djevojčica proleti ispred klupa slaveći Boga na svoj djetinji način zdravljem i glasom. U misnom Mementu biskup spominje imena pokojnih biskupa Petra, Pavla, Marka, i župnika don Anđelka, zaslužnih za ovu katedralu. K svetoj se Pričesti pristupa pobožno i uredno. Završni apostolski blagoslov s potpunim oprostom, a "Oprost je otpuštenje pred Bogom vremenite kazne za grijehе kojih je krivica već izbrisana; to otpuštenje vjernik, pravo raspoložen i uz određene uvjete, dobiva posredovanjem Crkve koja, kao poslužiteljica otkupljenja, svojom vlašću dijeli i primjenjuje blago zasluga Krista i svetaca. Oprost je djelomičan ili potpun, već prema tome da li od vremenite kazne za grijeh oslobađa djelomično ili potpuno. Oprosti se mogu primijeniti živima ili pokojnima" (*Katekizam Katoličke Crkve*, 1471).

Župnik je svećenike sudionike počastio u župnome dvoru.

O JOBUI SRETNIKUI I PATNIKUI

Mostar, 25. svibnja 2012. - Poslije večernje sv. Mise i euharistijskoga klanjanja u crkvi Sv. Mateja u Mostaru upriličeno je u pokrajnjoj župnoj dvorani predstavljanje zbirke duhovnih razmatranja mjesnoga biskupa Ratka Perića "Jobovi bolovi i Božji blagoslovi". Kroz pet ovogodišnjih korizmenih srijeda u župi su bila održana prigodna predavanja, na kojima je dva puta sudjelovao i biskup, koji je izlagao blagostanje i žalostanje starozavjetnoga pravednika i patnika Joba. Trpljenik, koji se smatrao čestitim čovjekom a dopao u koptao ljudskih jada, postavio je Bogu mnoštvo pitanja o svojoj patnji, ni na jedno nije čuo odgovora, a ipak je doživio od Boga životnu sreću i radost. Budući da su i na drugim mjestima, osobito u duhovnim vježbama, održana i druga razmatranja o Jobu, *Crkva na kamenu* objavila je prošloga mjeseca spomenutu knjigu tih razmišljanja namijenjenu u prvom redu svećenicima, ali i svakomu

tko se nosi s ljudskim trpljenjem i bori u vjeri pred Bogom u ovom životnom luku.

Kao uvod u predstavljanje skupina mladih iz župe sv. Mateja za ovu je prigodu uglazbila i izvela pjesmu *Svakidašnja jadikovka*, koju je hrvatski pjesnik Tin Ujević napisao u svojoj 25. godini života. Tu Ujevićevu pjesmu autor stavlja u kontekst Jobove patnje koja je mogla inspirirati mladoga Tina. Dok se skladba izvodila, bila je upriličena i video-projekcija koja je u slikama prikazivala ljudsku bol i patnju, ponajviše vezanu uz Joba. Zahvalivši mladima, biskup je pozdravio nazočne i prikazivače. Knjigu su predstavili mr. Marko Tokić, profesor na mostarskom Sveučilištu, te mr. don Ivo Šutalo i mr. don Mladen Šutalo, župnici, i profesori na Teološkom institutu u Mostaru.

Prof. Tokić govorio je o autorovu rječniku i stilu, o njegovu zapažanju biblijskih vrijednosti koje prenosi u suvremenu konkretnu stvarnost a

služe ne samo za religiozni nego i kulturni rast čovjekov.

Don Ivo je sadržaj knjige o Jobu (str. 11-188) sažeo u sedam prizora: *Čovjek sve ima; Sve što ima izgubi; I pita se: Bože, zašto? Prijatelji mu iznose svoje razloge; Bog odgovara na svoj božanski način; Job shvaća što mu Bog poručuje i kaje se; Bog mu vraća svu čast i bogatstvo, u dvostrukoj mjeri.* Predstavljajući kaže da u svoje dvadeset i dvije godine svećeništva nikada nije propovijedao o Jobu, a u posljednjih mjesec dana, čitajući knjigu, već je dva puta govorio o smislu ljudske patnje na ovoj zemlji. Zaključuje da je knjiga poticajna na razmišljanje i ispitivanje vlastite savjesti pred Bogom.

Don Mladen se osvrnuo na Dodatak u knjizi (str. 189-235), koji obuhvaća dvanaest tema: *Zvanje, Vjera i nevjera, Molitva, Studij, Beženstvo, Propovijed, Posvećenje, Uprava, Ispovijed, Križni put, Odmor i Oporuka*, a sve pod naslovom Svećenička iskaznica. Prikazivač se posebno usredotočio na to što vjernički narod očekuje od svećenika i što bi bilo korisno vjernicima da u svome duhovnom rastu usvoje iz štiva.

Na kraju su mladi otpjevali pjesmu Duhu Svetomu, želeći da nevidljiva nebeska Sila, Treća Božanska Osoba, svojim svjetlom i darom prati i knjigopisca, i prikazivače, i čitatelje ovoga duhovnog sadržaja.

DRAGOCJENOST ZVANJA U GLINENIM POSUDAMA

Mostar, 26. svibnja 2012. - Na molbu sestre Krune Adžamić, ravnateljica Caritasova Rehabilitacijskog centra u Mostaru, biskup je Ratko u subotu popodne, 26. svibnja, održao razmatranje na predloženu temu "Dragocjenost zvanja u glinenim posudama" u okviru sestarske mjesečne obnove.

Blago zvanja. U svetim knjigama proroka Izaie, Jeremije, apostola Pavla nailazimo na izreke da je Bog ovu svu trojicu pozvao još "od materina krila", tj. od njihova začeca. Božji je poziv u ovakvu duhovnu službu - učiteljsku i proročku - povezan sa samim životom, uz izravno Božje stvaranje duše koju Gospodin udahnuje u tijelo od roditelja začeto i rođeno. Nije to zvanje naknadan čin i zov, u sedmom mjesecu ili u sedmoj godini, ili kada se mladić ili djevojka odluče poći u duhovni stalež, nego istodoban sa stvaranjem duše, zajedno s darom života. Ali to je samo poziv, povlašteno blago, dano osobi da se u uvjetima jasne slobodne volje i moći opredijeli za služenje Bogu potpuno, direktno i nedvolična srca.

Nije u tome sva tajna. Tajna je i u tome što Isus kaže da nijedno duhovno zvanje, svećeničko ili redovničko, nije ostvareno a da nije od Boga isprošeno: "Molite dakle Gospodara žetve da pošalje radnike u žetvu svoju" (Mt 9,38). Ne da je to inicijativa ljudska, tj. da naša majka ili baka nama isprosi odlazak u sjemenište ili u samostan, nego Bog gleda na raspoloživost ljudskih srdaca, na njihove molitve upućene Božanskomu prijestolju. A Svemogući raspoređuje svoje pozive komu

hoće, kada hoće i kako hoće prema svomu vječnom planu.

Borba. Dar zvanja kao i dar života uključuje stalnu borbu. S vjetrovima ovoga svijeta, sa satanovim napastima da se ne pođe putem Božjega zova; a ako se već pošlo, da se što prije odustane; ako se ne odustane, da se barem potkopava zajednica nezadovoljstvom i traženjem stalnih prava kojih se dotična osoba odrekla.

Molitva. Zato je molitva u sabranosti, klanjanje u razmišljanju, svojevoljna žrtva u pokori, progonstvo u strpljivosti, križ u predanju - glavno sredstvo kojim Bog privlači ljude k sebi. To je Božja logika i pedagogija. I u njega ne će nikada ponestati zvanja. Može ih ponestati u jednome kraju, pa i u jednome narodu, zato što dječaci i djevojčice žele slijediti onoga mladića koji se žalostio kada ga je Isus javno pozvao, a uvijek će biti zvanja ondje gdje se Božje zapovijedi opslužuju, Boga moli i pokora čini. Koliko svećenici ili redovnice svojim životom i primjerom omogućuju ili onemogućuju čitanje i očitovanje takvih zvanja u konkretnoj praksi? - tu valja zastati, pošteno se u savjesti upitati i životno popraviti.

Poslije predavanja slavljena je u kapelici sv. Misa gdje je sudjelovalo osam sestara, koje su došle iz raznih mjesta. U misnom mementu biskup se sjetio s. Paule Šarić, nekadašnje vrhovne poglavarice Služavki Maloga Isusa i provincijalke Sarajevske provincije, koja je toga dana preminula u sestarskoj kući u Vitezu. Bog joj se smilovao duši!

MISNA SLAVLJA U DVAMA GROBLJIMA

Mostar, 4. lipnja 2012. - Don Ivan Perić, od prošle godine župnik u župi Sv. Luke u Iličima i župni upravitelj župe Sv. Marka u Cimcu, na traženje Ordinarijata poslao je kratak izvještaj o slavljenju sv. Mise u dvama grobljima na području župe Sv. Marka u Cimcu, na svetkovinu Presvetoga Trojstva. Cjelovito ga objavljujemo.

Izvješće o slavlju sv. Mise s "blagoslovom polja" u župi sv. Marka u Cimcu

U mjesecu siječnju ove godine, blagoslivljajući oko tri stotine obitelji u župi Sv. Luke u Iličima i u župi Sv. Marka u Cimcu, u Mostaru, mnogi su me vjernici pitali, hoće li konačno, evo skoro 20 godina od osnutka ovih dviju župa, dočekati da i oni mogu doći u kasno proljeće na groblje svojih pokojnika, zakonito sudjelovati u sv. Misi i moliti za svoje preminule, te od Boga prositi blagoslov svega što rade i što imaju "i u kući i u polju". Da me tada, i tek jedna obitelj - a ne više stotina - to upitala, učinio bih to, s Božjom pomoću, jer mi je

to svećenička dužnost kao njihova zakonita župnika.

Svete Mise najavio sam koji tjedan prije preko župnih oglasa. Reakcija je bila, kao što sam i očekivao, posve različita; od silne radosti onih koji su to prije pola godine tražili, do određenih prigovora onih koji se s time ne slažu.

Sve je, Bogu hvala, završilo na tim riječima usmenih prigovora i *letaka* slična sadržaja koji su dijeljeni po Cimcu dva-tri dana uoči nedjeljne Mise.

Uza savršen red, mir i pobožnost, kako i dolikuje Presvetoj Euharistiji, na svetkovinu Presvetoga Trojstva, u nedjelju, 3. lipnja u 10 sati slavljena je sveta Misa na groblju "Smrčenjaci" u Cimcu. Bilo je prisutno oko 250 vjernika. Isti dan na "Djevojačkom groblju" u Cimcu u 12 sati slavljena je druga sveta Misa u kojoj je sudjelovalo oko 230 vjernika.

U miru došli, u miru se razišli, Trojedinom Bogu hvala!

MIR I RED

Mostar, 10. lipnja 2012. - Župnik župe Sv. Marka u Cimcu i istodobno župni upravitelj župe Sv. Luke u Iličima u Mostaru, don Ivan Perić, slavio je u nedjelju 10. lipnja 2012. svete Mise "blagoslova polja" na groblju "Kolenje" u Iličima, Vrelo Radobolje, u 10 sati, te potom isti dan na groblju "Gorica" - Cim u 12 sati. Sve je proteklo u miru i blagoslovu Božjem. Bilo je oko stotinjak vjernika na jednom, tako i na drugom mjestu.

Dan prije, u subotu 9. lipnja nakon večernje svete Mise, pred vratima *župnog ureda* u Iličima, pojavio se glas protivne struje te pred okupljenim vjernicima, koji su upravo izlazili iz kapelice, stao govoriti župniku da se ne bi usudio sutra pojaviti na groblju "Gorica" - Cim. Župnik se na takvu poruku nije osvrtao nego je, obavijestivši predhodno mjerodavne za red u gradu, savjesno i mirno obavio svoju svećeničku i župničku dužnost uz molitvu i pjesmu vjernoga puka.

BUDITE MUDRI

Stolac, 7. lipnja 2012. - Veličanstvena proslava svetkovine Tijela i Krvi Kristove, inače među najuzvišenijim tajnama i svetkovinama Katoličke Crkve i vjere. U Srednjem vijeku sve je počelo privatno, a tijekom vremena, 1264., uzdignuto je na najvišu crkvenu službenu razinu liturgijskoga

slavlja. Papa Urban IV. zamolio je tadašnjega, i sve do danas, najumnijega teologa i naučitelja Crkve, sv. Tomu Akvinca (1225.-1274.), da sastavi časoslov i misne molitve s pjesmama za tu Isusovu svetkovinu. Iz toga Svečeva rada proizašla je nedostižna posljednica - pjesma prije aleluje: Hvali,

Sion, Spasitelja - *Lauda Sion Salvatorem*; pričešna Zdravo, Tijelo, porođeno - *Ave verum Corpus*, te više himana ili slavospjeva:

za večernju Usta moja uzdižite - *Pange lingua gloriosi corporis*, u kojoj su dvije posljednje kitice: Divnoj dakle Tajni ovoj - *Tantum ergo sacramentum*;

za noćnicu ili matutin: Veselo svetkujmo - *Sacris sollénniis*;

za jutarnju ili laude: Riječ svevišnja se pojavi - *Verbum supernum prodiit*.

Himan Klanjam ti se smjerno - *Adoro te devote* sveti je Toma sastavio kao zahvalnost za euharistijski spomenčin/*memoriale*, žrtvu/*mors* i gozbu/*panis*, a u kršćanskom je puku postala najpoznatija pričešna pjesma. Papa Pio V. uvrstio je *Adoro te devote* u posljednjeridentski Rimski misal 1570.

Ono što se dogodilo na Otajstvenoj večeri na Veliki četvrtak - bitna pretvorba kruha u Tijelo, a vina u Krv Kristovu - Crkva je propisala da se i na vanjski način slavi i navješćuje "po ulicama i trgovima", u procesijama.

Svečanost sv. krizme pod sv. Misom upriličena je u prostranu crkvenom dvorištu. Oltar na do- stojnu mjestu s kojega se vide svi sudionici - misari. Ima preko 2.000 vjernika. Zelenilo stabala ugodno djeluje oku, a prekrilo glave od sunca. Za krizmanike, kojih je šezdeset i dvoje - 38 dječaka, 24 djevojčice - i njihove kumove rezervirane su klupe. Dvoje krizmanika pred mikrofonom pozdravljaju biskupa, jedno vlastitim govorom, a drugo proljetnim cvijećem. Župnik don Rajko Marković u ime cijele župe. Ujedno najavljuje dvije novosti: prva, dan prije stigao je kip sv. Ilije, zaštitnika župe, već je postavljen na istoimeni Trg između župne crkve i ceste. S knjigom u lijevoj i plamtećim mačem riječi u desnoj ruci. Drugu vijest sazeo je ovako: Radujemo se u Gospodinu da možemo, na slavu Božju i na dobro katoličke vjere, proglasiti na ovaj svečani i svetkovinski dan Tijela i Krvi Kristove da je naša Biskupija zakonitim putem došla u posjed bivše "Robne kuće" u Gradu, koja se pretvara u Duhovno-kulturni centar Trebinjsko-mrkanske biskupije. Nakon što su sređeni svi gruntovnički i urbanistički papiri, odobreni projekti i planovi i izdane potrebne građevinske dozvole, ovih se dana pristupa preuređenju zgrade u duhovne, pastoralne i liturgijske svrhe. Za radove je u ime Biskupskog ordinarijata zadužen kancelar don Ante Luburić. U znak najdublje zahvalnosti Bogu, te s osjećajem osobita poštovanja prema onima koji su ovu preobrazbu omogućili - sve ih preporučujemo Bogu u svo-

jim molitvama - mi ćemo na kraju sv. Mise u Tijelovsku procesiju uključiti i prostor središnjega Grada, gdje ćemo pred našim novim Duhovno-kulturnim centrom pročitati Evandjelje, izmoliti uobičajenu molitvu a biskup će Svetoostajstvom podijeliti blagoslov kao i na druga tri mjesta u Stocu. Neka Bog blagoslovi ovu zgradu i gradnju i graditelje i sve vjernike koji se budu okupljali oko toga našega Duhovnog centra. Mi ćemo se odnositi s poštovanjem prema tuđemu, kako nas Božja zapovijed uči, ali imamo puno pravo očekivati da se i drugi odnose s poštovanjem prema svemu što je katoličko u ovome Gradu, govori župnik.

Krizmanici su obučeni u tamno-crvene tunike, tako da je uklonjeno svako štetno žensko natjecanje u modnim kreacijama.

Propovijed je bila sva usredotočena na Duhov dar **mudrosti**. Mudrost je opsluživati Božje zapovijedi koje je sama Božja Mudrost smislila i ljudima dala da po njima žive. Tko Božje zapovijedi ruši, ne čini samo prvoklasni grijeh, nego prvoklasnu ludost. Kada je odbačeni kralj Šaul progonio novopomazanoga kralja Davida, došao je do spoznaje svoje bezumnosti i raskajano je zavapio: "Ludo sam radio i teško pogriješio" (1 Sam 27,21). Grijeh je dakle ludorija! Svako izvratanje Božje mudre zapovijedi, od prve do desete, očituje čovjekovu bezumnost, pa koliko se god čovjek hvalio da je "mudar" po kriterijima ovoga svijeta. Grijeh ne može biti nikakvo pravo, nego samo zlomisao, zloželja i zločin. I jednako se tretira pred Bogom krađa - kršenje sedme Božje zapovijedi, kao kršenje šeste Božje zapovijedi da se muško za muško "udaje", a da se žena ženom ženi! I jedno je i drugo moralno bezumlje! I nitko nije žešće osudio sve te ovosvjetske parade grijeha kao sv. Pavao: "Jer, premda upoznaše Boga, ne iskazaše mu kao Bogu ni slavu ni zahvalnost, nego ishlapiše u mozganjima svojim te se pomračili bezumno srce njihovo. Gradeći se mudrima, poludješe i zamijeniše slavu neraspadljivog Boga likom, obličjem raspadljiva čovjeka [...]. Zato ih je Bog po pohotama srdaca njihovih predao nečistoći te sami obeščaćuju svoja tijela, oni što su Istinu - Boga zamijenili lažju, častili i štovali stvarenje umjesto Stvoritelja, koji je blagoslovljen u vjekove. Amen" (Rim, 1,21-25).

Krizmanici su pozvani da u prvome redu slušaju svoje roditelje - četvrtu Božju zapovijed - a oni ih poučavaju sve druge zapovijedi Božje, pa će biti mudri u životu, ne će hodati na glavi, preokrećući Božji sustav u društvu.

Velik red predškolske djece bio je ispred oltara, u sabranosti i pozornosti, pod okom sestre paziteljice Alojzije. Kao uvod u Očenaš biskup sve poziva da se mole za svu djecu - katoličku, pravoslavnu, muslimansku - da zdravo odrastu i drže se Božjega zakona, koji sve jednako obvezuje. Sv. Pričest krizmanika u svoj pobožnosti kao i za sv. krizmu.

Poslije Popričesne molitve don Rajko proglašava tijek procesije. U Stocu je tradicionalna svečana tijelovska procesija kroz grad sa svom disciplinom i religioznim stahopoštovanjem. Policija primjerno drži promet pod svojim nadzorom. Stajališta s čitanjem četiriju evanđelja o Euharistiji i blagoslovom s Presvetim: Pod Gradom, kod Autobusnoga kolodvora, pred Duhovnim centrom i na Trgu sv. Ilije pred crkvom. Sve je u pokretu, a vlada savršen red i sabranost. Samo se čuje Evanđelje, euharistijska pjesma i molitva. I

slapovi Bregave kod Doma zdravlja. Djevojački zvučni glasovi nadvisuju i mikrofon. Biskup i svećenici izmjenjuju se noseći Presveto u prekrasnoj monstranci. Pozorno slušanje Božje riječi. Prolaznici se s poštovanjem ponašaju. I svi sudionici procesije ponovno na svojim mjestima gdje je sve završilo pjesmom *Divnoj dakle* i svečanim blagoslovom. Sve u svemu malo više od dva sata.

U župnom uredu biskup je u popodnevu pregledao matične i druge župne knjige. U prošloj 2011. godini u stolačkoj je župi bilo 3.123 vjernika u 796 katoličkih obitelji. Kršteno je 19 novorođenčadi (u 2012. do sada: 19), prvopričešćeno 45 pripravnika trećega razreda osnovne škole, krizmano 58 polaznika osmoga razreda, vjenčano 25 parova, pokopano 29 preminulih. Župa ima 49 manjih i većih naselja i 40 grobalja, od kojih 20 s grobljanskom kapelicom.

NE BUDETE LI KAO DJECA

Rašeljke, 9. lipnja 2012. - U subotu, 9. lipnja, mostarsko-duvanjski biskup Ratko Perić pohodio je župu Rašeljke, gdje župnikuje don Mijo Klarić. Najprije je u župnom uredu pregledao župne matice i druge župne knjige. U prošloj godini u župi je bilo 125 obitelji s oko 400 vjernika. Krštenja 5, prvopričesnika 5, krizmanih 4, vjenčanja 3, preminulih 8. Na području Rašeljaka, u selu Renići, nalazi se Starački dom s oko 70 korisnika iz same župe i drugih mjesta livanjskoga i duvanjskoga kraja. Sve u privatnoj režiji.

Biskup je slavio sv. Misu u župnoj crkvi Sv. Franje Asiškoga i podijelio sakrament sv. krizme kandidatima iz četiriju buškoblatskih župa, kao što se uobičajilo od 2000. godine, tako da svake godine bude sv. krizma u drugoj župi. Ove je godine red pao na Rašeljke koje su imale šest krizmanika, Vinica jednoga, Prisoje sedam i Grabovica osam - ukupno dvadeset i dva krizmanika. Istoga je dana četvero djece iz rašeljačke župe - dvije djevojčice i dva dječaka - prvi put primilo euharistijskoga Krista.

Uz biskupa Ratka koncelebrirali su župnik domaćin don Mijo, don Marko Lukač iz Grabovice, don Gordan Božić iz Prisoja, don Ilija Drmić iz Vinice, duvanjski župnik i dekan fra Gabrijel Mioč te još desetak svećenika.

Prepuna župna crkva odisala je pobožnošću, molitvom i pjesmom koju je predvodio župni zbor potpomognut ocem Jozom Čirkom iz Splita, dominikancem iz Rašeljaka, koji ih je pratio na orguljama.

Na početku Mise jedan je krizmanik pozdravio biskupa, a krizmanica uručila rukovet cvijeća. Potom je dobrodošlicu uputio župnik don Mijo. Biskup je započeo euharistijsko slavlje pozdravivši svećenike, napose prvopričesnike, krizmanike, njihove roditelje, kumove i sve nazočne u crkvi i pred crkvom. Pozvao je malu djecu ispod kora da dođu ispred oltara, kako bi bolje pratila riječi i znakove svetih čina. Tako je oltar bio ukrašen djecom, tim živim i najljepšim cvijećem, kojega je, nažalost, sve manje i manje, ne samo u župama oko Buškoga jezera nego i oko svih drugih naših rijeka, mora i jezera.

Čitanja su glasno i dolično pročitali krizmanici, sav puk pjevanjem popratio psalam, a evanđelje je navijestio prisojački župnik don Gordan.

Na početku propovijedi biskup je pozvao krizmanike da pozorno prate jer bi mogli odgovoriti na koje postavljeno pitanje za vrijeme podjeljivanja sakramenta potvrde. Biskup je govorio u prvome redu prvopričesnicima a preko njih i svima odraslima. Naglasio je da je Isus pohvalio jedno-

stavnost i nevinost djece pozvavši sve: Ako ne budete kao djeca, ne ćete ući u kraljevstvo nebesko! Propovijed je bila usredotočena na tri temeljne riječi koje su bitne u životu svakoga čovjeka i svake zajednice, a koje možemo učiti na primjerima djece.

Povjerenje: djeca imaju potpuno povjerenje u svoje roditelje i druge ukućane. Sva je njihova sigurnost oko mame i oko tate, sigurni da im ne će ništa nedostajati od tabana do tjemena. - Takvo povjerenje Isus očekuje od vjernika u Oca providnosnoga.

Oproštenje: Djeca se lako počupaju, ali se i odmah i pomire. Dosta je da majka rekne: Pomirite se i poljubiti se! - odmah zajedno sjedaju za stol i smiju se. Ne nose u sebi žalac osvete i mržnje, kao stariji. - Isus očekuje da svatko, poput djece, od svega srca oprostí svomu bratu i svojoj sestri ako želi ući u kraljevstvo nebesko.

Poslušnost: Djeca su spremna poslušati kada im otac rekne da donesu vode, nalože vatru, zatvore vrata. Primjer te poslušnosti jesu oni dječaci i djevojčice koji donose lopte i ručnike tenisačima i tenisačima: kako spremno poigravaju, trče, donose i odnose! - Isus očekuje od svakoga vjernika potpuni posluš svim Božjim zapovijedima ako se žele spasiti.

Krizmanici su nakon propovijedi, odreknuća od sotone i prionuća uz vjeru Crkve, pobožno prilazili jedno po jedno biskupu, koji ih je mazao sv. krizmom u znak silaska sedmerostrukoga dara Duha Svetoga. Nakon molitve vjernika, koje je predmolila jedna krizmanica, zbor je započeo darovnu pjesmu a biskup nastavio s euharistijskom službom.

Na kraju su prvopričesnici izrekli svoju pričesničku zahvalu u obliku molitve, sve četvoro po jednu kiticu. Župnik je don Mijo čestitao prvopričesnicima, krizmanicima, roditeljima, kumovima i cijeloj župi. Zahvalio je biskupu, nazočnim svećenicima i svima koji su sudjelovali u pripremi krizme te zaželio ugodno prijateljevanje za obiteljskim stolom.

I biskup se pridružio čestitkama te još jednom pozvao krizmanike i pričesnike da nastave kroz život svjedočiti ona tri dječja obilježja pravoga kršćanina i vjernika, te živjeti tako da ih Isus uvijek može uzeti za primjer.

Nakon blagoslova zajednička foto-uspomena i više pojedinačnih.

Roditelji krizmanika i prvopričesnika svoje su goste počastili u obiteljskim domovima, a župnik biskupa i braću svećenike koncelebrante i čestitare iz susjedne Splitsko-makarske nadbiskupije, u župnoj kući.

GRADNJA I GLAGOLJAŠI

Vinica, 9. lipnja 2012. - Završivši sve preglede i obrede u župi Rašeljkama, biskup je Ratko 9. lipnja, u autu s don Ilijom Drmićem, župnikom u Vinici, pošao pohoditi i njegovu župu. Usput don Ilija pokazuje mjesta kroz koja vozi: Mamići, Perkovići - U Perkovićima ima jedan dolac koji se naziva Don Jakin dolac s nekom starom omeđinom za koju se pretpostavlja da je bila kuća don Jakova Perkovića, koji je kao svećenik preminuo u Rakitnu 1836. godine. Vozač jednom rukom vozi, a drugom pokazuje na Čalića kuće, odakle je bio rodom don Tadija Čalić, svećenik glagoljaš u XIX. stoljeću, i bogoslov Vinko Čalić, koji je kao dvadesetogodišnjak preminuo 1944. godine. U Čalića groblju nalazi se Vinkov grob te grob don Martina Jurčevića, također svećenika glagoljaša koji je kao svećenik djelovao 35 godina u Vinici. Jurčevića kuće smještene su tik do Čalićevih. Na

pitanje kako zna da je to don Martinov grob, don Ilija odgovara da mu je jedan 75-godišnjak pričao kako je od svoga oca čuo da je to grob don Martina Jurčevića. Od groba mu je očuvan kameni križ i postavljena je nova grobnica s natpisom: "Don Martin Jurčević, svećenik glagoljaš, rođen: 1740., ređen: 1769. preminuo: 1804. Biskupija mostarsko-duvanjska." Na groblju kratka molitva i za bogoslova i za svećenika i za sve vjerne mrtve.

Trg glagoljaša. Pred crkvom, na Trgu glagoljaša, nalazi se monumentalni spomenik svećenicima glagoljašima, kojih je bilo barem šest iz ove viničke župe, i to trojica spomenutih: don Martin Jurčević, don Jakov Perković i don Tadija Čalić, te don Josip Jurčević, don Josip Lučić i don Ilija Jurčević. "Oltar" od gromade kamena, tri i pol tone, "ambon" i "krstionica". Nikada to glagoljaši nisu imali za života po grobljima gdje su misili i dru-

ge sakramente dijelili. Neka imaju danas! Poprsja od bronce izrađena su im na zidu "prezbiterija". Na vrhu spomenika križ. Na lijevoj strani upisana sva slova glagoljice. Umjetnik kipar Jure Žaja. Ima i sedam kamenih sjedišta. Prekrasan pogled na crkveno dvorište i na cijelo Viničko polje.

Crkva. Trg glagoljaša 3. Prostrana crkva uređena: prezbiterij pogledu ukusan, svetohranište, oltar, ambon i krstionica - zašto zamijenjene strane? - samo radi dotoka struje i mikrofona! Sakristija obnovljena sa svim crkvenim priborom.

Stara kuća - kula. Sada ćemo u staru župnu kuću, veli don Ilija, Trg glagoljaša 2. Do nje Dvorana don Ante Krešimira Buconjića, Trg glagoljaša 2a. Kuća je od kamena, na dva kata s prizemljem, nekadašnja turska kula. I nju don Ilija obnavlja, radovi su u tijeku. Bit će u njoj Muzej, Galerija i Memorija.

Srednjovjekovna crkva. Idući prema današnjem župnom stanu prelazi se preko tlocrta stare srednjovjekovne crkvice, kojoj su konzervirani temelji i oblik. I to je uređeno otkako je don Ilija imenovan župnikom u Vinici pred Božić 2007. godine.

Nova župna kuća. Trg glagoljaša 1. Obnovljena od poda do tavana. Ukusno i funkcionalno. U hodniku slike i imena svih župnika od 1885. godine. U župnom uredu sve je uredno.

Matice! - Don Ilija vadi najnovije matične i druge župne knjige iz stalaže i stavlja ih pred biskupa na stol. Matice krštenih, umrlih i vjenčanih potječu od osnutka župe, 1885. godine, a krizmanih od 1912. Prošle 2011. godine u župi je bilo 436 vjernika u 193 katoličke obitelji. Od njih devedeset i četvero radi izvan župe, ali nisu se svi ti odselili. Pučanstvo je uglavnom stabilno. Koliko ih ode, toliko ih se iz svijeta vrati. Prošle godine u župi je kršteno šestoro djece, krizmano dvoje, umrlo trinaestero čeljadi, vjenčana dva para. Vi se čudite, biskupe, da je tako malo, govori don Ilija. Da vidite u Luzernu u Švicarskoj: od 60 prvopričesnika, 42 podrijetlom iz Vinice! Poneki se i vraćaju. Švicarska im plaća da se vrate, prije vremena umirovljuje ih i osigurava i druge pogodnosti pruža samo da napuste Švicarsku. Dosta su je izgradili, mogu sada kući, jer ih država nikada

nije ni pokušala svojim građanima smatrati i u svim ljudskim pravima učvrstiti i priznati.

Računi! - Svi računi - primitaka i izdataka - uredno su vođeni iz dana u dan, od osobe do osobe. Jedino misnu milostinju župnik donese u vrijeme pohoda na Ordinarijat, gdje mu don Antan ekonom obračuna Gospinu, Oltarsku i Mrtvačku, dio ostavi na Ordinarijatu, ostalo župnik ubilježi u svoje Račune.

Urudžbeni zapisnik! - Vođen krasopisom. Datum, osoba, dar, primljeno, poslano. Samo onako radi kontrole: br. 78/2008. = Dar Hrvatske vlade 50.000 kuna za crkvene gradnje. Uredno primljeno, uredno zabilježeno, uredno potrošeno.

Missae pro populo! - To je u Kronici, svake nedjelje izričito upisano i pročitano. Međutim, treba imati posebnu bilježnicu za **Missae pro populo!**

Kronika! - Don Ilija donese pet velikih uvezanih svezaka: 2008. - 311 stranica, 2009. - 435; 2010. - 384; 2011. - 513, svega 1643 stranice, te onaj za 2012. koji je još u kompjutoru. Don Ilija bilježi u Kroniku sve što pošalje i primi, bilo e-mailom, bilo službenim putem. Na kraju godine ubilježi kratak sažetak i sve uveže. Neka ostane zapisano. Valjat će za budućnost.

Župa Vinica. Monografija prigodom 125. obljetnice osnutka župe (1885.-2010.), Tomislavgrad, 2010.. više od 500 stranica. Uradili i uredili Robert Jolić i Ilija Drmić.

Vinička baščina, Župa Vinica u crkvenom i društvenom tisku (1961.-2011.). Ravnih pedeset godina, 245 članaka, na 586 stranica. Najviše je tekstova don Ilijinih, posebno iz Ljetopisa župe. U dva dijela, prvi od 1961. do 2007. a drugi do danas.

Jokanov slikopis, Slikarski opus Josipa Jokana Šiške (1942.-1974.), priredio don Ilija Drmić, a izdala Naša ognjišta iz Tomislavgrada u suradnji sa Župnim uredom u Vinici i Zavičajnim društvom u Splitu.

Don Ilija se pokazao misnikom, propovjednikom, ispovjednikom, liturgičarom, pastoralcem, graditeljem, ljubiteljem povijesti, crkvene i nacionalne. Bez ikakve žurbe i nervoze. Uostalom, tiha voda brjegove valja.

ČEZNITE ZA BOŽJIM DAROVIMA!

Gradina, 10. lipnja 2012. - Na poziv župnika don Đure Bendera, biskup je Ratko predvodio je u nedjelju, 10. lipnja, euharistijsko slavlje i podijelio sakrament sv. potvrde kandidatima župe Sv. Ivana Glavosjeka na Gradini u Čitlučkom dekanatu. Župa se sastoji od više naselja: Krehin Graca i Blizanaca, između kojih je sagrađena župna crkva s kućom na Gradini - po njoj je prozvana i cijela župa, te Biletića, Biletić Polja i Krućevića, a župniku su povjereni i Žitomislići (s trima novim naseljima). Iz Biletića bio je 1 krizmanik, iz Graca i Blizanaca 32, iz Žitomislića i Biletića Polja 55 potvrđenika.

Ulaznu je pjesmu otpjevao je župni zbor pod ravnanjem župnoga vikara don Ivana Marčića. Biskupa su, u ime 88 krizmanika 8. razreda osnovne i 1. razreda srednjih škola, pozdravili krizmanik i krizmanica. Župnik don Đuro uputio je pozdravne riječi biskupu, četvorici svećenika koncelebranata, krizmanicima, njihovim roditelje, kumovima i svima nazočnima. Najavio je pripremu za proslavu 100. obljetnice župe, 2018. godine, za koju su već obavljene određene dogovori. Naglasio je da bi se u tom povodu obnovila župna crkva i izgradio crkveni toranj.

Biskup je zahvalio na dobrodošlici te pozvao sve misare, i u crkvi i pred crkvom, na skrušenu molitvu i dostojno sudjelovanje u sv. Misi.

U svojoj je propovijedi biskup govorio o četiri palestinska grada nad kojima je Gospodin izgovorio teške riječi. Nad Korozainom i Betsaidom zbog njihove nezainteresiranosti za Isusovu riječ,

pa čak ni za njegova čudesa (Mt 11,20-22); Nad Kafarnaumom zbog njegove uznositosti i oholosti (Mt 11,23); i nad Jeruzalemom, u kojem je Isus toliko puta htio skupiti njegove žitelje i prenijeti im Božju poruku, ali oni ne htjedoše. Osobito je propovjednik stavio naglasak na svetopisamsko upozorenje u nedjeljnom odlomku evanđelja sv. Marka da će svi grijesi biti oprosteni osim grijeha protiv Duha Svetoga (3,29), te objasnio da se taj grijeh sastoji upravo u tome što se čovjek ne kaje, ne želi pokajati, nego ostati u grijehu do smrti.

Tijekom dijeljenja svete potvrde, biskup je pozvao roditelje da mole kada čuju ime svoga djeteta i vide da je na redu za krizmu. Molitvu vjernika izrekli su krizmanici u ime cijele župne zajednice.

Na kraju Mise dvoje je krizmanika zahvalilo biskupu na darovima Duha Svetoga koje su po njegovim rukama primili, kao i za upućene pastirske riječi da ostanu vjerni Duhu, a daleko od zloduha.

Župnik je zahvalio biskupu za svu potporu, čestitao krizmanicima, njihovim kumovima i roditeljima, te im zaželio da budu svjedoci onoga što su primili po sakramentu sv. krizme.

Nakon blagoslova, krizmanici su se s biskupom fotografirali zajedno i pojedinačno. Razišli su se svojim kućama, gdje je nastavljeno vedro raspoloženje za obiteljskim stolovima. Župnik je svoje goste: biskupa, svećenike koncelebrante, kao i ostale svećenike čestitare iz susjednih župa, pozvao na okrjepu u župnu kuću.

STOLJETNICA ŽUPNE CRKVE

Bijelo Polje - Potoci, 15. lipnja 2012. - Kada vjernik stupi na prag župne crkve u Potocima, u Bijelom Polju kod Mostara, prije nego rukom zamochi u kamenicu s blagoslovljenom vodom da se prekriži, vidi na podu uklesanu godinu gradnje crkve: 1912. Točno stogodišnjica. A blagoslov? - Tek 1913. Evo prikaza od prije stotinu godina iz pera tadašnjega biskupa fra Alojzija Mišića, kako je rukom doslovno ubilježio u biskupijsku kroniku:

"Bilopolje 20. IV. 1913. Ovdje je bilo slabo. Prava pustinja i pustoš. Župna kuća proste i najpro-

stije vrsti cestarski hân. Crkva ni škola ni kuća. Ovdje je jednom bio u pohodu O. Puntigam [isusovac, generalni prefekt u Travniku 1896.-1908., profesor u Sarajevu 1909.-1918.] d.I. smililo mu se, opiso u stranim novinama [*Stimmen aus Sarajevo*] što je i kako je, pa se Grof Galen rodnom iz Njemačke a sada Benediktinac u Emausu kod Praga - zauzeo i poveo akciju, da se u Bilom polju, alias 'Potoci' podigne crkva i župni stan. Izvedeno je i lijepo. Crkva je izidana u betonu, nova velika zvona 3. nabavljena, crkvenoga odjela preobil-

no; župni stan novo pregrađen. A da nije u stanu sve doručeno i lijepo uređeno, kriv je župnik Don Tadija Božić. Crkva je stajala circa 50.000. Kruna. Župni stan 10.000. Kr. Sve je ovo P. Augustin Galen isprobao za Bilopolje. Neka mu je vječna uspomena, a Bog će mu platiti. Da nije on tu uredio 'Potoci' ili 'Bilopolje' nigda nebi imali šta ovakova. Na 20. IV. bio je blagosov nove župne crkve. Nije se mogla posvetiti, jer je oltar drven bio, mora biti *mensa immobilis* de 'petra lapidea' [nepokretan stol od kamene stijene]. Blagoslovio je biskup o. Alojzije Mišić, prisustvovali su blagosovu P. Augustin Galen, P. Puntigam, o. Ambro Miletić, o. Jerko Boras tajnik biskupa, o. Buntić Didak, o. Ivo Božić iz Blagaja, još mnogo drugih franjevaca, Gjuro Džamonja sabor. zastupnik. Ručak bio ugodan, po ručku zabava" (*Kronika biskupije*, I., str. 23). Tom je prigodom promijenjen naslov crkve: dotadašnje Isusovo Uzašašće ustupilo je mjesto Presvetomu Srcu Isusovu, čitamo u *Uspomenama na ljude i događaje*, I., str. 44., koje nam je ostavio Bjelopoljac don Jozo Zovko.

Crkva je doživjela u posljednjem ratu, 1992. godine, teško rušenje. Samo su ostali zidovi na uzgor. Obnova je crkve dovršena pod vodstvom tadašnjega župnika don Jakova Renića 2002. godine, prije deset godina. Čvršća je svakom pogledu nego što je bila.

Sadašnji župnik don Josip Galić zaželio je da ove godine proslava naslovnika župne crkve u

Potocima, Presveto Srce Isusovo, protekne i u spomenu stogodišnjice iste obnovljene crkve. Župnik je pozvao biskupa Ratka da na samu svetkovinu Srca Isusova, 15. lipnja 2012. uvečer predvodi misno slavlje koje se odvijalo u crkvenom prostoru s gornje strane crkve. Sudjelovalo je u Euharistiji 12 svećenika, đakon a ministrirali su bogoslova iz Sarajeva. Pjevao je župni zbor. Večer posve vedra i ugodna.

Biskup je u propovijedi govorio o trojici apostola koji su se odgajali uza samo Srce Isusovo, u njegovoj školi. Jedan je bio izdajnik i konačno tragično završio svoj život u pohlepi za novcem - Juda. Drugi je zanijekao Isusa one tamne noći, kako mu je Isus prorekao, a on bio uvjeren u suprotno, pa se gorko kajao i oproštenje zadobio - sv. Petar. Treći je ostao vjeran do kraja, do Kalvarije, gdje mu je Isus povjerio svoju majku za majku, a njega svojoj majci za sina - sv. Ivan. Biskup je zaželio da svećenici i vjernici ostanu vjerni ljubavi Božjoj koja se najviše manifestirala po Srcu Isusovu, koje je na Golgoti doslovno raspuklo i tako se na Longinov udarac kopljem u mrtvo tijelo Kristovo pokazala krv i voda.

U vrijeme prikazanja vjernici su, uz popratne molitve, prinijeli raznovrsnost darova, i iz domaće župe i iz župe-posestrime sv. Florijana iz Austrije.

Poslije sv. Mise priređen je domjenak za sve misnike i misare.

BUDITE ONO PLODONOSNO ZRNO

Zagorje, 16. lipnja 2012. - Na spomendan Srca Marijina, 16. lipnja, mostarsko-duvanjski biskup Ratko slavio je sv. Misu u župi Gospe od zdravlja u Zagorju, u Posuškom dekanatu, gdje je krizmao 14 župljana školaraca te mlade župe osnovane 1980. godine.

Na zvuke zvana za početak misnoga obreda, procesija s ministrantima, krizmanicima i njihovim kumovima, sa svećenicima koncelebrantima i biskupom, uputila se prema oltaru u crkvi gdje je biskupa i sve nazočne pozdravila jedna krizmanica koja je sama sastavila pozdravni govor.

Pozdrave je, nakon ulazne pjesme koju je intonirao i pjevao Dječji zbor, uputio župnik domaćin don Ante Ivančić. Izrekao je dobrodošlicu biskupu Ratku, posuškom dekanu i župniku

Rakitna fra Marinku Leki, župnicima susjedima: don Petru Vuletiću iz Vira, don Jozi Blaževiću iz Vinjana, don Iliji Drmiću iz Vinice, don Slavenu Čoriću iz Sutine, župnom vikaru iz Posušja fra Goranu Čorluki, te don Ivanu Štironji koji je došao u pratnji s biskupom.

Biskup je zahvalio na riječima dobrodošlice. Pozdravio je župnika don Antu i sve nazočne vjernike, među kojima i četvoricu sjemeništara koji su posluživali kod oltara. Dodao je, da bi mu posebno bilo drago kada bi se koji od krizmanika, pozvan od Boga, javio u sjemenište te na sljedećoj krizmi ministrirao umjesto ovih koji su došli sa župnikom iz Vinjana. Pozvao je sve sudionike na sabranost i na kajanje te započeo euharistijsko slavlje.

U svojoj je propovijedi biskup stavio u današnji krizmeni kontekst Isusovu prisposobu o sjemenu koja govori da svako četvrto zrno pada na plodno tlo i donosi rod, a ona prva tri imaju različitu sudbinu i uglavnom propadaju. Pozvao je sve slušatelje, osobito krizmanike, na ozbiljno razmišljanje o sebi i o svom kršćanskom životu. Događa li se tako s kršćanicima, pričesnicima, krizmanicima, vjenčanicima, bogoslovima, sve-

ćenicima, te postavio pitanje: "Što ako sam ja to zrno koje je palo na neplodno ili kamenito tlo; što ako sam ja to zrno koje je trnje ugušilo i zaustavilo da ne donesem ploda?" Bilo bi strašno negativno ako ne bismo dali sve od sebe da budemo ono sretno zrno koje donosi ne samo tridesetostruk ili šezdesetostruk, nego stotostruk plod u Duhu Svetomu, naglasio je propovjednik. Eto poruke krizmanicima, i svima!

NE BUDITE ZABRINUTI TJESKOBNO

Klobuk, 23. lipnja 2012. - U subotu, 23. lipnja, na poziv župnika fra Stipana Šarića, biskup je Ratko predvodio sv. Misu u župi Marije Pomoćnice kršćana u Klobuku, a koncelebrirali su ljubuški dekan i studenački župnik don Ivo Šutalo, veljački župnik fra Vlatko Soldo i don Ivan koji je došao u biskupovoj pratnji.

Na glas zvona u 11 sati, procesija na čelu s križem, s ministrantima, krizmanicima, kumovima, svećenicima i biskupom uputila se iz sakristije preko dvorišta na glavna vrata prema oltaru, dok je župni zbor poveo ulaznu pjesmu. Na početku Mise biskupa je pozdravila krizmanica, jedna od trideset i troje pripravnika za sv. potvrdu, osmog osnovne i prvoga srednje škole. Pozdrave je u ime cijele župe izrazio župnik fra Stipan koji je pozvao biskupa da kao pastir ohrabri ne samo krizmanike, nego i sve sudionike te da započne misni obred.

Biskup je zahvalio i pozvao vjernike na pozornost za vrijeme euharistijskoga slavlja kako bi taj Božji dar Riječi i Žrtve, Tijela i Krvi, svima bio na obnovu svijest da smo djeca koja se ne smiju tjeskobno brinuti za materijalne stvari, jer se nebeski Otac brine za sve računajući s darovima koje nam je udijelio. Naglasak je na ono **tjeskobno!**

Biskup je svoju propovijed temeljio na Matejevu evanđelju toga dana koje poziva da se živčano ne brinemo što ćemo jesti i piti, i u što se obući i obuti, zaboravljajući na vječnu domovinu, jer se za nas sve brine Otac nebeski puno više negoli mi sami (Mt 6,24-34). Treba se, naravno brinuti, raditi, nastojati, ali ne tjeskobno, panično, nego mudro, razborito, bogobožno, po darovima Duha Svetoga. Isus donosi tri dokaza:

Prvo, **ptice nebeske**. One se ničim ne bave, osim kako će se prehraniti i preživjeti. Niti se

školuju, niti zavjetuju, niti se Bogu mole, niti oru, niti siju, niti žanju, niti kuhaju, niti peku, a uvijek odnekuda nađu hrane. I stomak im je prilagođen toj hrani. Isus ne uzima za primjer ptice zato što one ne rade, nego zato što se ne brinu tjeskobno, što ne stvaraju paniku. One zapravo rade cio dan: traže, lete, hvataju, skupljaju, nalaze, ali ne gomilaju u koševе i žitnice, ne propada im u smočnicama. Za svaki dan dostatno hrane. Isus zaključuje: Ako se Bog brine za ptice nebeske, koje nimalo ne doprinose Kraljevstvu Božjemu, koliko li će se više brinuti za nas ljude koji smo određeni za to Kraljevstvo.

Drugo, **ljiljani poljski**, neki žive samo jedan dan. Procvjetaju i nestanu. Za života ničemu ne služe. Kad uvenu, služe za vatru. A oni su, ti ljiljani, izraz ljepote i po boji, i po mirisu, i po obliku. Ni kraljevi u svojim carskim palačama nisu ni blizu odjeveni poput ljiljana. Cvijeće je ukras cijele prirode, dolina i brda, livada i polja. Sva je priroda prekrasan cvjetni i zeleni vrt. I onda Isus zaključuje kao što je počeo: Ako, dakle, vaš Otac daje ovakvu mirisnu krasotu jednom cvijetu koji danas jest, a sutra se u peć baca, koliko li će više vas, malovjerni, Očeva ruka obući u trajne haljine koje nikada ne će ni izgorjeti niti se izderati. Čemu vaša vika u što ćete se obući, što na ruke nataknuti ili na glavu ustaknuti?

Treće, **čovjekov rast**. Ima jedna žlijezda iznad bubrega, nadbubrežna, koja upravlja i ljudskim rastom. Ona odlučuje hoće li čovjek ostati patuljak ili će se pretvoriti u gorostasa. Na primjer Klobučak Petar Barbarić, mostarski sjemeništarac u Travniku (+1897.), Sluga Božji, bio je visok 207 cm. Pojava je čovjekova rasta u znanosti i u prirodi još uvijek neobjašnjiva zagonetka. Isus ovako dokazuje: Što se ti imaš tjeskobno brinuti o

svojoj fizičkoj pojavi ili o svojoj budućnosti, kad toliko toga uopće ne ovisi o tebi, na primjer tvoja visina ili nizina? Sav ti je život u tuđim rukama, u ovom slučaju u Božjim. Niti možeš svojom voljom rasti, niti se možeš umanjivati. Tolik si, kolik si. Ima netko tko se za te brine, i tko nikada ne spava zbog tebe, a tebi dao miran san, koji ti pretvaraš u besanicu i nervozu.

Nakon odreknuća od sotone i ispovijesti vjere, krizmanici su pristupili sakramentu potvrde. Na biskupov poziv roditelji su pratili svoju djecu uz molitvu da snaga Duha Svetoga siđe na sve njih da ih osnaži u vjeri, nadi i ljubavi. Biskup je neke krizmanike priupitao poneko pitanje iz evanđelja i propovijedi, a oni su odgovorima potvrdili da mogu dobro slušati, pratiti i pamtiti, što bi trebala biti redovita misna praksa svakoga vjernika.

Poslije molitve vjernika bio je prinos darova koji su prikazali krizmanici a potom zbor popratio pjesmom. Na kraju Mise župnik je zahvalio biskupu za pastirsku riječ te pozvao krizmanike da ne zaborave što su na dan sv. krizme primili i što su svomu pastiru obećali. Čestitao im je zajedno s kumovima i roditeljima te zaželio blagoslovljeno druženje oko obiteljskih stolova, u nadi da će sljedeće nedjelje, kao i svih drugih nedjelja kroz život, rado dolaziti za euharistijski stol u svoju župnu crkvu.

Nakon blagoslova zajedničko fotografiranje.

Krizmanici su se sa svojim kumovima, roditeljima i prijateljima razišli po svojim domovima, a župnik je pozvao svoje goste u župni dvor na prijateljsku okrjepu gdje su stigli još neki svećenici čestitari.

BUDITE VJERNI DO KRAJA

Rasno, 1. srpnja 2012. - Župa Rasno, u Širokobriješkom dekanatu - za razliku od župe Hrasno, u trebinjskom dekanatu - broji oko 1200 vjernika, prošle je godine imala 6 vjenčanja, 10 krštenja, 15 sprovoda. Krizma se kandidatima dijeli svake treće godine, a obuhvaća osmi razred osnovne i prva dva srednjih škola. Godine 2009. bilo je 49 krizmanika, a ove godine, u nedjelju, 1. srpnja, 41 pripravnik.

Župni upravitelj fra Ante Kurtović pripremio je kandidate, koji su se smjestili u prvom dijelu klupa u župnoj crkvi Sv. Franje Asižanina. Četvero ih je u početku sv. Mise izgovorilo pozdrave i molitve Duhu Svetomu, drugima su povjeren misna čitanja, a neki su izgovorili molitve vjernika. Zbor, onih najmanjih, vodi sam župnik, a sada ih je pustio da sami pjevaju. I dobro su pjevali.

Župnik je pozdravio biskupa Ratka, ostale koncelebrante - fra Josipa Soptu, mještanina, don Tomislava Majića iz Grljevića, don Pavu Filipovića iz Buhova i don Ivana Štironju, biskupova pratitelja, i sav Božji puk u crkvi i pred crkvom.

Biskup je u propovijedi govorio o nedjeljnom evanđeoskom odlomku, o vjeri predstojnika Jaira, kojemu je dvanaestogodišnja kći bila na umoru, čak i umrla, a Isus ga je potaknuo da unatoč svemu vjeruje u Boga! Posebno je propovjednik stavio pred oči krizmanicima primjer Šimuna

maga kojega je u Samariji krizmao sv. Petar iz Jeruzalema. Maga je Šimuna đakon Filip doduše krstio, ali je "magičar" pokazao da nije dostojan ni krštenja ni krizme kada je zatražio od apostolskoga prvaka da za mito i on može dijeliti sv. krizmu. Petar je prokleo i njega i njegovo mito, na što se on duboko potresao, pokajao i zamolio sv. Petra da ga ne pogode te strašne riječi. Mi se prigodom sv. krizme odričemo vraga - nastavio je biskup - a izražavamo vjeru u Boga, u Božanske Osobe, u svetu Crkvu Božju. Sakramenti su za to da po njima djeluje milost Božja, a magija bi htjela dočepati se Božje moći mimo Boga, zaobilaznim putem, mitom. Nema to kod Boga. Kod Boga vrijedi vjera, povjerenje, u svakom trenutku, do kraja života!

Krizmanici su bili pozorni, što su pokazali i u odgovorima na pojedine biskupove upite, koji su im postavljeni nakon što su bili krizmani.

Slikanje pred oltarom ostaje im kao uspomena na ovaj sakramentalni čin mladosti. Župljani su čestitali krizmanicima na njihovu jedinstvenu danu u životu. Fra Ante je svećenike počastio u župnom dvoru, uz bratski i svećenički razgovor.

Biskup je u župnom uredu potpisao matične i druge knjige, koje župnik uredno vodi. On je uredio prostrano crkveno dvorište, te kapelicu u Smokvinjama i mrtvačnicu na Dužici.

NE DRŽITE SE STANDARDA OVOGA SVIJETA

Konjic, 7. srpnja 2012. - U Konjicu 37 stupnjeva na ulici. U župnoj crkvi Sv. Ivana Krstitelja 16 krizmanika iz dva razreda, iz osmoga osnovne i iz prvoga srednje škole. Prostrana crkva puna je vjernika, iako je bio radni dan, subota. Dvoje mladih pozdravilo je biskupa Ratka u ime svojih vršnjaka. I župnik fra Petar Drmić u ime cijele župe, koja broji oko 1.200 vjernika.

Propovijed se odnosila na tumačenje triju riječi koje krizmanici mogu lako zapamtiti: **svijet, savjet, savjest.**

Svijet je: i onaj na Cvjetnicu kada je hosanizirao Isusa i hvalio ga i uzdizao pod nebesa, kao i onaj koji je na Veliki petak izvikivao da se Gospodina razapne između zemlje i nebesa.

Svijet je i onaj koji nedjeljom ide mirno i sabrano k svetoj Misi i vlada se kako Bog zapovijeda, kao i onaj koji poslije podne ide na igralište i vrijeđa iz dna duše protivnike, i igrače i navijače.

Svijet je onaj koji se ne da savjetu, jer ima svoje zemaljske ciljeve, svoju ekonomiju, svoju ugodu, a ne moral i Božji zakon.

Svijet ne poštuje svoju savjest kao Božji glas, nego se drži svojih pravila i standarda, koje Bog ne potpisuje. Vi se, mladi, držite Božjih zapovijedi i čuvajte se standarda ovoga svijeta!

U sv. Misi sudjelovali su, osim župnika, i njegov pomoćnik fra Anthony Burnside, Australijanac, koji je član Hercegovačke franjevačke provincije, don Ivan Zovko iz Jablanice, don Ivan Štironja iz Sarajeva.

Na kraju misnoga slavlja foto-uspomena. I čestitke krizmanicima. Fra Petar je goste počastio u župnoj kući. Biskup je, prije odlaska, pozdravio sestre franjevke u njihovu samostanu na brijegu iznad crkve.

SVETI ILIJA PROROK

Tihaljina, 20. srpnja 2012. - Na blagdan sv. Ilije Proroka, u petak 20. srpnja, u dogovoru sa župnikom fra Branimirom Musom, biskup je Ratko predvodio sv. Misu i podijelio sakrament sv. krizme u Tihaljini, Grudski dekanat, pripravnicih kojih je bilo 31. Iz same župe 29 učenika osmoga razreda osnovne škole i prvoga razreda srednjih škola, te kandidatima iz Gruda i iz Čapljinje koji su se pravovremeno prijavili. Sv. Ilija Prorok slavi se u Tihaljini od pamtivijeka, iako je i župa i župna crkva posvećena Bezgrješnom Začecu Blažene Djevice Marije.

Misno je slavlje bilo u hladovini u crkvenom dvorištu pred kapelicom, a veličanstveni kip sv. Ilije Proroka, kojemu je malo manje od stotinu godina i koji čeka obnovu, bio je na takvu mjestu da su ga svi misari mogli pratiti. U koncelecijaciji, osim župnika fra Branimira, sudjelovali su okolni župnici: fra Ivan Boras s Humca, don Stjepan Ravlić iz Raskrižja, fra Marko Jurić iz Drinovaca, don Ivan Štironja iz Sarajeva, fra Ivan Marić iz Ružića.

Pozdrav u početku sv. Mise i predstavnika krizmanika i župnikova dobrodošlica. Biskup je

srdačno zahvalio i pozvao puk na čin kajanja i na slavljenje Boga. Spomenuo je da je Sveta Stolica još 1752. Godine odobrila da katolici u Bosni i Hercegovini slave sv. Iliju kao svoga nebeskog zaštitnika.

Čitanja i molitve vjernika podijelili su međusobno krizmanici.

Biskup je u propovijedi istaknuo dvije misli i činjenice iz Prorokova života. Glavni životni cilj sv. Ilije bila je proslava Božjega imena i spomena.

- Svetac je pokazao veliku vjeru kada je hrabro izazvao 450 poganskih svećenika na dvoboj na Karmel da se vidi čiji je Bog pravi, autentični. Dok Jezabelini svećenici nisu mogli izbiti iskre na žrtveniku, iako su vikali moleći svoje litanije "Baale, usliši nas!" cijelo dopodne, Ilijina je molitva dozvala živi oganj pod junca na žrtveniku koji je tri puta bio poliven vodom! Nakon toga nije Iliji utekao nijedan poganski prorok, dodaje starozavjetna Knjiga Kraljeva.

- Židovski kralj Ahab, oženjen Jezabelom i priklonjen njezinim poganskim božanstvima, poželio vinograd svoga podanika Nabota, protiv De-

sete Božje zapovijedi. Nabot ne da vinograda, jer mu je čačevina. Toliko poštuje svoga oca, prema Četvrtoj Božjoj zapovijedi, kada bi počeo prodavati čačevinu, bilo bi mu kao da prodaje čaću! Ali Ahabova supruga domogla se vinograda: nagovorila dvojicu kriminalaca da lažno svjedoče na Nabota, protiv Osme Božje zapovijedi. Naredila da se Nabot ubije, protiv Pete Božje zapovijedi. I onda otela vinograd, protiv Sedme Božje zapo-

vijedi. Ali se ispunila Ilijina proročka riječ, da će cijela kraljeva kuća tragično završiti! Ahabe, sve se vraća, sve se plaća!

Župni je zbor pjesmom pratio misno slavlje.

Na kraju sv. Mise župnik je zaželio da krizmanici od sada redovitije dolaze na sv. Misu kao pravi svjedoci i nositelji darova Duha Božjega.

Župnik je počastio goste, crkvene i civilne, u župnoj dvorani.

U CRKVI GOSPE OD ZDRAVLJA

Neum, 26. kolovoza 2012. - U župnoj crkvi Gospe od zdravlja svijet popunio klupe i sav prostor podno i oko zidova, kao i široki kor. U klupama su krizmanici, učenici osmoga razreda osnovne škole, njih pedeset i troje, s kumovima, i k njima se priključilo šestero odraslih kandidata iz Čapljine. Sva su vrata otvorena i prozori sa sve četiri stane. Lahora ima i nema. Ponekada se uključi malo i klima uređaj. Odolijeva se.

Najprije su krizmanici izrazili svoje pozdrave. Župnik don Ivica Puljić izrekao je kratku dobrodošlicu biskupu Ratku, predvoditelju misnoga slavlja i krizmatelju, kao i koncelebrantima kojih je bilo sedam.

Biskup je čestitao župi svetkovinu Gospe od zdravlja, civilnim vlastima Dan općine, a krizmanicima zaželio puninu darova Duha Božjega.

Evandjelje je po sv. Ivanu već nekoliko nedjelja, i to šesto poglavlje, ono o nagovještaju Euharistije. Sv. Ivan ne govori o Pretvorbi, niti spominje u svih pet poglavlja prikaza Posljednje večere (13-17) ni riječi kruh, ni vino, ni tijelo, ni krv. Sve je on to prenio u ovaj galilejski Isusov govor o Presvetoj Euharistiji kao nebeskoj hrani naše duše za vječni život. A današnji odlomak Evandjelja gotovo više polemičan nego dijalogičan:

Židovi: Tvrđ je tvoj govor o Euharistiji, Gospodine Isuse! Tko će te slušati?

Isus: Nije tvrd moj govor, jer je ovo vječna istina, nego je tvrdo vaše srce i pamet. Tvrda je vaša

slobodna volja koja odbija Božju činjenicu. Zar vas to sablažnjava?

Učenici: Ni mi to ne razumijemo, i mi ćemo otići od tebe. I mnogi odstupiše od njega, nisu više išli s njime.

Isus: Zar i vas Dvanaestorica?

Petar je odlučan: Komu ćemo, Gospodine, ti imaš riječi vječnoga života!

Isus je jasan: Duh je onaj koji život daje, tijelo ne koristi ništa. Duh Božji. Duh onih sedam darova: od mudrosti do bogobožnosti.

Dijeljenje sakramenta sv. potvrde teklo je uredno i skladno. Don Ivan je čitao imena krizmanika. Biskup se pokojim pitanjem zaustavio kod pojedinoga krizmanika ili krizmanice da provjeri njihovu pozornost u crkvi, pod sv. Misom, pod propovijedi.

Pjevao je župni zbor, od početka do kraja, samo ne pod sv. krizmom. Pozvani su roditelji da mole za svoje dijete kada čuju njegovo ime.

Posveta u tišini molitve i vjere. Samo se glas predvoditelja čuje.

Uvodno u molitvu Očenaša biskup je zahvalio Bogu za 20. obljetnicu svoje crkvene službe za koju je zaređen upravo u toj crkvi 1992. I pozvao vjernike na molitvu za duhovna zvanja - svećenička i redovnička - i iz ove župe za dobro hercegovačkih biskupija.

Župnik je ugostio svećenike i sestre u župnoj kući.

MEĐUGORSKI FENOMEN

Biskupova homilija pod sv. Misom na krizmi u Međugorju, 19. svibnja 2012.

BOGATITE SE U BOGU, A NE U BOGATSTVU!

Braćo i sestre, dragi krizmanici!

BABILON. Biblija nam u prvim poglavljima opisuje čudan pothvat građana: "Hajde da sebi podignemo grad i toranj s vrhom do neba! Pribavimo sebi ime, da se ne raspršimo po svoj zemlji" (Post 11,4). Ljudi, po iskonskom grijehu udaljeni od Boga, stali dizati grad s tornjem do neba. U oholoj neovisnosti o Bogu nisu mogli poduzeti nerazumniju odluku. Otpočela gradnja: temelji, opeke, zidovi, zamjeran napredak. Ali u neka doba zidari se ne razumiju. Traže kruha, dodaje im se kamen; a umjesto mistrije čekić... Babel ili Babilon znači pomutnju, zbrku. Bog nije mogao podnositi ljudsku umišljenost pa se "spustio da vidi grad i toranj što su ga gradili sinovi čovječji", te im riječi izmiješao "da jedan drugome govora ne razumije" (Post 11,5.7).

Sinovi istoga naroda i jezika, istih nakana i zanata, do jučer kao jedan, danas se više ne mogu sporazumjeti ni riječima ni znakovima. Netko će reći da to nije povijesna činjenica: kako će se graditi toranj do neba? Istina, Biblija daje mnogo više spasonosnih pouka negoli povijesnih podataka. Ali znamo da se može graditi kula grijeha u ljudskim srcima do dna pakla. I što god više ljudi misle živjeti bez Boga, izbaciti njegovo ime iz svoga sustava i društva, pribavljati sebi ime na ovome svijetu, mimo Boga, sa željom da stvore zajedničku uniju ili regiju, to im se bolje mrse ekonomski i politički računi.

- Najteži udarac koji pogađa Crkvu jest nejedinstvo vjernika, pogotovo razjedinjenje službenika. Bog od nas očekuje da svatko poslušno obavlja svoju zadaću i snosi svoju odgovornost. Tko se tomu izmiče i radi na svoju ruku, mimo Crkve, protiv Crkve, taj gradi babilonsku kulu. Može govoriti i različitim jezicima, ali ne sjedinjuje, nego razbija i raspršuje.

JERUZALEM. U početku kršćanstva objavio se Duh Sveti ne više kao neka nevidljiva moć, snaga odozgor, nego kao Osoba. On je Očev i Sinov Dar vjerničkomu svijetu. Kao što nam je Duh Sveti po Mariji dao Krista, utjelovljenoga Sina Božjega, tako nam je uskrsli i proslavljeni Krist, zajedno s Ocem, darovao Duha Svetoga po molitvama iste Marije u jeruzalemskoj apostolskoj zajednici. Taj je Duh: Branitelj, Tješitelj, Zagovaratelj, Uvoditelj u svu Istinu.

Povijesno "objavljenje" Duha bijaše u čujnom "šumu" i vidljivim "ognjenim jezicima". A posljedica te Pojave bijaše savršeno sporazumijevanje, unatoč raznolikosti naroda i jezika (Dj 2,2-6). Eto rezultata Duhove mudrosti.

U Babilonu je plod ljudskoga duha: neshvaćanje govora, razbijanje jedinstva, gubljenje imena, raspadanje grada, rušenje tornja. Nesporazum i metež!

U Jeruzalemu je plod Božjega Duha: ujedinjenje raznolikih ljudskih duhova, poštovanje svakoga jezika, naroda i dara. Sporazum i sklad!

Sva nastojanja i služenja slijevaju se u jedan organizam. Zameće se Crkva kao vidljivo Kristovo otajstveno tijelo. Tri tisuće ljudi toga se dana krstilo. Stoga je taj dan Duha Svetoga vrhunska Božja senzacija na zemlji, očitovanje Božje moći među nama ljudima. Samo snagom toga Duha ljudi su sposobni sagraditi "toranj s vrhom do neba", koji se ne će srušiti, te "pribaviti sebi ime", koje će vječno trajati.

- Kako mi kršćani gradimo grad? Grad jedinstva po Kristovu nacrtu s Posljednje večere kad je upozorio apostole: "Dosad niste iskali ništa u moje Ime" (Iv 16,24). Molimo li u Njegovo ime darove Treće Božanske Osobe, kojoj je iskonsko svojstvo sjedinjavanje i sporazumijevanje? Drugi

vatikanski koncil ističe moć Duha Svetoga, koji nas rasvjetljuje, posvećuje, oživljuje, sjedinjuje, pomlađuje, poučava i čisti. Duh nam Sveti daje sedam svojih darova, sedam temeljnih kvaliteta svoga Kraljevstva.

Tko kaže da se odriče đavla, kao što ćete vi, krizmanici, sada reći, neka ga više ni ne spominje, ni u obliku zaklinjanja ni proklinjanja. Tko đavla ima u ustima i na jeziku, brzo će ga imati i u srcu.

Tko kaže da vjeruje u Boga, neka ga ponizno štuje, a ne psuje!

Tko poštuje svoje tijelo i čuva u čistoći samoga sebe i sve one s kojima druguje, jakost će u njemu rasti i donijeti životni rod. Ne budi u životu bijeda i jad, nego budi junački čist i čestit, srcem i tijelom zdrav, duhom jak!

Komu srce i ruke prionu za zemaljske stvari, a zaboravi Boga, ne će on gramzljivo ići samo za tim da ima što više, nego će se služiti i prijevarama, i klevetama, i krađama, skaćući iz zla u gore, da postigne što mu srce želi.

BOGAĆENJE, ALI NE U BOGU. Djela nam apostolska donose (5,1-11) kako je Petar razobličio dvoličnost jednoga muža i žene u prvoj zajednici. Biblija pošteno iznosi i najnepoštenije radnje, pa gdje god one bile.

Ananija, jedan od prvih kršćana u Jeruzalemu, prodao svoje imanje i u dogovoru sa ženom donio apostolima samo dio novca od prodaje, drugi dio zadržao za sebe, a želi živjeti od zajedničke blagovaonice. Petar ga zovne na razgovor:

- Ananija, gdje si jutros bio? - Prodavao sam imanje.

- Za koliko si ga prodao? - Za toliko i toliko.

- Jesi li dao sav novac u zajedničku blagajnu kako je dogovoreno? - Jesam (a nije, dio je uzeo za sebe). I zadržta Ananija pred Petrovim sudom.

- A koliko si zatrpao iza kuće u zemlju? uprije Petar pogled u Ananijine prevrtljive oči. - Zakopao sam toliko i toliko šekela, promuca Ananija i spusti oči preda se od stida.

- U me gledaj! - Petar ga ošinu oštrim glasom: "Zašto ti Sotona ispuni srce, te si slagao Duhu Svetomu i odvojio od utrška imanja?" (Dj 5,3), a rekao da si sve donio? - Pobojavao sam se bolesti i starosti, za sebe i za ženu, odgovori Ananija.

- Zar se Bog ne brine za te i u tvojoj starosti i u tvojoj bolesti? I za tvoju ženu Safiru? Jesi li mogao ostaviti sav utržak, ionako je tvoj? - Jesam.

- Znači, ne samo da si ukrao nego si i slagao. Kršćanin, pa laže. Ne samo laže, nego i krađe,

vara. Vidiš li da vazda grijeh proizvede grijeh. "Da je ostalo neprodano, ne bi li tvoje ostalo; i jednoć prodano, nije li u tvojoj vlasti?" (Dj 5,4). Da si prodao i zadržao sav novac, opet bi sve bilo tvoje. Mogao si čak ponekad doći i na zajednički objed. Da si prodao i jedan dio odvojio za sebe i rekao da si tako učinio, sve bi bilo u redu. A ovako: "Zašto si se na takvo što odlučio? Nisi slagao ljudima, nego Bogu!" (Dj 5,4). Nisi ukrao iz zajednice, nego od Boga.

Na te se riječi Ananija sruši pred apostola Petra i izdahnu. "I silan strah spopade sve koji to čuše" (Dj 5,5).

Safira. Nakon otprilike tri sata, uđe i njegova žena Safira, ne znajući što se dogodilo s mužem. Petar je dočeka na ulazu.

- Gospođo, reci mi, jeste li za toliko i toliko šekela prodali imanje? - Jesmo, prizna žena otrprve.

- Koliko ste donijeli u zajedničku kasu? - Oko polovicu, tako mi se čini.

- A jeste li rekli da donosite sve? - Jesmo.

- A gdje je druga polovica? - Žena stade drhta-ti, krv joj se sledi u venama.

- Muža su ti malo prije iznijeli. Čim se grobari vrata, i tebe će uzeti. I nju kap udari i sruši se na zemlju. I izdahnu.

Braćo, kakve su ovo kazne! Protrnuše oni što stajahu uokolo. Bog ih je pripustio u početku da se ljudi opamete i okrenu pravim putem. "I silan strah spopade cijelu Crkvu" (5,11). Petar na karizmatički način disciplinira cijelu zajednicu. Ako ćemo živjeti kako Bog zapovijeda, onda je jednako vrijedna i sedma i osma, i šesta i peta i svaka Božja zapovijed!

Što je zapravo najbolnije u ovome događaju? Eto to što nam se čini da se ovo dvoje - Ananija i Safira - nisu imali kada ni pokajati, ni zamoliti oprostjenje. Iznenadna smrt. "Tako biva s onim koji sebi zgrće blago, a ne bogati se u Bogu" (Lk 12,21).

Poštovani vjernici, krizmanici! Imate prilike ovo Međugorje pretvoriti u Babilon, pomutnju i metež; pokazati krivi ponos do oblaka, dati se u utrku za strancima i njihovim devizama, dopustiti da vas turizam s mnoštvom jezika preplavi i pobijedi, natjecati se tko će više babilonskih katorva i vila podići, unosniji biznis otvoriti i više se obogatiti.

Imate prilike od ove župe učiniti Jeruzalem, mjesto djelovanja Božjega Duha, gdje se mnoštvo u jedinstvo stapa, gdje svatko svakoga razumije u Bogu, a ne u lažnu bogatstvu; gdje se sluša Petro-

va riječ: "Obratite se... i primit ćete dar, Svetoga Duha!" (Dj 2,39).

Imate prilike **pobožno** živjeti, ne u oholosti, nego rastući u **mudrosti**; ne sebično škrtareći, nego napredujući u **razboritosti**; ne gubeći se u bludnosti svoga tijela, nego stječući istinsko spa-

sonosno **znanje** Božjega zakona; ne puštajući maha zavisti, nego se radujući pravomu **savjetu**; očitujući **jakost** duha, sve u **strahu Božjem**, a ne slabost i bolan svršetak poput Ananije i Safire.

Bogatite se u Bogu, a ne u prolaznu bogatstvu!
- poručuje nam Gospodin.

BISKUPOVA "ŠUTNJA" O MEĐUGORJU

U nedavnom razgovoru na internetu o crkvenoj odredbi da se krštenje djeteta u pravilu obavlja u župi prebivališta njegovih roditelja,¹ jedan je vjernik preko "Bljeska" postavio pitanje koje nema veze s temom krštenja: "**Također bismo željeli pojašnjenje Uzoritog mons. Perića zašto je trideset godina doslovce pljuvao po Međugorju a sada se ušutio kao da ništa nije ni bilo.**" Biskup, u želji da se drži osnovne teme, u svom obrazloženju nije smatrao uputnim osvrtni se na tu rečenicu, ali je na poticaj drugih vjernika da to ne ostane prešućeno i na činjenicu da je pitanje bilo izrečeno u množini, kao u ime više zabrinutih vjernika, dopustio da se objavi sljedeće objašnjenje.

U spomenutoj su rečenici iznesene dvije pogreške, i tri neistine.

Prva pogreška: Biskupa se ne naziva "uzoritim". Uzoriti je starinski hrvatski pridjev kojim se prevodi riječ eminencija. Tim se biranim naslovom oslovljava samo kardinale Svete Rimске Crkve - uzoritoga gospodina Vinka Puljića, vrhbosanskoga nadbiskupa, i uzoritoga gospodina Josipa Bozanića, zagrebačkoga nadbiskupa, i ostalih 207 kardinale: aktivnih, rezidencijalnih izvan Rima, kurijalnih u Rimu, isluženih ili umirovljenih, s aktivnim pravom glasa, mlađi od 80 godina - smiju birati Papu ili neaktivnim, stariji od 80 godina - ne idu u konklave. Još se "uzoritim" naziva Veliki meštar Suverenoga Viteškog Malteškog Reda.

Dakako da je poželjno da svaki čovjek, muškarac ili žena, a posebno vjernik, laik ili klerik, kardinal ili ne, u svome poslu i savjesti bude uzoran.

Druga pogreška: uzoriti i monsinjor ne idu skupa! Monsinjor je naslov koji se koristi za "srednji kler" u Katoličkoj Crkvi. Hrvatski jezik za sada ga upotrebljava samo za katoličke crkvene dostojanstvenike. Za kardinale, patrijarhe i Papu

ne koristi se titula monsinjora nego: Njegova Uzoritost, Njegova Blaženost, Njegova Svetost!

Riječ monsinjor potječe od latinskoga *meus senior* (moj stariji, nadređeni), a govorom i upotrebom iz francuskoga *monseigneur*, što znači "moj gospodar", a talijanski ga je jezik preuzeo kao crkvenu titulu *monsignore*. Od sredine XVIII. stoljeća naslov je postao uobičajen za biskupe i nadbiskupe.

Osim biskupa i monsinjora imenovanih iz Rima, titulu monsinjora, dok im traje služba, imaju generalni i biskupski vikari. Za razliku od titula dum, don, oče, padre, fra i fr. (koje idu uz osobno ime), msgr. se pridjeva uz prezime. U trenutku promaknuća za kardinala ili Papu, gubi se titula monsinjora. Umjesto naslova monsinjora, nespojiva s redovničkim staležom, Sveta Stolica može odlikovati redovnike i druge vjernike-svjetojnake odličjem Svetoga Križa za Crkvu i Papu (*pro Ecclesia et Pontifice*).

Prva neistina: nije trideset godina! Msgr. Ratko Perić došao je kao imenovani koadjutor u Mostar prije dvadeset, a ne trideset godina. Papa odlučio 29. svibnja, imenovanje proglašeno 11. lipnja, zaređen za biskupa 14. rujna 1992. Onih prvih jedanaest godina "međugorskih zbivanja" bio je u Rimu (1981.-1992.). Nije sudjelovao ni u jednoj crkvenoj komisiji o Međugorju, ni u onima naše Biskupije u Mostaru ni u onoj u Zagrebu na razini bivše Biskupske konferencije. U tom razdoblju o Međugorju nije objavio nijedan članak, kritiku ili nešto slično o tzv. međugorskoj pojavi. Crkveni odnos i život biskupa Perića, vezan s "međugorskim fenomenom", počinje od 1992./93. godine!

Druga neistina: nije pljuvao! Tvrdnja o biskupovu pljuvanju po Međugorju, i u doslovnom i u prenesenom smislu, gruba je laž. Štoviše, to je

¹ "Odgovor gospodinu Peri Mariću"; u: *Crkva na kamenu*, 7/2012., str. 10-11.

teška neumjesna i neukusna uvrjeda, koja može upućivati na subjektivno stanje onoga tko tako misli i piše, a ne na objektivno, činjenično stanje. Župa Međugorje zakonita je katolička crkvena upravna jedinica i zajednica vjernika, kao i svaka druga zakonita župa u Hercegovini. U njoj se propovijeda, dijele sakramenti, održava vjeronauk, slavi Boga na zakonit liturgijski način u župnoj crkvi. Tko smije za drugoga reći, bez straha od Božje kazne, da "doslovce pljuje" po takvu Međugorju i smatrati se katolikom?! Od 1993., kad je preuzeo upravu Biskupije od svoga predhodnika biskupa Pavla Žanića, biskup je Perić bio u Međugorju više od dvadeset puta, od toga šesnaest puta podijelio je sakrament svete krizme, a jednom je sv. krizmu podijelio tadašnji dubrovački biskup msgr. Želimir Puljić.

S obzirom na "međugorski fenomen", sva Biskupova pastoralna briga i doktrinarno nastojanje od prvoga dana dolaska u Mostar do danas bila je u tome da se vjerska istina o Blaženoj Djevici Mariji odijeli od fenomena koji njegovi pobornici nazivaju "ukazanjima" šesteroma "vidjelaca", a tu pojavu Crkva do danas nije priznala kao vjerodostojnu, nadnaravnu, istinitu. Biskup se Perić kao čuvar pologa vjere, što mu je po službi od Crkve povjereno, svesrdno zalaže da odvoji činjenice naše svete vjere i kanonskoga reda u Crkvi od svjesnih ili nesvjesnih, namjernih ili nenamjernih prijevara i/ili priviđenja, kao primjerice:

- promjena Gospina "rođendana" s 8. rujna na 5. kolovoza;
- miješanje "međugorskoga fenomena" u "hercegovački slučaj";
- navodno Gospino proglašenje "svetima" još uvijek živih ljudi, koje je Crkva strogo kaznila;
- pripisivanje Blaženoj Gospi besmislica i kriptovjerja;
- zazivanje zloduha u vrijeme nekih duhovnih vježbi itd.

I gotovo svaki svoj nastup u vezi s takvim Međugorjem očitovao je u samom Međugorju, u župnoj crkvi, za propovjedaonicom, vođen istinom koja je do sada spoznata o tom fenomenu. Svjestan da ga sudi Bog i nadzire Sveta Stolica, Biskup je nastupao bez ikakva dodvoravanja i bez ikakva ustručavanja! Nije to nikada bilo vrijeđanje bilo koga, nego najdublja svijest odgovornosti o zadaći da se istina izloži i prihvati, a privatne "vidioce", njihove izjave i sve s tim u vezi Crkva prosudi. Knjiga *Ogledalo pravde. Biskupski ordinarijat o navodnim ukazanjima i porukama u*

Međugorju, koja je objavljena u Mostaru 2001. godine, imala je za cilj, između ostaloga, iznijeti na vidjelo što se krije pod plaštem navodnih ukazanja i objava.

Prije nekoliko godina, skupina talijanskih biskupa iz Toskane, prigodom redovita petogodišnjeg pohoda Svetom Ocu i središnjim ustanovama Svete Stolice, pitali su u Kongregaciji za nauk vjere o Međugorju. Tajnik Kongregacije uputio ih je na propovijed koju je Biskup 2006. izgovorio u Međugorju. Da je njegov govor imao ičega nedostojnoga, ne bi ga na tako mjerodavnu mjestu preporučivali?

Treća neistina: Nije se ušutio ni Biskup osobno ni suradnici na Ordinarijatu. U posljednju godinu i pol dana o međugorskom fenomenu biskup je Perić sa svojim suradnicima objavio više članaka, osvrta, kritika, priopćenja i propovijedi. To je sve drugo, samo ne šutnja.

1. Pred Uskrs 2011.: "U povodu 10. obljetnice smrti fra Slavka Barbarića", objavljeno u: *Službenom vjesniku Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije*, br. 1/2011., str. 93-105, i na biskupijskom portalu cbismo.com pod gornjim naslovom.

2. Dne 28. svibnja 2011., Propovijed u Međugorju: "O dobru glasu i duhovnom zvanju", objavljeno u: *Službenom vjesniku Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije*, br. 2/2011., str. 181-183. I to je dostupno na cbismo.com.

3. Dne 10. lipnja 2011.: Znanstvena ispitivanja nad međugorskim vidiocima: Kritički osvrt prof. Teofila Kammerera, predsjednika Liječničkog ureda u Lourdu. Objavljeno pod dva naslova: "Sažetak Sjednice Međunarodnoga liječničkog odbora u Lourdu" i "Kritički osvrt na medicinske testove primijenjene na vidioce u Međugorju", 1986. u: *Službenom vjesniku Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije*, br. 2/2011., str. 240-241, i na portalu. Biskup je pisao Liječnikom uredu u Lourdes, i oni su uljudno ustupili osvrt i dopustili da ga objavimo.

3.a Dne 10. lipnja 2011. isti osvrt na talijanskom jeziku: Gli esami scientifici sui veggenti di Medjugorje: uno studio critico del prof. Kammerer, presidente del Comitato medico di Lourdes, na portalu.

3.b Dne 10. lipnja 2011. isti osvrt na izvornom francuskom jeziku: Les tests scientifiques sur les voyants de Medjugorje: une étude critique par le pr. Kammerer, president du Bureau medical de Lourdes. Na portalu.

3.c Dne 10. lipnja 2011. isti osvrt na engleskom jeziku: **The scientific tests on the Medjugorje seers: A Critical Study** by Prof. Th. Kammerer, President of the Medical Bureau of Lourdes. Na portalu.

4. Dne 13. kolovoza 2011.: **Međugorski fenomen - Vickine poruke**, gdje se brani Župa Međugorje od "vidjeličinih" profanacija u sportske svrhe. Na portalu.

4.a Dne 13. kolovoza 2011. isti osvrt na talijanskom jeziku na biskupijskom portalu: **Il fenomeno di Medjugorje - I messaggi di Vicka**.

5. Dne 21. prosinca 2011. osvrt na novinarski napad na integritet biskupa Žanića: **Biskup Žanić u "Misteriju Međugorja"**. Objavljeno pod istim naslovom u: *Službenom vjesniku Biskupija Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske*, br. 3/2011., str. 340-344.

5.a Dne 21. prosinca 2011. isti kritički osvrt na talijanskom jeziku objavljen na portalu: **Il Vescovo Žanić nel "Mistero di Medjugorje"**.

5.b Dne 31. prosinca 2011. isti osvrt na engleskom jeziku na portalu: **Bishop Žanić in "The Mystery of Medjugorje"**.

6. Dne 12. siječnja 2012.: **Mostar - 12. obljetnica smrti biskupa Pavla Žanića**, gdje se obrazlaže biskupov stav pred nerazumnom optužbom zbog kolaboracionizma s komunistima. Isti je članak objavljen u *Službenom vjesniku*, br. 1/2012., str. 102-103, pod naslovom **'Vidjelica' Marija i istina**.

6.a Dne 12. siječnja 2012. isti članak na talijanskom jeziku na portalu: **Il Dodicesimo Anniversario della Morte del Vescovo Žanić**.

6.b Dne 12. siječnja 2012. isti članak na engleskom jeziku na portalu: **The Twelfth Anniversary of the Death of Bishop Žanić**.

6.c Dne 12. siječnja 2012. isti članak na francuskom jeziku na portalu: **Douzième anniversaire de la mort de Monseigneur Žanić**.

7. Pred Uskrs 2012.: **Međugorske stranputice**, u: *Službenom vjesniku*, br. 1/2012., str. 97-102; (prvotna verzija, bez bilježaka). Također na portalu.

8. Dne 18. veljače 2012.: **'Vidjelica' Mirjana i istina**. Tiskano i u: *Službenom vjesniku*, br. 1/2012., str. 104. Objavljeno i na biskupijskom portalu.

8.a Dne 18. veljače 2012. isti tekst na talijanskom na portalu: **La 'veggente' Mirjana et la verità**.

8.b Dne 18. veljače 2012. isti tekst na francuskom i na portalu: **La 'voyante' Mirjana et la vérité**.

9. Dne 18. veljače 2012.: **Mirjana prepravlja povijest** (M. Corvaglia); i u: *Službenom vjesniku*, br. 1/2012., str. 105-106. I na portalu.

10. Dne 19. svibnja 2012.: propovijed izgovorena u Međugorju pod sv. Misom i sv. krizmom: **Međugorčani: Bogatite se u Bogu, a ne u prolaznu bogatstvu!** Objavljena na portalu.

10.a Dne 31. svibnja 2012. ista propovijed prevedena na engleski jezik: **People of Međugorje: Get rich in God, not in wealth that passes away**. Na portalu.

Osim toga, u šutnju biskupa Perića ne može se svrstati ni to što je biskupijski portal 23. svibnja 2012. objavio cjelovit hrvatski prijevod dvaju rimskih dokumenata: Pismo Zbora za nauk vjere od 14. prosinca 2011. kao proslav i obrazloženje zašto se tek sada objavljuje naputak - **Norme o postupku prosuđivanja navodnih ukazanja i objava**, koje je sastavilo najviše crkveno vijeće za pitanja vjere i ćudoređa pod predsjedanjem kardinala Franje Šepera, a koje je 25. veljače 1978. odobrio papa Pavao VI. Njegovi nasljednici, Ivan Pavao I., blaženi Ivan Pavao II. i Benedikt XVI. nisu toj ispravi dodali ni ukinuli ni zarezali.

Zaključak: Kako bi mostarski vjernik napao svojega biskupa zbog propusta da se on stvarno bio ušutio, kada ga je ovako napao nakon što je, samo u posljednjih 18 mjeseci, na ovome biskupijskom portalu i u *Službenome vjesniku* objavljeno deset tekstova na hrvatskom, a neki i na talijanskom, engleskom i francuskom jeziku (tj. gore navedena 22 članka)?

Mostarsko-duvanjski biskup i Biskupski ordinarijat u Mostaru bili su i ostaju otvoreni za dijalog, traženje istine i pružanje objašnjenja. Jedino se može poželjeti da javno iznesena riječ bude odgovorna, a podatci u njoj izrečeni u cjelovitoj istini i kršćanskoj ljubavi.

Mostar, 6. lipnja 2012.

don Ante Luburić
Mario Glibić

BISKUPOVA KRATKA KRONIKA

OŽUJAK 2012.

18. ožujka 2012. ovlastio don Srećka Majića, generalnoga vikara, da podijeli sakrament sv. krizme pripravnicima u župi Gradac.

23. ožujka 2012., zajedno s don Antom Koadinom, ravnateljem Biskupijskoga caritasa, posjetio Caritasovo gradilište u Čapljini.

24. ožujka sudjelovao na sprovodnoj sv. Misi za umirovljenoga nadbiskupa splitsko-makarskoga Antu Jurića u konkatedrali Sv. Petra u Splitu s 28 ostalih biskupa.

25. ožujka, na poziv župnika don Pere Marića predvodio misno slavlje u Hutovu: blagoslovio tri bračna para dijamantnoga slavlja, tri bračna para zlatnoga slavlja, podijelio sakrament sv. krizme kandidatima kojih je bilo troje i pričestio jednoga prvopričesnika.

31. ožujka, subota, podijelio u katedralnoj kripti Sv. Josipa sakrament sv. krizme kandidatima iz Gruda (11) i iz Čapljine (2).

TRAVANJ 2012.

1. travnja predvodio misno slavlje na Cvjetnu nedjelju u mostarskoj katedrali.

2. travnja primio prof. Marija Bušića.

4. travnja, Velika srijeda, u trebinjskoj katedrali predvodio Misu posvete ulja.

5. travnja, Veliki četvrtak prije podne u mostarskoj katedrali predvodio Misu posvete ulja, a popodne predslavio Spomen Večere Gospodnje - propovijedao don Dragan Filipović, župni vikar.

6. travnja, Veliki petak, sudjelovao u procesiji i Križnom putu uz Hum i izgovorio poruku na kraju Križnoga puta na Humu.

- Uvečer predvodio liturgijske obrede u Katedrali - propovijedao don Luka Pavlović, župnik.

7. travnja, Velika subota, slavio liturgiju bdjenja s Misom uskrsnicom u Katedrali - propovijedao don Marko Šutalo, župni vikar.

8. travnja Uskrs, predvodio svečanu Misu u Katedrali.

9. travnja, u dogovoru sa župnikom don Ivanom Kordićem pod sv. Misom u Gabeli primio među kandidate za đakonat i prezbiterat Mostarsko-duvanjske biskupije bogoslove Antu Čarapinu iz župe Sv. Mateja u Mostaru i Marina Skendera iz župe Bijelo Polje. Podijelio službu lektorata bogoslovu Josipu Stankoviću iz župe Aladinići, a službu akolitata bogoslovu Ivanu Bijakšiću iz katedralne župe u Mostaru. Podijelio sakrament sv. krizme pripravnicima. Obavio kanonsku vizitaciju.

11. travnja održao predavanje o Sakramentu sv. krizme na Pastoralnom danu u Bijelom Polju. Sudjelovalo preko stotinu svećenika.

14. travnja pozdravio gradski skup na otvaranju Onkologije u Mostaru.

15. travnja, nedjelja, na poziv župnika don Joze Ančića u župnoj crkvi na Ledincu pod sv. Misom podijelio sakrament sv. krizme. Obavio kanonsku vizitaciju.

- Primio dr. Ivu Josipovića, predsjednika Republike Hrvatske.

Od 16. do 19. travnja sudjelovao kao delegat BK BiH na 44. zasjedanju Hrvatske biskupske konferencije u Zagrebu.

21. travnja, u dogovoru s goričkim župnikom don Dragom Bevandom i čapljinskim župnikom don Ivanom Turudićem podijelio pod sv. Misom u Gorici-Strugama sakrament sv. potvrde kandidatima iz spomenutih župa.

22. travnja, na poziv župnika don Krešimira Pandžića pod euharistijskim slavljem u župnoj crkvi u Jarama podijelio pripravnicima sakrament sv. krizme.

24. travnja zbog gripe nije mogao prisustvovati zajedničkom zasjedanju BK BiH i Redovničkih poglavara i poglavarica u BiH.

25. travnja u posjetu Međugorju kod biskupa su bili u kratkom susretu članovi Komisije Kongregacije za nauk vjere: msgr. Tony Anatrella, msgr. Pierangelo Sequeri, otac Zdzisław Jó-

zef Kijas, O.F.M.Conv., otac Salvatore M. Perrella, O.S.M., msgr. Krzysztof Nykiel, te stručnjak p. Mijo Nikić, isusovac. U Mostaru su posjetili Provincijalat i neke znamenitosti grada. A potom otišli u Međugorje.

28. travnja, na poziv župnika fra Darija Dodića iz Čerina podijelio sakrament sv. krizme pripravnicima osmoga razreda.

29. travnja, nedjelja, u dogovoru sa župnicima don Blažom Ivandom iz Čeljeva i don Antom Đerekom iz Dračeva podijelio u čeljevskoj župnoj crkvi sakrament sv. krizme kandidatima iz obiju župa.

30. travnja, na obljetnicu smrti svjedoka Marka Milanovića slavio sv. Misa za njegovu dušu u Stocu u crkvi. Preminuo 1859. godine.

SVIBANJ 2012.

1. svibnja, na poziv župnika don Ivana Pavlovića podijelio sakrament sv. krizme kandidatima u župnoj crkvi na Domanovićima. Čestitao župniku i župljanima župnoga patrona sv. Josipa Radnika. Obavio kanonsku vizitaciju.

- Pozvan vojni ordinarij BiH biskup Tomo Vukšić da podijeli sv. krizmu u Grljevićima.

5. svibnja, na poziv župnika don Jakova Renića pod sv. Misom podijelio kandidatima sv. krizmu u župnoj crkvi u Pologu.

5. svibnja, na poziv župnika don Ljube Planića pod sv. Misom podijelio sakrament sv. krizme u župi Kruševo.

- Pozvan biskup Tomo Vukšić da podijeli sakrament sv. krizme kandidatima u župi Čitluk.

6. svibnja na poziv župnika fra Stipe Biške pod sv. Misom podijelio sakrament sv. krizme pred župnom crkvom u Širokom Brijegu. Zbog mnoštva krizmanika ovlastio don Ivana Štironju da asistira.

6. svibnja, na poziv voditelja programa, don Marka Šutala, održao predavanje zaručničkim parovima u prostorijama mostarske Katedrale.

12. svibnja, na poziv župnika fra Milana Lončara pod euharistijskim slavljem podijelio sakrament sv. krizme u Posušju.

13. svibnja, u dogovoru sa župnikom i ravnateljem svetišta don Antunom Pavlovićem predvodio misno slavlje u Hrasnu u povodu vanjske liturgijske proslave "Kraljica mira".

17. svibnja, Uzašašće, na poziv župnika fra Mladena Sesara pod misnim slavljem podijelio sakrament sv. potvrde u župnoj crkvi u Vitini i čestitao župniku i župljanima zaštitnika sv. Paškala Bajlonskoga.

19. svibnja, na poziv župnika fra Petra Vlašića pod euharistijskim slavljem u župnoj crkvi u Međugorju podijelio sakrament sv. krizme.

- Pozvan biskup Tomo Vukšić da podijeli sakrament sv. krizme u Seonici.

20. svibnja, na poziv župnika fra Ivana Boraša, pod misnim slavljem podijelio u župnoj crkvi na Humcu sakrament sv. krizme.

20. svibnja, na poziv župnika Blagaj-Bune, don Bernarda Marijanovića, pod sv. Misom u crkvi na Buni podijelio sakrament sv. krizme kandidatima osmoga razreda.

- Pozvan biskup Tomo Vukšić da podijeli sv. krizmu u Ljutom Docu.

25. svibnja, na poziv organizatora don Nikole Menala, drežničkoga župnika, sudjelovao na prezentaciji knjige "Jobovi bolovi i Božji blagoslovi" u župnoj dvorani Svetoga Mateja u Mostaru. Knjigu su predstavili don Ivo Šutalo, don Mladen Šutalo i prof. Marko Tokić.

25. svibnja u katedralnoj kripti sv. Josipa u Mostaru podijelio sakrament sv. krizme kandidatima iz Gruda (8) i s Ploča-Tepčića (1).

26. svibnja, na poziv župnika fra Gabrijela Mioča podijelio pod sv. Misom u župnoj crkvi u Duvnu sakrament sv. krizme.

- Na poziv župnika don Jose Blaževića u župnoj crkvi u Vinjanima pod misnim slavljem podijelio sakrament sv. krizme pripravnicima osmoga osnovne i prvoga i drugoga srednje škole.

- Na poziv s. Krunoslave, voditeljice Rehabilitacijskoga centra u Mostaru, slavio sv. Misu sestrama u kapelici i održao predavanje "Dragocjenost zvanja u glinenim posudama".

27. svibnja, svetkovina Duha Svetoga, na poziv župnika don Tomislava Ljubana pod sv. Misom podijelio kandidatima sakrament sv. potvrde.

28. svibnja, u dogovoru sa župnikom msgr. Lukom Pavlovićem predvodio večernje koncelebrirano misno slavlje u povodu katedralne svetkovine Marije Majke Crkve u Mostaru.

31. svibnja na poziv župnika don Bernarda Marijanovića blagoslovio oltar u staroj i obnovljenoj crkvi Presvetoga Trojstva u Blagaju.

LIPANJ 2012.

1. lipnja 2012. Na poziv don Ante Kulteše, župnika hrvatske zajednice u Reutlingenu, otišao u Njemačku radi krizme i marijanskoga hodočašća.

- Ovlastio don Ivana Štironju da u Prenju podijeli sakrament sv. krizme pripravnicima koje su spremali župnici Aladinića i Prenja.

2. lipnja podijelio sv. krizmu hrvatskoj mladeži u crkvi Sv. Ulricha u Reutlingenu.

- Ovlastio don Tomislava Majića da podijeli sv. krizmu kandidatima u Buhovu, župi u kojoj je sam bio više godina župnik, a danas je don Pavao Filipović.

3. lipnja za hrvatske hodočasnike iz više od 20 hrvatskih misija u marijanskom svetištu Zwi-faltenu predvodio sv. Misu u kojoj je sudjelovalo petnaestak hrvatskih svećenika. Među njima i msgr. Slađan Ćosić, vrhbosanski svećenik, tajnik Diplomatske misije Svete Stolice pri Vijeću Europe u Strasbourg.

4. lipnja vratio se u Mostar.

7. lipnja, Tijelovo, na poziv župnika don Rajka Markovića pod večernjom Misom podijelio sakrament sv. potvrde kandidatima pred crkvom potom predvodio tijelovsku procesiju kroz grad Stolac. Obavio kanonsku vizitaciju.

9. lipnja, u dogovoru sa župnicima don Gorđanom Božićem iz Prisoja, don Ilijom Drmićem iz Vinice, don Markom Lukačem iz Grabovice podijelio sakrament sv. krizme u župnoj crkvi u Rašeljama kod župnika don Mije Klarića kandidatima iz svih četiriju župa. Obavio kanonski pohod u Rašeljama.

9. lipnja, poslije Rašeljaka pohodio Vinicu i njezina župnika don Iliju i obavio kanonsku vizitaciju.

10. lipnja, na poziv župnika don Đure Bende-
ra pod sv. Misom podijelio sakrament sv. krizme kandidatima u župnoj crkvi na Gradini.

10. lipnja, na poziv župnika don Ivica Puljića pod večernjim svečanim misnim slavljem blagoslovio tri zvona i oltar u novoj filijalnoj crkvi u Neumu.

13. lipnja, u dogovoru s kardinalom Josipom Bozanićem, na poziv župnika Vladimira Hrena predvodio večernje misno slavlje za brojne hodočasnike u svetištu sv. Ante u Sesevskim Selima kod Zagreba.

15. lipnja u povodu 100. obljetnice župne crkve Presvetoga Srca Isusova u Potocima - Bijelo Polje, na poziv župnika don Josipa Galića, predvodio misno slavlje na crkvenom prostoru sa sjeverne strane crkve svečarice.

16. lipnja na poziv župnika don Ante Ivančića Bikića pod sv. Misom podijelio sakrament sv. krizme pripravnicima u Zagorju. Obavio kanonsku vizitaciju.

17. lipnja sudjelovao s domaćinom kardinalom Vinkom Puljićem i drugim biskupima u

misnoj koncelebraciji i proslavi titulara katedrale Presvetoga Srca Isusova u Sarajevu.

- Uvečer sudjelovao na primanju koje je apostolski nuncij Alessandro D'Errico priredio u čast kardinala Francesca Monterisija, nekadašnjega nuncija u BiH, i predvoditelja misnoga slavlja i propovjednika u Katedrali toga dana.

18.-21. lipnja boravio na Otoku Gospe od milosti u Boki Kotorskoj. Pozdravio mjesnoga biskupa msgr. Iliju Janjića.

22. lipnja priredio oproštaj u Biskupskom ordinarijatu od nuncija nadbiskupa msgr. D'Errica, koji je imenovan nuncijem u Republici Hrvatskoj, 21. svibnja 2012.

23. lipnja, na poziv župnika fra Stipana Šarića pod euharistijskim slavljem podijelio sv. krizmu kandidatima u župnoj crkvi u Klobuku.

24. lipnja, nedjelja, u dogovoru s kardinalom Vinkom Puljićem i na poziv župnika don Mate Janjića pred župnom crkvom sv. Ivana Krstitelja u Travniku predvodio koncelebrirano misno slavlje u čast sv. Titulara.

- Pozvan biskup Tomo Vukšić da podijeli sakrament sv. krizme pripravnicima u Rakitnu.

25. lipnja pozdravio patra Ivana Fučeka, voditelja svećeničkih duhovnih vježbi, u Emausu.

26. lipnja primio fra Dalibora Milasa, člana Hercegovačke franjevačke provincije, kandidata za prezbiterat.

- Uvečer slavio u Emausu sv. Misu sa svećenicima, sudionicima duhovnih vježbi.

27. lipnja sudjelovao u svečanom oproštaju koji je priredio apostolski nuncij D'Errico u Sarajevu pred odlazak u Zagreb.

28. lipnja s don Antom Luburićem, voditeljem radova, pohodio gradilište u Stocu u središtu grada. Posjetio nacionaliziranu kuću pokojnoga don Ivana Raguža. Kuća, koja je imala i kapelicu, u ruševnu stanju.

- Predvodio misno slavlje u Emausu na završetku duhovnih vježbi. Zahvalio o. Fučeku.

29. lipnja, na poziv župnika fra Mladena Vukšića podijelio kandidatima u Kočerinu sakrament sv. krizme. U župi se slavio patron sv. Petar i Pavao te 140. obljetnica postojanja župe. Čestitao župniku i župljanima.

- U 18,00 sati u mostarskoj katedrali pod sv. Misom zaredio za prezbitere: đakone Peru Miličevića za Mostarsko-duvanjsku biskupiju te fra Tihomira Bazinu i fra Dalibora Milasa za Hercegovačku franjevačku provinciju. Bilo oko 50 svećenika koncelebriranih.

SRPANJ 2012.

1. srpnja 2012., nedjelja, na poziv župnoga upravitelja fra Ante Kurtovića podijelio sakrament sv. potvrde kandidatima u župi Rasno. Obavio kanonsku vizitaciju.

- Uvečer otpočeo duhovne vježbe svećenicima u Emausu. Tema: Isusova čudesa. Sudjelovala dvanaestorica svećenika.

4. srpnja, srijeda, poslije objeda završile duhovne vježbe u Emausu.

6. srpnja slavio sv. Misu u kapelici Hrvatskih mučenika u Svećeničkom domu u Mostaru, u početku blagoslovio kip Gospe Lurdske, a prije prikazanja blagoslovio monstrancu i čestičnjak, sve darovi don Marijana Bevande, korisnika Doma.

7. srpnja, na poziv fra Petra Drmića, župnika, pod sv. Misom podijelio sakrament sv. krizme u župnoj crkvi u Konjicu. Posjetio sestre franjevske u župi.

8. srpnja, nedjelja, pozdravio biskupa požeškoga msgr. Antuna Škvorčevića, koji je predvodio misno slavlje u čast sv. Nikole Tavelića u Duvnu i idući na ljetni odmor svratio se na Ordinarijat.

- Predvodio večernju Euharistiju u Katedrali.

10.-11. srpnja susreo se s Generacijom (Šalata, 1959....) na Krasnu kod Otočca. Susreo se i s biskupima msgr. Milom Bogovićem, gospićkosenijskim, i msgr. Draženom Kutlešom, porečkim i pulskim.

11.-15. srpnja boravio u Banjoj Luci.

Od **12. do 14. srpnja** sudjelovao u 55. zasjedanju Biskupske konferencije BiH.

14. srpnja s ostalim biskupima razgovarao s tročlanom delegacijom papinske ustanove *Kirche in Not*.

15. srpnja sudjelovao u liturgijskoj proslavi naslovnika katedrale i zaštitnika banjolučke biskupije, sv. Bonaventure.

15.-18. srpnja, na poziv biskupa msgr. Dražena Kutleše, vodio duhovne vježbe u Pazinu, u franjevačkom samostanu, svećenicima Porečke i Pulske biskupije. Bilo 25 prezbitera. Susreo se s biskupima: msgr. Ivanom Milovanom i msgr. Kutlešom.

19. srpnja, na poziv župnika fra Branimira Muse, pod sv. Misom u Tihaljini podijelio sakrament sv. krizme.

19. srpnja - 15. kolovoza proveo na Otoku Gospe od milosti koji drže oci isusovci Hrvatske pokrajine.

29. srpnja, nedjelja, uvečer u Mostaru predvodio koncelebriranu sv. Misu pod kojom je ko-

memorirao 27. obljetnicu smrti blagopokojnoga nadbiskupa Petra Čule, koji je pokopan u katedrali Marije Majke Crkve, 1985. godine.

KOLOVOZ 2012.

15. kolovoza, Velika Gospa, predvodio koncelebrirano misno slavlje na Otoku Gospe od milosti. Susreo se s više svećenika Kotorske biskupije.

- Na povratku u Hercegovinu posjetio sestre franjevske u Dobroti.

20.-23. kolovoza, na poziv križevačkoga vladike Nikole Kekića održao duhovne vježbe svećenicima njegove eparhije u katedrali u Križevcima.

23.-25. kolovoza, na poziv s. Mirjam Gadža, pedagoginje u Klasičnoj gimnaziji "Ivan Pavao II." u Zadru, u dogovoru s nadbiskupom Želimirom Puljićem, održao u samostanu sestara Kćeri Milosrđa na Ugljanu dvodnevni seminar profesorkama na temu nekoliko Isusovih prisposoba.

- Preminuo u jutarnjim satima u župnoj kući don Petar Vuletić, župnik u Viru.

26. kolovoza, u dogovoru sa župnikom don Ivicom Puljićem podijelio sakrament sv. krizme završenim osmoljetkašima u župnoj crkvi Gospe od zdravlja u Neumu.

27.-28. kolovoza u Emausu u Bijelom Polju tumačio desetorici sjemeništara nužna svojstva za raspoznavanje zvanja: svojstva ljudska, duhovna, intelektualna, koja se razvijaju odgojem i obrazovanjem.

27. kolovoza predvečer predvodio Misu za dušnicu za pokojnoga don Petra Vuletića u župnoj crkvi u Rašeljama. I održao prigodnu homiliju.

31. kolovoza zadužio msgr. Srečka Majića, generalnoga vikara, da u župnom uredu Drežnice (privremeno: Sv. Matej u Mostaru) prisustvuje primopredaji. Predao: don Nikola Menalo, primio: don Ivan Zovko.

RUJAN 2012.

1. rujna u katedralnoj kripti Sv. Josipa u Mostaru podijelio sakrament sv. krizme odraslima. Bilo ih petero.

- Zaduzio don Srečka Majića da u župnom uredu na Buni prisustvuje primopredaji. Predao: don Bernard Marijanović. Primio: don Nikola Menalo.

2. rujna, nedjelja, slavio večernju sv. Misu u mostarskoj katedrali Marije Majke Crkve.

- Zaduzio don Ivana Štironju da kanonski uvede don Nikolu Menala u župničku službu na Buni.

3. rujna nazočio primopredaji župnoga ureda na Pločama-Tepčićima. Predao: don Tomislav Ljuban, primio: don Ivan Turudić.

- Zadužio don Srećka Majića da u župnom uredu na Aladinićima prisustvuje primopredaji. Predao: don Vinko Raguž, primio: don Marko Šutalo.

4. rujna zadužio don Srećka Majića da u župnom uredu u Dračevu prisustvuje primopredaji. Predao: don Ante Đerek, primio: don Vinko Raguž.

5. rujna zadužio don Srećka Majića da u župnom uredu u Gabeli prisustvuje primopredaji od dosadašnjega župnika don Ivana Kordića novomu župniku don Anti Đereku.

5. rujna zadužio don Srećka Majića da prisustvuje primopredaji župnoga ureda od dosadašnjega župnika don Ivana Turudića novomu župniku don Ivanu Kordiću.

USNUŠE U NADI USKRSNUĆA

70. OBLJETNICA SMRTI BISKUPA ALOJZIJA MIŠIĆA

Mostar, 26. ožujka 2012. - Na današnji dan, 26. ožujka, prije 70 godina, preminuo je u Mostaru biskup Alojzije Mišić. Rođen je 1859. u Bosanskoj Gradiški. Franjevački novicijat proveo u Fojnici. Teologiju studirao u Ostrogonu (1878.-1882.), gdje je zaređen za svećenika 1882. godine. Bio je kapelan, kateheta, tajnik biskupa fra Marijana Markovića, gvardijan, župnik, predstojnik gimnazije u Visokom, a od 1909. provincijal Bosne Srebrene.

Imenovan je mostarsko-duvanjskim biskupom i trebinjsko-mrkanskim upraviteljem, 5. ožujka, a u Rimu ga je zaređio za biskupa franjevački kardinal Diomede Angelo Raffaele Gennaro Falconio, 18. lipnja 1912. U vrijeme 30-godišnjega biskupovanja osnovao je 16 župa (Čapljina, 1917., Izbično, 1917., Jablanica, 1917., Kongora, 1917., Rotimlja, 1917., Čitluk, 1918., Ploče-Tepčići, 1918., Blizanici (danas Gradina), 1918., Grljevići, 1919., Gornje Hrasno, 1922., Prisoje, 1922., Kruševo, 1924., Ledinac, 1930., Rašeljke, 1934., Crnač, 1935., Šipovača-Vojnići, 1939.). Potpisao je molbu Svetoj Stolici 1923. da se svečana Decizija iz 1899. preinači. Ta privremena povlastica Apostolske Stolice nije objavljena, niti je praktično provedena, a kasnije je - 1965. - i posve dokinuta.

Svake godine, od 1912. do 1941., napisao je prigodnu pastoralnu okružnicu kleru i puku (svega oko 430 stranica). Pripremao je građu za novu katedralu, ali u 30 godina nije joj udario temelje. Za njegove biskupske uprave zaređena su 22 svjetovna svećenika u mostarsko-duvanjskoj biskupiji. Biskupsko mu je geslo bilo: "Caritate et amore omnia vincuntur" (Milosrdem i ljubavlju sve se svladava). Preminuo je u Mostaru u biskupskoj rezidenciji sutradan po Blagovijesti, a pokopan na groblju na Petrićevcu. Na grobnoj mu ploči stoji ovaj natpis:

+ Ovdje počiva

O. Fra Alojzije Mišić, biskup

* 10. XI. 1859 u Bos. Gradišci

+ 26. III. 1942. u Mostaru.

Bio je gvardijan 1903-1909.

Provincijal Bos. franjevaca 1909-1912.

Biskup Most. Duv. i ap. upravitelj trebinjske biskupije

1912-1942.

uzorna života, dosljedan svome geslu

"Ljubav sve svladava".

Dobar oče, pokoj ti duši!

Moli za nas i za svoj narod.

Franjevci samostana Petrićevac

UZ 27. OBLJETNICU SMRTI NADBISKUPA PETRA ČULE

Mostar, 29. srpnja 2012. - U misni memento 17. nedjelje kroz godinu biskup je Ratko u mostarskoj Katedrali 29. srpnja 2012. uključio ime blagopokojnoga nadbiskupa Petra Čule, koji je preminuo na današnji dan 1985., prije 27 godina. Predvoditelj euharistijskoga slavlja, nakon što je govorio o Isusovu čudu umnoženja kruha i ribe,

podsjetio je na posebnu brigu koju je biskup Čule pokazivao u odgoju svećeničkih zvanja.

Godine 1959. biskup je Čule primio desetoricu Hercegovaca u Dječjačko sjemenište. Devet ih je poslao u Zagreb (M. Barišić, J. Beljan, M. Bevanda, P. Gabrić, M. Galić, A. Ivančić, J. Ivančić, K. Pandžić, R. Perić) i jednoga u Dubrovnik (V.

Jelčić). Iz sjemeništa su istupila trojica, a u bogosloviju se javilo sedam kandidata. Toj su se sedmorici priključila još dva bogoslova Hercegovca iz drugih zajednica (J. Ivančić iz Banje Luke i L. Mamić iz karmelićana), a jedan je bogoslov napustio. Od svega 12 sjemeništaraca i bogoslova te generacije od 1959. nadalje, osmorica su zaređena u razdoblju od 1969. do 1972., tj. dvije trećine ili 66% primljenih u sjemenište. Jedan je svećenik do sada preminuo, a sedam ih je živih: pet u Hercegovini, jedan u Zagrebu i jedan u Belgiji. Uspješna generacija, Bogu hvala.

Voditelj je izrazio zahvalnost i biskupu Čuli koji je kandidate u sjemenište primao, kroz sjemenište i gimnaziju pratio, radovao se njihovu uspjehu, žalostio zbog neuspjeha, najviše ih je on stipendirao, a i njihove su obitelji davale određen udio. Svaki put, kada bi se našao u Zagrebu, osobito u vrijeme zasjedanja Biskupskih konferencija, došao bi na Šalatu pohoditi poglavare u Dječać-

kom sjemeništu, raspitao se o vladanju i učenju svojih sjemeništaraca i onda bi okupio gimnazijalce i dao im potrebne upute i prijekore, prema potrebi. Tako isto i u Bogosloviji na Kaptolu.

Godine 1959. bila su 23 sjemeništarca u četiri razreda gimnazije i 12 bogoslova u šest godina teološkoga studija, svega skupa 35 pripravnika na svećeništvo. A deset godina kasnije, 1968., bio je 51 bogoslov i 56 sjemeništaraca, svega skupa 107 kandidata, najviše i do tada, i od tada do sada. Ako se tomu dodaju i kandidati Hercegovske franjevačke provincije, kojih je bilo puno više, onda se može reći da je Hercegovina prednjačila u svećeničkim zvanjima tih godina.

Molimo Gospodina da pogleda na žrtvu koju je podnio biskup Čule, i u komunističkom zatvoru i u vrijeme svoje biskupske službe, da dadne vrijednih i vjernih svećeničkih zvanja kojima će ova mjesna Crkva u evanđeoskoj žetvi obilovati Bogu na slavu i na duhovno dobro kršćanskoga puka.

KOMEMORACIJA BISKUPA MARKA PERIĆA

Mostar, 5. lipnja 2012. - U mostarskoj katedrali, u utorak, 5. lipnja biskup je Ratko slavio sv. Misu s još trojicom svećenika, u kojoj se spomenuo pokojnoga don Marka Perića, kotorskoga biskupa, koji je preminuo u Rimu na današnji dan 1983. godine. Pročitao je i protumačio pjesmu

koju je don Petar Vuletić spjevao u spomen don Marku, 1996., prigodom održavanja znanstvenoga skupa o don Marku u povodu njegove 70. obljetnice rođenja (*Veličina evanđeoske malenosti*, Mostar, 1997., str. 255-256).

PREMINUO DON PETAR VULETIĆ

Mostar, 28. kolovoza 2012.
Prot.: 1196/2012.

Dana 25. kolovoza 2012. preminuo je don Petar Vuletić u župnoj kući u Viru kod Posušja. Dan uoči, uvečer, sa svojom sestrom Zitom, članicom Družbe Kćeri Milosrđa, koja je došla posjetiti brata, izmolio je časoslov i bio vrlo raspoložen. Ujutro oko 8 sati nađen je mrtav. Pretpostavlja se srčani udar. Uzimamo glavne životne podatke iz njegova *Osobnika*:

Petar je rođen 18. kolovoza 1940. u Kazagincu, župa Rašeljke, u obitelji Ivana i Anice rođ. Renić, koja je Bogu i Crkvi dala još sedmero djece. Iz-

među njih Ilija je bio svećenik Splitsko-makarske nadbiskupije (preminuo 12. I. 2009.), a Ivka je uzela redovničko ime s. Zita.

Petar je osnovnu školu polazio u Kazagincu 1947.-1951. Gimnaziju, malu i veliku, u Zagrebu 1951.-1959. s položenim ispitom zrelosti.

Filozofsko-teološki studij pohađao je u Zagrebu od 1959. do 1966. godine s prekidom vojne obveze u Vranju od 2. travnja 1962. do Božića 1963.

Red đakonata podijelio mu je u Zagrebu 1966. godine kardinal Franjo Šeper, zagrebački nadbi-

skup. Za svećenika Mostarsko-duvanjske biskupije zaređio ga je biskup Petar Čule 29. lipnja 1966. u župi Kruševo kod Mostara. Mladu je Misu slavio 10. srpnja 1966. Propovijedao mu je don Mate Nuić. Mladomisničko geslo: "Gospodin je snaga moja! U Tebe se, Gospodine, uzdam!"

Svećeničke je službe obavljao kao kapelan u župi Rotimlji krajem 1968. i početkom 1969. Zatim je dekretiran za župnika u Crnču, gdje je bio fizički spriječen preuzeti pastoralnu službu. Proboravio je osam mjeseci u župi Jare, zatim pola godine u Prenju, devet mjeseci na Ledincu, konačno je dekretiran za župnika župe Grude početkom 1970., boraveći devet mjeseci na ulazu u Grude na "Bo-bošci" kod Ivana Šimića zvanog Glavarić.

U jesen 1971. došao je za župnika u Grabovicu i tu djelovao 10 godina. U jesen 1981. premješten je u župu Domanoviće gdje je pastorizirao drugih 10 godina. U jesen 1991. premješten je u župu Vir.

Ispraćaj pokojnoga don Petra iz mrtvačnice u Posušju u ponedjeljak 27. kolovoza 2012., a sprovodni obredi sa sv. Misom na groblju kod crkve u Rašeljkama.

Svaki je naš dijecezanski svećenik dužan, po stabilnu i solidarnu običaju, prikazati jednu misnu nakanu za dušu pokojnoga don Petra.

Requiescat in pace!

msg. Srećko Majić, gen. vikar

BISKUPOVA HOMILIJA NA MISI ZADUŠNICI ZA DON PETRA VULETIĆA

Rašeljke, 27. kolovoza 2012.

Iznijeli bismo nekoliko riječi o trima rečenicama vezanim uz današnji događaj, tj. na kraju don Petrova života.

1. - **Mea culpa.** Naš pokojni don Petar u svojih 46 godina svećeničkoga života, računajući i one prijestupne godine, slavio je oko 16.800 puta dnevnu sv. Misu. Ako se tomu dodaju tolike binacije i trinacije nedjeljom i zapovijedanim svetkovinama, broj se povećava za još koju tisuću. Ako računamo i onaj njegov sjemenišarski život od 1951. do 1959. te bogoslovski od 1959. do 1966., godine, kada je uglavnom svaki dan bio na sv. Misi, a oduzmemo 20 mjeseci vojničkoga života, kada uglavnom nije mogao sudjelovati u sv. Misi (od travnja 1962. do Božića 1963.), mogli bismo izračunati da je bio oko 25.000 puta na Presvetom Euharistijskom slavlju, i uglavnom se pričestio. On se u početku te svake sv. Mise, zajedno s drugima, tri puta udarao u prsa i govorio: *Mea culpa* - Moj grijeh, moj grijeh, moj preveliki grijeh. Dakle izrekao je oko 75.000 puta da se kaje pred Bogom i Crkvom. Nije to malo.

Eto zašto želimo vjerovati i nadati se da će predbri i milosrdni Bog biti milostiv duši našega Pokojnika. Tko u Boga milosrđe ište, i tko se u

Boga pouzdaje, Bog mu svoje milosrđe ne uskraćuje, nego obilato daje. Jedini don Petar danas među nama ne može reći: *Mea culpa* - moj grijeh, moj grijeh, moj preveliki grijeh. On je danas na Sudu Božjemu. Ali zato mi, svećenici i vjernici, možemo prikazati ovu sv. Misu za njegovu dušu. I prikazujemo je draga i zahvalna srca.

Zajedno sa *Službenim vjesnikom* pred Božić 1981. poslan je s Ordinarijata "Upitni list za svećenike Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije". Trinaesto i posljednje pitanje glasilo je: "Osobno napisan životopis ukratko". Don Petar je s Domanovića početkom 1982. godine ovako odgovorio i vlastoručno potpisao:

"Zahvaljujući vjeri svojih roditelja, pošao sam odmah nakon 4. g. Osnovne škole u sjemenište u Zagreb. Tu sam upoznao svećenički poziv - rado ga prihvatio i nikada se nisam pokajao [zbog izbora]. Nakon završene bogoslovije u Zagrebu došao sam u svoju biskupiju i u njoj sam počeo svoje služenje. Više sam župa promijenio. Nije bilo lako. Najteže mi je bilo živjeti u neprestanoj napetosti i s franjevcima, koji su me preko svojih vjernika potjerali s prve župe [Crnča], na koju sam poslan kao župnik.¹ Iza toga sam bio neko

¹ Na žalost, ono što je don Petar doživio 1969., i danas je akutan problem, jer jedna je skupina redovnika otkazala posluš Crkvi i dala se u pobunu, pa su istjerani iz Reda manje braće.

vrijeme u Jarama, pa u Prenju, a onda u Ledincu i Grudama da bih se napokon smirio u Grabovici. U Grabovici sam ostavio svojih 10 svećeničkih godina rada i htijenja. Iznenađa sam premješten u Domanoviće radi odlaska don Andrije Iličića na spremanje za rad u misijama. Tu sam se suočio s drukčijom situacijom nego u župama gdje sam prije bio. Dobra volja i htijenje ne jenjavaju, pa do Božje volje! Ova je župa dijaspora (muslimani u većini, a ima i pravoslavni, a naš svijet - katolički nema naprosto dobrih religioznih navika, pa ih treba 'stvarati').

Misnik, koji je od 72 godine života 46 godina svećenikovao, i nikada se u duši svojoj nije pokazao zbog izbora svoga životnog puta i zvanja;

misnik koji je više od 60 tisuća puta u početku sv. Mise, koju je sam slavio ili s drugima koncelebrirao, po tri puta izrazio svoj mea culpa,

misnik koji je preko 20 tisuća put slavio sv. Misu u svome dušobrižničkom životu,

svećenik koji je gorio i govorio žarom zauzeta borca za Crkvu i Kraljevstvo Božje, vatreno propovijedao i katehizirao, vjerujemo da je po milosrđu Božjem ušao u krilo Abrahamovo.

2. - Gospodin je snaga moja! Bile su to njegove izabrane mladomisničke riječi stavljene na sličicu koje su ga stalno, osobito u brevijaru, podsjećale da mu je na ovome svijetu sva i jedina snaga Gospodin, a i na drugome svijetu onako kako se u ovom smrtnom tijelu uzda u Gospodina. A uvijek je znao dodati i ovu: **U Tebe se, Gospodine, uzdam!** Nisu te dvije rečenice zajedno u Svetom Pismu. On ih je povezao iz Izaije i iz Psalama, a ona o pouzdanju češće se spominje na raznim mjestima. Tu je misao o pouzdanju imao kao svoje geslo i zagrebački nadbiskup kardinal Alojzije Stepinac, blaženi, kojega je na osobit način don Petar štovao još od svojih sjemenišarskih dana.

Ono što valja istaknuti iz njegova svećeničkog života jest njegova pisana Oporuka i njegova praksa da svake godine obavi svećeničke duhovne vježbe. Kao što ih je obavljao u sjemeništu osam godina (1951.-1959.) i u bogosloviji šest godina, tako je kroz svih 46 godina redovito obavljao. Ako nisu bile organizirane u Hercegovini, on se priključio svećenicima u Splitu. Ako se svećenik brine za spasenje svoje duše, brinut će se i za spasenje drugih. Ako se ne brine za svoj duhovni život, kako će se brinuti za duhovni život drugih vjernika!

Mi mu od srca želimo i žarko molimo neka mu svemogući Bog bude snaga i oslonac kroz svu njegovu vječnost: i sada za dušu i nakon Sudnjega dana za dušu i tijelo!

3. - U ruke tvoje. Svećenici, redovnici i redovnice svake večeri izgovore u Povečerju ili kompletoriju tri puta riječi: "U ruke tvoje, Gospodine, predajem duh svoj. Otkupio si nas, Gospodine, Bože vjerni. Predajem duh svoj. Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu. U ruke Tvoje, Gospodine, predajem duh svoj." Te je riječi izgovorio Isus na križu - kao što pročitamo danas u Evanđelju (Lk 23,46) - nakon svih jada u Getsemanskom vrtu i patnji i muke na Gabati ili Litostrotosu, te križnih postaja i svih pogrda koje su se na njega sručile iz poganskih i židovskih usta ne samo onoga Velikoga petka uz Kalvariju i na Golgoti, nego i kroz sve tri godine javnoga života. U ruke tvoje, Oče, predajem duh svoj. To su najljepše riječi predanja na kraju ovozemnoga dana i patničkoga života i putničkoga hoda. Smiriti se na rukama Božjim, u naručju Božjem.

- Te je riječi u petak navečer, 24. kolovoza, tri puta izgovorio don Petar moleći Povečerje prije spavanja. I anđeli su te iste noći povelu dušu njegovu u naručje Božje da se u ljubavi Srca Isusova smiri. Zato molimo da mu milosrdni Bog bude smiraj života. Amen.

KNJIGE I DRUGI PISANI RADOVI HERCEGOVAČKIH SVEĆENIKA

Nastavljamo s objavljivanjem naslova svećenika koji su knjige napisali ili su ih s drugima priredili ili su njihovi suautori. Donosimo i njihove važnije članke.

Dr. don Vjeko Božo Jarak

Dr. Vjeko Božo Jarak, **svećenik, teolog, povjesničar umjetnosti, galerist, kolekcionar.**

Vjeko Božo Jarak rođen je u Opličićima, tada župa Prenj, a sada Domanovići, 15. XI. 1931. od oca Filipa i majke Zorke, rođ. Findrik. Kršten 19. studenoga iste godine pod imenom Božo. U obitelji su rođena još tri brata: Anto, Mirko i Zdravko. Događaji Drugoga svjetskog rata nagnali su mnoge obitelji, pa tako i Jarakovu da se najprije doseli u Sarajevo, zatim u Bosanski Brod, a od 1942. do 1947. živi na Plehanu, zatim u Mostaru, odakle Božo odlazi u sjemenište u Visoko. Osnovnu je školu završio na Plehanu 1944., gimnaziju u Visokom (1945.-1949.) i privatno do 1951., franjevački novicijat u Kraljevoj Sutjesci, 1949.-1950., s imenom Vjeko. Filozofsko-teološki studij u Sarajevu (1951.-1956.), u Zagrebu diplomirao 1957., u Ljubljani magistrirao 1958. Naslov magistarske radnje: "Marija - suotkupiteljica u novijoj teološkoj literaturi". U Ljubljani je i doktorirao 1959. s disertacijom: "Uloga ekonomsko-društvenih uvjeta u nastanku kršćanstva". Za svećenika je zaređen 5. lipnja 1955. u Sarajevu. Bio je kapelan u Dubravama 1955.-1956. i na Plehanu 1956.-1957. Profesor na Teologiji u Sarajevu od 1960. do 1986. s boravkom na Bistriku od 1960. do 1978. te 1982.-1983., na Plehanu od 1978. do 1982. i Butmiru od 1983. do 1986. Biran je za tajnika (1961.-1967.) i definitora (1973.-1976.) Provincije. Krajem 1986. dobio je indult sekularizacije i prešao kao dijecezanski svećenik u svoju rodnu Trebinjsko-mrkansku biskupiju s boravkom na Ordinarijatu u Mostaru, ostajući u prijateljskim i suradničkim odnosima s braćom franjevcima Bosne Srebrene. Kako su mu brojni dokumenti i s jednim i s drugim imenom, i danas se jednako potpisuje: Vjeko Božo ili Božo Vjeko, ili samo Vjeko ili samo Božo. Predavao je

na Teološko-katehetskim institutima u Mostaru i Dubrovniku. Od 1996. živi kao umirovljenik u Varaždinu.

Služi se latinskim, njemačkim, ruskim, francuskim i talijanskim jezikom.

Dr. Jarak kao dvadesetpet-godišnji profesor teologije bavio se temeljnim temama kristologije, životom i uređenjem prvotne Crkve, odnosom kršćanstva i kulture, čovjekom kao religioznim bićem. Piše prikaze o djelima drugih autora, pobudne članke i studije s područja biblijske znanosti i povijesti umjetnosti.

O njemu: M. BABIĆ, "Novija teološka strujanja u katoličkoj Crkvi" (prikaz vanrednog predavanja Vjeka Jarka), u: *Bilten Franjevačke teologije u Sarajevu*, 1/1970.-1971., str. 17-18; S. A. KOVAČIĆ, *Biobibliografija franjevacca Bosne Srebrene*, Sarajevo, 1991., str. 160-163; D. HORVATIĆ, "Vjekoslav Božo Jarak", u: *Enciklopedija hrvatske umjetnosti*, Leksikografski zavod "Miroslav Krleža", Zagreb, 1995., sv. 1, str. 379; S. HARNI, "Varaždinu na dar", u povodu Izložbe Donacija Varaždinu dr. Vjeka Bože Jarka, u: *Hrvatsko slovo*, 3. VII. 1998., str. 20; M. KARAMATIĆ, "Svjedok vjere i promicatelj umjetnosti" (Vjeko Božo Jarak - uz 70. obljetnicu života), u: *Bosna franciscana* (Sarajevo), 15/2001., str. 71-98 (bibliografija radova str. 89-95); M. BABIĆ, "Kristologija Vjeka Bože Jarka", u: *Bosna franciscana*, 15/2001., str. 99-117.

Prof. Jarak piše na hrvatskom, a neki su mu radovi prevedeni na talijanski i njemački.

Bibliografija koja slijedi nije potpuna. Najprije su složeni naslovi samostalnih knjiga, knjiga u suautorstvu s drugima, zatim članci po časopisima (ovi po abecednom redu), po mogućnosti kronološki.

Samostalna djela

1. *Uloga ekonomsko-društvenih uvjeta u postanku kršćanstva prema novijim marksističkim teorijama*, Ljubljana, 1959.

2. *Rano kršćanstvo*, Sarajevo, 1983.; drugo izdanje: Plehan, 1986.

Osvrt: M. KARAMATIĆ, u: *Bosna Srebrena*, 1/1982., str. 28-29.

3. *Vjera: svjetlo ili tama. Kateheze za mlade*, Mostar, 1987.

4. *Kristov svjedok i prijatelj svijeta - Dietrich Bonhoeffer*, Plehan, 1989.

Osvrti: M. KARAMATIĆ, u: *Bosna Srebrena*, 5/1982., str. 185-187;

I. MARKEŠIĆ, "Šta je danas Krist?", u: *Odjek*, 1/1990.1, str. 24;

A. IVANKOVIĆ, Čovjek za druge, u: *Bilten Franjevačke teologije Sarajevo*, 1/1990., Prilozi Zbora franjevačkih bogoslova "Jukić", str. 38-39.

5. *Stazama kršćanskog uspona. Razmišljanje o izvorima zrelosti*, Plehan, 1993.

Osvrt: B. TOMIĆ, u: *Bilten Franjevačke teologije Sarajevo*, 2/1994., str. 221-222.

6. *Isus Krist jučer i danas*, Plehan, 1996.

Osvrt: M. KARAMATIĆ, Riječ na predstavljanju knjige 'Isus Krist jučer i danas', u: *Bilten Franjevačke teologije Sarajevo*, 2/1996., str. 232-234;

B. LUJIĆ, u: *Bosna franciscana*, 5/1996., str. 223-225;

I. PAVLOVIĆ, u: *Bilten Franjevačke teologije Sarajevo*, 2/1996., str. 248-249.

7. *Mirko Rački u susretu s umjetnošću i prijateljima*, Zagreb, 1997.

Osvrt: M. KARAMATIĆ, u: *Bosna franciscana*, 9/1998., str. 314-318.

8. *Smionost Božje nježnosti: Isusove prisposode*, Zagreb, 1997.

Osvrt: I. ŠARČEVIĆ, u: *Bosna franciscana*, 8/1997., str. 282-289.

9. *Dostojevski u ozračju Kristova čovjekoljublja*, Zagreb, 1999.

Osvrt: K. DUJMOVIĆ, Prorok ili umjetnik? osvrt na knjigu "U ozračju Kristova čovjekoljublja", u: *Vjesnik*, 7. VII. 1999., str. 18;

M. KARAMATIĆ, u: *Bosna franciscana*, 12/2000., str. 314-316.

10. *Stazama sazrijevanja*, Zagreb, 2000.

11. *Biblijski proroci*, Mostar, 2001. Drugo dopunjeno i izmijenjeno izdanje: Plehan, 2002.

12. *Kršćanska zajednica u procjepu nemoći i moći*. Nagovori za nedjelje u godini A, Sarajevo, 2002.

13. *Djela apostolska u vrijeme nastanaka i danas*, Plehan, 2003.

14. *Ljubo Lah* (monografija), Teovizija i "Galerija prijateljstva - zbirka umjetnina - Katolička biskupija Mostar, Zagreb, 2003.

15. *Ljubo Lah*, Mostar, 2005., str. 4-28.

16. *Na bespuću stradanja*. Nagovori za nedjelje u godini B, Sarajevo, 2003.

Osvrt: M. KARAMATIĆ, u: *Bosna Srebrena*, 3/1984., str. 108-109.

17. *Doživljaji Očeve ljubavi*. Nagovori za nedjelje u godini C, Sarajevo, 2004.

Osvrt: M. KARAMATIĆ, u: *Bosna Srebrena*, 5/1982., str. 187-188.

18. *Stazama sazrijevanja*. Gospini i svetački blagdani i aktualne teme, Sarajevo, 2005.

Osvrt: M. KARAMATIĆ, u: *Bosna Srebrena*, 3/1984., str. 108-109.

19. *Iz biblijske povijesti: vječne pouke* Knjige nad knjigama, Zagreb, 2009.

Knjige u koautorstvu

20. *Zapovijed ljubavi*, tematski broj pukoga kalendara Dobri Pastir za 1967. godinu (suautor: Lj. LUCIĆ), Sarajevo, 1966.

21. *Čovjek poslan od Boga: Ivan Krstitelj* (suautor: S. DŽAJA), Podmilačje, 1969.

22. "Isus Krist u kršćanskoj zajednici Ivanova Evanđelja", u: *Evanđelje po Ivanu* (s grčkoga preveo T. LADAN); Sarajevo, 1980., str. 9-72.

Osvrti: S. M. DŽAJA, u: *Jukić*, 9/1979., str. 202-203;

M. BABIĆ, u: *Jukić*, 10-11/1980.-1981., str. 189-190; FABER /D. HORVATIĆ/, u: *Kana*, XII/1981., 1, str. 43.

23. "Isus Krist u vjeri kršćanske zajednice Lukina Evanđelja", u: *Evanđelje po Luki* (s grčkoga preveo T. LADAN), Plehan, 1985., str. 9-78.

Osvrti: D. HORVATIĆ, u: *Kana*, XVI/1985., 11, 36-37;

F. ROZMAN, u: *Bogoslovni vestnik*, 45/1985., str. 420-424; 46/1986., str. 292;

A. ZIRDUM, u: *Bogoslovni vestnik*, 46/1986., str. 291.

24. "Svjetla i sjene u životu ljudi plehanskog kraja", u: *Plehan* (monografija), Plehan, 1987., str. 65-77, (suautori: A. ZIRDUM I M. KARAMATIĆ).

Osvrt: D. DERK, "Plehan je čudo", u: *Večernji list*, Zagreb, 8. XI. 1992., str. 29;

D. HORVATIĆ, "Monografija o Plehanu", u: *Kana*, XVIII/1987., 12, 32-33;

A. IVANKOVIĆ, Plehan u slici i riječi, u: *Bilten Franjevačke teologije Sarajevo*, 2/1990., str. 82-83.

P. GOLI, "Svjetla i tame Plehana i plehanskog kraja (Brodsko likovna bilježnica)", u: *Brodski list*, Slavonki Brod, IV/27. XI. 1997., br. 83, str. 12.

25. *Podmilačje* (suautori teksta S. KOVAČIĆ I B. VUJICA), *Podmilačje: Župni ured sv. Ive*, (drugo izdanje) 1990. (Biblioteka Male turističke monografije / Turistkomerc, Zagreb).

26. "Kršćanska zajednica Markova evanđelja", u: *Evanđelje po Marku* (s grčkoga preveo T. LADAN); Mostar, 1990., str. 9-104.

27. Osvrt: K. V., u: *Vrhbosna*, 1/1991., str. 47-49.

28. "Ivanovo otkrivenje", u: *Apokalipsa* (s grčkoga preveo T. LADAN), Plehan, 1992., str. 9-59.

Osvrt: S. PASINI, "Novi prijevod 'Apokalipse'", u: *Novi vjesnik*, 22. X. 1992.;

D. DERK, "Zvijer bijaše i nije", u: *Večernji list*, 22. X. 1992., str. 13;

D. TOMA, "Snažna i prodorna biblijska riječ", u: *Međimurje* (Čakovec), 6. XI. 1992, str. 7;

M. KARAMATIĆ, "Vrijeme apokalipse", u: *Posavski glasnik*, Orašje, 11. III. 1993., 1, str. 21;

Ž. /VISLAV/ KRIJAN, "Bibliofilsko izdanje Apokalipse", u: *Bilten Franjevačke teologije Sarajevo*, 1993., 2, str. 133-138.

29. "Josip Biffel" te četrnaest priloga uz ilustracije knjige "Ti si taj čovjek" autora R. PERIĆA, u: knjižici *Biffelov David*, Mostar, 2005., str. 2-3, 8-34.

30. Tumačenje slika u knjizi "Mojsije, Mojsije" autora R. PERIĆA, u: knjižici *Lahov Mojsije*, Mostar, 2007., str. 10-42.

31. Tumačenje slika u knjizi "Savle, brate, progledaj!" autora R. PERIĆA, u: knjižici *Franjo Francina Dolenec*, Mostar, 2007. str. 8-38, Dolenčeva biografija, str. 40.

32. *Rast u odgovornoj vjeri* (suautor S. HARNI), Sarajevo - Zagreb, 2009.

Bilten Franjevačke teologije Sarajevo

33. "Sjećanje na slikara Ivu Dulčića", 30 (2002./2003.), 1/2, str. 174-180.

* Članak je upotpunjen i popravljen tekst objavljen u Maruliću, br. 3/1985.

Bosna franciscana (BF)

34. "Jedno svjedočanstvo o slikaru Ivu Dulčiću". Govor u povodu 20. obljetnice smrti održan

u Dubrovniku 11. ožujka 1995., 3/1995., str. 201-206.

35. "Prispodoba o dobrom ocu i njegova dva sina", 5/1996., str. 24-27.

36. "Sjećanje na prve susrete s kiparom Zdenkom Grgićem", 29/2008., str. 221-224.

Bosna Srebrena (BS)

* Nekoliko kraćih priloga objelodanio je u BS: 1974. i 1977.

37. "Trenuci predaha u Ovčarevu", u: BS, 10/1978., str. 216-217.

Crkva na kamenu od 1987. do 2001.

38. "Poistovjećivanje s usudom svoga naroda", 2/1987., str. 10.

39. "Pretvorite moje pripovijetke u molitve", 3/1987, str. 11.

40. "...Da ne položite oružja pred bezumljem", 4/1987., str. 11.

41. "Ljubav - jamstvo za Boju opstojnost", 5/1987., str. 11.

42. "Bezumlje je strašnije od smrti", 6/1987., str. 11.

43. "A gdje vam je peto dijete?", 8-9/1987., str. 12.

44. "Ima bojeva koji se dobivaju i kad se gube", 10/1987., str. 12.

45. "Što otvara vrata raja", 11/1987., str. 12.

46. "Pravi se prijatelji prepoznaju u sreći", 12/1987., str. 12.

47. "Podajte Feđi Evanđelje", 1/1988., str. 12.

48. "Rodio se novi Gogolj", 2/1988., str. 12.

49. "Da ovdje nisam našao ljudi, posve bih propao", 3/1988., str. 12.

50. "Što je bolje - jeftina sreća ili uzvišena patnja?", 4/1988., str. 12.

51. "Ne boj se... uhvatit ćemo se za ruke...!", 5/1988., str. 12.

52. "Nevolje dolaze u povorkama...", 6-7/1988., str. 12.

53. "Ja sam sebe ubio", 8-9/1988., str. 11.

54. "Samo je jedno biće na svijetu beskrajno divno", 10/1988., str. 12.

55. "Roman pisan 'rukama koje su drhtale od gnjeva'", 11/1988., str. 12.

56. "Za koricu kruha oduzimate mi cijelu ličnost", 12/1988., str. 12.

57. "Dragi prijatelji, ne bojte se života!" 1/1989., str. 13 i 15.

58. "Bog mi je dopustio da ponovno ugledam obećanu zemlju, 2/1989., str. 12-13.
59. "Životne snage nisu presahle", 3/1989., str. 12.
60. "Ona bi živjela o kruhu i vodi, ali ne bi dušu prodala", 4/1989., str. 12.
61. "Duša mi se raduje kad gledam tvoju dušu", 5/1989., str. 12.
62. "Moraš oživjeti svoje mrtve...", 6-7/1989., str. 12.
63. "Ako si čovjek, reci čemu da se na svijetu živi?" 8-9/1989., str. 11.
64. "Netko je u tom trenutku posjetio moju dušu", 10/1989., str. 12.
65. "Ne nisam zaboravio na njega", 11/1989., str. 12.
66. "I vječno tako, cijeloga života držeći se za ruke", 12/1989., str. 12.
67. "Jedni kažu da je Jeremija...", 1/1990., str. 11.
68. "Traganje za porukom križnog puta" (Rad prof. Zdenka Grgića), 2/1990., str. 4.
69. "U središtu katedrale", 2/1990., str. 5.
70. "Zemljo, zemljo, poslušaj riječ Gospodnju!", 2/1990., str. 11.
71. "I radovat ću se čineći im dobro!", 3/1990., str. 11.
72. "Nitko živ ne smije o tome što saznati...", 5/1990., str. 11.
73. "Olako liječe ranu naroda moga", 6/1990., str. 11.
74. "Jačaju ruke zločincima...", 7/1990., str. 11.
75. "Razbij vrč pred očima svojih pratilaca!", 8-9/1990., str. 12.
76. "Pod težinom ruke tvoje samotan živim", 10/1990., str. 10.
77. "Ištite mir zemlji u koju vas izagnah!", 12/1990., str. 10.
78. "Za razumijevanje Biblije", 1/1991., str. 10.
79. "Evangelje - radosna vijest", 2/1991., str. 10.
80. "Dolikuje se da tako ispunimo svu pravednost", 3/1991., str. 10.
81. "Ne živi čovjek samo od kruha", 4/1991., str. 10.
82. "I divili su se lijepim riječima...", 5/1991., str. 10.
83. "Isus u neposrednu dodiru s ljudima", 6/1991., str. 10.
84. "Središnji sadržaj Isusova naviještanja Božje kraljevstvo", 7/1991., str. 10.
85. "Isusov govor u prisposodobama", 10/1991., str. 10.
86. "O novom vinu i novom suknu", 11/1991., str. 10.
87. "Raspitajte se za iskonske staze: koji put vodi k Bogu" (Izaija 6,16), 12/1991., str. 3.
88. "Milosno obilježje Božjeg kraljevstva", 12/1991., str. 10.
89. "Rast Božjega kraljevstva" (sjeme i gorušica), 1/1992., str. 10.
90. "Plodnost Božjega kraljevstva" (pšenično zrno), 2/1992., str. 10.
91. "Unutarnja snaga Božjeg kraljevstva" (kvasac), 4/1992., str. 10.
92. "Vrijednost Božjeg kraljevstva" (blago i biser), 5/1992., str. 10.
93. "Gdje je vjere u žetvu, nema malodušja" (sijač), 2/1993., str. 10.
94. "Božje kraljevstvo raste iz Božje volje i napore ljudi", 3/1993., str. 10.
95. "Ovaj se vrati kući opravdan, a ne onaj" (farizej i carinik), 4/1993., str. 10.
96. "Dobrota što prazne riječi pretvara u zanosna djela", 5/1993., str. 10.
97. "Ubijmo ga pa ćemo imati njegovu baštinu!" (zli vinogradari), 6/1993., str. 10.
98. "Rast i sazrijevanje osobnosti" (talenti), 8-9/1993., str. 10.
99. "Rast i sazrijevanje osobnosti (2)", 10/1993., str. 10.
100. "Tvoja će djela na tvoju glavu pasti" (Ob 15), 12/1993., str. 10.
101. "Bog svakoga zove njegovim imenom", 1/1994., str. 10.
102. "Ako ne budete kao djeca", 2/1994., str. 10.
103. "Ljubite jedan drugoga kao što sam ja vas ljubio!", 3/1994., str. 10.
104. "Vjerska otajstva - sakramenti", 4/1994., str. 10.
105. "Krštenje i krizma sakramenti pristupa vrelu života", 5/1994., str. 10.
106. "Sakramenti potpore i ozdravljenja", 6/1994., str. 10.
107. "Svećenički red", 7/1994., str. 10.
108. "Kršćanski brak", 8-9/1994., str. 10.
109. "Crkva narod Božji", 10/1994., str. 10.
110. "Povezanost s Kristom", 11/1994., str. 10.
111. "Kršćanska vjera i povijest", 12/1994., str. 10.
112. "Pogled u povijest Crkve", 1/1995., str. 10.

113. "Srednji vijek", 2/1995., str. 10.
114. "Crkva u Novom vijeku", 4/1994., str. 10.
115. "Lijepa naša domovino!", 5/1995., str. 10.
116. "Lijepa naša domovino! (2)", 6/1995., str. 10.
117. "Lijepa naša domovino! (3)", 7/1995., str. 10.
118. "Lijepa naša domovino! (4)", 8/1995., str. 10.
119. "Iz tvojih te usta sudim, zli slugo!" (talenti), 9-10/1995., str. 10.
120. "Daj račun o svojem upravljanju!" (nepošteni upravitelj), 11/1995., str. 10.
121. "Zašto da iscrpljuje zemlju?" (smokva), 12/1995., str. 10.
122. "Kad ga opazi, zaobiđe ga i prođe", 1/1996., str. 10.
123. "Nije li trebalo da se i ti smiluješ svome drugu?" (dužnik), 2/1996., str. 10.
124. "Užeže svjetiljku i traži pomno dok je nađe" (drahma), 3/1996., str. 10.
125. "Tako dakle nijedan od vas koji se ne odrekne svega što posjeduje, ne može biti moj učenik" (kula, rat), 4/1996., str. 10.
126. "Ako oni Mojsija i proroke ne slušaju, neće vjerovati ni ako tko od mrtvih uskrsne!" (bogatun), 5/1996., str. 10.
127. "I tko se onda može spasiti?", 6/1996., str. 10.
128. "Bezumniče, ... ono što si prikupio, komu se pripasti?" (bogataš), 7/1996., str. 10.
129. "I dok je još daleko bio, ugleda ga otac njegov..." (izgubljeni), 8/1996., str. 10.
130. "Prispodoba o dobrome ocu i njegovim sinovima", 9-10/1996., str. 10.
131. "Ovaj grješnike prima i blaguje s njima", 11/1996., str. 10.
132. "Ostavite oboje neka raste do žetve!" (kukolj), 12/1996., str. 10.
133. "Neka su vam bokovi opasani, a svjetiljke upaljene!", 1/1997., str. 10.
134. "Trudite se proći kroz uska vrata...", 2/1997., str. 10.
135. "U ponoć odjeknu glas: zaručnik dolazi!", 3/1997., str. 10.
136. "Ali opavdaše mudrost sva djeca njezina", 4/1997., str. 10.
137. "Poticaj Isusovih prispodobi", 6/1997., str. 10.
138. "Biblijski proroci", 9-10/1997., str. 10.
139. "I riječ Jahvina dođe Ezekielu (Ez 1,3)", 11/1997., str. 10.
140. "Ne boj ih se i ne plaši (Ez 3,9)", 12/1997., str. 10.
141. "Od tebe ću tražiti račun za krv njegovu! (Ez 3,18)", 1/1998., str. 7.
142. "I tada će sami sebi omrznuti zbog nedjela što ih počinise! (Ez 6,9)", 2/1998., str. 7.
143. "Jao prorocima bezumnim koji duh svoj slijede a ništa ne vrijede! (Ez 13,3)", 3/1998., str. 7.
144. "Viđenje što ga ovaj ugleda, za dane je daleke! (Ez 12,27)", 4/1998., str. 7.
145. "Dolazit će nevolja za nevoljom, jedna zla vijest za drugom! (Ez 7,26)", 5/1998., str. 7.
146. "I stavi na se grijeh Doma Izraelova! (Ez 4,4)", 6/1998., str. 7.
147. "Govor na Gori", 8/1999., str. 12.
148. "Govor poslanja (Mt 10,5-42)", 9-10/1999., str. 12.
149. "Govor u prispodobama (Mt 13,1-53)", 11/1999., str. 12.
150. "Isusov govor o međusobnim odnosima u zajednici (Mt 18,1-35)", 12/1999., str. 12.
151. "Govor pritužbi i prijetnji (Mt 23,1-39)", 1/2000., str. 12.
152. "Prispodoba o talentima", 3/2000., str. 12.
153. "Govor o posljednjim vremenima", 4/2000., str. 12.
154. "Oproštenje grijeha jest bitni sadržaj Božje poruke", 5/2000., str. 12.
155. "Jesi li onaj koji ima doći? Isus Krist - ostvarenje Božjih obećanja", 6/2000., str. 12.
156. "Crkva u službi naviještanja Božjega kraljevstva", 7/2000., str. 12.
157. "Kristova zajednica jest zajednica Kristovih učenika", 8-9/2000., str. 12.
158. "Naš je život Božji dar", 10/2000., str. 12.
159. "Božja dobrota i čovjekova odgovornost", 11/2000., str. 12.
160. "Kršćanska zajednica Matejeva Evanđelja", 12/2000., str. 12.
161. "Krist sve zove", 1/2001., str. 10.

Crkva u svijetu (CUS)

162. "Umjetnička djela u hrvatskoj crkvi sv. Jeronima u Rimu i njihova kršćanska poruka", u: CUS, 4/1989., str. 355-363.

Chiesa sistina, I,

163. "Il messaggio cristiano delle opere d'arte nella Chiesa di S. Girolamo in Roma", Roma, 1989., str. 161-179.

Dobri Pastir (DP)

164. Današnje stanje biblijske znanosti", u: *DP*, IV-V/1955., str. 250-254.

165. "Sudbina djece, koja umiru bez krštenja (Mišljenje teologije i filozofije)", u: *DP*, VII/1956., str. 95-104.

166. "Dr. phil. et theol. Josephus Marić: Quaestiones quaedam Christologicae ex dogmatum historia selectae nova ratione illustrantur", Zagreb 1960.; u: *DP*, 1962., str. 480-481.

167. "P. Karl Rahner S.J. (prigodom 60-godišnjice života)", u: *DP*, XIII-XIV/1964., str. 293-296.

168. "Čovjek našeg vremena i njegova vjerska situacija", u: *DP*, XIII-XIV/1964., str. 359-363.

169. "Pflieger Michael: Pastoraltheologie, Herer, Wien-Freiburg-Basel, 1962; u: *DP*, XIII-XIV/1964., str. 438-439.

170. "Karl Rahner - Herbert Vorgrimmler: Kleines Theologische Wörterbuch", Herder, Freiburg, 1961.; u: *DP*, XIII-XIV/1964., str. 439-440.

171. "Toma Mor ili čovjek za svako vrijeme", u: *DP*, 1966., str. 295-310.

Glas Koncila (GK)

172. Intervju: "Umjetnici bijahu voljni, ali mi nismo bili spremni", u: *GK*, 48/2007., str. 8-9.

Hrvatsko slovo (HS)

173. Na svijetu nema umjetnika kao što su hrvatski likovni umjetnici, u: *HS*, 8. X. 2010., str. 3-4. (Razgovor vodio: M. Klemm).

174. "Mene je Bog poučio da nikoga ne zove poganim" (Dj 10,28), u: *HS*, 1. XI. 1996., str. 6.

175. "Razglašavaju veličanstvena djela Božja!" (Dj 2,11), u: *HS*, 20. XII. 1996., str. 5.

176. "Njega vi razapeste i pogubiste", u: *HS*, 28. III. 1997., str. 5.

177. "Primit ćete snagu Duha Svetoga i bit ćete mi svjedoci" (Dj 1,8), u: *HS*, 16.V. 1997., str. 7.

178. "Ako je ovaj pothvat od ljudi, propast će, a ako je od Boga, ne ćete ga moći uništiti!" (Dj 5,38), u: *HS*, 29.VIII. 1997., str. 7.

179. Stjepan - prvi kršćanki mučenik (Dj 7,51), "Vi se oporete Duhu Svetomu!" (Dj 6,1-8,3), u: *HS*, 19. XII. 1997., str. 7.

180. "Nisi slagao ljudima, nego Bogu!" (Dj 5,4), u: *HS*, 13. III. 1998., str. 6.

181. "I bi pribrojen jednaestorici" (Dj 1,26), u: *HS*, 10. IV. 1998., str. 6.

182. "Biblija - neiscripovo blago, 'kako bih mogao razumjeti, ako me tko ne uputi!'" (Dj 8,31), u: *HS*, 29. V. 1998., str. 7.

Jukić

183. "Kršćanstvo i kultura", 7/1977., str. 37-46.

184. "Bitni sadržaji vjere prema Markovu evanđelju", 9/1979., str. 11-24.

185. "Marginalije uz pitanje Isusova tjelesnog rođenja", 12/1982., str. 141-144.

186. "Isusov susret sa ženama u Lukinu evanđelju", 13-14/1983/84., str. 7-17.

187. "Sjećanje na slikara Zlatka Šulentića (1893-1971)", 13-14/1983/1984., str. 113-116.

Marulić

188. "Sjećanje na Ivu Dulčića - u povodu desete obljetnice njegove smrti", 4/1985., str. 384-389.

189. "Sjećanje na Behaudina Semanovića (1915-1972)", 6/1987., str. 70-708.

190. "Sjećanje na hrvatskog slikara Omera Mujadžića 1903.-1991.", 1/2001., str. 79-83.

Motrišta

191. "Vrhunska djela pokazuju našu snagu", 6/2002., str. 158-163.

Napredak

192. "Sjećanje na kipara Franu Kršinića", *Napredak: Hrvatski narodni kalendar za 1992. godinu*, Sarajevo, 1991., str. 222-231.

Svjetlo riječi (SR)

193. "Treći dan uskrsnuo od mrtvih", u: *SR*, kolovoz 2007., str. 28-32.

194. "Evanđeljem nadahnut", u: *SR*, veljača 2008., str. 20-23.51. (razgovor vodio I. Šarčević).

Vrhbosna

195. "Izgled neba znadete rasuditi, a znakove vremena ne znate", u: *Vrhbosna* (Sarajevo), 2/1990, str. 20-22.

Vjesnik Đakovačke biskupije

196. Sveto pismo Novi zavjet, prijevod u izdanju Pastor, biblioteke Franjevačke teologije, Sarajevo, 1967., Vjesnik Đakovačke biskupije, 9/1967., str. 164-166. Osvrt: Marko Jozinović, "'Eandem caritatem habentes' (Php. 2,2). Nešto o prikazu dra fra Vjekoslava u 'Vjesniku đakov. biskupije' 1967., br. 9", u: *Vjesnik đakovačke biskupije*, 12/1967., str. 225-226.

Katalozi

197. "Galerija prijateljstva. Zbirka umjetnina Mostarske biskupije", u: *Katalog Galerija prijateljstva*, Mostar, 2002., str. 39-41.

198. "Blažen je onaj tko je pohodio ovaj svijet u njegovim sudbonosnim trenucima", u: *Katalog K. Kovačić Spomenik hrvatskoj slobodi*, Čapljina, 2003., str. 13-17.

199. "Josip Bifel", u: *Josip Bifel Božiću ususret* (katalog), Čapljina, 2007., str. 10-12.

200. "Ivo Dulčić - hrvatski El Greco", u: *Ivo Dulčić 1916.-1975.* (katalog), Čapljina 2008., str. 7-12.

201. "Crkve trebaju odražavati duh čovjeka i podneblja", u: *Hrvatsko slovo*, 30. IX. 2011., str. 28. (3. nastavak)

202. "Perspektive djelovanja Udruge đaka Franjevačke klasične gimnazije Visoko", u: *Udruga đaka Franjevačke klasične gimnazije, Visoko - Zagreb*, Bilten 12/2010., str. 26-28.

Politički zatvorenik

203. Rad pod naslovom "Rađanje Europe", u: *Politički zatvorenik*, od broja 219, lipanj 2010., do br. 244-245, srpanj-kolovoz 2012. izišlo je dvadeset nastavaka.

POBIJEDI ZLO DOBRIM, BRUTALNOST HUMANOŠĆU

Pod Kosom u općini Čapljini, u župi Domanovići na don Vjekinu imanju otvorena je "Galerija Vjeko Božo Jarak". Galerija ima svoje radno vrijeme i zaposlena radnika. Na otvaranju 29. svibnja 2010. biskup Ratko Perić izrekao je ovaj pozdrav i čestitku:

Možda bi se ovo kratko predstavljanje dalo nazvati "Humanošću protiv brutalnosti". Zašto? Ovi su naši krajevi povijesno prženi više puta, a osobito 1942. godine Dubrave su doslovno bile spaljene, a sav katolički živalj prebjegao preko Neretve ili Save. Pedeset godina kasnije 1992. opet su Dubrave bile pljačkane i paljene. Na njima se baš obistinila ona vojna lozinka: *spržena zemlja*. Koliko je bilo neljudske brutalnosti i u kopitu i u tragovima, toliko se toga ovdje očitovalo. Pa ipak, to nimalo ne priječi živi ljudski duh koji stalno obnavlja srušeno, zasijava počupano, uskrisuje ubijeno, nekom umjetničkom snagom nadvladava rugobu, a povijesnu sprženost natapa novom vrijednošću i trajnošću. Uostalom uzor nam je Uskrsli Gospodin koji je žrtvovan, spržen, na Golgoti, ali on nije mogao ostati u zemlji. Uskrsnućem je pobijedio svako zlo, svaku brutalnost, rugobu i smrt.

Jedan od tih sijača humanosti i umjetnosti na ovoj plemenitoj jest i dr. Vjeko Božo Jarak, svećenik ove Trebinjske biskupije.

Za njega sam prvi put čuo 1955. godine - prije 55 godina - kada sam završio četvrti osnovne, a on je te godine, 3. srpnja, slavio Mladu Misu ovdje Pod Kosom. Nisam mu bio na svečanosti, ali sam čuvao sličicu od Mlade Mise, koju mi je netko od sudionika dao, Maloga Isusa koji blagoslivlje svijet.

Dr. Jaraka kao ljubitelja umjetnosti upoznao sam malo bolje s te njegove talentirane strane u posljednjih desetak godina. Kako?

Godine 2005. izašla je knjiga o kralju Davidu pod naslovom: "Ti si taj čovjek", opremljena s dvadeset i tri slike Josipa Biffela iz Davidova života, njegova vojevanja, grijehenja i kajanja. I poseban otisak kao katalog. I slike i komentari slika zaslugom dr. Jaraka.

Godine 2006. izašla je knjiga o sv. Pavlu: "Savle, brate, progledaj". Šesnaest slika iz Pavlova života ispod kista Franje Francine Dolenece. I poseban otisak kao katalog. Sve opet zaslugom i uz komentar dr. Jaraka.

Godine 2007. izašla je knjiga "Mojsije! Mojsije!" Slikar Ljubo Lah oslikao je dvadeset scena iz Mojsijeva života, osobito u vrijeme izvođenja izabranoga naroda iz egipatskoga ropstva preko sinajske pustinje u obećanu zemlju. I poseban otisak kao katalog. I ponovno zaslugom i uz komentar dr. Jaraka.

U sve tri ove knjige don Vjeko nije samo slike biblijski ili teološki obrazložio, nego je bio, što se ono kaže, pri ruci i samim umjetnicima. Njegove ideje i konkretne sugestije samo su mogle dati poticaj dotičnu umjetniku za njegovu fantaziju i talentiranost. On zna uočiti detalje, i istaknuti ih; kreirati ambijent, rasporediti osoblje, a zelene mu prirode nije nikada uzmanjkalo.

Za ovo naše doba ne može se reći da je to neko sretno doba. Sretno je, Bogu hvala, ovo naše zajedničko ostvarenje slobode, osobne i društvene. Da barem mogu reći što sam i tko sam, i što mislim i doživljam. Ali, bez sumnje, nije do kraja riješeno pitanje same uporabe stečene slobode.

Naprotiv, čini se, kako se razmahala luda požuda da se sloboda, taj najuzvišeniji dar što Višnji nam Bog je do, iskoristi u službi bezvrijednih ili čak izrazito loših ciljeva. Nije to samo na području novinarstva i politikanstva, nego i kulture i umjetnosti u njezinim pojedinim granama.

Ta je pojava ugrozila dobar dio naših ljudi, duhovno ih otrovala i gurnula u smjeru neljudskosti.

U takvu ozračju otežano je ostvarivanje istinskih vrijednosti višega stupnja duha.

Glasoviti grčki kipar Fidija nije izradio od zlata i slonovače Zeusa i njegovu kćer Atenu samo zato što je bio genij, nego i zato što je imao demokratske uvjete života u Periklovo doba.

Michelangelo, jedan od najvećih umjetničkih genija čovječanstva, nije izradio svoje kipove Mojsija, Davida, Pietà i drugih 400 djela ili oslikao Sikstinsku kapelicu samo zato što je bio supernadaren, nego i zato jer su mu to omogućili crkveni prelati, kardinali, pape i cijelo društvo.

Ima umjetnika čija djela nadilaze vremena, kao što ima i onih koji nestaju s aoristom ili pluskvamperfektom.

Već sama osrednjost naših htijenja i djelovanja, a pogotovo nezainteresiranost, vuče naniže, na dno, i to treba naglasiti. Ono se Petar Preradović rugao nekomu svomu kolegi pjesniku koji se propinjao na svomu poetskom konju: "*Ti Pegazu svome vijek dižeš glavu; Sve badava, brate - On misli na travu.*"

Nema onoga tko bi bio sposoban pokrenuti ljude na ostvarenje viših duhovnih ideala, ni na području uljudbe, ni visoko misaone strukture, ni umjetničke ili etičke naravi. U hrvatskom narodu od 22 sveca, blaženika i sluga Božje, njih je 12 živjelo u isto vrijeme punih dvanaest godina, od 1912. do 1924.: kardinal Stepinac, katolički laik Merz, pomoćni biskup Lang, fratar Antić, časna Marija Petković, kapucin Leopold Bogdan Mandić, nadbiskup Stadler, pet Drinskih mučenica-djevica, eto ih dvanaest. Kao da je svetost zrakom došla. A nije.

Zato se traže osobni naponi koji bi sezali za izrazito visoko moralnim dosezima, za visoko kulturnim dometima i za visoko umjetničkim djelima.

Jednom riječju: samo ona djela koja visoko nadvisuju našu osrednjost: naša vjerska i nacionalna osvjedočenja, naš moralni život, počevši od elementarne istine u govoru do velike vlastite žrtve koja bi djelovala na okolinu, mora biti visoko

koga napona i mora se uvijek iznova dokazivati pojačanom upornošću i nepopustljivošću.

Gledajući sve ono što se u ovoj sredini događalo u ovom prošlom polustoljeću, možemo izraziti svoju zahvalnost Bogu i ljudima što se tako nešto počelo događati, i ne samo događati, nego i **množiti!**

Don Vjeko je jedan od tih upornih, nepopustljivih, visoko rangiranih zauzetnika i kolekcionara na području umjetnosti: i slikarstva, i kiparstva. On je poput onoga mrava, kojemu kiše razore mravinjak, a onda on napravi još veći.

Ne možemo ovdje ne spomenuti i prof. **ZLATKA UGLJENA**, akademika, koji je izrazio ovo velelijepo djelo u kojem stojimo:

Djelo je uklopljeno u svoju okolinu ovdje Pod Kosom i sraslo s dubravskom prirodom, s biljem i cvijećem. **To je naša Hercegovina u onom ljepšem izdanju!**

Što je Pod Kosom smišljeno i ostvareno u malom obliku, to je u Mostaru, u Biskupijskom centru **u velikom opsegu. Ovo je ovdje malo remek-djelo**, a ono u Biskupiji **veliko**. Mi smo zbog općih poteškoća malo zastali, ali, ako Bog da, **i to ćemo djelo nastojati dovršiti.**

Sva Zlatkova djela odišu toplinom i lakoćom - ona su puna čovjekoljubivosti. A mi u biblijskoj objavi ispovijedamo kako je jezgra vjere **BOŽJE ČOVJEKOLJUBLJE**: Pojavilo se čovjekoljublje - *humanitas, filantropia* Spasitelja našega, Boga (Tit 3,4). A, eto, Zlatko je takav čovjek - **umjetnik Božjega čovjekoljublja!**

Čestitajući i autoru Ugljenu i ljudima koji su ga pozvali i omogućili nastanak ovoga djela, izražavam svoje uvjerenje kako upravo ovakvom suradnjom možemo izgrađivati autentično zajedništvo koje niče iz ljudskoga duha te svi zajedno olakšavati i uljepšavati ljudima život ovdje na zemlji da one niske brutalnosti pobijedimo visokom humanošću!

Knjige

SVEĆENIČKA ISKAZNICA

Ukratko bih predstavio drugi dio knjige biskupa Ratka Perića, *Jobovi bolovi i Božji blagoslovi*, Mostar, 2012., tj. **DODATAK** naslovljen: **Svećeni-kova iskaznica!** (str. 191-235).

Iskaznica - Osobna je iskaznica dokument koji izdaje država za identifikaciju državljana. Sadržaj: naziv države, ime i prezime, sliku, jedinstveni matični broj, adresu, spol, datum rođenja, vijek trajanja, serijski broj, potpis. Postoje članske iskaznice: studentska, vojna, lovačka, zdravstvena, iskaznica za tramvaj, bazen, skijanje, utakmice...

I svećenik ima svoju iskaznicu po čemu je prepoznatljiv: zvanje, vjera, molitva, studij, bezženstvo, propovijed, posvećenje, upravljanje, ispovijed, križni put, odmor i oporuka. Pročitati *Dodatak*, znači ući u srž i dušu svećenika. Kao da ovim *Dodatkom* biskup želi reći i svećenicima i vjernicima: ovo je svećenička iskaznica! Čini mi se da i ja sve ovo znam. A da se ovako može o ovome pisati i da ovako bude složeno te oku i uhu ugodno vidjeti i čuti - nisam znao dok nisam pročitao. I to sve kroz prizmu prvoga dijela knjige: *Jobovi bolovi i Božji blagoslovi*.

Svećeničko zvanje: Ono niče ondje "gdje se Božje zapovijedi opslužuju, Boga moli i pokora čini". Zašto je sve manje duhovnih zvanja? Prije dvije godine bila je *Svećenička godina*, koju je proglasio papa Benedikt XVI. i upravo se u toj godini najviše molilo, razmatralo o svećeničkom zvanju i svećenicima a opet, s druge strane, više nego ikada počelo se od sila tame blatiti sve što je Bogu drago i sveto. Nigdje portala - osim crkvenih - koji bi stao u obranu Boga, Crkve, Pape, duhovnih zvanja. Abnormalne se pojave ozakonjuju. Kako nekoga oduševiti za Boga? Kako u tolikim glasovima prepoznati Božji zov?

Vjera i nevjera: Cijela knjiga o Jobu jest borba između vjere i nevjere, nade i beznađa. Isus je toliko puta govorio: *Vjerujte u Boga! I u mene vjerujte!* Ono što je uvijek znao nagraditi, to je vjera, a osuditi - to je nevjera. Glavni razlog napuštanja

svećeničke službe jest vjera. Napuštaju oni koji bi druge trebali hrabriti, tješiti, prvi vjerovati i tu vjeru drugima ulijevati, jačati. Drugima propovjedamo, a sebi? Dobro znamo da sumnja nagriza čitava čovjeka na svakome području. On se pretvara u nesigurnost, a ova u nevjeru. Ovdje je riječ o vjeri u Boga, o povjerenju u Isusovu riječ, o vjeri koja je puna dobrih djela. I upravo na takvu je vjeru prvi pozvan svećenik, za spasenje i svoje i drugih.

Molitva: Nema ga tko ne moli. A prava je molitva prožeta u životu vjerom svakoga čovjeka, pogotovo kršćanina. Nemoguće je vjerovati a svoju vjeru molitvom ne hraniti! Nemoguće je isprositi duhovno zvanje, a ne moliti se! Moli Job, moli Isus, moli Gospa, mole apostoli, mole sveci, molim li ja? Toliko poticaja, toliko primjera! Jednom sam zgodom dao svojim učenicima upit za domaći uradak: razlikuje li se moja prvopriče-snička molitva od ove današnje (tada im je bilo 16, 17 godina)? Jedna djevojka odgovara - ne! Ona i dan danas moli samo: Anđele čuvaru mili! A zaboravljamo da od nas nitko ne može obući hlačice ili suknjicu koju smo nosili kada nam je bilo 10 godina! Kako nam duša vapi za odgovarajućom hranom - molitvom? Prema dobi, isku-stvu, pameti.

Studij: Job nije dao ni u kakve škole svoju djecu, a bio je bogat. Današnji sinovi i kćeri bogatih ljudi ne uče u Mostaru nego u Beču, Londonu, Bostonu. Papa Benedikt XVI. u predgovoru **You-cata** piše: "Morate znati što vjerujete! Morate svoju vjeru tako precizno poznavati kao što informatički tehnolog poznaje operativni sustav računala". Učenje o vjeri započinje u najranijoj dobi, kada je ujedno i najteže odgovoriti na pitanje u što vjerujemo. Isto tako, kao što glazbenik poznaje note, tako bi trebao i kršćanin poznavati svoju vjeru čitajući razne teološke časopise, dobre suvremene medije: čovjek može danas sve naučiti u svom domu ili uredu, ali također i dušu izgubiti...

Beženstvo ili celibat: to je Božji dar, jedinstven i neprocjenjiv! Svećenik je po sakramentu sv. Reda pozvan da se posve posveti i suobličti Kristu. Takav svećenik, oslobođen obiteljskih obveza, može nepodijeljena srca posvetiti svoje vrijeme, sposobnosti i život Bogu i služenju braći ljudima. Nije to nametnuto nego svojevrijedno prihvaćeno. Kao što je ženidba ustanovljena za donošenje naravnoga života, tako je posvećeno beženo stanje ustanovljeno za donošenje nadnaravnoga života. Stoga Crkvu, tj. njezine predstavnike ništa tako u očima svijeta ne osramoćuje i ne ponižava kao dvolično ponašanje i zloporabe na tom području.

Propovijed: Vjernici najčešće procjenjuju svećenika pod ova dva obilježja: kako propovijeda i kako ispovijeda. Ovo jesu najosjetljivija područja, ali svećenikov život u cijelosti najbolja je propovijed! Kako ja propovijedam ili propovijed slušam? Ima li odjeka u mom životu ili se samo divim rječitosti pojedinih svećenika? Za sve treba naći vremena, ne samo da se propovijed izrekne nego i da se pripremi. Najgore je ako se svećenik nije spremio, onda traje najduže. Sadržaj bi trebao biti uvijek evanđelje! Isus Krist! I sve ono što je zapisano u Bibliji, na poseban način u Novom Zavjetu. Vjernici rado slušaju dobra propovjednika. Važno je biti na propovijedaonici odlučan i hrabar kao Krstitelj na obali Jordana, a u ispovijedi blag kao Krist u kući Šimuna farizeja - zaključuje biskup ovu oznaku.

Posvećenik: Biblijski se Job prikazuje ne samo kao vjernik i pravednik, nego i kao svećenik. Svako jutro posvećuje žrtvu Bogu za svoju djecu. Svakoga bi svećenika, ali i vjernika, trebala krasiti pobožnost, kako svećenika na oltaru u liturgijskom slavlju, u dijeljenju sakramenata, u čitanju i propovijedanju Evanđelja, tako i vjernika u pažljivu i pobožnu slušanje i sudjelovanje pjesmom, molitvom, oblačenjem, poklecanjem, kretnjom itd. Kako mi svećenici držimo do oltara - tako će i narod!

Upravitelj: biblijski je Job prikazan kao razuman upravitelj koji zna ravnati svime što posjeduje! Ništa bez dara mudrosti. Neki dan bijah na Buni, bilo je i nekoliko krizmanika. Postavih im upit: što bi izabrao da si Bill Gates - kuću na Havajima, 100.000 eura ili Bibliju? Svi od reda odgovoriše Bibliju! Bože dragi, kod njih Duh Sveti

djeluje i prije nego su primili njegovih sedam darova! Hvala Bogu! Svećenik je razumni upravitelj svega onoga što mu je Crkva povjerila.

Ispovijed: definiciju znamo još od 10. godine života. Kakav bi trebao biti svećenik, a i pokornik u ispovijedi? Prava slika svećenika u ispovijedi jest: svećenik kao milosrdni **otac** koji u ime Božje prašta, kao **sudac** koji procjenjuje težinu grijeha i daje primjerenu pokoru, kao **učitelj** koji naučava zakon Božji i kao **liječnik** koji svojim savjetom i pokorom zacjeljuje duševne rane.

Križni put: Krist je sam prvi poduzeo i osmislio put križa iskusiš svu ljudsku patnju. Čovjek je stvoren u obliku križa i predstavlja jedan drugomu životni križ. Koliko je svećenikov križ težak, možda ne možeš ni pretpostaviti? Molimo za svećenike i za milost strpljivosti u trenutku kušnje i nesreće. Lako je osuditi pad pod "križem života", a jesam li pritrčao pomoći, pružiti ruku, ili drugima uši i usta začepiti - ako je potrebno!?

Odmor: Odmor je osnovno ljudsko pravo, a kao da neki to pravo koriste ne godišnje, nego čitavu godinu! Odmor je nužan ako čovjek, a pogotovo svećenik, želi stvarati, biti svjež. Isus kaže svojim učenicima: malo se odmorite. Neki stavljaju naglasak na *malo*, a neki na *odmorite se!*

Oporuka: ništa nije u životu sigurnije od smrti i nesigurnije od časa smrti. Zato Oporuka, koja se piše vlastoručno, punim imenom i prezimenom, pri punoj svijesti i slobodi, s datumom i mjestom. S oporučiteljima. Čuva se na mjestu gdje se lako pronađe. Vrijedi samo nakon smrti.

Svećenik se shvaća u odnosu na Boga i u suradnji s vjernicima pa se ova iskaznica na neki način tiče i vjernika. Svećenik je uzet od naroda - za narod! Sve su ovo zgrade iz dnevnoga života. Svećenička iskaznica nema svoga vijeka trajanja. Svećenik je 24 sata! Biskup u malo riječi puno kaže. On to nije zadržao samo za sebe, nego *svećeničku iskaznicu* daje i drugima na uvid. Ova knjiga i ovaj *Dodatak* formira čitatelje ostavljajući im pri tome dostatno slobode da prihvate ili se barem zamisle o svećeniku i njegovoj ulozi u Crkvi i društvu.

U *Dodatku*, str. 222., biskup piše i o *Godini vjere* od listopada 2012. do studenoga 2013. To je prilika da svoju vjeru još bolje upoznamo, zavolimo i živo svjedočimo! U tome će nam pomoći i ova knjiga o Jobu, i o svećeniku.

don Mladen Šutalo

